Tyttären
kirjasto
5

HYK

BIBLIOTHECA · UNIV · HELS
SOTIUM SAPIENTIS

Marie Madeleine

Pantterikissa

Tyttäreni kirjasto 5

100:-

HELSINGIN YLIOPISTON KIRJASTO
OTAVAINEN
OSASTO
1955.
2088

TYTTÄRENI
KIRJASTO 5

PANTTERIKISSA

Tyttäreni kirjasto.

1. *Elisabeth Kuylenstierna-Wenster: Kun kissa on poissa...* Lomatarina neljästä tytöstä ja moniaista muista, suom. Valfrid Hedman. Sid. 4: 50.
2. *L. B. Walford: Viisas tyttö.* Romaani täyshoitola-koulusta, englanninkiel. suom. Valfrid Hedman. Sid. 4: 50.
3. *Elisabeth Kuylenstierna-Wenster: Barbro Bertingin tyttövuodet.* Suom. Rob. A. Seppänen, 5 mk.
4. *Ellen Kruuse Poulsen: Tulevaisuudentoiveita.* Suom. Valfrid Hedman, 5 mk.

MARIE MADELEINE

PANTTERIKISSA

(PANTHERKÄTZCHEN)

Nuoren huimapään romaani

Saksankielestä suomentanut
SIIRI TEIRILÄ

ARVI A. KARISTO OSAKEYHTIÖ
HÄMEENLINNASSA

1.

Talvisen yksinäisyyden juhlavaippa loisteli auringossa; se ulottui laajalti yli maan peittäen kaikki epätasaisuudet ja kaiken arkipäiväisen lian. Ja miljoonat lumikiteet säkenöivät auringonpaisteessa kuin kulta ja jalokivet; niitä säihkyi teillä, poluilla ja puitten oksilla ja neulasilla, joiden ääriviivat esiintyivät kummallisen suurentuneina valkean taakan takia. Sepä painoikin eri lailla kuin kesän lepattavan keveät kukat.

Harvat puut jaksoivat von Sarkowin kartanon puistossa seistä uhmaavan voimakkaina koreillen valkeassa juhlapuvussaan — useimmat näyttivät vinoon painuneilta ja murtuvilta talven kovakouraisen hyväilyn käsissä — ja taivas kaareutui niin armottoman ja kylmän sinisenä niiden yläpuolella.

Talvisen puiston keskestä kohoaa herraskartano suhteettomine ääriviivoineen. Ulkoapäin se oli muodottoman laatikon näköinen, mutta sisältä huoneet olivat suuret ja korkeat, ja kaakeliuuneissa räiskyivät kodikkaat takkavalkeat.

Ruokahuoneessa puuhailivat rouva von Holtz ja hänen tyttärensä Maria tomua pyyhkimässä. Eipä sillä, että loistavan kiiltävillä huonekaluilla olisi ollut tomunhiventäkään näkyvissä, mutta esineitten hierominen ja kiilloittaminen oli rouva von Holtzin intohimoja.

Kauniilla, hiukan lihavahkoilla käsillään hän kul-

jetti tomuliinaa pitkin hopeista kukkakoria. Hänen vasemman kätensä nimettömässä sormessa oleva jalokivisormus säihkyi talviauringon säteestä, joka tunkeutui huoneeseen kaksinkertaisten ruutujen läpi.

Kiilloitellessaan rouva von Holtz puheli tyttärelleen: »Kuuleppas, miksi näytät niin tyytymättömältä, vaikka voisit iloita serkkusi tulosta?»

»Mitäpä minä siitä iloitsisin?» vastasi tytär terävästi. Yhdeksäntoista vuotiaan tytön laihat punaiset kädet puristivat hermostuneesti tomuliinaa. »Sinähän tiedät, että Monika on aina ollut minulle vastenmielinen.»

»Mutta Maria, tehän näitte toisenne viimeksi sinun ollessasi kuusitoistavuotias, ja hän oli vielä lapsi alle kolmentoista. Silloin kun matkustimme Berliinin kautta —»

»Hän oli silloin sietämätön, niin itserakas —»

»Mutta —»

»Itserakas kaikesta: kauneudestaan, henkevyydestään ja menestyksestään tanssikoulussa —»

»Lapsellisuuksia! En ymmärrä kuinka voit tuon ottaa vakavalta kannalta.»

»Tuskin hän on siitä tullut sen paremmaksi. Malitädin kirjeet eivät ainakaan sitä todista! — En yleensä ymmärrä, miksi niin auliisti täytit tädin toiveen ja kutsuit hänet tänne. Eihän tämä ole mikään ojennuslaitos.»

»Sinä puhut taas hyvin tylysti, Maria. Tätisi kirjeestä ei lainkaan käynyt selville, että Monika on vakavan ojennuksen tarpeessa.»

»Niinkö?! Kuinka sitten ymmärrät sen, kun täti kirjoittaa, ettei Monikaa enää ollenkaan saa 'pidetyksi aisoissa' — että täti on sedän kuoltua menettänyt kaiken arvovallan! — No, hyvin suurta valtaa ei rakkaalla kälylläsi koskaan ole ollut lapsiinsa!»

Rouva von Holtz nyökäytti surullisena päätään. »Kuinka silloin varoitinkaan Johania», sanoi hän muistoihin vaipuneena. »Sellaisen hepsankeikan kanssa, kuin Mali oli, ei mennä naimisiin —»

»Ja sellaisena hän on pysynyt» täydensi Maria pilkallisesti.

»Sinulla ei ole oikeutta arvostella tätiäsi», sanoi äiti, mutta se kuulosti lievältä. Saattoi hyvin huomata, ettei hänen kälynsä hänenkään puoleltansa saanut kovin suurta kunnioitusta.

Maria ei vastannut mitään, ja hänen kasvonsa pysyivät nyrpeinä. Hän meni ikkunan luo ja tuijotti valkeahohtoiseen maisemaan.

Yhtäkkiä hän huudahti hämmästyneenä.

Ja noin eloisa tunteenpurkaus oli Mariassa niin tavaton, että rouva von Holtzkin astui ikkunan luo.

Sieltä tulla porhalsi täyttä vauhtia reki kahden trakehniläis-hevosen vetämänä.

Reen takaistuimet olivat tyhjät. Kuskinpaikalla istui nuori tyttö, joka voimakkaalla nykäisyllä ohjasi ulkorappujen eteen ja useat kerrat päästi kimakan vihellyksen.

»Monika — tietysti —», sanoi Maria kohauttaen olkapäätään rouva von Holtzin hätääntyneenä kysellessä:

»Mutta missä on isä sitten? Ja Fredrik? — Hyvä Jumala, ei suinkaan ole mitään tapahtunut — —»

Hän oli käynyt hyvin kalpeaksi ja nojautui raskaasti ikkunalautaan.

Maria aikoi mennä ulos, mutta samassa temmattiin ovi auki, ja sisään ryntäsi sama nuori tyttö, joka oli istunut ajajana, — ryntäsi suoraa päätä rouva von Holtzin luo ja syleili häntä niin rajusti kuin käsivarsillaan jaksoi.

»Oi täti, kuinka olen iloinen!»

»Lapsi, lapsi, missä on setäsi?» kysyi rouva von Holtz vieläkin ymmällä.

»Aseman ravintolassa ja toivottavasti jo kahdeksannen grogi-lasin kimpussa — —»

»Mutta mitä — — minkä vuoksi — —»

Monika tervehti serkkuansa kiireisesti, mutta ei niin lämpimän sydämellisesti kuin tätiänsä ja kertoi sitten iloisesti nauraen, jolloin hänen mainiot hampaansa tulivat näkyviin:

»Niin, täti kulta, setä oli minua junalla vastassa, ja juuri kun aioimme istuutua rekeen, tuli Drehrowin Bärenstein sedän luo ja kysyi sedältä jotakin uudesta piiriedustajasta. Silloin menimme kaikki kolme rautatieravintolaan ja joimme grogia ja drehrowilainen kertoi hirveän kuivia juttuja politiikasta ja muusta sellaisesta . . . Sitten pujahdin matkoihini ja istuin rekeen. Lihava Fredrik ei myöskään ollut saapuvilla, varmaankin matkatavarain takia. Silloin yksinkertaisesti lähdin ajamaan. Se oli suurenmoista. Älä toki ole minulle vihainen! Tahdoin niin kovin nopeasti päästä luoksesi.»

Uudelleen heittäytyi Monika tädin kaulaan.

Silloin tämä hymyili jo puoliksi leppyneenä ja soitti palvelijaa käskien hänen heti ajaa takaisin asemalle.

Maria lähti huoneesta mutisten puoliääneen: »Uskomatonta.»

»Eikö niin, täti, ethän ole minuun suuttunut?» rukoili Monika.

»No, koska nyt on ensimäinen päivä. — Mutta sinun on todella tultava järkevämmäksi, lapsi. — — Ja annappas minun nyt kunnolleen katsoa sinua.»

Tarkastavin katsein silmäili rouva von Holtz veljensä tytärtä.

»Kylläpä olet kasvanut! — Ja kaunistunut sinä myös olet! — — Mutta entistä säällisemmäksi et paha

kyllä ole tullut!» — — Arvelevasti pudistaen päätään rouva von Holtz tarttui Monikan päällystakista puolittain irtautuneeseen nappiin.

»Oh, minun tavaroitteni takia ei maksa vaivaa olla huolellinen! — — Noin kauniita kankaitahan minulla ei ole!» Hellän varovasti Monika siveli rouva von Holtzin mustaa silkkipukua. »Eikä minusta tule niin kaunistakaan, kuin sinä olet, täti. Voi sinun ihmeen kaunista valkeaa tukkaasi ja teräksensinisiä silmiäsi! Sinä olet aivan kuin markiisitar, tietysti *ancien regimen* ajoilta! Vahinko, ettei Maria ole perinyt sinusta mitään. Mutta hän on aivan sedän näköinen. Minä olen sentään enemmän sinun näköisesi kuin oma tyttäresi. Enkö olekin?»

»Olet varmasti. — Mutta tuleppas nyt katsomaan huonettasi, pikku lörpöttelijä.»

»Minkä huoneen saan?»

»Sinisen.»

»Mainiota! Sinisen, jossa pikku lapsena olen nukkunut! Eläköön!»

Monika heilutti nahkalakkiaan ja nousi tätinsä kanssa perin tyytyväisenä jykeviä rappusia ylös. Sininen huone oli suuri, jotenkin niukasti kalustettu suoja, johon kovasti lämmitetty kaakeliuuni huokui miellyttävää lämpöä.

Vanhanaikainen kapea sohva, joka oli verhottu sinisellä ripsikankaalla, samoin kuin siihen kuuluvat kaksi nojatuoliakin, täytti yhden seinän pituudeltaan. Sitten siellä oli vielä kapea vuode, pesupöytä ja pöytä, jolla oli kirjava posliinimaljakko kuusenoksia täynnä.

Monika oli innoissaan. »Sininen huone! — — Ja yksin minun hallussani! Taivaallista! Ei vielä koskaan ole minulla ollut omaa huonetta.»

»Nukutko äidin kanssa yhdessä?»

»Nukun, ikävä kyllä. Ja äiti lukee aina puoleen yöhön, enkä minä saa valolta nukutuksi.»

»Täällä nukkuu Maria», sanoi rouva von Holtz avaten oven viereiseen huoneeseen.

»Ooh — —» Monika mykistyi ihastuksesta. Huone olikin todella hyvin upeasti sisustettu — pelkkää ruusunpunaista silkkiä ja valkeaa kiiltolakkaa.

»Tästä tullaan Marian arkihuoneeseen.»

Uusi ihastuksen huuto kajahti Monikan suusta.

»Harmaata ja kultaa. Kuinka ylhäisen hienoa! Todellakin hienoa!»

»Miellyttääkö se sinua?» Tyytyväisenä silmäili rouva von Holtz ympärilleen.

»Satumaisen kaunista. Ja kuinka kallista tämä lieneekään!»

»No, meidän ainokaisellemme — —»

»Kyllä Marian kelpaa!»

Monika siveli kädellään välkkyviä puupintoja ja silkkisiä päällisiä.

Sitten hän keksi uusia aarteita. »Oi, tuolla on maalilaatikko! Ja tuolla syövytyskone! Ja tuolla kirjakaappi, oi, kirjakaappi — —»

Monika oli jo avannut lasioven ja hypisteli halukkaasti kirjarivejä.

Mutta rouva von Holtz puuttui asiaan. »Annatkos olla! — Nyt ei luetakaan. On jo aika, että peseydyt ja siistit itsesi. Eikö sinusta tunnu vaikealta pitkän rautatiematkan jälkeen vielä olla tuossa asussa? Ja kello kahden aikaan syödään.»

Kun Monika sitten määrättyyn aikaan astui ruokasaliin — hiukan peloissaan siitä, millä tavoin setä suhtautui hänen karkumatkaansa — rauhoittui hän heti nähdessään hyväntahtoisen hymyn tämän punaisilla kasvoilla.

»Tule, tule vaan, Marjell,» huusi hän Monikalle.

Tämä lähestyi viivytellen.

Rangaistus oli lievä. Setä pudisti häntä aika lailla vasemmasta korvanipukasta murahtaen hyvänsuovasti: »Kuuleppas, vekkuli, kiitä onneasi, että toit trakehniläiset ehjinä kotiin, muutoin — —»

Päivällisen kuluessa sai Monikan hyvä ruokahalu osakseen sedän ja tädin hilpeätä hyväntahtoisuutta.

Mutta Marian suupielissä nytkähteli aina tavattoman halveksivasti, kun hänen serkkunsa lautaselle vielä pistettiin »pikku pala patapaistia» ja hän vielä kerran pyysi »aivan verratonta» persikkahilloketta. Aterian jälkeen vanhemmat poistuivat ruokalevolle, ja Monika pyysi serkultaan saada tulla tämän »yksityishuoneisiin».

Jäykkä serkku oli käynyt hiukan suopeammaksi Monikalle, kun tämä sanarikkaasti ihaili hänen kaikkia aarteitansa.

Ja kuka olikaan niin mestari ihailemaan kuin Monika! Hän aivan lämpeni ja punehtui sitä tehdessään, — hän hehkui ja säteili — hän korosti jokaista yksityisesinettä: — — »tämä kultalista, joka reunustaa seinäpaperia», — — ja »tämä taivaallisen kaunis maljakko kirsikankukkineen, joka on maalattu himmeälle opaalinväriselle lasille! Ja kuinka värit sointuvat yhteen. Olet varmaan itse järjestänyt kaikki?»

»Ei, vaan Königsbergin paras verhoilija on kaikki sommitellut», sanoi Maria arvokkaasti.

»Kuinka onnellinen oletkaan täällä!»

»No, meneehän tuo. Jos uskot olevan huvittavaa istua täällä yksinäisyydessä — —! Onhan minulla ystävättäriä Neustadtissa, mutta tie on sinne niin epämukava. Ja Hahndorfiin on vielä pitemmältä.»

»Hahndorfiin — —»

»Mehän käymme siellä rykmentin tanssiaisissa, mutta — —»

»Rakuunainko? Isän rakuunain?»

»Niin.»

»Oi!» Vavahteleva hengitys nostatti nuorta rintaa. »Oi isä, isä-parka!»

Hänen silmänsä kyyneltyivät; serkkunsa ohitse hän tuijotti ikkunasta hohtavalle lumelle.

»Nyt hän on ollut jo neljätoista kuukautta kuolleena, isä-parka . . .»

Hiljaisuus laskeutui painostavana huoneeseen.

»Hän olisi niin mielellään tahtonut vielä kerran nähdä Sarkowin», sanoi Monika sitten.

»Äitihän kutsui häntä kylläkin usein tänne.»

»Hän ei tahtonut tulla, niin kauan kuin . . . niin kauan kuin . . . hänellä ei ollut parempaa virkaa.»

»Niin, jos vanhempasi olisivat olleet järkevämmät, asuisivat he vielä täällä meidän asemesta», sanoi Maria.

Monika nyökkäsi. »Niin, eihän äiti tainnut osata oikein hyvin laskea», sanoi hän surkutellen.

»Eikä tahtonut sitä oppiakaan», jatkoi Maria terävästi. »Ja mieheltäänkään hän ei olisi voinut sitä oppia. Enon tavalla . . .»

»Niin! Isä oli antelias,» sanoi Monika. Hän heitti päänsä takakenoon kuin itsepintainen poni-hevonen, ja hänen silmänsä säteilivät. »Mitä juomarahoja hän antoikaan! . . . Kun hän otti minut mukaansa Neustadtiin tai Hahndorfiin, niin kaikki kumartelivat hänelle maahan asti. Antelias isä oli! . . . Hänellä ei koskaan ollut kukkaroa, vaan rahaa oli irrallaan liivintaskussa. Ja äidille hän osti mitä tahansa. Ja meille! . . . Niin kauniita leikkikaluja kuin meillä neljällä ei ollut kellään muulla lapsella koko Itä-Preussissa! . . . Ja kun olin nelivuotias, oli minulla ollut kolmekymmentä-

kaksi pukua ja pari niistä oli ollut aito brysseliläisistä pitseistä.»

»Parempi piennä ryysyissä ja suurna koruissa kuin päinvastoin», sanoi Maria ja silmäili Monikan kulunutta pukua.

Mutta tämä ei ollut siitä tietääkseenkään.

»Entä kestit!» intoili hän edelleen, »aina juotiin ranskalaista samppanjaa vain ja syötiin pelkkiä säilykkeitä, ja me lapsetkin saimme osamme kaikesta . . . kaikesta . . .»

»Surullista kyllä, Mone! Olisi ollut parempi ajatella terveyttänne. Luuletko olevan lapsille hyvää saada samppanjaa ja säilykkeitä! . . . Jos ette olisi niitä saaneet, olisi rakkaan Heinz-poikanne vatsakin kenties parempi nyt.»

»Kuinka kauan siitä on, kun viimeksi näit Heinrichin?»

»Jo kolme vuotta. Hän on kai nyt neljäntoista vanha. Eikö ole?»

»On, juuri vuotta nuorempi minua.»

»Ja vieläkö äitisi vie hänelle aamuisin vuoteeseen kaksi kuppia suklaata ja kaksi käristettyä munaa?»

»Oi, hän syö nyt vähintään kolme munaa. Perheen päämiehenä . . .»

»No, entä Alfred?»

»Alfred on myynyt hänelle esikoisoikeutensa jo neljä vuotta sitten. Heinrich antoi hänelle siitä postimerkkikokoelmansa ja valokuvauskoneensa ja vielä viisitoista markkaa käteistä. Myöhemmin Alfred kyllä tahtoi purkaa kaupan, mutta äiti . . .»

»Mali-täti puolusti tietysti Heinz-poikaa.»

»Niin juuri. Ja siitä lähtien hän sanoo, että Heinz-poika on siveellisten ja älyllisten ominaisuuksiensa takia paljon sopivampi olemaan esikoisena kuin Alfred. Äiti

neuvotteleekin kaikesta Heinz-pojan kanssa — kaikesta minuakin koskevasta. Ja se juuri minua raivostutti.»

»Mitä sitten oli tapahtunut?»

»Oh, kaikenlaista joutavaa.»

Monika tarkasteli kynsiään. Häntä ei näyttänyt oikein haluttavan jatkaa keskustelua siitä asiasta.

Mutta Maria ei hellittänyt.

»No silloin varmaan olit tehnyt jonkin hullutuksen?»

»Mitä vielä. — Pari kertaa poltin savukkeita ja . . . luin pari kirjaa, joita en olisi saanut lukea. En vielä pitkiin aikoihin! sanoi äiti, ja kuitenkin ymmärsin jo aivan hyvin kaikki, mitä niissä oli.»

»Vai niin . . .»

»Niin, mutta Heinz-poika sanoi, että se oli kamalaa ja että perheen kunnia kärsi siitä. — Ja sitten oli se tohtori Dörnbergin juttu . . .»

»Mikä juttu?»

»Oh . . .» Monika vitkasteli hämillään.

»No, sano nyt. Onko se niin paha, ettet voi sitä kertoakaan?»

»Voi, minä voin sen kyllä kertoa. Niin, tiedätkös, tohtori Dörnberg on meidän historianopettajamme. Ja rakastan häntä mielettömästi. Ensinnäkin hän on kuvankaunis . . . vakuutan sinulle: todellakin kuvankaunis! . . . Ja sitten hän puhuu ihastuttavasti! Siis: minä olin omistanut hänelle kolme runoa, ja ne olivat sanavihossani. Silloin äiti oli ne löytänyt — äiti penkoo aina kaikkea — ja puhunut siitä Heinz-pojalle, ja molemmat olivat aivan kuohuissaan ja toruivat minua niin, että sain pelkästä kiihtymyksestä itkukohtauksen. Ja minä sanoin äidille mielipiteeni, että hän oli ollut kömpelö näyttäessään runoni Heinz-pojalle. Niinkuin nulikat niitä ymmärtäisivät!»

»Mitä runoja ne sitten olivat?»

»No, rakkausrunoja.»

»Lausuppas joku niistä.»

Monika katsahti epäröiden serkkuaan. Hän ilmeisesti taisteli itsensä kanssa. Mutta sitten pääsi hänen avonainen puhelias luonteensa voitolle. Hän alkoi lausua niin hartaasti, että hänen lapsenäänensä tuntui aivan muuttuneen:

»Sä sinisilmä, urho kaunein, parhain,
oi sulosuusi kaarteen hurmaa, taikaa!
Suo huuliltasi hetken, hetken aikaa
imeä autuutta sa onnen tarhain!»

»Hyi pahus! — Kuuleppas, nyt ymmärrän täysin, että Mali-täti suuttui!»

»Miten niin?» sanoi Monika viattomasti kummastunein silmin, »onhan runo kaunis. Ja sitäpaitsi todenmukainen. Minähän rakastin häntä.»

»No, ensimäinen säkeistö oli kiihkeä! Ovatko toiset samanlaisia?»

»Ne ovat tietysti intohimoisempia! Siinähän pitää olla kiihtymystä, sehän on yleisesti tunnettu runouden laki. — — Mutta kuten sanottu: äiti oli suorastaan häijy ja sanoi nyt tietävänsä, miksi aina tiistaisin ja perjantaisin, kun meillä on historiantunti, tahdoin pukea ylleni uuden sinisen pukuni. Ja Heinz-poika sanoi, että olin joutunut siveellisesti hunningolle. No, sitä en toki saattanut sulattaa.»

»Mutta kuinka sinä saatat kirjoittaa rakkausrunoja?»

»Herra nähköön, enhän sille mitään voinut. Olinhan rakastunut häneen. Etkö ole kokenut, kuinka sydän voi tulla niin lämpimäksi kuin tahtoisi puhjeta kukkaan?» . . . Uneksuva hymy raotti punahuulia. »Ja sitten on niin onneton ja tuskakin on kuitenkin niin suloinen . . .

suloinen . . . siinä on jotakin sanoin selittämätöntä — aavistavaa, oi, en tiedä mitä . . .»

Hän keskeytti jyrkästi, jähmettyen jäätävän pilkallisesta katseesta, joka sinkosi häneen Marian harmaista silmistä.

»Huomaan, että sinä liioittelet suunnattomasti, rakas Mone», sanoi Maria kylmäkiskoisesti, »ja sinun mielipiteesi ovat sopimattomat. Kas niin . . . ja nyt minun pitää kirjoittaa kirjeitä.»

Suomatta enää katsettakaan serkulle hän istuutui kirjoituspöydän ääreen ja alkoi täyttää kirjearkkia koreilevan kauniilla käsialallaan.

Monika meni huoneeseensa. Häntä painosti epämieluinen tunne siitä, että oli taaskin ollut liian luottavainen ja paljastanut itsensä.

Alakuloisena hän kyyristyi toiseen sinisistä nojatuoleista alkaen pureksia johanneksenleipää, jonka palasen oli yllätyksekseen löytänyt taskustaan.

Varmasti oli Karl tahtonut ilahuttaa häntä sillä, Karl, hänen kymmenvuotias lempiveljensä.

Mutta se nautinto loppui pian, leipä oli pureksittu, ja nyt hän istui siinä ja häntä ikävystytti hirveästi. Kello näytti kolmea, vielä oli kokonainen tunti iltapäiväkahviin.

Äkillisen mielijohteen vallassa hän sieppasi nahkalakin päähänsä, veti päällysvaatteet yllensä, ja niin sitä mentiin lumettuneen puiston kautta tuttuja teitä pitkin kylään.

Hänen tiensä suuntausi pienimpään majaan, torppaan, joka kurjannäköisenä, miltei kokoonluhistuneena kyyhötti paksun lumikatoksen peitossa.

Aita oli rikkinäinen, ikkunaruudut kuin sokaistuneet. Pihalla pumpun ääressä, josta riippui jättimäisiä jää-

puikkoja, seisoi noin kolmivuotias sievä poikanen yrittäen panna liikkeeseen pumpunvartta.

»Onko Liisa kotona», huusi Monika hänelle.

Pojan siniset silmät ja punainen suu lensivät hämmästyksestä auki, mutta vastausta ei kuulunut. Silloin aukaisi Monika oven muitta mutkitta.

Tukahuttava, kuuman-ummehtunut ilma löyhähti häntä vastaan. Tuskin hän oli päässyt kynnyksen yli, kun huoneesta kuului huuto: »Monchen!»

Eräs vaimo ryntäsi hänen luokseen ja peitti hänen kätensä suudelmilla. »Voi hyvä Jumala, Monchen, sinäkö siinä todellakin olet, rakkahin Monchen?»

Monika suuteli häntä sydämellisesti. »Rakas, vanha Liisa, kuinka minun on hauska!»

Hellästi hän katseli edessään seisovaa, jolla näytti olevan erikoinen rakkaus värikkäisyyteen. Loistavan punainen hartiahuivi oli ristissä rinnan yli ja sen nipukat muodostivat suuren solmun selkäpuolelle. Huivin alta näkyivät epäilyttävän siistit vaaleanpunaisen röijyn hihat ja tummansininen kyökkiesiliina suojasi sammalvihreää hametta. Ja vinoon kää.tyneen vaaleanpunaisen röijynkauluksen yläpuolella hymyilivät rakkaat kuihtuneet kasvot. Tummat silmät, jotka muutoin niin typeränsukkelina katselivat maailmaa, olivat nyt ilokyyneleitä tulvillaan.

»Monchen, että saankin sinua vielä kerran nähdä! — Ja kuinka sinä olet tullut kauniiksi, kuvankauniiksi mamselliksi — se on toista kuin Holtzin Maria! . . . Hyvä Jumala, johan sen näki silloin, kun tulin imettäjäksesi! — Ja sitten — kuinka sinä olit kaunis ja pyöreä ja lihava — aivan kuin marsipaani! Kuinka usein sanoinkaan äidillesi: 'Rouva, siitäkös vasta tulee!' Sinun rinnallasi näytti Maria niin näivettyneeltä, sen saat us-

koa. — No istuppas nyt hetkeksi, kultaisin Moneni. Sekös oli ilo, sellainen ilo!»

»Liisa, sinä olet yhtä puhelias kuin ennenkin. Ja entisesi näköinenkin. Hiuspalmikkokin on vielä sama!»

Nauraen viittasi Monika hyvin paksua ketunkarvaista hiuskiehkuraa, joka komeili Liisan päälaella.

»Monchen, älä naura palmikolleni. Kaunis se on sittenkin, vaikka se on tekotukkaa. Ja minua se on aina kaunistanut, silloinkin, kun olin sievä nuori tyttö.»

»Älähän nyt aloita nuoruudenmuistojasi, Liisa! Muutoin olen vielä illallakin täällä. Ja täti ei tiedä ollenkaan, minne olen juossut.»

»Oi, voi, silloin nousee melu! Armollinen tätihän on niin mahtavan ylpeä, hän ei koskaan puhu halaistua sanaa meille köyhälle väelle. Hän on erilainen kuin äitisi! Kerropas nyt, mitä äiti tekee, kun rakas, hyvä, armollinen parooni on kuollut?»

Liisa kuivasi järkytettynä silmiään esiliinansa kulmalla.

»Niin hienoa hyvää herraa ei ole toista. Niin kauniin mustan silkkipuvunkin hän antoi minulle hääpäiväkseni! . . . Jolleivät koit olisi päässeet sen kimppuun, olisi se tänä päivänäkin vielä kuin uusi! . . . Oi Jumala, millainen herra oli parooni! Ja niin varhain piti hänen kuolla! . . .»

»Älä puhu siitä, Liisa.»

»Ja mitä äiti nyt puuhaa? Hyvä Jumala sentään, niin nuori rouva ja neljä lasta . . . neljä orpolasta . . .»

Liisa alkoi nyyhkiä sydäntäsärkevästi. Nyyhkien ja kuristuneella äänellä hän kyseli Monikan veljistä:

»Onko Karl vielä yhtä kaunis, mustat silmät ja vaaleat kiharat? Ja kuinka herra parooni piti siitä pojasta!»

»Liisa, sinä vanha itkupussi, jollet nyt lopeta voivotuksiasi, niin rupean minäkin itkemään ja lähden pois.»

»Olenhan minä vaiti, Mone», sanoi Liisa ja itki korviasärkevästi edelleen.

»Kerro minulle mieluummin jotakin itsestäsi — miehestäsi . . .»

Kuin taikasanasta ehtyi kyynellähde.

»Niin, mehän olemme nyt olleet neljä vuotta naimisissa. Ja hän on niinkuin miehet ylimalkaan. Hän suorittaa aika hyvin tehtävänsä rautatiellä, onpa saanut yleisen kunniamerkinkin. Onhan hän hyvin kaunis mies. Tiedäthän Monchen, että olen aina ollut niin pikiintynyt kauniiseen.»

»No, entä sitten.»

»Sanonpa sinulle jotakin, Monchen: hän on liian vanha. Hän on liki viittäkymmentä nyt . . .»

»No, entä sinä, Liisa?»

»Neljänkymmenenviiden.»

»Silloinhan oikeastaan sovitte hyvin yhteen.»

»Voi, hänellä on jo pää harmaana. Eikä hänessä ole enää sitä oikeaa riuskuutta. Tiedäppäs, kun sitä vastaan ajattelen Hannua, Stallupönenin maalaria . . .»

»Kuka se on?»

»Minun ensimäinen sulhaseni, lapsi. Sekös oli pulska mies! Pitkä kuin honka, pää kiharainen ja posket punaiset. Ja hän oli kaksikymmenvuotias . . . minä kahdeksantoista.» Kaipuu syttyi hänen typeränsukkeliin silmiinsä.

Arasti aavistelevin silmin katseli umpussaan oleva tyttö kuihtunutta naista, joka puhui ensi-lemmestään.

»Liisa, nyt on hyvin myöhä. Luulen, että minun on lähdettävä.»

»Niin onkin, sinä armahainen, mutta ensin pitää minun näyttää sinulle kamaria. Koko aika vaan täällä kyökissä oltu . . .»

Liisa avasi kamarin oven. Sielläkin oli sama um-

mehtunut ilma. Suuri vuode täytti yhden seinän; sitä ympäröi joka puolelta punainen karttuuniverho.

»Katosvuode pitää sentään olla jokaisella», vakuutti Liisa ylpeänä.

»Kurkistappas tänne, Monchen . . .» Riemuiten Liisa näytti lipastoa, jolla oli neljä kuvaa Monikasta eri ikäkausina.

»Mutta täällä on parhainta sinun varallesi», sanoi Liisa salaperäisesti ja vei hänet ikkunan luo. Ikkunalaudalla oli pieni kukkaruukku, jossa hento myrtinoksa vietti kituvaa elämää. »Sinun morsiuskruunuasi varten, Monchen.»

Monika nauroi. »Kuules, äiti sanoo, että köyhät tytöt eivät nykyään joudu yleensä naimisiin.»

»Oi, Monika, niin kaunis kuin sinä olet punavalkoisine kasvoinesi — pian sinut joku korjaa.»

»Sitä parempi, Liisa, sitä parempi! Minä kuvittelen naimisissaoloa suurenmoiseksi!»

Nauraen kääntyi Monika mennäkseen, mutta säpsähti samassa pelosta huudahtaen, kun äkkiä huoneen nurkasta uunintakaa kuului voihkaisu.

»Mummu», sanoi Liisa selittäen.

Monika huomasi silloin, että uunin takana olevaan tuoliin painautuneena istui vanha vaimo suljetuin silmin. Tuhansien ryppyjen uurtamissa kasvoissa ei lihaskaan värähtänyt; hän istui kuin kivestä hakattuna tuolissaan.

»Mummu, Grünin täti, Monchen. Hän on nyt kahdeksankymmenenseitsemän vanha ja hiukan päästä vialla. Siksi otin hänet tänne.»

Ulkona pihalla seisoi pikku Fritz ja piteli molemmin käsin etukäpälistä takkuvillaista, valkeaa pystykorvakoiraa, joka takakäpälillä istuen oli yhtä suuri kuin lapsi; molemmat katsoivat toisiaan silmiin ääneti ja hellästi.

»Noin ne seisovat väliin puoli tuntia», sanoi Liisa.

Tämä soma kuva jäi tästä vierailusta viimeisenä Monikan mieleen.

Hän kiiruhti takaisin niin joutuin kuin pääsi.

Varhainen talvihämärä verhosi jo tasaista tienoota ja loputtomat lumiaavat uivat sen kelmeässä sinessä. Tuuli oli vironnut ja puhalteli Monikan ohuen päällysvaatteen lävitse, niin että väristys toisensa jälkeen kulki pitkin hänen selkäänsä. Mutta hilpeänä hän taivalsi tietään.

Ja sanoja syntyi hänessä — ei hän itsekään tiennyt mistä niitä tuli, ja niitä hän ääneensä lauloi kulkiessaan:

»Soi tuuli nyt synnyinseudun
yli nietosten valkeain.
Soi tuuli nyt synnyinseudun
mun tukkaani tuivertain.

Soi, tuuli, kumise eellehen vain!
jos jäätyykin järvi ja metsä ja maa,
mun mieltäni nuorta ja kuumaa
et kylmäksi konsana saa!»

Hänen mielensä tuntui lämpimältä ja onnekkaalta.

Keuhkojensa koko voimalla hän veti sisäänsä vilpoista talvi-ilmaa.

Se oli toista kuin pääkaupungin ilma. Oi, näitä lumiaukeita, joilla tuuli lauloi, Berliinin meluavien katujen sijasta! Yhteenkuuluvaisuus luonnon kanssa virtaili lämpimänä ja onnellistuttavana Monikan suonissa. Väkipakolla täytyi hänen siitä irtautua tullakseen jotenkin säädyllisenä kotiin.

Kaikissa tapauksissa oli hänen vastaanottonsa siellä omiaan heti hillitsemään tunnelmaa.

Maria otti hänet vastaan vahingoniloisin ilmein, ja tädin kasvot, joka istui ompeluksineen huoneessaan, ilmaisivat ylevää arvokkuutta — paha merkki!

Aluksi hän ei puhunut mitään, veteli vain valitun kaunein liikkein lankaa käsityön lävitse. Kauniissa, hienossa huoneessa ei kuulunut muuta ääntä kuin suuren kellon raskas lyönti.

Kauaa ei Monika jaksanut kestää tätä jännittynyttä mielialaa. Ja siksi hän sanoi puoleksi uhmaten, puoleksi pyytävästi: »Täti kulta, minä olin vain Liisan luona.» Jos hän oli luullut tämän lieventävän asiaa, näki hän erehtyneensä.

Täti näytti yhä enemmän vihastuneelta valtiattarelta, ja sitten ryöppysi Monikan silmille sellainen ripityssaarna, jolla ei näyttänyt olevan loppuakaan. Ensinnäkin sopimattomuus lähteä yksin ulos, toiseksi täsmällisyyden puute, kolmanneksi terveydellinen kevytmielisyys mennä köyhälistöasuntoon ja niin edelleen. Kuitenkin näytti vähitellen tädissä heräävän lempeämpiä tunteita, sillä hän lopetti seuraavin sanoin: »Ja soita nyt, että tarjotaan sinulle kahvia ja leivoksia. Sinulla on varmaan kova nälkä.»

Illalla Monika kirjoitti äidilleen kirjeen.

»Rakkahin äiti,

nyt olen siis taas rakkaassa Sarkowissa. Sukulaiset ovat hyvin kilttiä minulle paitsi Maria, joka on yhtä kalsea kuin ennenkin.

Kävin jo Liisankin luona.

Äiti rakas, halusinhan kovin mielelläni lähteä kotoa, mutta kun juna lähti liikkeelle ja näin teidät kaikki enää vain etäämpää, tulin kuitenkin hirveän surulliseksi. Koko pitkällä matkallani ihmettelin itsekseni, kuinka oikeastaan asiat ovat niin muuttuneet, miksi viime aikoina välimme olivat niin huonot, vaikka kaikki ennen oli

niin suloista. — Silloin, kun vielä olin pieni ja kerroin kaikki, kaikki sinulle. —

Olet usein sanonut viime aikoina: jos isäsi vielä eläisi, niin et koskaan olisi tullut tuollaiseksi!

Mutta se on erehdys. Sillä ei ole mitään yhteyttä isän kuoleman kanssa — aivan kuin nyt pelkäisin vähemmän! En vielä koskaan elämässäni ole pelännyt!

Mutta minulle on viime vuoden kuluessa tullut niin paljon uusia tunteita, en itsekään tiedä mistä — niin paljon, mitä en lainkaan osaa määritellä.

Sen vain voin sinulle sanoa: Minulle on usein tullut mieleen saadessani kotona sellaisen kohtelun osakseni, että tahdotte pantterikissaa kasvattaa kanarialinnun tavoin! Hyvä Jumala, kuinka ihanaa mahtaa olla, kun on vapaa! Vapaa ihanassa maailmassa onnensa puolesta taistelemassa. Minä kaipaan onnea! Tahtoisin kaikkea, mikä on kaunista ja rikasta. Tahtoisin mainetta ja suuren rakkauden, humua ja loistoa!

Nyt sanot taas, että olen liian varhaiskypsä. Niin, mutta onhan varhaiskypsyyskin kypsyyttä! Kun sitten vielä kiusataan tuhansilla kielloilla ja määräyksillä, soittoharjoituksilla ja siivolla käytöksellä ja tomunpyyhkimisellä! Kiusataan tuhansilla mitättömyyksillä ja helyillä! —

Yleensä olisin sinun mieliksesi sitä paljonkin sietänyt, äiti kulta, mutta en voinut sietää, että sallit Alfredin ja Heinrichin kohdella minua sillä tavalla. Miksi heidät oli määrätty vakoojikseni ja tuomareikseni? Minkätähden? — Ovatko he parempia kuin minä tai kypsyneempiä? —

Minä häpeäisin, jos tekisin puoleksikaan niin tyhmiä kepposia kuin he.

Ovatko he minua viisaampia? — Haluaisinpa tietää missä suhteessa?

He käyvät nyt lukiota, heillä on parhaita opettajia, ja he ovat niin laiskoja, etteivät osaa puoltakaan läksystään ja toisenkin puolen kopioivat.

Ja minua, jolla on hehkuva tiedonjano ja harvinaisen hyvä käsityskyky, ruokitaan tyttökoulukasvatuksen muruilla, ja kaikki ihmiskunnan henkiset arvot saan muokattuina *ad usum Delphini*, jos niin paljon latinaa ymmärrät, äiti kulta.

Ja sitten toisessa suhteessa: En tahdo puhuakaan siitä, minkä lajisia »heiloja» Alfredilla ja Heinrichillä onkaan, mutta sitä, että veljeni julkeavat arvostella minun rakkaudentunteitani, en voi kärsiä!

Miksi minun sitten pitäisi vähemmän tuntea kuin heidän? Eikö minussakin ole lihaa ja verta, hermoja ja tunteita? — No, kylliksi siitä. Minua vain suututtaa, kun ajattelen sitä.

Enkä minä tahdo olla suuttunut, vaan onnellinen siitä, että olen nuori ja että elämäni käy ihanaksi. Toistaiseksihan vasta seison sen kynnyksellä kuin suljetun puutarhan edessä. Muuri on korkea, mutta sen ulkopuolellekin ulottuu moni kukkasoksa. Sen pienet ruusuiset kukat kielivät minulle, kuinka suloisia ovat tuhannet kevätihmeet muurin toisella puolella — elämän puutarhassa.

Tahtoisin jo päästä sinne sisälle!

Monika.»

2.

Monika mukautui helpommin talonjärjestykseen kuin olisi voinut aavistaakaan ensimäisestä hurjasta päivästä päättäen. Hän osoitti tulvivaa sydämellisyyttä tädilleen, josta piti hyvin paljon sentähden, että hän oli niin kaunis.

Setänsä kanssa hän oli lystikkäällä kiusankannalla; vain Marian kanssa hän ei päässyt lämpimämpään suhteeseen. Maria suhtautui kylmän torjuvasti kaikkiin Monikan lähentymispyrkimyksiin. Hänellä oli vaistomainen vastenmielisyys täysiveristä nuorta olentoa kohtaan, jolla oli niin kuuma pää ja kuuma sydän.

Harvoin olivat serkukset kahdenkesken. Silloin vain, jos Marialla oli jotakin asiaa Monikalle, hän pyysi tätä huoneeseensa. Ja Monika teki aina hänelle mieliksi.

Yleensä ei Maria kadehtinut serkkunsa pieniä lahjakkaisuuksia. Hän piti Monikaa itsensä alapuolella olevana sen varmuuden nojalla, jonka hänen isänsä luja asema hänelle soi, ja tunsi olevansa oikeutettu asettamaan tulevaisuudelleen vaatimuksia hyvin varakkaan herra von Holtzin ainoana lapsena.

Hän piti Monikaa hyvin paljon itseänsä alempana, joka oli samalla hienompien seurapiirien ulkopuolella, kun kerran oli varattoman lesken tytär.

»Sinä tietysti suoritat opettajatar-tutkinnon», sanoi Maria serkulleen.

»En ole sitä ajatellutkaan!» uhmasi Monika.

»No, mitä sinä sitten muuta aiot tehdä? Elatuksesi pitää sinun kuitenkin kerran ansaita, ja meidän piiriemme tytölle ei ole tarjolla muita ansiotapoja.»

»Minustahan voi tulla kirjailijatar: nehän kuuluvat saavan koko joukon rahaa romaaneistaan», väitti Monika.

Maria purskahti pilkkanauruun:

»Älä ole naurettava! Kirjailijatar! — Aivankuin se olisi jotakin helppoa! Luuletko parin pikku runosi mihinkään kelpaavan? Sinäkö kirjailijattareksi!»

»En siksi aiokaan! Piloillani vaan niin sanoin. Olen liian kaunis kirjailijattareksi! Minä menen naimisiin jonkun prinssin kanssa ja kutsun sinut häihin, vaikka et sitä minun puoleltani olisi ansainnut.»

»Älä puhu pötyä!» Maria suuttui nyt todenteolla.

Mutta Monika ei häiriytynyt.

»Saatpas nähdä: prinssin otan! Sinisilmäisen ja vaaleakiharaisen ja sellaisen, jolla on somat, pienet, harjamaisesti leikatut viikset. Hänen pitää olla suuri kuin jättiläinen, hyvin hoikka ja hurjan hieno. Näin korkea kaulus ja kymmenentuhannen markan aitohelmi kravattineulana!»

Tämän valtin heitettyään Monika vetäytyi kiireesti pakoon, sillä Maria oli joutunut arveluttavalle kiehumaasteelle.

Maria kostikin sitten julmalla tavalla Monikan »suuruudenhulluuden», kun samana päivänä iltapäiväposti toi kuvalehtisalkun.

Monika tapasi Marian mukavasti loikoilemassa matolla kaksikymmentäkaksi eri aikakauskirjaa taiteellisesti levitettyinä ympärille.

Monikakin heittäytyi heti vatsalleen matolle ja mateli hitaasti ja varovaisesti serkkuun päin.

»Kuuleppas, Maria . . .»

Häntä kohtasi kylmä katse.

»Mitä haluat?»

»Etkö antaisi minunkin lukea jotakin?»

»En.»

»Vain niitä, mitä olet jo itse lukenut.»

»Valitan, etten voi.»

»Oi, älä nyt ole tuollainen! Tahtoisin niin kovin mielelläni. Anna minulle vain joku pieni lehti!»

»Ei.»

»Ja miksi et?»

»Koska tytölle, jolla on sinun taipumuksesi, ei saa antaa romaania luettavaksi.»

Huokaisten lähti Maria huoneesta.

»Vanha sanomalehtitiikeri!» huusi hän mennessään vielä serkulle, mutta tämä ei siitä häiriytynyt, vaan ahmi lehtiään edelleen.

Monika istui sillä välin katkeroituneena huoneessaan poltellen sedältä »näpistettyä» savuketta.

Huono kohtelu herätti hänessä taas henkiin kaikki kapinalliset vaistot, jotka nyt olivat useamman päivän uinuneet.

Rohkea ote rakkaaseen nahkalakkiin, ja pian kulki Monika taas täyttä vilkkaa kylään päin.

Ensin viideksi minuutiksi Liisan luo, joka tervehti häntä meluavan iloisesti ja oli syvästi onneton, kun Monika oli »vain niin silmänräpäykseksi» tullut.

»Aion mennä tohtori Rodenbergin luo, Liisa. Täti ei laske minua sinne, vaikka olen sanonut, että minun on vietävä hänelle terveisiä äidiltä.»

»No, meneppäs sitten, Monchen. Tohtorille kyllä suo ilon nähdä sinut. Ei hänelläkään ole enää pitkää elonaikaa, hänhän tappaa itsensä juomisella.»

»Hyi, Liisa, kuinka saatat sanoa sillä tavoin! Eihän hän juo. Niin intelligentti ihminen kuin tuo tohtori!»

»Minkälainen?»

»Oh, ethän kuitenkaan sitä ymmärrä. Anna minulle nyt vielä nopeasti suukkonen ja tule pian taas meille. Täti on sanonut, että jos tahdon sinua nähdä, pitää sinun tulla minun luokseni eikä päinvastoin. Siis tule pian. Eikö niin?»

Liisa mutisi jotakin itsekseen, mikä ei ollut juuri imartelevaa rouva von Holtzille, ja katsoi sitten Monikan jälkeen, kun tämä riensi eteenpäin pitkin kylätietä.

Tohtori Rodenbergin pieni talo sijaitsi avoimella paikalla. Se oli punaisista tiilistä tehty ja ruma. Ovella oli kilpi, joka osoitti, milloin lääket. tohtori Ernst Rodenbergillä oli vastaanottoaika.

Monika nykäisi kiivaasti soittokelloa, joka nosti todella korviasärkevän hälinän.

Oven avasi pitkä, laiha, vanhahko nainen.

Merkillisen muotoinen valkea päähine teki hänen päänsä nunnamaisen näköiseksi. Hänen kasvonsa näyttivät siltä, kuin olisi joku keskiaikainen alkuperäinen taiteilija leikannut ne puusta. Hänen vaaleanharmaissa kuin haalistuneissa silmissään oli kivettynyt kärsimyksen ilme.

»Tekö tahdotte puhutella tohtoria? Kyllä, poikani on kotona.»

Hän avasi oven. Jodoformin haju tulvaili kirpeänä häntä vastaan.

Tohtori istui kirjoituspöytänsä ääressä eikä kääntynyt Monikan tullessa huoneeseen ja painaessa oven kiinni takanaan.

»Herra tohtori . . .»

»Kyllä, heti.»

Hän kirjoitti vielä hiukan, sitten hän kääntyi ja tarkasteli hämmästyneenä nuorta tyttöä.

»Tohtori, kuka minä olen?» kysyi tämä hymyillen.

»Hyvä Jumala, Mone!» huusi hän. »Mone . . .»

Parilla askeleella tohtori harppasi hänen luoksensa ja pudisti häntä käsistä.

»Kuinka herttaista, että tulit! — Olen jo kuullut »Preussiläisessä kotkassa», että olet täällä, mutta että tulisit tänne . . .»

»Tulisinko», sanoi Monika katsellen häntä nauraen kasvoihin.

Nyt hän vasta näki, kuinka nämä kasvot olivat muuttuneet. Ennen niin kauniit piirteet alkoivat pöhöttyä ja tummissa silmissä oli himmeä kiilto.

Mutta vastakkainen tarkastus antoi hyvin tyydyttäviä tuloksia.

»Sinusta on tullut kaunis, Mone, ja kaunistut vielä kolmen vuoden kuluessa.»

Tohtori katsoi häneen tarkasti kirkkaassa ehtoopäivän valaistuksessa.

»Äitiäsi ei sinussa ole lainkaan. Sinä olet isääsi, birkeniläistä perintöä on kasvusi: leveät olkapäät ja kapeat nivelet. Ja birkeniläiset kasvot myös. Et vain ole niin kylmän näköinen kuin toiset . . . Lämpö, Mone, lämpö on sinulla äidiltä perittyä.»

Siitäkös tuli kysymistä ja vastailemista, rupattelua ja naurua.

Kivettynyt äiti, joka tuli tuomaan teetä, hämmästyi aivan säikähtyäkseen.

Kuinka kauan siitä olikaan, kun hänen poikansa oli viimeksi nauranut!

Monika eli »nuoruusmuistojen» hurmiossa.

»Rakas tohtori, ei siinä ole mitään nauramista. Minä sanon sittenkin 'nuoruusmuistot'! Onhan siitä kuusi kokonaista vuotta, kun olen teidät nähnyt. Olin kymmenvuotias lapsukainen, kun muutimme täältä pois.

— Rakas tohtori, muistatteko vielä, kuinka joka aamu nouditte minut kävelylle? Oi, kuinka oli ihanaa, kun opetitte minut tuntemaan joka kasvin, joka kiven, joka kovakuoriaisen ja jokaisen perhosen. — Mutta ihaninta oli kuitenkin, kun kerroitte minulle Trojan häviöstä tai Siddhardasta, intialaisesta kuninkaanpo-

jasta. Tai kenties oli germaanilainen jumaluustarusto vielä ihanampi. Oi, Baldurin kuolema tai miten Schwanhild poljettiin gootilaisten ratsujen jalkoihin. Ja maailmanloppu. — Enhän koskaan voi kylliksi kiittää teitä niistä kaikista. Ne ovat olleet elämäni voimakkaimmat vaikutelmat. Luulen, että tuollainen ihka uusi, kastetuore lapsenpää on varmaan kaikkein herkin vaikutelmille. Eikö totta?»

»Voi sinua pikku viisasta! — No, kuka on senjälkeen ollut opettajasi?»

»Ei kukaan», huokasi Monika. »Isähän ei koskaan harrastanut tuollaisia asioita, ja viimeisinä vuosinahan hän oli niin sairas, isä parka. Ja äiti, hänestä olen jo aikaa sitten päässyt edelle.»

»Sinä keltanokka.»

»Se on totta, tohtori! Äiti on herttainen, suloinen nainen! Mutta hän on niin lapsellinen!»

»Äläpäs puhu niin halveksivasti, vekkuli! Sen kyllä uskon, ettei hän saa sinua pidetyksi aisoissa!»

»Ei, eikä koulussakaan ole minua saatu pysymään aisoissa. Lokakuussa pääsin tyttökoulun yläluokan A-kurssilta, tohtori, olin vuotta nuorempi toisia ja tietysti *prima omnium*. Ette suinkaan sitä ihmettele, vanha opettaja? Äiti on minulle monet kerrat kertonut, että te sanoitte minulla jo varhaisimmassa lapsuudessa olleen »luonnottoman paljon henkisiä lahjoja». Siitä pitäen lienen jonkun verran tasoittunut ja tasoittunen edelleenkin. Kun menen naimisiin, olen varmaan normaali-älyinen, ja kun vietän hopeahäitä . . .»

Tohtori nauroi vesissä silmin.

»Mone, sinä olit aina oikea helmi ja helmenä olet pysynyt.»

Nuoren tytön mentyä Rodenberg vaipui taas äänet-

tömään mietiskelyynsä, johon hän oli viime vuosina tottunut.

Hänen ajatuksensa liitivät niihin aikoihin, joista Monika oli puhunut.

Aina henkisenä erakkona täällä eläessään hänellä oli ollut suoranainen nautinto kehittää vastaanottavaista lapsensielua, ravita aina uusilla aiheilla Monikan huomattavan varhain kehittynyttä älyä. Lääkärin ja tutkijan mielenkiinnolla hän oli tarkannut, kuinka ahnaasti lapsenaivot käsittelivät jokaista aihetta, kuinka joka sana putosi hedelmälliseen maahan.

Tohtorille oli suuri isku, kun Birkenit muuttivat pois. Hänellä olisi ollut todellista iloa Monikan edelleen kehittämisestä. Birkenien kotikin oli hänellä ainoa seurustelupaikka. Hänen autiossa elämässään oli paroonitar Birkenin säteilevä ystävällisyys ollut ainoana valopälvenä.

Eloisa, kaunis ruova luonnottoman kapeine vyötäröineen ja taidokkaine tukkalaitteineen oli selvästi osoittanut suosiota tohtoria kohtaan.

Hän oli rakastettava, keikaileva, hyvin oikullinen ja samalla tarmoton — hoikka, huojuva ruoko.

Oli ollut aika, jolloin hän oli ollut vaarallinen tohtorin sydämelle. Pari unhottumatonta kesäiltaa herraskartanon terassilla sireenin tuoksun huokuessa puistosta.

Niin, siten kuin sinä vuonna eivät sireenipensaat olleet varmaankaan koskaan kukkineet — niin runsaskukkaisina — eivätkä niin huumaavasti koskaan liene tuoksuneet kuin silloin.

Parooni Birken oli, kuten usein oli laita, ollut »oman» rykmenttinsä luona Hahndorfissa. Ja tohtori luki ääneen terassilla rouva von Birkenille Mirza Schaffyn runoja.

Hän oli lausunut nuo kuumat sanat kuten vain se taitaa lausua, joka rakastaa!

Ja rouvan silmistä näytti tulevan vastaus kaikkiin mykkiin kysymyksiin . . .

Huumaava toive paisutti näinä päivinä tohtorin koko olemusta.

Jonkun ajan kuluttua kutsuttiin hänet Sarkowiin puutarhajuhlaan. Silloin hän huomasi, kuinka kaunis kartanonrouva puhuessaan hahndorfilaisista rakuunoista Kerkowin kanssa, oli juuri yhtä rakastavaisen ja sydämellisen ymmärtäväisen näköinen kuin noina iltoina, joina sireenit tuoksuivat.

Ja kun kaunis Schmettwitz ilmestyi paikalle, oli rouvalla silmää vain tämän jättiläisvartaloa ihailemaan, ja hän aivan säteili onnesta tanssiessaan poloneesia uuden kavaljeerin kanssaan.

Tohtori voitti helposti pettymyksensä ja iloitsi nyt, rakkaudentuskasta selvittyään, ilman sivuajatuksia ystävällisestä vastaanotosta, joka hänelle oli aina taattuna Sarkowissa. Talon herra oli loistava seuramies, ja rouva von Birken osoitti aina tohtorin tullessa niin suurta iloa, kuin olisi tavannut rakkaan ystävän pitkän eroajan jälkeen.

Viehättävästi hän sitten huolehti tohtorista; varsinkin tarjoilupuolessa hän oli yllättävä. Joka kerta tarjottiin kokonainen sarja erinomaisia ruokalajeja, joitten valmistusta hän, mikäli mahdollista, itse valvoi.

Vaikka hänen puolisonsa kuinka usein tahansa olisi sen kieltänyt, pitäen sitä hyvin epähienona, oli hänellä aina joku »hetkinen» vapaana pujahtaakseen keittiöön teroittamaan vielä Berthalle, Birkenien koko tuttavapiirissä kuuluisalle Berthalle:

»Muista, paljon kermaa kastikkeeseen, Bertha», tai: »Kunhan vain kuha ei kiehuisi liiaksi.»

Bertha tapasi vastata näihin varoituksiin halveksivasti: »Kyllä minä sen parhaiten tiedän!»

Niin, kun tohtori oli kerran sairas ja tunsi olevansa hyvin kurja ja hyljätty ollessansa yksin kotona talonpoikaisen hoitajattaren hoteissa, oli rouva von Birken lähettänyt hänelle joka päivä kaikki ateriat ja suorastaan voittanut itsensä ruokalajien kokoonpanossa.

Etteivät hänen tunteensa olleet juurtuneet vain aineelliseen puoleen, sitä osoittivat ravitseviin lahjoihin liitetyt kukkavihot, samoin kuin valikoidut kirjalähetyksetkin.

Niin, hän oli todella herttainen nainen.

Ja hän pysyi aina samana.

Hänessä ei voinut havaita vanhentumista eikä kypsyneemmäksi tulemista.

Hän oli vielä tyttömäisen keikaileva lastenkin kasvettua, kun Alfred jo oli pitkä kolmasluokkalainen ja Monika jo runoili Trojan sodasta eittämättömän taidokkain säkein.

Niin, Monika! — Hänhän oli ollut tohtorin ilonlähteenä. Mitä jumaloivaa ihailua ja rajatonta luottamusta tyttönen hänelle osoitti! Palavan tarkkaavaisena hän eli mukana, kun kerrottiin ihmiskunnan ikivanhoja taruja, ja itki karvaita kyyneliä uljaan Akilleen kohtalon takia tai säteili onnesta, kun ylevä kärsijä Odysseys ovelalla juonellaan voitti.

Samalla ilolla kuin puutarhuri näkee hoitamansa kasvin saavan uuden nupun, seurasi tohtorikin Monikan kehitystä.

Mutta tytön ollessa vasta kymmenvuotias, oli Birkenien rahallinen luhistuminen, joka pakotti perheen muuttamaan Berliinin, vienyt Monikankin hänen vaikutuspiiristään.

Sellaisena kuin hän oli Monikan tänään jälleen näh-

nyt, lupasi tyttö paljon tulevaisuuden varalle, lupasi ruumiillisesti ja henkisesti kehittyä mallikappaleeksi lajiansa.

Missä määrin hän täyttäisi lupaukset?

Väsyneesti tohtori kohautti olkapäitään.

Hän oli nähnyt jo niin monen kauniin nupun kehkeytyvän aivan arkipäiväiseksi kukaksi.

Ja sitten — sehän oli lopulta yhdentekevää — kaikkihan oli niin yhdentekevää.

Väsynein elein hän kaatoi rommipullosta lasiinsa ja tuprutteli paksuja savuja halvasta sikaaristaan. —

Tullessaan kotiin jokseenkin levottomana siitä, mitä oli arveltu tästä uudesta retkestä, Monika pääsi suureksi ilokseen aivan häiriöttä huoneeseensa.

Hän oli parhaillaan suorimassa pörröttynyttä tukkaansa muutamilla voimakkailla harjanvetäisyillä, kun Augusta, kuusitoistavuotias aputyttö, joka osoitti erikoista mieltymystä Monikaan, koputti ovelle.

Hän kertoi parhaalla saksallaan, mitä osasi, että armollisella rouvalla oli vieraita Hahndorfista, ja että he sekä neiti Maria paraikaa joivat kahvia salongissa.

»Onko täti jo kysynyt minua?» kysyi Monika nopeasti.

Augusta myönsi, mutta jatkoi viekkaasti nauraen, että hän oli palvelijalle sanonut Monika-neidin olevan tallien puolella ja varmaankin pian tulevan takaisin.

»Suuri kiitos, Augusta. Autappas nyt minua napittamaan puseroani.»

Pian Monika oli pistänyt päälleen uuden puseron. Vieraita Hahndorfista! Varmaankin rakuunoita! —

Hän oli sitä pettyneempi tavatessaan salongissa vain naisia.

»Kas Monika, minä käskin jo kutsua sinua tänne», sanoi täti — ja kääntyen vieressään istuvaan naiseen päin: »Veljeni tytär Monika Birken».

»Vai niin, paroonitar Birken», sanoi laiha vanhahko rouva upseerimaisen terävällä äänellä. »Olen hyvin tuntenut teidän isänne.»

Ja odottamatta Monikan vastausta hän kääntyi taas rouva von Holtzin puoleen, joka antoi viittauksen veljentyttärelleen.

Kuuliaisesti Monika meni huoneen ulokkeelle, missä hänen serkkunsa istui erään nuoren rouvan kanssa.

Maria esitteli heidät toisilleen. Vieras oli rykmentinajutantti von Rossbergin rouva. Hän oli pitkä, hoikka ja ruma. Muutoin kaksi kuukautta ollut naimisissa, kuten hän Monikalle jo ensimäisten viiden minuutin kuluessa kertoi.

»Onnesta irvistäen», totesi Monika itsekseen ja katsoi kuin loihdittuna pitkiin etuhampaisiin, jotka paljastuivat nuoren rouvan nauraessa.

Maria osoitti ystävätärtään kohtaan huomattavaa kunnioitusta, ihailua ja mieltymystä.

Monika oli aivan ihmeissään kuullessaan muutoin niin katkeran serkun nyt esille saamaa tunteellista äänensävyä.

»Et aavista, kuinka olen sinua kaivannut, Trude. On ollut niin lohduttoman yksinäistä.»

»No, onhan sinulla ollut serkustasi seuraa», sanoi nuori rouva kohteliaasti.

Marian kasvojen ilme oli puhuvampi kuin tuhannet sanat.

Ja Monika sanoi tapansa mukaan iloisen välittömästi:

»Serkkuni ei nähkääs voi sietää minua, rouva von Rossberg.»

»Älä puhu turhia», sanoi Maria vähintäkään vakuuttamatta ja kääntyi sitten puhumaan ystävättärelleen:

»Monehan ei ole minun ikäiseni, Trude kulta. Ei

vielä kuuttatoista täyttänyt eikä seuraelämässä ollut — — —»

»Mutta tanssiaisiimme kai sentään tulette, neiti von Birken?»

»Mihin tanssiaisiin?»

Maria pistihe väliin. »En usko, että Mone pääsee sinne vielä.»

»Hahndorfiinko?» kysyi Monika kirkastuen.

»Niin, siellä on tämän talven ensimäiset rykmentintanssiaiset. Rouva von Teufel zur Höll tahtoi keskustella tätinne kanssa jotakin elävistä kuvista, ja niin minä lähdin mukaan katsomaan Mariaa.»

»Rouva von Teufel zur Höll?» toisti Monika innostuen ja niin äänekkäästi, että Maria nipisti häntä harmistuneena käsivarresta.

»Niin, tuo rouva joka juttelee tätinne kanssa, meidän päällikkömme puoliso.»

»Voi kuinka kaunis nimi, mikä satumaisen repäisevä nimi», toisti Monika aivan haltioissaan. »Eikö teidän päälliköllänne ole naimatonta veljeä? Von Teufel zur Höll — — sen tahtosin nimekseni.»

Rouva von Rossberg purskahti nauruun, typerältä, kuuluvaan, irvistelevään nauruun, joka oli hänelle luonteenomaista.

Rouva von Teufel zur Höll huusi heille: »No, onpas nuorilla taas erinomaisen hauskaa. Siellä varmaankin suunnitellaan aiheita eläviin kuviimme. Koettakaapas olla oikein kekseliäitä, hyvät naiset. Tahtoisimme tällä kertaa saada jotakin erikoista aikaan.»

Monika lähestyi puhujaa, aivan kuin taikavoiman pakosta. Hänen silmänsä ilmaisivat niin harrasta osanottoa, että rouva von Teufelin kalsea ilme lauhtui puolinaiseksi hymyksi.

»No, tanssikuume alkaa jo tuntua?« sanoi hän.

»Pääsenkö minä sitten mukaan?» kysyi Monika.

Se kuulosti epäröivältä, mutta siinä piili jo riemua.

Rouva von Holtz nyökäytti hymyillen kauniisti kammattua, valkokutrista päätään.

Silloin Monika lensi tätinsä luo ja syleili häntä niin aito lapsimaisella riemulla, että rouva Teufel zur Höllkään, jota rykmentin keskuudessa tietysti sanottiin »Syöjättäreksi», ei saattanut siitä hänelle pahastua.

Monika ei vielä sittenkään ollut rauhoittunut, kun rouvat olivat lähteneet. Päinvastoin: hänen ilonsa puhkesi esiin purkauksina, joita hänen serkkunsa arvosteli »suorastaan intiaanimaisiksi». Mutta yhtä jyrkästi kääntyi riemu taas päinvastaiseen. Kasvot syvän surullisina Monika muisti, ettei hänellä ollut »mitään, ei kerrassaan mitään» pukea yllensä. Rouva von Holtz lohdutti häntä: luonnollisesti ommeltaisiin hänelle puku, ja Marian piti myös saada uusi. »Huomenna aamulla tulee Miina Petermann», jatkoi hän lupaavasti.

Ja seuraavana aamuna kello kymmenen aikaan oli Miina Petermann siellä — muodottoman paksu ruumis pingoitettuna tiukasti mukautuvaan mustaan pukuun, — valtavalla rinnalla kokonainen nuppineula-armeija, — vyötäisillä vihreä nauha, jossa riippuivat sakset, ja kainalossa aika lasti muotilehtiä.

Mallikankaitakin oli Miinalla jo mukanaan. Hän oli anivarhain taivaltanut jo Neustadtiin ja sieltä takaisin ja ottanut kauppias Kleinmichelilta malleja »uusimmista, kauneimmista ja kuosikkaimmista».

Niin, Miina oli toimelias henkilö, — ei ihme, että koko ympäristö kunnioitti häntä jo kaksikymmenvuotisella liiketuttavuudella.

Nyt alkoi sangen tärkeä kyseleminen ja neuvottelu.

Miinaa oli ensin virkistetty etuhuoneessa portviinilasilla ja maksamakkaralla päällystetyillä voileivillä,

mikä kokemuksen mukaisesti suuresti kiihoitti hänen kekseliäisyyttään.

Hän ryhtyikin todella tulisella työinnolla asiaan ja selitti, että »empire-kuosi» oli kuin luotu Maria-neidille. Innostuneena hän viittasi rikkipistellyllä etusormellaan erästä mallia: hempeä naisolento näytteli siinä sulojansa aivan ruumiinmukaisessa vihreäsilkkisessä, helmin koristellussa empire-puvussa.

Rouva von Holtz kallisteli arvostellen päätänsä, mutta pidättyi toistaiseksi ilmaisemasta mielipidettään, jota vastoin Maria, tuskin katsottuaan muotikuvaan, asettui kiivaaseen vastarintaan. Hän sanoi tämän muodin »kerrassaan häpeämättömäksi» ja »olisi luullut neiti Petermannilla olevan enemmän makua»!

Lihavan vanhan neidin kasvot saivat loukkautuneen ilmeen, mutta hän näytteli sentään velvollisuudenmukaisesti kaikki käsillä olevat kuvat. Mutta mikään ei saanut armoa Marian silmissä. Eikä hänen kasvonsa sittenkään vielä kirkastuneet, kun rouva von Holtz esitteli omia ehdotuksiaan ja kaikella äidillisellä rakkaudellansa koetti keksiä jotakin oikein edullista lapsellensa.

»Minä luulen, Maria kulta, että ruusunpunainen sopisi. Silloin et näytä niin kalpealta. Ja kaula-aukon ympärille harsoröyhelö tai kenties kaksi, se leventää sievästi olkapäitäsi.»

»En minä tahdo uskottaa.»

»Mutta, lapsi, kuinka sinä puhut!»

»Luulen, että Maria menisi mieluimmin tanssiaisiin arkihameessa ja pystykaulaisessa puserossa», huusi Monika, joka usein kiusoitteli serkkuansa tämän mieltymyksestä koruttomiin pukuihin.

»Säästä nenäkkäisyyksiäsi», huusi Maria, ja rouva von Holtzkin heitti häneen vakavasti nuhtelevan kat-

seen, kun hänestä asia oli siksi vakava, ettei sitä saanut sukkeluuksilla tärvellä.

»Usko minua, Maria kulta, ylhäällä volangit ja hame alhaalta leveten, oikein kankea reunus takana — —»

»Oh, tee kuten tahdot», sanoi tytär yrmeästi. Hänen ilmeensä ei kirkastunut neiti Petermannin mittaa ottaessakaan. Lihava neiti ilmoitti, että armollisen neidin rinnanympärys oli lisääntynyt parilla sentimetrillä sitten viime talven. Rouva von Holtz näytti hyvin ilostuvan tästä uutisesta, mutta Maria silmäili vain halveksuvasti Miinaa ja sanoi: »Keksikää jo jotakin uutta, Miina — sillä tuota rinnanympärys-juttuahan uudistatte joka kerta!»

Miina antoi tottuneen alistuvasti huomautuksen mennä ohi korvan ja neuvotteli innokkaasti rouva von Holtzin kanssa kukista, jotka soveltuisivat ruusunpunaiseen pukuun. »Villiruusu» sai molemminpuolisen hyväksymisen osakseen, mutta Maria ihan huusi kiukuissaan:

»Villiruusu, — miksi ei yhtä hyvin tuhatkauno?! Hirveätä! En yleensä tahdo kukkia lainkaan.»

Yleinen kauhistus oli seurauksena tästä lausunnosta.

Varsinkin rouva von Holtz oli aivan musertunut.

»Maria, nuori tyttö kukitta tanssiaisissa?! Jos teet minulle sen — —»

»Minä en nyt kerta kaikkiaan voi sietää tuota vihreätä roskaa! Eikä se sovellukaan minulle.»

Rouva von Holtz nousi seisomaan, jokaiselta tuumaltaan loukatun kuningattaren näköisenä.

»Sitten emme menekään näihin tanssiaisiin. Neiti Petermann, saatte lähteä.»

Monika kävi aivan kalpeaksi.

Ja oikutteleva Mariakin pelästyi huomattavasti.

Tästä taisi tulla tosi, kun äiti sanoi »neiti Petermann» »Miinan» asemesta — —

Hän rupesi peruuttelemaan nyrpeästi, mutta hänen ylpeytensä oli murtunut. Hän myönnytteli vähitellen. »Villiruusua» ei vain äiti saanut valita.

Sovittiin siis akasiankukista.

Ja sitten — vihdoin — tuli Monikan vuoro.

Se oli paljon helpompaa. Hän oli ihastunut kaikkeen, mitä ehdotettiin, piti niitä kaikkia »suurenmoisina» ja »satumaisina», ja hän säteili onnesta, kun rouva von Holtz oli valinnut vaaleansinistä, kaula-aukko pyöreä, reunusteena kirsikankukkia.

»Ja tukkaanko myös? Myöskin tukkaan kirsikankukkia?!» kysyi Monika pyytävästi.

»Niin.»

Hän vaikeni haltioissaan.

Ja rouva von Holtzin sydämessä heräsi katkera tunne: jospa Marialla olisi ollut hitunenkaan Monikan lämminsydämistä olemusta, hänen onnellista luonteensävyänsä ja kiitollisuuttaan.

Ja tanssiaispäivänä hänen taas oli pakko tehdä vertailuja nähdessään molemmat juhla-asussaan.

Siinä oli Maria, jonka laihuutta ilmava puku ei kyennyt peittämään, tiukalle kammattuine hiuksineen, joista akasiankukat siirrottivat jäykkinä, ja hänen vierellään Monika, joka oli aivan toisenkaltainen tanssiaispuvussaan. Ne koruttomat vaatteet, jotka hänellä oli tavallisesti, tekivät vääryyttä hänen kukkivalle nuoruudelleen. Hänen uuden pukunsa vaalea sini korotti hänen hohtavan hipiänsä kauneutta — pyöreä kaula-aukko jätti paljaiksi täydellisen kauniit olkapäät ja käsivarret ja niitten yläpuolella hymyilivät onnelliset lapsenkasvot, ilomielisesti loistaen, elämänhaluisina, onnea janoavina!

Tanssiaisissa Monikalla oli täysi menestys.

Itsessäänkin se oli Hahndorfin rakuunoille erityinen tapaus, että »uusi» nuori tyttö ilmestyi näköpiiriin. Rykmentissähän ei ollut kuin kaksi naimatonta naista: komentajan tyttäret, ja heitä tanssitettiin jo kolmatta talvea ja lisäksi he olivat kaikkea muuta kuin kauniita.

Mahdollista kyllä, että kumpikin heistä erikseen olisi vaikuttanut hauskalta, mutta heidät nähtiin aina yhdessä — ja yhdessä he näyttivät miltei hullunkurisilta. Violette — hänen nimensä oli todellakin Violette — äitivainaja kun oli suosinut runollisia nimiä — veti pituudessa vertoja rykmentin pisimmälle luutnantille, vieläpä voittikin leveydessä. Hänellä oli suuret, pyöreät sinisilmät, kullankeltainen hiuskypäri, eikä hän olisi ollut hullumpi germaanilaisen sankari-immen perikuvana, ellei Erikaa olisi aina nähty hänen rinnallaan.

Erika oli miltei pienintä, sirointa lajia mitä saattoi kuvitellakaan, todellinen pieni posliininukke! Siihen lisäksi hyvin tumma rehevä tukka, ilmehikkään tummat silmät ja kasvot pikkuruiset kuin päästäisellä.

Hän saattoi sisarensa näyttämään kömpelöltä ja samalla näytti kookkaan sisaren rinnalla mitättömältä — lyhyesti, he haittasivat toisiansa suunnattomasti.

Luutnantit häilähtelivät neuvottomina heidän välillään, ja lopputuloksena oli, ettei kumpikaan heistä ollut vielä mennyt kihloihin, vaikka heidän isänsä ei mitään sen palavammin toivonut.

Paitsi näitä, oli saatu nähdä vain joitakin tilanomistajien tyttäriä lähistöltä, mutta heissä ei ollut erityistä vetovoimaa. Ja nyt ihan »uusi»! — Ja päälle päätteeksi rykmentin entisen jäsenen tytär, hauskan Birkenin, jonka tekosista oli kyllä kuultu. Ja Monika vielä lisäksi oli ensimäisen viiden minuutin kuluessa

sanonut enemmän sukkeluuksia kuin muutoin puoli tusinaa nuoria tyttöjä yhteensä.

Tehtyään mahdollisimman joutuisat niiauksensa naisväelle hän omistautui täydelleen luutnanteille ja herätti keskustelullaan sellaisia naurukuuroja, että äitien riveissä arvelevasti kallisteltiin päitä yhteen.

Nuoret rouvat pitivät tuota »keltanokkaa» suututtavana; nuoret tytöt sanoivat hänen olevan »julkean keikailevan».

Monika ei antanut naisten puolelta ilmenevän peittämättömän paheksumisen häiritä itseään. Hän oli vallattoman iloinen. Hän oli kuin päihtynyt; kaikella käyttämättömällä innollaan hän nautti näistä hetkistä, nautti korkeasta salista kirkkaine valoineen, hakkailevista luutnanteista, ihailusta, joka säteili niin monista miesten katseista, ja tanssista, jossa hän liiteli autuaana.

Vahinko, että tätä päihtymystä seurasi niin äkillinen selviäminen!

Jo reessä, joka vei Holtzin perhettä kotiin, alkoi Maria tyhjentää suuttumuksensa maljaa Monikalle. Hän ei säästänyt terävimpiäkään lausuntoja, eikä rouva von Holtz pidättänyt häntä, kuten tavallisesti, vaan pysyi apeasti vaiti.

Setä yksin, joka ennen istuutumistaan vistipöytään oli hetken katsellut tanssia, pudisteli hyväntahtoisena päätään ja mutisi unisesti itsekseen:

»Marjell — aivan kuin Mali! Keikailee — keikailee.»

Puolentoista tunnin matka oli todellista kidutusta Monikalle.

Hän huokasi kuuluvasti ja keventyneenä, kun vihdoinkin reki pysähtyi talon eteen. Lumi narisi jalasten alla. Ja ennenkuin hevoset olivat aivan pysähtyneetkään, hyppäsi Monika valtavalla loikkauksella reestä

ja ryntäsi kenellekään sanomatta hyvää yötä portaita ylös omaan huoneeseensa.

Jäätävä kylmyys henki häntä vastaan; huolimaton Augusta oli jättänyt taas lisäämättä puita uuniin.

Mutta Monikaa ei kylmyys häirinnyt. Kohisihan veri kuumana hänen suonissaan! Hän asettui kuvastimen eteen ja piteli lamppua ylhäällä. Siis — — noinko kaunis hän oli! Hehkuvat posket — hohtavat huulet — tummat silmät, joiden yllä luomet pitkine, tummine ripsineen hitaasti liikkuivat, niinkuin väsyneet perhossiivet. Ja alempana kaulan ja olkapäitten häikäisevän valkea iho — — —

Monika olisi saattanut huutaa onnesta kuten joku aika sitten lumessa juostessaan.

Hän oli niin kaunis — — Mikä onni! —

Marian ripitykset eivät erityisesti olleet koskeneet häneen. Sitä hän vain surkutteli, ettei hänellä ollut nyt ketään, jonka kanssa olisi saattanut jutella kaikista vaikutelmista.

Mutta ei vielä nukkumaan!

Eihän toki mitenkään voinut nyt nukkua, maata hiljaa — —

Hän hyräili itsekseen pari valssintahtia; kuuma onnentunne väreili hänen olemuksessaan.

Vielä kerran tuo suloinen, suloinen sävel. — —

Paljoa ei Monika nukkunut sinä yönä. Mutta siitä huolimatta hän oli ainoa, joka virkeänä tervehti päivää.

Rouva von Holtzilla oli päänsärkyä.

Hänen puolisonsa näytti kohmeloiselta: hän ei kestänyt pitkää yövalvontaa.

Maria oli kerrassaan surkean näköinen, kuljeskeli, kuten aina tanssiaisten jälkeen, hartiat pystyssä, selkä kumarassa ja yskiskeli, mikä teki hänen vanhempansa huolestuneiksi.

Rouva von Holtz unohti omat tuskansa tyrkyttäessään Marialle alinomaa yskäkaramelliä, ja herra von Holtz vatkasi, koko ajan moittien »kirottua tanssimista», munankeltuaista ja sokeria, joka Marian piti vastaansanomatta heti syödä.

Iltapäivällä, kun oltiin kahvipöydässä, tuli vieraita: luutnantit von Seeburg, von Hellrich ja kreivi Herckenstedt tulivat sotilasreessä ajaen ja »kysyivät kohteliaimmin, kuinka naiset voivat eilisten tanssiaisten jälkeen».

Kun herrat eivät koskaan ennen olleet suorittaneet seuraavan päivän vieraskäyntejä, oli Maria hyvin sapekkaalla päällä, ja tapansa mukaan häikäilemättä hän lausuikin tunteensa julki.

Rouva von Holtzin piti monta kertaa sekaantua välittäen asiaan, kun hänen juro tyttärensä oli jälleen tehnyt liian terävän huomautuksen.

Monikan puolelta ei tarvinnut pelätä kalseutta. Päinvastoin! Siinä oli toiseen suuntaan hillitseminen tarpeen.

Kuinka hän taas säteili Herckenstedtille!

»Niin, te tanssitte kaikista parhaiten, kreivi. Olette tietysti ollut kadiisi? Ne tanssivat kaikki hyvin.»

»Monika, pitää sanoa »kadetti». Tuollainen sanojen vääänteleminen — — —»

»Voi täti, ei sillä ole niin väliä meidän luutnanttien kesken — —»

Rouva von Holtz ei tiennyt mitä vastata. Hänestä oli vastahakoista vierasten läsnäollessa lakkaamatta moittia. Toiselta puolen häntä kauhistutti veljentyttären vallattoman keikaileva käytös.

Hän itse oli aina ollut hyvin hillitty, hyvin kaino, ja hänen tyttärensä oli perinyt kolminkertaisessa määrässä tämän ominaisuuden.

Heidän välissään istui nyt Monika ja keikaili niin ujostelematta, että se suorastaan hämmästytti.

Ikäisekseen tavattoman varmana hän ohjasi keskustelua, mikä luutnanteista oli uutta, mutta sitä viehättävämpää.

Maria lausui joukkoon hyvin varmasti mielipiteitä, jotka eivät olleet ainakaan terävyytensä takia huomattavia.

Mutta rouva von Holtz, jonka koko elämä ja olemus perustui arkipäiväisen elämän järjellisiin vaatimuksiin, oli kerrassaan harmistunut.

Äkillisellä nykäyksellä hän ohjasi kevyen keskustelun toisille laduille. Hän kysyi, minkälaisia huvituksia aioittiin vielä tänä talvena panna toimeen Hahndorfissa.

»Niin, toivottavasti nyt pian saadaan elävät kuvat, joista tällä kertaa ei tullut mitään», sanoi Seeburg.

Ja Hellrich selitti Monikalle, että se oli ikuinen vahinko, sillä hän olisi kreikkalaisnuorukaisen puvussa ollut hurmaava, ja silloin ei Monika olisi kohdellut häntä niin julmasti kuin preussilaisessa rakuuna-univormussa.

»Ja miksi minulle oikeastaan ei suotu tätä iloa?» kysyi Monika.

»Niin, paroonitar, se riippuu vain rouva von Teufel zur Höllistä — —»

»Syöjättärestä», pisti Monika väliin ymmärtäväisesti.

»Hän on nimittäin hornamainen —»

»Luonnollisesti!»

»— vaativainen, ja sitten hän väitti, että elävistä kuvista puuttui oikea vetovoima.»

»Ja se oli kuitenkin niin ihastuttavaa», valitti Herckenstedt.

»Minä kreikkalaisnuorukaisena», korosti Hellrich.

»Niin, Erika von Hollin kanssa 'kreikkalaisessa ke-

vätidyllissä'. — Ja neiti Violette von Holl Wertherin Lottana ja Rossberg Wertherinä —»

»Kaunis ajutanttiko?» kysyi Monika innostuen.

»Hänkö kaunis? Tuo tohvelisankariko?» vastasi Herckenstedt suuttuneena.

Ja Seeburg säesti: »Sellainen vanha, naimisiin joutunut herra!»

»Kaksi kuukautta naimisissa!» lausui Monika jäljitellen rouva von Rossbergin tavallista ilmettä, kun hän jollekin ilmoitti tämän maailmaamullistavan tosiasian.

Luutnantit saivat vaivoin pidätetyksi iloisuutensa purkauksen.

Maria aikoi juuri ryhtyä kiivaasti väittämään vastaan, — sillä jos joku hyökkäsi hänen ystävätärtensä kimppuun, pahastui hän siitä enemmän kuin jos se olisi osunut häneen itsensä — mutta tottuneesti Herckenstedt esti purkauksen, mahdollisimman joutuisasti edelleen kertoen, että oli vielä suunniteltu kuvaa »Tanssitunti» ja Metusalemin ajoista asti kuuluisaa: »Kukkien heräämistä!» — — Mutta ei mikään ollut miellyttänyt rouva von Teufelin ylvästä sydäntä. No niin, kun on ollut kokonaisen vuoden kaartin seurapiirissä kuten päällikön rouva! Ja niin on elävien kuvien näytteleminen lykätty epämääräiseen aikaan.

»Kunnes jonkun päähän pälkähtää jotakin nerokasta», sanoi Seeburg murheellisena.

»Ja nyt meillä juuri olisi mainio tilaisuus: ensi kuussa on komentajan syntymäpäivä», valitti Hellrich, joka ilmeisesti ei voinut sulattaa sitä, ettei saanut näyttäytyä kreikkalaisessa kauneudessaan.

»Mutta eihän ole lainkaan vaikeata keksiä jotakin sopivaa», huudahti Monika. »Minä kyllä autan.»

»Nuoret ovat kärkkäitä puhumaan», tuumi Seeburg epäilevästi. Mutta Hellrich näyttäytyi luottavaisem-

maksi. »Olen varma, että voitte saada suuria aikaan, paroonitar. Teillä on silmissänne jotakin — en keksi sille sopivaa sanaa — tiedättekö, jotakin aivan erikoista.»

»Pelkään, että Monika luulee liikoja kyvystään», sasanoi rouva von Holtz, joka piti parhaana estää puita pilvenkorkuisiksi kasvamasta.

Mutta nyt väittivät kaikki luutnantit vastaan.

Ja herrojen lähtiessä oli asia päätetty: heidän oli ilmoitettava »Syöjättärelle», että neiti von Birken oli luvannut keksiä jotakin erikoista komentajan syntymäpäiväksi.

»Nytkös olet istuutunut nokkoskasaan», sanoi Maria vahingoniloisesti, kun sotilasreen hilpeät kulkuset olivat häipyneet kuulumasta.

»Kuinka niin?» kysyi Monika taisteluvalmiina.

»Sentähden, että keität aika sotkun kokoon.»

»Odottakaamme!» sanoi Monika lyhyesti.

Anastettuaan sedältä paperiarkkeja ja lyijykynän hän heittäytyi matolle ja alkoi raapustaa.

Seuraavana aamuna hän antoi rouva von Holtzille töherryksensä, joka luki sen vahvasti epäillen veljentyttärensä kirjallisia kykyjä.

Vastoin tahtoaan hän huomasi sen varsin somaksi. Mutta ei luottanut arvosteluunsa. Yleensä hän ei lukenut kuin sanomalehtiä, piti runoutta hempeämielisyytenä ja oli rehellisesti tietoinen, »ettei ymmärtänyt mitään niistä asioista».

Maria kieltäytyi lukemasta Monikan tuotetta, vaikka uteliaisuus aivan poltti häntä. Mutta Monikan ei pitänyt luulotella, että hän vähääkään piittaisi moisista typeryyksistä.

Mielessä epätoivoa huomasi runoilijatar, ettei tädillä ollut pienintäkään aikomusta lähettää tekelettä Hahn-

dorfiin. Ja oltuaan kolme päivää hirveässä hermojännityksessä hän teki uljaan päätöksen: hän pani teoksensa kuoreen ja osoitti sen itse menemään Hahndorfiin. Mutta ei »Syöjättärelle». Tätä hän liiaksi pelkäsi. »Luutnantti, kreivi Herckenstedt» oli kirjoitettuna kuoreen, ja käsikirjoitukseen hän oli raapustanut: »Kuten näette, olen pitänyt lupaukseni. Toivottavasti tämä miellyttää.»

Hän piti silmällä kirjeenkantajaa ja antoi tälle omakätisesti valtavan kirjekuoren. Kun mies oli juurtajaksain lukenut päällekirjoituksen, nauraa virnisti hän ystävällisesti ja virnisteli vieläkin ystävällisemmästi, kun Monika pisti pienen juomarahan hänen kouraansa.

Kun muutamaa päivää myöhemmin rouva von Teufel zur Höll ja rouva von Rossberg ilmoittautuivat vierailulle, tuntui nuoren tekijättären olo hiukan epämukavalta.

Mutta hänen epäilyksensä haihtuivat, kun »Syöjätär» heti hänen sisäänastuessaan hymyili miltei ystävällisesti ja rouva von Holtz sitten vakuutti, »että hänen rakkaalla veljentyttärellään on todellakin ollut sangen hauska aate».

Rouva von Holtz oli epävarma, hän ei oikein tiennyt, kuinka suhtautua asiaan, mutta sitä ei häneltä kysyttykään.

Rouva von Teufel syventyi heti yksityiskohtaiseen keskusteluun Monikan kanssa, Maria vetäytyi ystävättärensä kera yksityishuoneisiinsa, eikä rouva von Holtzilla ollut muuta tehtävää kuin puuhailla teen laitossa.

Kun sitten tee ja jättiläissuuri kakku oli koonnut kaikki pyöreän pöydän ympärille, pyysi rouva von Teufel Monikaa lukemaan ääneen teoksensa, että voitaisiin yhteisesti arvostella sen vaikutusta.

Monika alkoi. Mutta »Syöjätär», jonka mielestä mikään ei käynyt kyllin nopeasti, muuttikin päätöksensä.

»Ei, ei nyt luetakaan. Minä selostan kappaleen ja sitten vasta sovimme osista. Siis — —»

Taiteellinen pysähdys.

Maria koetti visusti salata mielenkiintonsa solmiessaan liikkumattomin ilmein pöytäliinan ripsuista palmikkoja.

»Siis: näyttämöllä on kaksi luutnanttia. Toinen heistä, vasta onnellisiin naimisiin mennyt, kehoittaa toistakin samoin vihdoin alistumaan Hymenin ruusukahleisiin. Ystävä vakuuttaa, ettei hän laisinkaan olisi sitä vastaan, mutta että valinta tuottaa hänelle suurta päänvaivaa. Tämän jälkeen ystävä poistuu hyvästellen. Naimaton mies jää yksin ja nukahtaa.»

Maria hymähti pilkallisesti, minkä kuullessaan Monika asettui vastarintaan kuin taisteluhaluinen kukonpoikanen. Hän kysyi: »Sanoppas, miksi luutnantti ei saisi nukahtaa?»

»Silloin ilmestyy Fantasia ja sanoo nukkuvalle tahtovansa näyttää hänelle naiset, joista hän voisi valita. Fantasia kohottaa taikasauvaansa, ja silloin ilmestyvät kuvakehyksiin vuoron perään naisellisuuden eri tyypit, jotka tahtoisivat onnellistuttaa luutnantin: urheilijatar, salonkinainen, ylioppilas, tanssijatar. Mutta kaikkia kohtaan pysyy sankarimme kylmänä. Mutta kun lopuksi ilmestyy aivan vanhanaikaisesti kasvatettu kodikkaan-suloinen tyttö, joka äidin johdolla opettelee keittämään ja säilyttää pikku sydämessään suurta rakkautta luutnanttiin, niin valitsee tämä hänet elämäntoveriksensa.»

Hetkinen vaitioloa.

»Hyveen voitto», sanoi Monika kainosti alas luoduin silmin.

Rouva von Holtz, jolle vasta nyt selvisi kappaleen tarkoitusperä, veti Monikan hellästi luokseen pyytäen häneltä mielessään paljon anteeksi.

Kuinka sievästi ja moraalisesti tuo rakas lapsi olikaan runoillut!

Maria koetti säilyttää halveksuvan ilmeensä.

Rouva von Rossberg virnisti sanoen: »Minun mieheni pitää tietysti näytellä sankarin osaa.»

Päällikön rouva, joka piti tätä puhetta hätiköitynä, heitti häneen ojentavan katseen.

Mutta neuvottelun kuluessa selvisi, että Rossbergin todella oli näyteltävä sankaria, koska hän oli herroista ainoa, jolla oli näyttelijätaipumuksia.

»Ja minä olen nuori tyttö, jonka kanssa hän menee kihloihin», sanoi rouva von Rossberg.

»Emmehän ole siitä vielä sopineet mitään», huomautti rouva von Teufel.

»Mutta hänhän suutelee tyttöä.»

»Teatterisuudelma!» ratkaisi Syöjätär. »Siis tähän asti meillä on: aviomies, herra von Hellrich, — naimaton, luutnantti Rossberg. Fantasia, — niin, kenen ihmeessä voisimme valita Fantasiaksi?»

Monikan piti aivan purra huuliaan, ettei pyytäisi: »Minut!!»

Hän oli jo kuvitellut kaikki yksityiskohdittain: avokaulainen, riikinkukonsininen harsopuku, — kämmeköitä hiuksissa, läpikuultavat perhossiivet olkapäillä.

Häneen sattui iskuna rouva von Teufelin päätös: »Luulen, että Violette Holl sopii siihen parhaiten. Komeine ulkomuotoineen ja kullanvaaleine hiuksineen. Siis Fantasia: Violette von Holl. — Urheilijatar: minä!»

Läsnäolijat valtasi vaivoin salattu hämmästys. Ei kukaan ollut aavistanut, että Syöjätärkin aikoi näytellä kappaleessa.

Hän itse sivuutti hyvin nopeasti tämän tosiseikan.

»Salonkinainen: no, kenties rouva von Rossberg, kun se ei ole nuorelle tytölle sopiva osa. Ylioppilas: neiti

von Holtz. Olen varma, että se sopii teille, neiti Maria. Tanssijatar: minä olin ajatellut neiti von Birkeniä, mutta Erika Holl pyysi hartaasti saada jonkun osan. Hän luultavasti osaisikin suorittaa osansa sirosti. Ja kelpo nuori tyttö, arvelin, sopisi neiti von Birkenille.»

Monikan silmät aivan suurenivat hämmästyksestä. Tämä oli ensi kertaa hänen elämässään, jolloin häntä sanottiin »kelpo nuoreksi tytöksi». Häntä ei se osa oikein miellyttänyt. Hän oli nyt kerran kiintynyt Fantasiaan.

»Minä ajattelin näin: neiti von Birken, joka on nuorin, sopinee parhaiten esittämään tyttömäistä osaa.»

Monika ei kyennyt — harvinaista hänelle — vastaamaan. Hän oli vielä ajatustensa vallassa naisten mentyäkin, kun he olivat sopineet ensimäisestä harjoituksesta.

Serkkujen kesken vallitsi pitkällinen vaitiolo. Vihdoin Maria pääsi hyvitysselitykseen. »Muutoin on minun sanottava, Mone, että sinun sepustuksesi tarkoitusperä ei ollenkaan ole niin pingoitettu kuin sinä itse yleensä. On kovin järkevää, että luutnantti ottaa vain käytännöllisesti kasvatetun nuoren tytön.»

»Mitä, järkeväkö?! Se on vain todistus hänen pöyristyttävästä tyhmyydestään. Naimisissa ollessaan hän ikävystyy kuoliaaksi tuohon pikku hanheen!»

»Kuinka?!»

»No, tietysti tahdoin juuri sepitelmälläni osoittaa, kuinka tuollainen typerä mies pitää sellaista hanhea kaikkia muita parempana vain sen vuoksi, että se on hänelle niin tuttua vanhastaan ja mukavaa: tuollainen kasvatus *vieux jeu!* — Se on ivanäytelmä!»

»Kylläpäs olet kavala! Ei kukaan huomaa, että sen pitäisi olla ivaa!»

»Jos sen heti huomaisi, niin eihän siinä olisi mitään sukkeluutta.»

»Kuulumatonta! Minäpä sanon sen rouva von Teufelille.»

»Silloin sanon minä, että sinä olet ymmärtänyt väärin; sinä et nytkään käsittänyt taiteellista tarkoitustani.»

»Mone, sinä olet ilkeä!»

Tällä murhaavalla tuomiolla Maria lopetti keskustelun, poistui huoneesta ja paiskasi mennessään oven kiinni.

3.

»Jo saapui päivä suuri,
jot' oomme varronneet —»

kaikui kautta talon.

»Mone, sinä pidät melua — —»

»Vielä hullummin, täti kulta, paljon hullummin! Minä tulen aivan lapselliseksi, tunnen itseni siirretyksi takaisin varhaisimpaan lapsuuteeni: laulan laulua, jota nelivuotiaana lauloin jouluksi.»

Ja taas kajahteli:

»Jo saapui päivä suuri,
jot' oomme varronneet —»

»Mone!»

»Täti kulta, tässä voisi viisaampikin järkensä menettää! Olen tänään viisitoista vuotta yksitoista kuukautta ja kaksi päivää vanha, ja tänään jo näytellään minun kirjoittamani kappale — näytelmä! Minä olen nuorimpia dramatikkoja, mitä koskaan on ollut.»

»Mone, sinä olet kohta löylynlyömä», sanoi Maria, joka juuri tuli huoneeseen. Mutta hän ei sanonut sitä kiukkuisen vakavasti, kuten hän tapasi muutoin serkullensa puhua. Hänkin oli hyvällä tuulella, jännitettynä odottaessaan illan tapahtumia.

Ja tänä iltana kokoontui hilpeä ihmisjoukko Hahndorfin kasinoon.

Kuten aina seuranäytelmän esityksessä, vallitsi nytkin esiripun takana vilkas sekamelska.

Violette väitti, etteivät Fantasian siivet tahtoneet millään pysyä kiinni; Erika valitti, että tanssijattaren puku oli paljon lyhyempi, kuin hän oli määrännyt.

Kreikkalaisnuorukainen kiroili, kun hänen sandaalinsa nauhat aina uudelleen »itsestään aukeilivat»; lyhyesti, kautta rintaman oli levotonta.

Mutta viimein kajahtivat alkusoiton loppusävelet, joita eräs ratsumestarin rouva rummutti flyygelillä hyvällä tahdolla, vaikka vähillä taipumuksilla.

Esirippu nousi, katsojajoukosta kuului tavanmukainen ihastunut: »Ah».

Näyttämöllä oli Violette von Holl esittäen Wertherin Lottaa, painoi uhkeaa rintaansa vastaan leipää nälkäisen lapsilauman ympäröimänä — kaikki upseeriperheitten lapset oli otettu mukaan — ovessa seisoi luutnantti von Rossberg Wertherinä. Hän oli todella surkean näköinen. Hänestä oli näyttämöllä liian paljon lapsia. Hänessä oli nyt kerran voittamaton vastenmielisyys »nulikoita» kohtaan.

Hänen kauhistuksekseen näytettiin tätä kuvaa kolme kertaa.

Eversti oli aivan haltioissaan; hän aavisteli jo isoisäniloja viehkeää näytelmää katsoessaan.

Sitten jatkettiin ohjelman suoritusta. »Kreikkalaista kevätidylliä» tervehtivät varsinkin luutnantit riemuiten, sillä he olivat jo viikkokausia kiusanneet Hellrichiä puhumalla hänen kreikkalaisnuorukaisestaan.

Sitten Tasso ja Leonorat, — tanssitunti vanhanaikaiseen tyyliin, — ja enemmän tai vähemmän onnis-

tuneissa esityksissä kuvauksia kaikilta mahdollisilta kulttuurikausilta.

Vihdoin tuli pitkä väliaika, jonka jälkeen piti näyteltämän Monikan teos: »Morsiamen valinta.»

Tekijätär seisoi kulissien ääressä jo puettuna osansa mukaiseen pukuun: valkeaan batistileninkiin, hiukset kahteen riippuvaan palmikkoon letitettynä ja niissä suuret, siniset silkkinauhat. Hänen pikku kasvonsa eivät nuoruudestaan huolimatta tahtoneet oikein soveltua viattoman tyttöheilakan asuun. Olisi jo voinut havaita, että hänen pitkäripsiset tummat silmänsä olivat jo liian ilmeikkäät ja hänen täyteläinen punasuunsa liian tietoinen.

Monika teeskenteli varmuutta ja katseli liikkumatonna, kuinka kaikkea järjestettiin näytelmää varten.

Herra von Rossberg, joka seisoi hänen vieressään, ei kuitenkaan antanut hänen ulkoisen rauhallisuutensa eksyttää itseään.

»Onko pelkoa, pikku neiti?! Mitä?!»

Monika katsoi avoimesti kauniin ajutantin kasvoihin.

»Ei hituakaan! Sellaisen taitavan näyttelijän rinnalla — — —»

Tämä kumarsi mairiteltuna.

Ja Monika hymyili hänelle välkkyvin hampain.

Harjoituksissa oli kehittynyt pieni hakkailusuhde heidän välilleen.

Eittämättä oli Rossberg huvittavin ja kaunein luutnanteista. Se ei Monikaa häirinnyt, että hän oli naimisissa. Päinvastoin! Hänestä se oli »hirveän pikanttia». Ja sitäpaitsi hän piti häntä »aivan liian kauniina hänen rouvalleen».

Häntä nyt kerta kaikkiaan ei rouva Rossberg miellyttänyt missään suhteessa, ja hän lausui serkulleen, että Rossberg oli varmaan nainut virnistelevän Trudensa tämän rahojen takia.

Maria oli suuttunut, oli selittänyt ystävättärellänsä olevan kaikkia mahdollisia viehätyksiä ja vakuuttanut Rossbergin jo vuosikausia rakastaneen rouvaansa palavasti. He olivat naapurien lapsia, ja Trude oli Rossbergin ensimäinen, ainoa ja viimeinen lempi.

Monika oli kuunnellut huvitettuna ja jatkanut sitten häiriintymättä minkäänlaisista pidättäväisyyssyistä, joita hän tapasi nimittää »tunnehassutuksiksi», keikailuaan Rossbergin kanssa, joka häntä hakkaili kevytmieliseen tapaansa.

Tätä kujeilua pidettiin kaikkien kesken hyvin viattomana; itse rouva Trudekin hymyili sille huvitettuna. Ainoa, joka pani vakavaa huomiota Rossbergin ja Monikan keskinäisiin suhteisiin, oli Maria. Eloisalla epäluulolla hän seurasi serkkunsa jokaista katsetta, jokaista hymyä.

Niinpä tänäänkin Monikan ja Rossbergin pakinoidessa kulissien luona.

Istumapaikaltaan hän saattoi kuulla tarkoin, mitä noilla taas oli keskenään kerrottavana.

»Vielä enää kymmenen minuuttia alkuun, arvoisa neiti.»

»Niin», ja ahdistunut huokaus pusertui Monikan rinnasta kaiken itsensähillitsemisen uhallakin.

»Ja meidän pitää vielä toki harjoittaakin.»

»Mitä harjoittaa?»

»No suuteloa, joka minun on teille lopuksi annettava.»

Monika nauroi.

»Teatterisuuteloita ei tarvitse harjoittaa.»

»Jos pyydätte oikein kauniisti, annan teille oikean muiskun enkä mitään typerää teatterisuudelmaa, neiti Monika.»

»Ohoh, senpä sanon rouvallenne.»

»Sen saatte vapaasti tehdä. Minä tekisin sen vain

sen vuoksi, että kappaleenne esitys tulisi luonnollisemmaksi. Ajatelkaahan, kenties teoksenne menestys riippuu siitä.»

Monika nauroi, nauroi niin vapaasti ja ääneen kuten hänen tapansa aina oli nuhdesaarnoista huolimatta.

»Niinkuin varsa hirnuu», olivat hänen veljensä aina sanoneet.

»Sitäpaitsi tulee teidän muistaa: minunlaiseni vanha, naimisissa oleva herra! Tehän voisitte olla tyttäreni, neiti Monika.»

»Ohoh, minä täytän kuusitoista ensi kuussa.»

»Ja minä tulen ensi vuonna yliluutnantiksi!»

»Kas teitä, kuinka arvokas olette!»

»Se minä olenkin. Kolmenlaisista syistä. Ensinnäkin — —»

»Hyvä herra Rossberg, jollette nyt heti lakkaa kertomasta, tulette käheäksi ja pilaatte kappaleeni menestyksen. Olkaa hyvä ja vaietkaa ja syökää vähän rintasokeria. Minä luulen, että minulla on taskussani ——»

Hän alkoi kiireesti penkoa taskujaan.

Sillä välin Rossberg meni Marian luo ja kehui, että punainen ylioppilaslakki sopi hänelle mainiosti.

Maria ei vastannut ystävättärensä miehelle yhtä välittömän sydämellisesti, kuin hänen muutoin oli tapana.

Päinvastoin! Hän rupesi ivailemaan.

»Tämänpäiväinen osanne kai soveltuu teille hyvin, herra von Rossberg, — sankari, jota niin monet naiset mielivät — —»

Rossberg ei näyttänyt tuntevan okaa.

»Niin, ihastuttavasti», sanoi hän. »Te olette aivan oikeassa, se osa huvittaa minua erinomaisesti. Kunpa vain ei tarvitsisi oppia ulkoa, — vielä lisäksi säkeitä, loppusointuisia säkeitä. Trudella on ollut kova työ kuulustella minua. Aivan moitteettomasti se ei käynytkään.»

»Kuinkas se olikaan, runoilijatar», — hän kääntyi Monikan puoleen — »kuinka minä sanonkaan ystävälleni:

»Jos noin sa haastat, vanha veikko,
niin mullakin on taipumus kenties
jo naimisiin, jos kohta heikko,
sill' onhan veltto, laiska raaka mies —»

Monika miltei huusi ihastuksesta. »Oi, herra Rossberg, se on oivallinen, paljon parempi kuin minun sepittämäni värssy. Sanokaa se siinä muodossa! Eikö niin?»

»Siitä kyllä varon itseni!» vastasi luutnantti merkitsevästi ja astui puolisoansa vastaan, joka juuri lähestyi ryhmää.

Tämä oli tanssiaispuvussa salonkinaisen osassa ja kierähti hyväksymistä anoen kerran akselinsa ympäri, — »kuin kiintotähti», arvosteli hänen miehensä.

Rouva oli valinnut itselleen kellervänruskean silkkipuvun, jonka kaula-aukkoa koristivat punaiset ruusut.

Hän virkkoi suopean sanasen Marian puvusta, mutta pääihailunsa hän avonaisella tavallaan purki itse Monikalle. »Te olette kovin herttaisen näköinen, neiti von Birken. Suloinen tytöntynkä! On vaikea uskoa, että te olette sepittänyt koko kappaleen.»

Kreivi Herckenstedt, ohjaaja, riensi kiihdyksissään paikalle valittaen, että kaikki oli taas sekaisin. Nyt ei taas neiti von Hollia löytynyt mistään. Samalla hän kurkisteli tarkasti joka nurkkaan, aivan kuin iso Violette olisi saattanut sellaiseen piilottautua.

Hän aivan huokasi helpotuksesta, kun neiti von Hollin Valkyria-olemus sukelsi taas näkyviin, nyt vihdoinkin lujasti pysyvien siipien koristamana, »aivan kuin zeppeliini 3», selitti Rossberg.

Kellonsoitto — — vielä muutama hetki kovaa sekamelskaa, puhetta, kysymyksiä —sitten taas kellonsoitto, ja esirippu nousee.

Rossberg ja Hellrich aloittivat vuorokeskustelunsa, ja yleisö kuuntelee jännittyneenä kauniita säkeitä. Sen loputtua pitkällisiä kättentapautuksia.

Monika säteilee. Ääretön onnentunne paisuttaa hänen rintaansa ja panee suonet kiivaasti sykkimään.

Kunnianhimoinen pikku pää hehkuu menestyksen huumeessa. Oi, kuinka elämä saattaa olla ihanaa . . . niin suloista . . .

Sitten seuraa tanssi.

Monika liitää käsivarrelta käsivarrelle. Imartelut soivat hänen korvissaan, mieskädet puristavat häntä lujasti.

Hänen kaula-aukkonsa reunalla tuoksuvat kuihtuvat kukat painostavasti ja imelästi, ja valssinsäveleet kietovat kaikki kauneuden ja nauravan kevytmielisyyden hohtavaan verhoon.

Luutnantti von Rossberg tanssi tänä iltana hyvin usein Monikan kanssa; päänäyttelijänä hän otti itselleen erikoisoikeuksia.

Monika väitti hänen tyrannisoivan.

»En todellakaan jaksa enää. Antakaahan minun toki levätä hetkinen. Olen niin väsynyt», valitti Monika.

»Jutelkaamme sitten minun puolestani tämän tanssin aika.»

Luutnantti otti Monikan käden kainaloonsa ja vei hänet erääseen pieneen tupakkahuoneeseen.

Siellä istui pari vänrikkiä samppanjapullon ääressä; he olivat nyreissään vetäytyneet tänne, koska naiset olivat heitä »ylenkatsoneet» ja »kohdelleet halpamaisesti».

Rykmentin ajutantin tullessa huoneeseen kavahtivat molemmat pystyyn.

Mutta tuli pahempaa kuin he aavistivatkaan.

Rossberg näytti aivan kauhistuvan:

»Täältäkö tapaan teidät, hyvät herrat. Onko se mah-

dollista? Onko se kohtuullista? Tämäkö on Saksanmaan nuorisoa? Sen asemesta, että tanssisalin humussa kuuliaisesti noudattaisitte kaunotarten viittauksia, antaudutte täällä juopottelun valtaan! Itsekkääseen mässäykseen! Työhön, hyvät herrat, työhön!»

Hän teki käskevän eleen, jonka arvokkuus olisi Napoleoniakin koristanut.

Vänrikit syöksyivät huoneesta.

Rossbergin vakava ilme vaihtui säteileväksi hilpeydeksi.

»Se oli hienosti tehty. Eikö totta? Saadaan edes olla häiritsemättä.»

»Kuinka vänrikit häiritsivät teitä?» kysyi Monika viattomin katsein.

»Senhän te yksin tiedätte. Teidän päänäyttelijällännehän on vielä jotakin suoritettavana.»

»Mitä?»

»Neiti von Birken, pyydän vilpittömyyttä. Te tiedätte aivan hyvin, että annoin teille vain kurjan teatterisuudelman. Suutelin ohitse. Kaikkien nähtävästi ohitse! Sitä ei teidän tarvitse hyväksyä!»

Monika koetti nauraa.

Mutta se ei käynyt niinkuin tavallisesti.

»Monika-neiti, olettehan ansainnut palkinnon», sanoi luutnantti ylimielisesti. Hänen punainen suunsa pienine vaaleine viiksineen läheni epäilyttävästi Monikan huulia.

»Älkää puhuko tuollaista», änkytti Monika.

»No, sitten olenkin tosissani. M i n ä olen ansainnut palkinnon.»

Ja hänen huulensa painuivat Monikan suulle.

Ja harkitsematta vastasi hänen tämä suudelmaansa.

Minuuttia myöhemmin he taas tanssivat suuressa salissa.

Loppuiltana ei Rossberg poistunut hänen rinnaltaan. — — —

Kun Holtzin perhe saapui Sarkowiin, alkoi päivä jo valjusti hämärtää.

Herra von Holtz vakuutti kuten tavallista, että tämä kerta oli ehdottomasti viimeinen, jolloin hän oli lähtenyt kirottuihin tanssiaisiin.

Monika oli juuri rupeamassa riisuutumaan, kun hänen kummastuksekseen kovasti koputettiin ovelle, ja Maria tuli näkyviin.

Hänellä oli vielä tanssiaisalushame päällään, sen päälle hän oli heittänyt yönutun ja näytti surkean kurjalta ja kalvetustautiselta hämärässä päivänvalossa.

Monikan silmät suurenivat hämmästyksestä: »Mitä nyt?»

»Sen saat pian kuulla», sanoi serkku onnettomuutta ennustavalla äänellä.

Sitten hän taas vaikeni seisten siinä pitkänä ja laihana ja katsoi musertavasti ruusuiseen tyttöön, joka pelästykseltään ei saanut jatketuksi riisuutumistaan.

Ahdistava hiljaisuus. Uunissa rätisi vain hiljaa.

»No? kysyi Monika viimein puolittain arasti, puolittain uhmaten.

»Eikö omatuntosi sano sinulle, miksi tulen?»

Monika katsoi häneen kummastuneena, silmäili sitten ympärilleen huoneessa ja odotti.

Mutta näköjään oli hänen omatuntonsa rauhallinen.

Ja siksi hän vastasi serkkunsa kysymykseen: »Ei», mikä kuulosti vilpittömältä.

»Vai niinkö? . . . No tahdonpa sitten auttaa sinua. Siis: olen nähnyt kaikki.»

»Mitä sitten olet nähnyt?» kysyi Monika.

Kuuma puna sävähti hänen kasvoilleen.

»Seurasin jäljissäsi, kun houkuttelit herra von Rossbergin tanssisalista.»

Väärä syytös rohkaisi Monikaa.

»Se ei ole lainkaan totta.»

Laiha serkku suoristihe yhä pitemmäksi, hän aivan kasvoi siveellisessä suuttumuksessaan.

»Ja sitten näin, että hän suuteli sinua.»

»No, moiti sitten häntä siitä äläkä minua.»

»Sinähän yksin olet syyllinen. Minä tiedän, kuinka Rossberg rakastaa Trudea. Sinun sopimaton keikailusi on kaikkeen syynä, ja sinä saisit hävetä.»

Ja Monika häpesi rehellisesti ja punaisena hohtaen. Hänen riemukkaan suloinen voitontunteensa: »Ensimäinen suudelmani . . .», viaton hellyys, jota hän sillä hetkellä oli tuntenut kaunista luutnanttia kohtaan — kaikki särkyi Marian karkeista sanoista; tuntui kuin olisi hento kukkanen reväisty maasta punaisin, karhein sormin.

Monikaa puistatti väristys. Hän ei puolustautunut. Hän seisoi hievahtamatta, jäykkä ilme kalvenneissa kasvoissaan.

Mutta Marian varmuus kasvoi mahdottomasti Monikan käyttäytymisen takia.

»Niin, niin, häpeä sinä vaan. Vihdoinkin näytät katuvalta syntiseltä, mikä sinulle sopii . . . Minulla ei ole sinulle mitään muuta sanottavaa kuin: ylihuomenna matkustat täältä pois. Keksi joku tekosyy, mikä tahansa, se on minulle yhdentekevää. Mutta pois sinun täytyy lähteä! Minä en halua hävetä oman serkkuni takia!»

»Mutta enhän minä voi niin ilman muuta . . .»

»Sovita niin! Jollet ylihuomenna lähde täältä, ilmoitan Trude Rossbergille käyttäytymisestäsi ja sanon äidille, mitä olen nähnyt.»

Monika keskeytti lyhyesti. »Minä matkustan», sanoi hän kaiuttomasti. »Älä sano äidillesi. Hänestä pidän niin paljon.»

»Ahaa, olet siis aivan tietoinen siitä, millainen menettelytapasi oli!»

Silloin Monika suoristautui kokoon luhistuneesta asennostaan.

»Minunko menettelytapani? — Niinkuin minulla olisi siinä ollut jokin menettelytapa mielessäni! Minä olen — minä — oh, hetki oli sellainen — mutta s i n u n tapasi vakoilla minua . . .»

»Pyydän, ei mitään arvostelua», keskeytti Maria hänet purevasti, »olisipa liian helppoa kevytmielisille, elleivät vakavamieliset . . . saisi heitä vakoilla!»

— — —

Liisan ummehtuneessa tuvassa kaikuu itku ja valitus.

»Voi, että jo matkustat pois, Monchen . . .»

»Niin, Liisa, tule käymään meillä Berliinissä.»

»Ei se käy, armahimpani. Kuka sitten huolehtisi Grünistä ja pikku Fritzistä, eläimistä ja mummusta?»

»Ota joku sijaasi!»

»Ei se käy, Monchen. Muilla ei ole lainkaan sydäntä eläimiä kohtaan.»

Suuret kyyneleet vierivät pitkin hänen uurteisia kasvojaan.

»Ja sano minulta äidille oikein paljon terveisiä. Ja jos hän taas lähettää paketin: kahvi oli viime kerralla mainiota — sokeri myös — pian ne neljä naulaa menivät — mutta hyviä olivat — mutta ei enää yöröijyjä, niitä minulla on jo tarpeeksi — mutta korean alushameen, jossa on reunus.»

»Kyllä sanon, Liisa.»

»Ja kun tulet taas, Mone, niin tule oikean korean sulhasen kanssa, se on sentään parasta maailmassa . . .»

Hyvästijättö tohtori Rodenbergille ei muodostunut niin kyyneleiseksi. Hän otti Monikan miltei hiukan pilkallisesti vastaan.

»No, eipä ole näkynyt aikoihin. Hahndorfin sinitakit vievät kai kaiken aikasi? . . . Mitä? Hyvästiä sanomaan? Sinähän aioit olla maaliskuuhun.»

Monika nauroi hämillään. »En ole oikein hyvissä väleissä Marian kanssa.»

»Sen voin hyvin kuvitella, lapsukainen. Siis nytkö jo pois?»

»Oi, ja minä olen niin vähän nähnyt teitä, tohtori. Mikä vahinko! Olisin tahtonut kysyä teiltä niin monenmoista. Minä olen niin hullunkurinen! Tahtoisin oppia niin, että pää höyryää, kaikki suuret, ihanat asiat tahtoisin tietää — kaivautua maailmanhistorian ihaniin hedelmällisiin aarteisiin — tarkata kasvimaailman syntymistä ja elämää — tutkia eläimiä, kaikkia eläimiä aina niitä myöten, jotka ovat melkein kasveja. Niin, oppia, aina oppia lisää! — Ja taas toisaalta — unohdan tuon kaiken, jos minun vain on koeteltava sinistä tyllipukua ja . . . unohdan sen mielihyvällä! Ja tanssiaisissa ilakoin herrojen kanssa ja pidän kaikkea opittua roskaa tyhjänpäiväisenä. Ja . . . ja olen silloinkin hurjan onnellinen! En tiedä, en oikein ymmärrä itseäni . . .»

Hän keskeytti.

Tohtori otti hänen kukoistavat kasvonsa molempien käsien väliin. Hän katseli hymyillen kauniita silmiä, viattoman-nautinnonhaluista, täyteläisenä kaartuvaa suuta.

»Lapsi, jollet olisi niin kaunis, olisi sinusta totta puhuen voinut tulla jotakin», sanoi hän lopuksi.

»Mutta kauneus ei toki liene esteenä henkiselle kehitykselle?» kysyi Monika taisteluvalmiina.

»Onpa toki, lapsi. Ne eivät sovi yhteen. Sen saat kyllä vielä nähdä. Afrodite ja Pallas Ateene eivät koskaan ole sietäneet toisiaan.»

»Ja kumpaa minun on seurattava?» kysyi Monika ikäisensä tapaan hartaan luottavaisesti.

Tohtori naurahti.

»Olet valinnut itsellesi huonon neuvonantajan. En ole voinut itseänikään neuvoa.»

Hänen äänensä soinnahti niin katkeralta, että Monika hetkeksi unohti itsensä, syrjäyttäen silmänräpäykseksi nuorekkaan itsekkyyden, joka omaa itseään pitää mielenkiintoisimpana.

Lämmin osanotto loisti hänen silmistään.

»Niin, tohtori, on oikeastaan merkillistä, että kulutatte aikanne hukkaan täällä mietiskelyissänne. Te, joka olette niin hirveän viisas ja sivistynyt! Tehän voisitte olla jotakin, vaikuttaa suuressa mittakaavassa yhteiskunnan hyväksi!»

Tohtori hymyili pilkallisesti.

»Kunpa yhteiskunta ei olisi minulle niin kirotun yhdentekevä!»

»Ooh!»

»Näetkös, lapseni, olenhan kuohumiskautenani minäkin tahtonut nostaa maailman saranoiltaan. Ja lääkäriksi en totta tosiaan ollut sopiva. Menin tainnoksiin tullessani ensi kerran leikkaussaliin. Koko olemukseni nousi vastarintaan nähdessäni sairaita ja kuolemaa. Syöksyin äitini luo: 'Muutan uraa', en tahdo lukea lääkäriksi. Kirjallisuushistorian tutkijaksi.' —

No, sinun olisi pitänyt kuulla vastaus! Lääkäriksi tulo oli leipäammatti, ja sen kai hän oli ansainnut minulta, kun oli leski, että elättäisin häntä vanhuuden päivinään. No hyvä, minä myönnyin. Tottuuhan sitä kaikkeen. Mutta tässä ammatissa näkee liian selvästi,

mikä kurja kappale ihminen on! Ja estyäkseni hulluksi tulemasta kaikista kauhunkuvista, olen paennut filosofian turviin, olen syventynyt idän, Kiinan ja Intian ihmeellisiin, huumaaviin filosofioihin.»

Hän tuijotti uneksien eteensä.

Silloin hänen korvansa kuuli Monikan vastauksen: »Se on pelkurimaista!»

Se kajahti taisteluhaasteen tavoin. »Pelkurimaista! Uneksia hukkaan elämänsä ja turtua sellaisessa teennäisessä mielenrauhassa. Se on kuin suolampi. Mutta minä tahdon ulos, ulos ulapalle! Ja jos minun on koettava tuhannet veriset tuskat, tahdon myös tuntea tuhannet tuliset riemutkin. Ja minä tahdon elää, kaikissa suonissani tuntea ihanan, verevän-punaisen elämän sykintää!»

Hänen kätensä olivat puristuneet nyrkkiin. Niin kuuma voimanaalto huokui hänestä, että se säteili väsyneeseen mieheenkin ja sekunniksi pani hänen hermonsa väreilemään.

»Sinun olisi pitänyt tulla aikaisemmin, Mone. Olet syntynyt kahtakymmentä vuotta liian myöhään minulle. Paljon aikaisemmin olisi sinun ollut tultava.»

Hänen äänessään oli kumea sointu.

Ja sitten hän avasi sylinsä painaen tyttöä lujasti rintaansa vastaan: »Jää hyvästi, Mone. Hyvästi, kissanpoika. Kun taas tulet tänne, ei minua enää liene olemassa.»

»Oi!» huudahti Monika säikähtyen.

»Hiljaa. Kauaa ei sydämeni enää jaksane. Jalo alkoholi alkaa olla sille liikaa. Hiljaa, lapsi! Yksi itäisten ystävieni oppi on: säädyllinen kuolema . . .»

Monikaa oli siinä määrin järkyttänyt tämä viimeinen käynti tohtori Rodenbergin luona, ettei Sarkowista lähtö tuntunut niin vaikealta kuin hän oli luullut.

Hän aikoi täältä lähteä erään äitinsä sisaren luo viipyäkseen siellä jonkun aikaa ennen kotiinpaluutaan.

Herra ja rouva von Holtz lausuivat hyvin sydämellisesti hänelle jäähyväiset.

Maria saattoi serkkuansa asemalle. Hän oli itse sen päättänyt. Oli kuin hän olisi vielä pelännyt Monikan jäävän heille.

»No, tule nyt, sinä vanginvartija», huusi Monika hänelle reessä istuessaan.

Hevoset lähtivät liikkeelle. Kepeänä kiiti reki hohtavalla lumella, ja tiu'ut helisivät kirkkaasti.

Yksitoikkoista matkaa ei keskustelu sulostanut. Ääneti istuivat serkut vieretysten.

Muutaman kilometrin päässä Neustadtista muuttui kuollut valkea seutu eloisaksi.

Rakuuna-eskadroona läheni kaukaa.

Monikan kasvot kirkastuivat. Hän hymyili hilpeästi sotilaille, jotka silmäilivät häntä ihaillen, kulkiessaan hitaasti reen ohitse.

Upseerit tervehtivät.

Viimeisenä tuli Rossberg, joka heti pysäytti ratsunsa.

»Matkustatteko pois?» kysyi hän hämmästyneenä.

»Kyllä», sanoi Monika nyrein ilmein, jonka keikailevaisuus sai Marian sisäisesti raivoihin.

»Mikä vahinko!»

»Niin, vahinko se on. Mutta minun täytyy lähteä pois.»

Luutnantti katsoi häntä sydämellisen surkuttelevasti silmiin:

»Tulkaa pian takaisin. Olemme siitä kaikki hyvin iloissamme.»

Kädenpuristus — ja hän nelisti toisten jälkeen.

Monika katsoi sivusilmällä serkkunsa vihasta punoit-

tavia kasvoja. Äkillinen kiukku kuohahti hänessä tuota leppymätöntä »vanginvartijaa» kohtaan.

Uhmaten hän nosti päänsä pystyyn ja vihelteli äänekkäästi:

»Onko pakko — onko pakko
kaupunkihin mennä,
jättää sinut kultaseni . . .»

Nopeammin kuin hän odottikaan tuli vastaus.

Marialta pääsi tukahtunut vihanhuuto hampaitten välistä, ja hänen kätensä kävivät nyrkkiin. Ja kautta kirkkaan ilman kaikui pois nelistävän ratsastajan huulilta selvänä vastaus — niin kiehtovana se soi:

»Onko pakko — onko pakko
kaupunkihin mennä,
jättää — —»

4.

»Heinz-poika . . .»

Puhuteltu, joka istui punaisessa plyyssinojatuolissa kirjaan syventyneenä, murahti vastahakoisesti.

Mutta rouva von Birken ei hellittänyt. »Heinz-poika, haluatko vasikanaivoa sardellien kera vai ilman?»

»Sardellien kera!» sanoi Heinz-poika päättäväisesti ja vaipui uudelleen runokirjaansa. Lyriikka oli hänen intohimonsa.

Rouva von Birken, jota siron solakasta vartalosta ja kukoistavista, kauniista kasvoista päättäen ei olisi luullut kolmenkymmenenseitsemän vanhaksi, istuutui tuolin käsipuulle ja suuteli lempipoikansa ruskeaa pystytukkaa.

»Taasko runouteen vaipuneena, Heinziseni? Mitä sinulla on siinä? Eichendorff. Oi, jumalaista! Kuinka oletkaan taas keksinyt jotakin niin kaunista . . .»

Kumartuen kirjaan hän luki:

»Viel' onko muistiis jäänyt kaihon ilta,
kun puistoon istahdimme viime kerran?»

Hän luki nämä rivit mahtipontisesti korostaen ja liikuttaen haltioituneena päätään.

Heinz-poika mörähti. Hän oli tänään harmaalla tuulella eikä ollenkaan taipuvainen jakamaan äidin kanssa runollisia tunnelmiaan.

»Mikä sinua tänään oikein vaivaa, ainokaiseni? Taasko jotakin ikävyyksiä koulussa? Eikö? Maistuihan päivällinenkin kai? — Patapaistihan oli todella hyvää ja vihreät herneet pehmeitä. Mikä sinun on sitten? — Heinzi, sanohan.»

Poika voihkaisi sydämen pohjasta; tuskaisesti hän painoi ruskeat silmänsä puoliumpeen ja sanoi:

»Minulla on raskas nuoruus — hyvin, hyvin raskas.»

»Mutta miksi, rakkaani? Teenhän kaikessa mielikseni.»

»Raskas nuoruus», toisti Heinrich, »isän kuoltua on kaikki minun niskoillani.»

»Heinz kulta!»

»Niinhän ovat asiat. Kaikki minun niskoillani. Ajatteleppa minun edesvastuuntunnettani! Kuinka minun pitää kaikkia pitää silmällä. Karlin kevytmielisyys antaa minulle paljon ajattelemista. Ja Monika — hyvä Jumala, Monika on raskain murheeni.»

»Hänhän on sentään hyvin hyvä tyttö, Heinz-poika.»

»Niin, mutta hänellä on vaaralliset taipumukset. Sitähän sisaresi Klärekin kirjoittaa . . .»

Heinrich otti esille kirjesalkun ja veti siitä kirjeen näkyviin.

»Oi, minulle . . .»

»Niin, äiti, unohdin sinulle mainita. Mutta ei siinä

ole mitään kiireellistä; minä olen sen jo lukenut. Luonteenkuvaus Monikasta . . . »

Rouva von Birken otti nopeasti lapsukaisensa kädestä kirjeen ja alkoi lukea:

»Rakas Mali.

Mielelläni täytän pyyntösi sinulle tarkoin ilmoittaa, kuinka Monika menestyy luonamme. Kaiken sen takia, mitä minulle kirjoitit hänestä, epäröin hiukan hänen luoksemme ottamistaan. Pahaksi onneksi ei Berthatytöllämme vielä toistaiseksi ole tarpeellista vakavuutta ruvetakseen tieteelliselle alalle, jolle hänet olen määrännyt. Berthaa vielä liiaksi huvittavat lapselliset huvitukset: luistelu, tanssitunnit j. n. e. Hän valmistautuu nyt mieheni johdolla ylioppilastutkintoon. Ikävä kyllä, ei hän osaa kylliksi pitää arvossa sitä uhrausta, jonka isä hänelle tekee omistaessaan hänelle niin paljon aikaa, vaikka muutenkin on vastuunalaisessa yliopettajanvirassa täynnä työtä.

Avoimesti sanoen, pelkäsin suuresti, että Monika, sellaisena kuin hänet kuvasit, vaikuttaisi epäsuotuisasti Berthaan — sitäkin enemmän, kun hän tuli suoraan Sarkowista.

Sinä tiedät: kälysi, rouva von Holtz, ei nauti suurta arvonantoa puoleltani. Hän on oikea vanhan ajan rouva — vailla minkäänmoista ymmärtämystä sitä valtavaa liikettä kohtaan, joka vuosikymmeniä on naismaailmassa vaikuttanut.

Hän kasvattaa tytärtänsäkin moitittavan vanhanaikaisesti, pyrkii hartaasti pian naittamaan tyttärensä, opettaen tälle, että avioliitto on jokaisen naisen elämän päämäärä. Tiedän sen kaiken Monikan kautta, joka ikävä kyllä on hyvin mieltynyt tätiinsä, rouva Holtziin.

Selvästi on rouva von Holtz vaikuttanut vain tur-

miollisesti Monikaan. Tullessaan meille tyttäresi haaveili vain tätinsä hänelle teettämästä sinisestä tanssiaispuvusta — ajattele: avokaulaisesta! — Minun käsittääkseni se on hyvin sopimatonta tuollaiselle nuorelle tytölle.

En tahdo myöskään salata sinulta, rakas Mali, että rouva von Holtz oli tanssiaisten edellä puuteroinut Monikasi samoin kuin tyttärensä Mariankin kasvot — mikä tarpeeksi puhuu itsestään, ettei minun sitä tarvitse lähemmin selittää.

Kaikeksi onneksi ei Monikan enää tarvitse olla tällaisten kevytmielisten oppien vaikutuksen alaisena.

Kiitollisena ja ymmärtävänä hän kuuntelee, kun selitän, ettei nykyaikaisen naisen elämän päämaalina ole näyttää kauniilta ja rakastettavalta, vaan että sisäinen arvo se tekee naisesta täysihmisen, jota aikamme halajaa.

Tuttavapiiriämme Monika aivan erinomaisesti miellyttää. Eilen sain kuulla naisklubissamme hänestä sangen mairittelevia arvosteluja. Niinpä sanoi minulle esimerkiksi salaneuvoksetar Wegener: 'Sisarentyttärenne on toden teolla hyvin mieltäkiinnittävä tyttö.' Toisaalta en tahdo sinulta salata, että tyttärelläsi on myös hyvin vaarallisia taipumuksia . . .»

»Siinä sen kuulit», keskeytti Heinz-poika pahaenteisellä äänellä.

Pelokkain silmin paroonitar luki edelleen.

Ensinnäkin: Monikassa on aatelisylpeyttä. Vaikka olen hänelle monet kerrat selittänyt, ettei synnynnäinen aateli ole ihmisen kaunistus, vaan yksinomaan sivistyksen aateli — niin hän ei näytä saavan siitä vakuutta.

Hän käyttää myös huomiotaherättävän suurikruunuista kirjepaperia. Sitten hänessä usein ilmenee taipumusta pinnallisuuteen, mikä ei saata olla vaikutta-

matta himmentävästi iloon, jota muuten tuottaisi hänen henkisen tasonsa korkeus.»

»Vielä hyvin pintapuolinenkin», vahvisti Heinz-poika paheksuvasti ravistaen päätään — »vaarallisia taipumuksia hänessä on».

Huolestunut ryppy syöpyi hänen kapeaan otsaansa. Hän olisi varmaankin pitemmälti höyhentänyt sisartaan, ellei ovea olisi temmattu auki. Karl, nuorin veli, hyökkäsi sisään.

»Äiti kulta, anna makkaravoileipä!»

»Mutta Karl, sehän on jo yhdestoista tänään!»

»Siksipä en olekaan syönyt päivällistä.»

»Siinäpä se juuri on. Sinä turmelet ruokahalusi ikuisellä voileivänsyömiselläsi. Mutta sinä et saa enää ainoatakaan voileipää», torui äiti ja lähti ihailtavan johdonmukaisesti kyökkiin noutamaan pyydettyä voileipää.

Karl poistui riemuiten saaliineen, ja Heinrich vaipui taas Eichendorffin vihertäviin metsänsyvyyksiin.

Mutta rouva von Birken jäi vielä kyökkiin. Hän oli syventynyt keskusteluun Martan, kauniin »yksinpalvelijan» kanssa.

Paroonitar tunsi lämmintä osanottoa kaikkien palkollisten kohtaloon, joita hänellä oli ollut, samoin kuin yleensä kaikkia alempiin yhteiskuntaluokkiin kuuluviakin kohtaan, joita hän tapasi merkitä yhteisnimellä: »vähäväkiset».

Sarkowissa ei ollut ainoatakaan päiväpalkkalaisperhettä, jonka joka ainoalle lapselle paroonitar ei olisi antanut syntymälahjoja, ja nyt Berliinissä suuntausi hänen mielenkiintonsa portinvartijanperheisiin niissä taloissa, joissa hän jo oli asunut; niitä oli koko joukko, sillä yhtä vuotta kauempaa ei rouva von Birken tavallisesti asunut samassa paikassa. Ei hän tiennyt itsekään, miksi niin usein muutti; hän oli aina tyytyväinen ny-

kyiseen asuntoonsa. Mutta kun irtisanomisaika lähestyi, tuli hän hermostuneeksi — kenties uusi asunto sentään olisi hauskempi?

Oli kai parasta sanoa irti. Eikähän tämä nykyinen asuntokaan niin pian tulisi vuokratuksi; ellei löytäisi parempaa, voisi vielä jäädä paikoilleen. Hän siis sanoi irti.

Siitä seurasi tavallisesti, että nykyisellä asunnolla oli jo kauan ollut vuokraaja rouva von Birkenin vielä ollessa hakusalla.

Tavallisesti valitsi hän uuden vasta muuton edellisenä päivänä, jolloin ei enää ollut saatavissa muuttomiehiä. Päivän pari häilyi paroonitar sitten todellisen epätoivon partaalla, ei tiennyt mihin ryhtyä. Mutta kun muutto sitten vihdoin oli tapahtunut — useimmiten särkyi ja vahingoittui siinä paljon — vaimenivat pian levottomuuden aallot. Uusi asunto oli ihastuttava, kunnes seuraavana vuonna taas sama leikki uudistui.

Palvelusväkeen rouva von Birken suhtautui aivan samoin kuin asuntoihin: hän piti heitä hurmaavina, mutta vaihtoi hyvin mielellään.

Yleensä hän ei koskaan heitä jättänyt epävarmuuteen.

Aivan liikuttavasti huolehtien hän haki heille uusia paikkoja, laati ilmoituksia ja kirjoitti heille todistuksia, joitten mukaan tytöissä oli kukkurakaupalla erinomaisia ominaisuuksia.

Tämä nykyinen oli tietysti taas oikea helmi. Ja kuinka hauskasti hän osasi jutella! Rouva von Birken seurasi vilkkaasti Marthan ja erään poliisin välisiä rakkaudenvaiheita. Emäntä pohti palvelustytön kanssa tuntikausia kysymystä, päättäisikö Otto mennä naimisiin vai ei. Hänhän kykeni elättämään vaimon hyvässä toimessa ollen. Mutta oliko häneen luottamista?

»Pitäkää vain varanne, Martha.»

Eilenkö hän ei siis todellakaan ollut tullut sovitulle sunnuntai-tapaamiselle? — Se oli kieltämättä hyvin merkillepantavaa. No, kenties oli ollut virantoimitusesteitä?

»Mutta hän olisi kaikissa tapauksissa voinut kirjoittaa.»

Molemmat olivat niin syventyneet tähän kiihdyttävään keskusteluun, etteivät kuulleet ovikellon soittoa. Vasta sitten, kun Heinrich oli harmistuneena huutanut, että varmaankin piti soittonuora kiskoa irti, ennenkuin Martha pääsi avaamaan, juoksi tämä ovelle.

Rouva von Birken kuuli hänen hämmästyneen huutonsa. Samassa lensi ovi auki — kaksi käsivartta kietoutui paroonittaren kaulaan, raju suu painui hänen huuliaan vastaan: Monika oli tullut.

Äiti ei hämmästykseltä saanut puhutuksi, mutta Heinrich, joka näyttäytyi kyökinovella Eichendorff tiukasti kainalossa, sanoi aavistavan pelokkaasti:

»Varmaankin olet taas tehnyt jonkin kauniin kepposen, Mone.»

Monika ei pannut kovin sydämelleen tätä veljellistä pessimistisyyttä; hän syleili nuorta melankoolikkoa ilosta säteillen ja sanoi:

»Heinz-poika, sinä näytät taaskin niin eläämäänkyllästyneeltä kuin sylikoira, jolla on hengenahdistus. Etkö sitten iloitse tulostani? Vai rasittaako edesvastuu minun käyttäytymisestäni taas heikkoja hartioitasi? Heinz-poika, rauhoitu — en vieläkään ole väärentänyt vekseleitä enkä vietellyt luutnanttia.»

Rouva von Birken sai vihdoin sanoiksi: »Mikähän merkillinen vaatetus sinulla on ylläsi?» kysyi hän sipaisten hämmästyneenä Monikan päällä olevaa munkinruskeaa, pitkäkarvaista kaapua.

»Tämäkö? — Täti Klären lahja — hänen hylkäämänsä. Hän sanoo: 'naiset, jotka harrastavat puvuissa

ylellisyyttä, eivät ole täys-ihmisiä'. — Mutta kun minusta piti kasvatettaman sellainen, niin . . .»

»Oi Mone, Mone . . .»

»Niin lähdin karkuun. Eläköön, eläköön, eläköön!» Monika heitti ilmaan rakastettua nahkalakkiaan. »Martha, jotakin syötävää, mutta paljon ja hyvää! Onko ruokakammiossa mitään varastossa? Eikö? No tietysti — kuten tavallista. Menkää nyt hakemaan jotakin: maksamakkaraa ja sämpylöitä ja voita ja pari sokeririnkeliä — olen vallan nälistynyt.»

Martha kiiruhti matkaan, ja rouva von Birken sanoi paheksuen: »Mone, taas niin materiaalinen! Tapaamisen ensi hetkellä ajattelet vain syömistä . . .»

»Ja sinä olet ensi hetkellä ajatellut vain kaapuani, ruskeaa kaapuani. Olemme kuitit, äitiseni. Sinä ajattelet vaatteita, minä syömistä — molemmat olemme taipuvaisia epikuurolaisuuteen, Jumalan kiitos.»

»Oi Mone, sinä olet sama kuin ennen», valitti rouva von Birken seuratessaan tytärtään ruokahuoneeseen. »Ja minä olin luullut sinun muuttuneen. Juuri täti Klären toivoin sinuun vaikuttavan.»

»Ooh, se on hullunkurista, äiti kulta, ettei kukaan minuun vaikuta. Minulla on niin erilaiset käsitykset. Ne kyllä mielelläni muuttaisin, jos joku voisi saada minut vakuutetuksi todisteilla. Mutta se ei koskaan pidä paikkaansa, mitä muut väittävät, parilla sanalla sen kumoan. — Jos joku voisi saada minut vakuutetuksi, antaisi minulle suuntaa — *mais je ne demande pas mieux.*»

»No sano nyt jo viimeinkin suoraan, mitä olet tehnyt», sanoi rakastettu Heinz-poika kuivasti.

»Mitäkö olen tehnyt? Oh, en mitään. Sen vain, että tohtori Schelling on minuun rakastunut.»

»Ahaa, mies», huomautti Heinrich.

»No — miten sen ottaa», vastasi Monika venyttäen. »Hän on pienempi kuin minä, kapeampi kuin minä ja sitäpaitsi hän ontuu vasemmalla jalalla . . .»

»Mone, sinulla on hirveä tapa panna painoa ulkonaisuuksiin; minä tunnen tohtori Schellingin — hän on hyvin henkevä, hienotunteinen mies . . .»

»Mutta äiti, minkä hän on näköinen — suorastaan mahdoton!»

»Mone, sinä olet taas karkea sanoissasi. Mistä sinä sen olet perinyt? Kun ajattelen m i n u n luonnettani! Minun luonteellani, Mone . . .»

»Jumalan kiitos, en ole sitä perinyt, äiti. Mutta palataksemme tohtori Schellingiin: hän on Kläre-tädin henkiystävä, naisasian partiolainen tietysti. — Suurenmoista, mitä heillä joka päivä oli kello viiden ja kuuden välillä toisillensa kerrottavana. Bertha ja minä otettiin aina mukaan kypsyäksemme nykyaikaisiksi tytöiksi, täys-ihmisiksi; tohtori Schelling nimitti sitä 'uusien näköpiirien avaamiseksi'.»

»Ja sinä käyttäydyit varmaankin sopimattomasti?»

»En sinne päinkään. Olin ihastuttava, suorastaan viehkeä. Minä lausuin Goetheä, jota en oikeastaan saata sietää. Tietysti Leonorea — tietysti:

»Ich höre gern, wenn kluge Männer reden,
dass ich verstehen lerne, wie sie's meinen . . .»

Rouva von Birken hengähti helpotuksesta.

»Tosiaankin, etkä ollut pahantapainen?»

»Aivan päinvastoin! Olin niin kiltti, että tuo kelpo liikkakoipi rakastui minuun. Hän pyysi tädiltä kättäni. En tiennyt siitä mitään; minulle hän ei siitä puhunut rahtuakaan — muuta kuin että minulla oli kauniit silmät ja ihastuttavat kädet ja sellaista. —

Mutta täti piti minulle aika metakan kertoessaan

hänen asiastaan: vain keikailuni ja taipumukseni kevytmielisyyteen olivat viekotelleet tuon erinomaisen, vakavan tohtori Schellingin sellaiseen tyhmyyteen — tyhmyyteen pyrkiä naimisiin aivan kasvattamattoman tyttö-lepakon kanssa, joka ei ollut lainkaan täys-ihminen! —

Ja kun sitten sanoin tädille, etten ollenkaan aikonut mennä naimisiin hänen kanssaan, kun hän oli niin ruma ja kun en tahtonut porvarillista, niin silloin hän vasta suuttui ja sanoi minun olevan vailla kaikkea pohjaa! No, se oli minusta jo liikaa. Sitä ei minun tarvitse sallia itselleni sanottavan. »Vailla kaikkea pohjaa!» Silloinhan lopulta tulee typerien kirjoihin. — Siis, silloin minä lähdin matkoihini. Rahaa minulla oli hyvin niukasti. Matkustin sen vuoksi kolmannessa luokassa. Inhoittavaa! — Matkalla sanoi minulle eräs hevoskauppias, että hän mielellään kihlaisi minut.»

»Mone!»

»Äitiseni, ei mitään epätoivon purkauksia! Enhän ole tehnyt yhtään mitään. Minkä sille voi, että ihmiset minuun rakastuvat? — Oi, tuolta tulee Martha maksamakkaroineen. Maksamakkaraa ja jälkiruuaksi sokeririnkeliä. Vanha, rehti Wagner on sentään oikeassa:

»Onnea on puhdastakin!»

Illalla oli koko perhe koolla ruokahuoneen suuren pöydän ympärillä. Alfredkin oli ilmaantunut joukkoon, Alfred, joka muutoin vietti iltansa ulkona antaen epämääräisiä selityksiä poissaolostaan; niitä ei kukaan uskonut, hänen äitinsä kaikkein vähimmin.

Häntä kaiveli alituinen epäluulo Alfredia kohtaan. Tästä vanhimmasta pojastaan hän ei koskaan ollut paljoa piitannut — ei tämän syntymästä lähtien.

Syy oli hänelle itselleen epäselvä.

Mutta Alfredin käyttäytyminen sai usein äidin lemmettömyyden näyttämään oikeutetulta; hän oli kaikkea muuta kuin hyvä luonne. Kaikki, jotka hänet tunsivat, pelkäsivät häntä hänen häijyytensä takia. Tuskin hänellä oli sen suurempaa nautintoa kuin saada tuttavansa keskenään eripuraisiksi. Hän oli haluton oppimaan, laiska ja nautinnonhimoinen — mutta silti epäilemättä erinomaisen lahjakas. Mutta tämä lahjakkuus oli merkillisen toispuolinen. Useissa aineissa hän ei kyennyt mihinkään, toisissa hän oli verraton. Hän oli epäluuloinen luonne, joka vainusi kaikissa muissa pahuutta, mutta väliin hänessä ilmeni hyväntahtoisuutta aivan yllättävästi.

Hänen ulkomuotonsakin kaipasi yhtenäisyyden leimaa. Hänen voimakas ruumiinrakenteensa ja leveät hartiansa edellyttivät pitkäkasvuista miestä, mutta hän oli tuskin keskikokoinen.

Kasvoihinsa hän sitävastoin saattoi olla tyytyväinen. Nämä kasvot olivat todella hyvin kauniit, kaikki piirteet täysin säännölliset. Hänellä oli kylmät siniset silmät ja täyteläisenä kaartuva, silmäänpistävän punainen suu, jonka heleä väri näytti vielä kirkkaammalta ylähuulella orastavan tumman parranuntuvan takia.

Äitinsä kanssa oli Alfred hyvin kireissä väleissä, sisaruksiin hän suhtautui kylmästi.

Monikan tulosta hän ei tänään näyttänyt yhtään ilostuvan.

Heinz-pojasta sitävastoin oli hupaisaa, että Monika oli kotona. Nyt hän taas saattoi lukea tälle runoja ääneen.

Monika ei suututtanut häntä, kuten äiti, sillä, että keskeytti hänen lausumisensa ja täydensi itse säkeet, vieläpä väärin runopolvin.

Tänä iltana hän tuli Monikan luo Eichendorffin kera, jonka juuri oli »keksinyt».

Syvätunteisesti ja liioittelevasti korostaen hän luki tälle seuraavan kauneimmista:

»Viel' onko muistiis jäänyt kaihon ilta,
kun puistoon istahdimme viime kertaa?
Sädehti ympärillä iltarusko
ja silmissäsi hymy kyyneleinen.
Sä mitä huolit, vaikka äidillesi
valehtelit ja suurta tuskaa tuotit
ja vaikka kielet kuinka juorusivat,
sä tahdoit näyttää, kuinka paljon lemmit . . .»

»Siitä näet, Heinz-poika», riemuitsi Monika. »Vaikka valehteli äidille ja tuotti tuskaa ja ihmiset juorusivat . . . Siitä sen näet! Se on kaikki yhdentekevää silloin, kun rakastaa. Noin lukiessasi pidät sitä kauniina, mutta jos minä todellisuudessa olisin sellainen . . .»

»Älköön se juolahtako mieleesikään», ärähti Heinz-poika äkkiä temmattuna pois runouden taivaasta.

Alfred katsahti sisareensa. Hän ei virkkanut sanaakaan. Mutta tämä jääkylmä katse oli terävämpi uhkaus kuin hänen veljensä sanat.

Karl pureksi huoletonna voileipäänsä. Mutta rouva von Birken sanoi aivan kiihtyen: »Mone, pyydän sinua jättämään tuollaiset eriskummaiset puhetavat. Luovu niistä vihdoinkin — minun mielikseni . . .»

»Sinun mieliksesikö?» kysyi Monika venyttäen. Hän heitti niskaansa: »Minähän elän itseäni varten — en vain sinun mieliksesi, äiti. Eihän toki sitä varten olla olemassa, että elettäisiin niin kuin asianomaiset vanhemmat sattumalta haluaisivat.»

»Kaunis jälkeläinen», sanoi Alfred pilkallisesti äidille.

Ja Heinrich sanoi rankaisevasti:

»Kun kuulee sinun noin puhuvan, niin ei uskoisi sitä todeksikaan.»

»Oh, te teeskentelette taas, nulikat. Elättekö te sitten äidin mielen mukaan? Kun Alfred tekee kahdeksankymmenen markan velkoja sikaarikauppaan ja Heinrich ostaa luvattomia kirjoja ja Karl näpistelee kaiken sokerin — no, enempää en tahdo teistä sanoa. Minulle se on samantekevää. Olen iloinen, kun annatte minun olla rauhassa. Mutta sitä ei voi kieltää, että elätte oman mielenne mukaan! Ja sitä tekevät yleensä kaikki ihmiset!»

»Mone, kuinka voit puhua noin, sanoa minunluonteiselleni sillä tapaa!» torui rouva von Birken. »Koko nuoruuteni olen uhrannut teille. Aina olin lastenhuoneessa, silloinkin, kun teillä yhtä aikaa oli kaksi kotiopettajatarta: miss Smith, herttainen olento, ja mademoiselle Marguerite, ihastuttava tyttö . . . Minä — olenko minä koskaan elänyt omaksi hyväkseni? Olenko koskaan ajatellut itseäni? Onko toista äitiä, joka olisi niin hemmotellut lapsiaan ja sullonut — niin juuri: sullonut heihin makeisia — ja teidän kanssanne olen leikkinyt ja teidän kerallanne oppinut. — Ja sen olette myöskin tienneet. Niin, pienenä ollessanne olitte vielä kiitollisia. Te paruitte, kun menin tanssiaisiin — tartuitte vaatteisiini, että jäisin kotiin. Kellervän silkkipukuni, jossa oli kreikkalaiset neulomukset, revit sinä kerrassaan rikki, Mone, kun olit viiden vanha, eräänä iltana, kun aioin Hahndorfiin rykmentintanssiaisiin . . . Ja Heinz-poika oli syöksyä ulos ikkunasta Sarkowin ensi kerroksesta, kun olimme suurella joukolla lähdössä rekiretkelle . . . Jumalani, kuinka hyvin kaikki muistan vielä tänään! Olin juuri menossa rekeen, minulla oli harmaa samettivaippa, reunus villahiiren nahkaa, ja pieni barettihattu, joka silloin oli uusinta muotia —

minua lukuunottamatta ei sellaista ollut vielä kellään meidän seurapiirissämme. — Ja herra von Schmettwitz ojensi minulle kättään auttaakseen minua rekeen — ja äkkiä tempautuu ensi kerroksessa ikkuna auki, ja ikkunalaudalla seisoo Heinz-poika ja parkuu . . . parkuu, että korvani ovat haljeta: hän aikoi hypätä alas, jollen lupaisi jäädä kotiin. — Oi Jumala, sitä silmänräpäystä en unohda, vaikka tulisin satavuotiaaksi. Minä huudan huutamistani: 'kyllä, kyllä, minä jään!' — Mutta Heinz kumartuu yhä kauemmas. — Ja teidän isänne myrskytuulena portaita ylös ja sieppaa pojan käsivarsilleen. Hän aikoi lyödä poikaa! Mutta sitä en tietysti sallinut! Ja kun en tietysti voinut jäädä pois huvimatkalta, otin Heinzin mukaan. Oi kuinka hän oli suloisen näköinen sinisessä päällysviitassaan, jossa oli aito persialaiskaulus... Niin te olette minua rakastaneet! — Nyt siitä tulee tuollainen kiitos. Että Mone puhuu sellaisia ja syyttää minua itsekkyydestä . . .»

»Mutta, äiti, enhän ole sanonut sinusta mitään, vaan että ihmiset yleensä . . .»

»Silloin olisit ainakin voinut lukea minut poikkeukseksi. Jos olet sellaisiksi kuvannut siskojasi, niin minulla ei ole siihen mitään vastaväitteitä. Te olettekin kaikki itsekkäitä! Ei ainoatakaan, joka olisi perinyt minun luonteeni!»

Huoaten silmäili siro rouva ympärilleen, katseli neljää ihmislasta, joilla oli leveät hartiat, uhmaileva lyhyt niska — katsoi meheviä suita, joissa piilivät kiiltävät hampaat, neljää nuorta silmäparia, joissa oli luettavana uhmaava vaatimus:

»Oman itseni mieliksi!»

Kaikki neljä olivat villikasveja! — Jo varhaisimmassa nuoruudessaan olivat Birkenin lapset olleet kuulut kurittomuudestaan.

Parooni oli jättänyt lastensa kasvatuksen täydelleen rouvansa huostaan; hänellä itsellään oli tarpeeksi puuhaa viettäessään hienoa, komeilevaa elämää, joka häntä viehätti.

Hän oli aikoinaan Hahndorfin rakuunoihin liittyessään ollut vähävarainen junkkari; huolimatta pienistä tuloistaan hän oli elänyt ylellisimmin kaikista rykmentin herroista.

Hänellä oli onni mukana. Juuri kun hänen velkansa alkoivat käydä arveluttaviksi, kuoli hänen setänsä, Sarkowin lapseton omistaja, joka oli ollut hänen, orvon, holhoojana ja nyt luovutti hänelle Sarkowin.

Hän oli heti toimittanut itselleen siirron reserviin. Virkatoimi ei ollut koskaan häntä huvittanut, sillä hän oli suuresti taipuvainen mukavuuteen. Hänen sukunsa perinnäistapa, eikä sisäinen tarve, oli tehnyt hänestä sotilaan.

Niinpä hän siis oli hyvin mielellään vaihtanut kirjavan univormun hännystakkiin, joka hänellä oli ollut päällään iloisina iltoina Monte Carlossa, Spaassa, Trouvillessä ja Biarritzissa.

Johann Birken oli ollut miltei kaksi vuotta matkoilla, ennenkuin ryhtyi omin käsin hoitamaan tilaa.

Hänestä oli Sarkow hyvin ikävä — niin ikävä, että hänelle juolahti mieleen mennä naimisiin.

Ollessaan maakunnan pääkaupungissa, hän oli rakastunut erään sikäläisen professorin tyttäreen: kauniiseen Maliin.

»Kauniiksi Maliksi» sanottiin tätä etupäässä sen vuoksi, että hänen sisarensa olivat jokseenkin rumia.

Hänellä oli neljä sisarta, suunnattoman oppineita, ja huhu tiesi kertoa, että he auttoivat isäänsä hänen vaikeimmissakin töissään ja puhuivat latinaa ja kreikkaa kuin äidinkieltään.

Tältä klassillisesti sivistyneeltä taustalta kohosi kaunis Mali sitäkin vaikuttavammasti esiin.

Filosofisen oppineisuuden asemasta hänellä oli kauniit, tummat silmät ja keveä mieli.

Sisarten kalpean ihon rinnalla näyttivät hänen kukoistavat värinsä vielä kauniimmilta, sisarten kulmikkaan kookkaisuuden ohella esiintyi hänen siro, notkea olemuksensa kaksin verroin suloisempana — lyhyesti, ei voinut ajatellakaan edullisempaa taustaa kauniille Malille.

Parooni Birken, joka oli matkoillaan, kansainvälisessa seurassa liikuskellessaan, paljon karsinut vahvasti kehittyneestä aatelisylpeydestään, kosi lyhyen päättäväisesti professorin kaunista tytärtä.

Tämä oli kahdeksantoistavuotias, sievä, vilkasluonteinen, ei aivan varaton — lyhyesti, tämä rakkausavioliitto ei hänestä tuntunut sitäpaitsi hullummalta.

Tätä avioliittoa ei ylimalkaan olisi voinut sanoa onnelliseksi tai onnettomaksi.

Paroonia harmitti usein rouvansa järjestyksenpuute; hänellä oli oikein erikoinen taipumus panna tavaransa sikin sokin ja hukata niitä.

Joskus oli Mali hänestä aika lailla keikailevainen, mistä hän häntä moitti ankarin sanoin. Mutta hänen nuorekas viehkeytensä, hänen rakastettava luonteensa sai hänet taas pian leppymään.

Mali oli usein tuntenut avioliitossaan, että häntä »ei ymmärretty».

Hänen miehellään oli niin vähän henkisiä tarpeita, eikä hänen luonteensakaan ollut niin »hupainen» kuin Mali olisi suonut. Molempien puolisoiden maailmankatsomus oli hyvin erilainen.

Ne vapaat mielipiteet, jotka Mali oli perinyt isänsä kodista, soveltuivat huonosti puolison käsitteihin, hän

kun suosi aivan vanhoillisia mielipiteitä, joskaan ei äärimmäisyyteen asti.

Kuitenkin oli heillä molemmilla mielipiteissään yhtymäkohtia: molemmat olivat erittäin vieraanvaraisia, rakastivat seuraa ja remuavia huvituksia, samoin kaikkea ylellisyyttä.

Kun näitä taipumuksia ei kummallakaan ollut itsekuri taltuttamassa, niin ei aikaakaan, kun heidän raha-asiansa olivat rappiolla.

Paroonin pelikiihko joudutti rahallista perikatoa, ja lopulta sai Birken olla iloinen, kun hänen lankonsa, herra von Holtz, osti yltä päältä velkautuneen Sarkowin kohtuullisella hinnalla.

Pienen pääoman varassa, mikä heille oli jäänyt, lähdettiin sitten suurkaupunkiin, sille taistelukentälle, jolla epävarmat oliot joko voittavat tai häviävät.

Parooni Birken ei ollut mikään voittajaluonne, kun oli työnteko kyseessä. Hän kuului niihin ihmisiin, joilla myönnetään olevan kaikkia hyviä ominaisuuksia niin kauan kuin heillä on hyvä asema ja varallisuutta.

Kun he ovat elämän kukkuloilla, näyttävät nämä ihmiset olevan puettuina asevarustukseen, suojattuina ja panssaroituina, varustettuina ja asestettuina lujalla teräksellä, mutta ne ovat vain turnajaisaseita, välkkyvää rojua, voimattomia kuin pahvimiekat, kun ei ole enää kysymyksessä aseleikki, vaan taistelu, taistelu irvistelevää elämää vastaan.

Mitä auttoi Birkeniä, että hän oli oivallinen ratsastaja, kun hän haki vakuutustarkastajan tointa? —

Mitä hyödyttivät häntä moitteettomat tavat, kun hänen oli tunnustaminen eräälle johtajalle, jolla oli valta täyttää eräs isännöitsijän paikka, ettei hänellä ollut aavistustakaan kirjanpidosta?

Mitä hyötyä hänellä oli gentlemanin luonteesta, kun häneltä kysyttiin »alantuntemusta» erään kenkätehtailijan luona, jolla oli tarjolla hyväpalkkainen luottamustoimi.

Parooni Birkenin kiiltävät aseet olivat lastenleluja silloin, kun hätä oli käsissä. Ja hän antautui, jäi tappiolle koettamattakaan puolustautua, — murtunut mies!

Hänen kauniit kätensä ruusunpunaisine hoidettuine hyppysineen eivät kuuluneet niihin, jotka käyvät käsiksi kuolettavan varmoin ottein, eivät olleet niitä, jotka puristuvat uhmailevan tahdonlujiksi nyrkeiksi. Ne olivat kauniit kädet, kauniit, hyödyttömät kädet, jotka olivat omiansa pitelemään suitsia sormissaan, käsittelemään kortteja ja siroittelemaan kultarahoja.

Ja nämä kauniit kädet oppivat tuskaisina kouristumaan, tehottoman epätoivoisina.

Huonosti oli perheen laita.

Mali voivotteli päivät päästään. Mutta se ei estänyt häntä usein olemasta aika onnellinenkin. Usein hänen kevytmielisyytensä kantoi hänet yli kuilujen, joihin toiset kauhistuneina vaipuvat.

Usein kyllä hän pingoitti yliluonnollisella tavalla keuhkojaan muistuttaakseen miehelleen tämän velvollisuutta: »Sinun pitää nousta, Johann. Luuletko sinä saavasi paikkaa, kun joka päivä virut vuoteessa kello yhteen päivällä? Sinunhan on toki pidettävä huolta meistä!! Minulla on yhä sama puku kuin keväällä, ja Alfred ja Heinz-poika valittavat, että opettaja oli jo toistamiseen kysynyt heiltä koulumaksua . . . Hyvä Jumala, mitä tästä kaikesta vielä tulee?»

Tähän kysymykseen hän ei saanut vastausta. Herra von Birken ei ollut niin avomielinen kuin hänen vaimonsa. Ei kukaan tiennyt, kuinka paljon hän oli kär-

sinyt paikanhakijan nöyryyttävästä osasta. Elämä, jota hän vietti, oli hänet pian masentanut, hänen tarmoton luonteensa ei kestänyt, — se surkastui kuin puu, joka on reväisty tutusta maaperästä irti.

Silloin tuli ajanjakso, jota Mali-rouva piti nousuna: parooni Johann von Birken oli saanut samppanja-matkustajan paikan. Hän oli kalpea kuin kalkittu ilmoittaessaan vaimolleen tämän uutisen. Hän puri hampaitansa yhteen, niin että sanat tuskin pääsivät niiden lomasta esille.

Mutta sitä ei Mali rouva huomannut. Hän oli aivan haltioissaan, — niin kuuluisa liike — — niin runsas palkka! —

Jumalan kiitos, nyt olivat hätäpäivät ohitse. Se pieni korkotulo, joka oli pelastettu haaksirikosta, ei sallinut kovin komeasti elää.

Mutta Mali oli, kuten usein muulloinkin, ollut ennenaikaisesti iloinen. Hänen miehensä, joka itsekin oli ennen harmistuneena torjunut luotaan tuollaisen »samppanja-kaupustelijan», ennenkuin tämä kerkisi suutansakaan avaamaan, ei ollut oikein sovelias kiihoittamaan vuorostaan muissa ostohalua.

Liike piti häntä palveluksessaan jonkun aikaa hänen kalskahtavan nimensä ja hienon esiintymisensä vuoksi, mutta viimein valkeni päivä, jolloin hänen päällikkönsä huomautti, että kenties hänen terveytensä ei kestänyt sellaista matkustelevaa elämää. Silloin herra von Birken pyysi eroa toimestaan.

Ja sitten mentiin nopeasti alaspäin. Vaikea munuaistauti nujersi hänen voimakkaan ruumiinsa.

Tänä kärsimysten aikana kehitti Mali parhaat ominaisuutensa kukkaan, uhrautuvalla huolella ja väsymättömän alttiisti hän hoiti heikkoa sairasta.

Tässä taas ilmeni hänen merkillinen luonteenpiir-

teensä: kohdella varsinkin niitä ihmisiä hyvin, joiden kävi hyvin huonosti.

Taudin vakavuudesta hän ei ollut oikein selvillä; hän kyllä valitteli surkeaa kohtaloansa, mutta ei aavistanut olevan hengenvaaraa.

Lapset joutuivat tähän aikaan laiminlyödyiksi; ei todella jäänyt aikaa heidän kanssansa askaroimiseen. Alfred palautettiin takaisin kadettikoulusta, johon hänet vain muutama kuukausi sitten oli otettu. Uppiniskainen luonne ja auktoriteettiuskon puute saivat aikaan sen, että kasvattajat pitivät viisaimpana poistaa hänet kadettien joukosta.

Kotona hän esiintyi itseensä sulkeutuneena ja niskuroi äitiänsä vastaan, joka ei koskaan ollut herättänyt hänessä rakkautta eikä kunnioitusta itseään kohtaan.

Monika, joka oli siihen asti ollut hyvin sydämellisessä suhteessa äitiinsä ja vilkkaassa ajatusten vaihdossa hänen kanssaan, alkoi nyt kulkea henkisesti omia teitään hekumoiden haavemaailmassa, jonka kuuma mielikuvitusrikkaus uhkui turmiota hänen kehitykselleen.

Heinrich kävi yhä sulkeutuneemmaksi, ja Karlin huomattava taipumus valehtelemiseen kehittyi aina suuremmaksi. Hän oli usein viikkokausia poissa koulusta, keksien yhä uusia syitä opettajalle samoin kuin äidilleenkin ja katseli pöyristyttävimminkin valehdellessaan niin kyyhkysmäisen viattomin silmin ja huolettoman punaisin poskin, että häneen täytyi uskoa.

Tässä sairashuoneen ilmassa, rahallisen rappeutumisen aikana alkoi paha itu versoa näissä neljässä nuoressa sielussa. Toisaalta hitaasti riutuva isä, jonka hervottomuus vain joskus puhkesi leimahteleviksi raivokohtauksiksi, ja toisaalta hääräilevä äiti ikuisesti tyttömäisine liikkeineen ja itsekuritonna, ja heidän parissaan kasvoivat lapset rehoittaen kuin rikkaruohot.

Heidän yllään ei ollut kouraa, joka varmoin ottein olisi ohjannut heidän elämäänsä vakaville urille. He kulkivat omia teitään. Tinkimättä pannen täytäntöön toiveensa he alkoivat elää elämätään yksinkertaisesti ja häikäilemättömästi, nuorina ja nautinnonhaluisina . . .

5.

Ensi päivinä Monikan kotiin tultua ei rouva von Birken voinut irtautua voimakkaasta vaikutuksesta, jota hänen tyttärensä sai hänessä aikaan. Ei kukaan muista lapsista ollut niin säteilevän elämänhalun täyttämä kuin Monika, ei kellään toisella ollut niin hupaista esiintymistapaa.

Siitä huolimatta oli Heinrich ehdottomasti ensi sijalla äidin sydämessä.

Monikalla oli toinen sija, pitkän välimatkan päässä seurasi Karl, ja mitattoman kaukana Alfred.

Lempilapsilla oli etuoikeuksia, joita ei koskaan suotu toisille. Rouva von Birken teki niissä mitä merkillisimpiä luokituksia: Heinz-pojalle tuotiin sänkyyn hyvä aamiainen, Monikalle hiukan niukempi myöskin vuoteeseen, Karl sai nousta ennen aamiaista, mutta Alfredia ei yleensä ollenkaan kursailtu.

Nyt Monikan kotiin tultua uhrasi äiti hänelle paljon aikaa. Poikain mentyä aamupäivällä kimnaasiin istuutui rouva von Birken usein tyttärensä vuoteen reunalle. Monika oli siinä äitinsä vastakohta; tämä askaroi jo kello seitsemältä talouspuuhissa, kun sen sijaan Monikaa ei vähällä saanut nousemaan vuoteesta. Kaikkea taloustyötä hän suorastaan vihasi.

Rouva Birken moitti alituisesti näitä kahta puolta hänen luonteessaan, mutta siitä ei ollut vähääkään apua; oikeastaan hän itsekin tiesi aivan hyvin, että se oli

tuuleen puhuttua. Mutta se ei häntä estänyt tekemästä Monikalle joka aamu samoja moitteita.

»Mitähän sinusta tulee?! Jos minä olisin noin iso tyttö, häpeäisin maata laiskana vuoteessa, kun äitini tekee työtä. En yleensä voi yhtään kuvitella, mitä sinusta tulee. Olet nyt lopettanut koulunkäynnin — naimisiin et mene, — nykyään eivät köyhät tytöt pääse naimisiin. En voi antaa sinulle enempää kuin pienen vuotuisen eläkkeen. Isältä jäi niin vähän jälkeen; ellei hän olisi ollut niin suuresta summasta vakuutettu, näkisimme nyt nälkää. Ja sen mitättömän summan nojalla, jonka sinulle voin antaa, et saa miestä. Erittäin kauniskaan et ole — —»

»Oho — — —», vastusti Monika.

»Ei, kun muistan minkälainen minä olin sinun iälläsi, — sinä et ole kylliksi solakka nuoreksi tytöksi, — vielä tänäänkin olen kymmentä sentimetriä sinua vyötäröltäni hoikempi, etkä sinä ole tarpeeksi vaatimatonkaan ollaksesi nuori tyttö. Ei, todella kauniin nuoren tytön pitää olla aivan toisen näköinen: sillä pitää olla suuret kysyvät lapsensilmät.»

»No, ovathan minun silmäni tarpeeksi suuret!»

»Niin kyllä, mutta ne eivät ole kysyvät lapsensilmät! — Ja kauniilla nuorella tytöllä pitää olla pienen pieni suu, solakka vyötärö ja vaatimaton kasvojen ilme.»

»Vain mitättömät ovat vaatimattomia!»

»Mone, älä aina vääristele Goetheä niin kauhealla tavalla. Siis: kaunis et ole. Viisas, — niin, sitä en voi kieltää. Sinä olet hyvin lahjakas, sinun on pantava pääpainoa henkiselle kehityksellesi, — perheenemännäksi ei sinulla myöskään ole taipumuksia.»

»Tahtoisin tulla kirjailijattareksi.»

»Lapsi, sinähän olet vallan suuruudenhullu. Näetkös minua: olenhan äitisi, — no, ja olen kaksikymmentä

vuotta sinua vanhempi eikä minun ole onnistunut koskaan saada mitään painetuksi. Neljätoista kertaa olen lähettänyt käsikirjoitukseni tarjolle — ja joka ainoan olen saanut takaisin. Ainoa, mitä minulta on koskaan painettu, on eräs keitto-ohje, — — ja sinä aiot kirjailijattareksi?! Ja minullahan on niin paljon enemmän tunteellisuutta kuin sinulla —»

»Tunteellisuus ei ole enää muodissa kirjallisuudessa», vakuutti Monika.

»Oi, en todellakaan tiedä, mitä sinulle keksisi», valitteli äiti edelleen, »pojista en huolehdi, sitä isäkin aina sanoi: 'poikieni puolesta en pelkää, vaan Monika minua huolettaa'. — Niin, tytöistä on suuri huoli. Kenties olisi parasta, että rupeaisit lukemaan.»

»Ahaa, Kläre-tädin periaatteita», huomautti tytär.

»En tahdo kieltää, ettei Klärellä olisi minuun vaikutusvaltaa. Hän on julman viisas, viisain meidän sisaruksista. Hän tietää hyvin, mitä tekee, antaessaan tyttärensä opiskella. Ja sinä vedät vertoja Berthalle lahjakkuudessa. Olenpa varma, että sinä olet vielä kerkeämpi oppimaan.»

»Äiti rakas, onko minun opiskeltava näyttääkseni, että opin helpommin kuin Bertha? Vai onko sinulla jotakin muuta syytä neuvoessasi minua lukutielle?»

»Mutta, lapsi, olenhan juuri tässä laveasti tehnyt selkoa: sinulla on enemmän henkisiä kuin ruumiillisia etuja, sinulla on pienet mahdollisuudet joutua naimisiin. Opiskelu toimittaa sinulle arvossapidetyn aseman seuraelämässä. »Neiti tohtori» on sentään toista kuin ruveta ehkä mitättömäksi kotiopettajattareksi. Jotakinhan sinun on kumminkin tehtävä. Isä sitä ei tietysti olisi halunnut, — hän olisi pitänyt sitä »säädynvastaisena», — mutta minulla ei ole sellaisia ennakkoluuloja. Olen uuden ajan nainen! Seuraan aikaani.»

»Ja Kläre-tätiä — —» sanoi Monika ivallisesti.

Äidin kehoitus pani hänen päänsä pyörälle.

Ensinnäkin häntä syvästi närkästytti se, että äiti arvosteli niin epäsuotuisasti hänen ulkomuotoaan; muut ihmisethän sentään pitivät häntä kauniina, sanoivat sen hänelle peittelemättä. Mitä opiskeluun tuli, niin ei hän ollut aivan vastahakoinen noudattamaan äidin toiveita. Hänen elävä tiedonhalunsa ja oppimisilonsa olisivat tehneet opiskeluajatuksen hänelle ihanteelliseksi tulevaisuuden suunnaksi, ellei hänellä olisi ollut elävä vastenmielisyys »naisylioppilasta» vastaan. Itse hän ei tuntenut ainoatakaan oppinutta naista, vaan oli itselleen muodostanut pilalehdistä ja kuulemistaan puheenparsista naisylioppilaan irvikuvan lyhyine hiuksineen, miehekkäine eleineen ja rumine pukuineen. Kuitenkaan hän ei vastustellut, kun hänen äitinsä eräänä päivänä pyysi häntä tulemaan mukaansa neiti tohtori Starkin luo.

Neiti tohtori Stark oli »Naisten kimnaasikurssien» perustaja ja johtaja. Niissä valmistettiin naisia ylioppilastutkintoa varten.

Monikaan vaikutti epämieluisasti harmaiden silmien terävä katse. Sitä vielä lisäsi terävä äänensävy, jolla neiti tohtori teki lyhyet kysymyksensä.

»Nimenne?»

»Vapaaherratar Monika von Birken.»

»Ikä?»

»Kuusitoista vuotta.»

»Tähänastinen koulunkäynti?»

»Olen käynyt neiti von Zieritzin tyttökoulun.»

»Ensimäisenä oppilaana päässyt koulusta», puuttui rouva von Birken puhumaan ja hymyili herttaisesti hämillään. Hän pelkäsi paljon enemmän kuin Monika ankaraa neiti tohtoria.

Neiti tohtori Stark ei pitänyt paroonitarta edes syrjäsilmäyksen arvoisena.

»Mitä ajattelette naisen asemasta nykypäivinä?» kuulusteli hän edelleen Monikaa.

Puhuteltu oli hieman hämmentynyt; hänen tavallinen nasevuutensa oli jättää hänet pulaan.

»Hm, meillä on sittenkin useimmissa asioissa oikeastaan paljon mukavampi olo kuin miehillä», sanoi hän.

Tohtori-neiti kohautti kauhistuneena hartioitaan sanoen:

»Surkuteltavaa kehittymättömyyttä! Mutta muutoin ei minulla ole mitään teidän ottamistanne vastaan kursseille. Mielipiteenne kyllä muuttuvat joukossamme.»

— — —

Tämä ankaran neidin olettamus ei näyttänyt pitävän paikkaansa.

Kun Monika oli jo jonkun aikaa ottanut kursseihin osaa, oli hänellä sama elämänkäsitys.

Helpon oppimiskykynsä nojalla hän oli pian parhaimpia oppilaita, paitsi matematiikassa, josta hän ei koskaan käsittänyt rahtuakaan.

Kaiken kaikkiaan vaikuttivat nämä kurssit häneen paljon vähemmän kuin mitä hän oli odottanut. Oikeastaan oli täällä samanlaista kuin neiti von Zieritzin koulussa, erotuksena vain se, että täällä mainittiin sukunimeltä ja siellä etunimeltä, ja etteivät oppilaat olleet samanikäisiä vaan eri »ikäkausilta». Ja naiset olivat mitä erilaisimmista piireistä.

Neiti von Rochin rinnalla, joka oli kenraalin tytär, tavoiltaan niin säännöllinen kuin ainakin preussilainen upseerintytär, istui Olga Ivanovna Safiro, venakko, jonka syntyperä oli hämärä ja tavat perin aasialaiset.

Rouva Kramerin rinnalla, jonka ohimoilla hiukset jo harmaantuivat ja jolla oli kotona kaksi puolikasvuista

lasta, istui tuskin kuusitoistavuotias tyttö, joka muutama viikko sitten oli vielä ollut koulussa.

Kuluneisiin vaatteisiin puetun tytön rinnalla, joka ei saanut syödä kylliksensä, kun hänen piti säästää rahaa kursseihin, istui kauppaneuvoksen tytär kimallellen jalokivistä.

Muuten oli jokseenkin kaikissa tähän joukkoon eri ilmansuunnilta kertyneissä rehellinen lukuhalu. Ja melkein kaikki olivat sen aatteen läpitunkemat, että nyt koittaa naissuvulle uusi aika.

Kenties oli Monika ainoa, joka otti koko opiskelun leikin kannalta eikä pannut uuteen »päämäärään» suurtakaan huomiota.

Monessa vakavasti eteenpäin pyrkivässä toverissa herätti hänen esiintymistapansa suorastaan paheksumista sitäkin suuremmalla syyllä, kun hänellä täällä, kuten ennen koulussa ollessaankin, oli ympärillään kokonainen ihailija- ja kannattajaparvi, joka kiitollisena nauroi hänen sukkeluuksilleen.

Hänen katkerin vihollisensa oli Magda Kirchstett, solakka, tummaverinen, kuudenkolmatta vanha tyttö. Hän oli kaikista enimmin koko luokalla tietoinen sen tärkeydestä, mitä täällä opittiin. Usein hän piti säihkyviä kiihoituspuheita.

»Olemme uuden kulttuurin tienraivaajia, tuhansien jäljessä tulevien edelläkävijöitä. Meidän kaikkien tulee olla tuon ylvään tunteen läpitunkemat: että kuulumme ensimäisiin niistä, jotka vapautuvat vanhasta vuosituhantisesta alennuksesta. Mies on kohdellut meitä pahemmin kuin eläimiä kohdellaan. Hän on pahoinpidellyt meitä ruumiillisesti ja henkisesti ja käyttänyt meitä joka suhteessa hyväkseen, hän on tehnyt meidät vajavaltaisiksi ja tuhannesti ristiinnaulinnut!

Mutta suvullemme sarastaa uusi aamu. Vielä meitä

on vähän, mutta tulisella innolla taomme aseita, joilla itsemme vapautamme. Ja nämä aseet ovat: ahkeruus, väsymätön työvoima! Meidän pitää oppia — hankkia tietoja astuaksemme mahtavaa vihollistamme vastaan. Tarvitsemme aseita! Ja tehokkain ase taistelussa miestä vastaan on . . .»

»Suuteleminen!» huusi Monika.

Suu avoinna Magda Kirchstett haukkoi henkeä, mutta ennenkuin hän kerkisi tointua suuttumuksen lamaannuksesta, oli Monika noussut penkille.

»Hyvät naiset!» huudahti hän heleällä lapsenäänellään, »parhaimmat aseet taistelussa miestä vastaan ovat vanhimmat aseet — samat, joita jo kunnianarvoisat, täysin vanhanaikaiset ja tyhmät isoäitimme ovat käyttäneet: hituinen imartelua — ei! — hyvin paljon imartelua, rakkautta ja suutelemista. Eivät hekään sentään ole niin pahoja, miehet nimittäin, kuin neiti Kirchstett luulee. On olemassa sentään paljon kilttejä heidän joukossaan, ja olisi liian ikävää, jos maailmassa olisi vain naisia! Jokainen teistä, joka on ollut mukana naisten kahvikekkereissä, myöntää minun olevan oikeassa. Siksi ehdotan teille miesten maljaa. Huutakaamme heille eläköötä. Mitä? Eläköön — kolme kertaa! Eläköön! ja toisen kerran . . .»

Ovi aukeni. Sisään tulla puuskutti professori Hermann, lihava matematiikanopettaja.

»Mitäs täällä on tekeillä?»

Monika heitti häneen keikailevan katseen ja sanoi lapsellisen rakastettavasti:

»Se on minun syyni, herra professori, minä olin esittänyt naisille muutamia tosiasioita, jotka herättivät yleistä vastakaikua.»

Magda Kirchstett puhkui vihasta, myöskin monet muut näyttivät hyvin närkästyneiltä.

Toiset nauroivat, ja professori sanoi suopeasti: »No, koska se on saavuttanut suosiota, niin se on varmaan ollut jotakin hyvin hauskaa, neiti von Birken.»

Monika istuutui säteilevänä, sillä noin ystävällinen oli matematiikanopettaja harvoin huonoimmalle oppilaalleen.

»Minun kiviäkin liikuttava katseeni se teki hänet niin rakastettavaksi», riemuitsi Monika tunnin jälkeen.

Mutta niin vähällä hän ei ollut asiasta selvinnyt.

Neiti Kirchstett oli taas puhe-elimensä ja henkisten kykyjensä täydellinen valtias, ja niinpä syöksyi nyt syytösten Niagara Monikan rikollisen pään ylitse.

»Birken, teidän julkilausumanne mielipiteet paljastavat sellaisen siveellisen kehittymättömyyden, että sitä tuskin luulisi mahdolliseksi kurssiemme osanottajassa! Valitettavasti täytyy minun ilmoittaa tohtori Starkille, että me kaikki pidämme teitä sopimattomana kanssamme taistelemaan ja pyrkimään. Niin, me kaikki . . .»

Kuului vastustavia huudahduksia.

»Minun puolestani hän saa rauhassa taistella mukana», sanoi kauppaneuvoksen tytär levollisesti.

»Birken on yleensä hirveän hauska toveri», huusi joku toinen.

Rouva Kramer sanoi surumielisesti: »Teidän ylistyslauluanne miehistä ei tosiaankaan himmentänyt asiantuntemus, Birken.»

Ja taempaa huusi joku: »Birken on aika nenäkäs lepakko».

Monika sulki salkkunsa ja sanoi: »Lapset, riehukaa yksinänne, kunnes rauhoitutte. Minä menen hiukan virkistymään Eläintarhaan. Tuleeko joku mukaan? Pyytäkää puolestani anteeksi professori Mellenthiniltä. On ikävä laiminlyödä kreikantuntia, mutta ilma on kovin kaunis, ja Eläintarhassa rupeaa sireeni jo kukkimaan.»

Kylmäverisesti hän astui ulos sisälle jääneitten melutessa yhteen ääneen kuin lentoon säikäytetty varpusparvi.

Monika kuljeskeli Eläintarhassa, imi itseensä kukkivien pensaitten tenhoa, tarkasteli hevosia ja ratsastajia, jotka kulkivat ohitse, ja mietiskeli olemustansa.

Hän tunsi olevansa hyvin yksinäinen. »Olen oikeastaan sittenkin onneton sekasikiö», tuumaili hän ja vihelsi itsekseen surullisen kaihoista valssinsäveltä. »Olenkohan oikeastaan aikani lapsi? Tämän ajan, jolloin nainen jättää ahtaaksi aidatun alueensa, missä on vuosituhansia elellyt, ja uljaana rynnistää vapauteen, pää vielä hiukan huumaantuneena räikeästä valosta, joka äkkiä tulvii häntä vastaan.

Tai sopisinko sen paremmin mihinkään muuhunkaan aikakauteen?

Nämä kaksi luonteenpuolta, jotka minussa kamppailevat toisiansa vastaan . . . mitenkä tohtori Rodenberg sanoikaan? Afrodite ja Pallas eivät sovi oikein yhteen . . .

Viehkeä Afrodite hymyilee niin pilkallisesti, kun pakenen pöllöäkantavan oppineen jumalattaren turviin, ja ylväs Pallas miltei irvistää, kun koko olemukseni kaipaa kauneimman jumalattaren luo. Hirveää, hirveää!»

Niin mietiskeli Monika itsekseen, siirtyi viheltämästään valssista polkkaan ja hypähteli sen tahdissa auringonpaisteista polkua, kahden vanhan herran häntä hyväntahtoisin katsein silmäillessä.

Seuraavana päivänä oli tohtori Starkilla kahdenkeskinen puhelu Monikan kanssa.

»Minulle ovat luokkanne naiset ilmoittaneet, että koko käsityskantanne mukaan ette liene sopiva . . .»

Monika keskeytti.

»Neiti tohtori, minä laskin vain vaaratonta leikkiä.»

»Niinkö? — No, kaikissa tapauksissa huvittaa minua tietää, mille kannalle asetutte opintoihinne nähden. Mitä yleensä ajattelette tulevaisuudestanne?»

»Ensinnäkin aion suorittaa täällä ylioppilastutkinnon ja sitten . . .»

Monika pysähtyi.

»Mitä aiotte ruveta opiskelemaan? Lääketiedettäkö?»

»Oh, hyi!» huudahti Monika, »leikata ruumiita!»

Hänen kasvonsa kuvastivat suurta kauhistusta.

»Oh, hyi!»

»Hillitkää itseänne. Tuo on lapsellista. Siis kielitiedettä?»

»Ei.»

»Lakia?»

»Ei.»

Monika katseli kynsiään ja sai äkkiä mielijohteen.

»Kansantaloutta», sanoi hän päättäväisesti.

»Vai niin», sanoi ankara neiti lepytettynä, »ja millä tavoin aiotte käyttää näitä opintoja naisasian hyväksi?»

»Kansantaloutta», sanoi Monika vielä kerran painokkaasti; hän ei enää hellittänyt käsistään pelastavaa laudankappaletta.

Tohtori-neidinhän ei tarvinnut tietää, että hänellä oli tämän sanan merkityksestä hieman epäselvät käsitykset.

Niin päättyi tämä keskustelu paremmin kuin Monika oli odottanutkaan.

Kului viikkoja ja kuukausia.

Paroonitar Birken kertoi ylpeänä kaikille tuttavilleen, että Monika lueskeli; hän kirjoitti siitä kaikille sukulaisillensa.

Rouva von Holtz lausui paheksumisensa opiskelusuunnitelmista. Hän mainitsi, että hänenkin tyttä-

rensä Maria oli jo pyytänyt päästä lueskelemaan. Tämä »nykyaikainen mielettömyys» näytti hänestä olevan aivan tarttuva tauti. Hän oli tietysti kauhuissaan kieltäytynyt antamasta lupaa. Opintovuosien vallattomuutta ei voinut sovittaa yhteen nuorelle tytölle kuuluvaan arvokkaisuuteen ja säädyllisyyteen. —

Maria nurkui nyt yhtämittaa, ettei saanut haluaan tyydyttää; mutta hän aikoi sittenkin toimia äidillisen velvollisuutensa mukaisesti ja toivoi jo lähiaikoina saavansa sukulaisille ilmoittaa Marian kihlauksesta.

»Ah, kihlaus!» Rouva von Birken oli tulta ja liekkiä. »Kukahan se mahtanee olla? Onkohan se edullinen naimiskauppa? Kyllä varmaankin. Maria voi vaatia jotakin Sarkowin perijättärenä.»

Lähipäivinä puhui paroonitar yksinomaan tästä kihlauksesta lausuen mitä erilaisimpia olettamuksia.

Sitten vasta hänen mielenkiintonsa siirtyi toisaalle, kun hän sai kirjeen Kläre-siskoltaan. Tämäkin kirje sisälsi vastineen Malin ilmoitukseen, että hänen tyttärensä aikoi lukea.

Kläre kirjoitti olevansa iloinen, että nyt Monikan paremmat vaistot sittenkin olivat puhjenneet esiin. Opiskelusta tulisi parhain keino Monikan kevytmielisten taipumusten tukahduttamiseksi.

Mitä tuli häneen omaan tyttäreensä, Berthaan, niin oli hänenkin jo hyvin aika valmistautua ylioppilastutkintoon ja entistä vakavammalla tavalla. Isän opetus ei kantanut valitettavasti niitä hedelmiä, joita oikeutetusti siltä saattoi odottaa. Ja niinpä hän katsoi täytyvänsä lähettää Berthan Berliiniin, missä tämäkin voisi mennä tohtori Starkin kursseille. Hän toivoi palavasti, että Berthan luonne siellä pohjia myöten muuttuisi. Valitettavasti hän nyt vielä oli aivan vanhan ajan mukainen tyttö, enemmän huvitettu taloudesta kuin tie-

teestä. Luonnollisesti hän, Kläre, noudattaisi uskollisesti äidinvelvollisuuksiaan estäen Berthaa jäämästä kaavamaiseksi.

»Oi, Bertha tulee luoksemme», huudahti rouva von Birken keskeyttäen äkkiä kirjeen lukemisen. »Niin hauskaa! Bertha on ihastuttava tyttö. Minunpa pitää heti tarkastaa, onko keltainen vierassänky kunnossa. Martha, kiireesti tänne ullakon avain.»

»Älähän innostu, äitiseni», sanoi Monika, joka sillä välin oli lukenut loppuun äidin huolettomasti pois heittämän kirjeen. »Ei Bertha tule meille.»

»Oh, miksi ei?»

»Tässä sanotaan: hän tulee setänsä, professori Recklingin luo.»

Rouva von Birken oli harmistunut.

»Merkillinen päähänpisto Kläressä. Minä sisarena olisin kai lähin ottamaan hänen tyttärensä luokseni. Bertha on hauska tyttö, olisin häntä niin hemmotellut . . .»

»Enemmän kuin minua», soimasi Monika. »Vieraita lapsia kohtelet aina paremmin kuin omiasi, äiti.»

»He tekevätkin minulle vähemmän kiusaa kuin te! Ei kukaan teistä ole tottelevainen.»

»Sitä kai Kläre-tätikin on muistanut ja pelännyt meidän vaikuttavan Berthaan», sanoi Monika. »Minullehan sanotaan aina, että vaikutan niin turmelevasti — de-mo-ra-li-see-raa-vasti . . .» lauloi hän valssin tahdissa ja kieputti äitiänsä ympäri.

Berthan ensi kertaa käytyä Birkenillä Mali oli ihastunut sisarentyttäreensä. Se ei kuitenkaan tehonnut kehenkään, sillä hän oli ihastunut äärettömän moneen.

Tässä tapauksessa ei hänellä ainakaan ollut tarpeeksi syytä olla haltioissaan. Berthassa ei ollut mitään huomattavampaa.

Hän oli solakka, vaalea tyttö, jolla oli kapeat hartiat ja jotensakin ilmeettömät silmät. Hänen henkiset kykynsä olivat tuskin keskinkertaiset, hänen luonteensa oli suopean ystävällinen, vain ajoittain hän oli katkeroituneella mielellä äidin pakotuksen takia. Bertha olisi ollut niin iloinen, jos olisi annettu hänen elää samoin kuin kaikkien hänen ystäväinsä: auttaa taloudessa, soitella hiukan, maalailla, tehdä kauniita käsitöitä, käydä tanssiaisissa, luistinradalla, tenniskentällä.

Ja sitten mennä kihloihin — oi, taivaallista! — mennä naimisiin, omistaa kauniita lapsia kauniisti kammatuin hiuksin ja valkeisiin pitsivaatteisiin puettuja.

Ja silloin pisti äidin päähän tuo onneton lukutuuma. Vaikka hän olisi kuinkakin usein teroittanut tyttärelleen, millaisena onnellisena aikana tämä eli, kun hänen oli sallittua täydellisesti kehittää henkisiä kykyjänsä, sen sijaan että hänen äitinsä aikoinaan oli vallitsevien mielipiteitten takia ollut pakko luopua ihanasta suunnitelmastaan: antautua kokonaan tieteen palvelukseen — niin Bertha ei silti muuttanut mieltään.

Hän totteli kyllä äitinsä käskyä, mutta ilman mitään sisäistä iloa.

Kursseilla — hän oli samalla osastolla kuin Monika — hän ei mitenkään tullut huomatuksi. Niukka keskinkertaisuus oli hänen ulkonaisen ja sisäisen olemuksensa tunnusmerkki. Hänellä ei ollut erityistä harrastusta mihinkään aineeseen.

Kaikkea muuta! Hän laski pilaa Monikasta, joka sitten, kun oli päästy latinan ja kreikan ikävistä alkuperusteista, alkoi innostua klassilliseen muinaisuuteen. Lapsuusaikain hehku, joka häneen oli syttynyt tohtori Rodenbergin kertoessa satuja, virisi uudelleen eloon; varjomaiset unelmat heräsivät taas henkiin.

Ja kun hän ennen muinoin näki vain murhanhimoi-

set sankarit, vaskihaarniskaiset kansainruhtinaat, joita hänen palava mielenkiintonsa seurasi taisteluiden tuoksinassa onnen eri vaiheissa, näki hän nyt elävänä edessään myös kauniin orjattaren, kukoistavan Briseiksen, joka väristen mielellään antautuu Peleuksen pojalle. Nyt piirittivät hänen ajatuksensa jumalaisen kaunista Helenaakin, jonka takia tuhannet suistuivat surmaan.

Kuolleet pakanalliset kielet, jotka alussa olivat tuntuneet Monikasta niin ikäviltä, olivat nyt hänelle taikaavaimia, jotka avasivat satuihanien puutarhojen portit.

Ahnaasti hän nyt syöksyi opintojen kimppuun.

Ja kuten aina ennenkin: kun hän kerran oli ryhtynyt johonkin asiaan, teki hän sitä yksinomaan; hän suuntasi siihen kaikki voimansa ja ajatuksensa.

Hänen henkiset voimansa näyttivät varttuvan, kun niiltä vaadittiin ponnistelua, ja itsekin hän kiihoitti itseään lakkaamatta eteenpäin.

Maailmanhistoriaa, kemiaa, fysiikkaa — kuta enemmän, sitä parempi! Sammumattoman nälkäisenä hän käytti kaiken tarjolla olevan hyväkseen ja oppi enemmänkin kuin oppijaksoon kuului. Hänen taipumuksensa huvituksiin ja hakkailuun jäi kokonaan syrjään.

Hänellä ei ollut muuta halua kuin saada mahdollisimman häiriintymättä olla kirjojensa ääressä. Mutta siitä tavasta, kuinka hän avasi kirjan ja käsitteli sitä hyväilevin sormin, kuin se olisi ollut kallisarvoinen hedelmä, saattoi aavistaa, mitä riemua hän tunsi sen sisältöön syventyessään.

Veljet, joille varsinkin vanhat kielet olivat sietämättömänä kiusana, pilkkasivat nähdessään Monikan kumartuneena Homerosta lukemaan.

»Sinusta tulee vielä oikea hupsu vanhapiika», sanoi hänelle Alfred.

Heinrich selitti hänen lukemisensa olevan »mitä suurimmassa määrässä epänaisellista».

Karl pidättyi ilmaisemasta mielipidettään, mutta katsoi usein sisareensa, voileipiä pureskellen ja epäilevästi päätään pudistaen. Hänestä oli salaperäinen arvoitus, että saattoi olla ihmisiä, jotka mielellään lukivat.

Rouva von Birken näytti olevan hyvin tyytyväinen Monikan lukuhaluun, mutta pian tapahtui jotakin, mikä esti häntä uhraamasta ajatustakaan Monikalle: rakastettu Heinz-poika sairastui.

Häntä vaivasivat tuskalliset vatsankouristukset. Aivan varmasti ei voitu päättää, mitä se oikeastaan oli.

Monika väitti, että Heinrichin sinapinsyönti nähtävästi oli siihen syynä. Hän oli nimittäin joku viikko sitten selittänyt, että hänen pääravintonaan pitäisi nyt olla vain sinappia.

Paroonitar, jonka oli mahdoton mitään evätä lempipojaltaan, oli antanut hänen pitää päänsä, ja niin oli Heinrich viikkokausia niellyt uskomattomia sinappimääriä.

Mahdollista oli, että tämä itsekeksitty »vahvistava parannustapa» oli tehnyt hänelle pahaa.

Kaikissa tapauksissa olivat ajoittain uusiintuvat kohtaukset niin sanomattoman tuskalliset, että lääkäri määräsi morfiiniruiskutuksia.

Rouva von Birkenillä oli epätoivonpurkauksia.

Hänen miehensä oli saanut viime kuukausinaan morfiinia, ja tämä tosiasia oli hänelle todistuksena, että Heinz-poika pian olisi kuoleman oma.

»Mutta sen sanon teille, että jos Heinz-poika kuolee, niin minä menen mukaan!»

Hän antoi pojan kokonaan erota koulusta ja uhrasi kaiken aikansa lukeakseen jokaisen toivomuksen hänen silmistään. Hän sai aikaan ihmeitä ruuanlaitossa.

Yksinkertainen, kiihoittamaton ruokajärjestys, jonka tohtori oli määrännyt hänen pojalleen, ei häntä tyydyttänyt.

»Eihän se ole ollenkaan voimistuttavaa! Nuo ovat vaan uusmuotisia keksintöjä: vihanneksia ja hedelmämehua! — Ennen määräsi jokainen lääkäri unkarilaista viiniä ja pihviä — siitä voi arvata, että se voimistuttaa. Pitää kiihoittaa ruokahalua — se on pääasia! — Heinz-poika, sinä saat tänään selkäpaistia raastitun piparjuuren ja maustevoin kera ja sherryä — saatpas nähdä.»

Heinrich oli jokseenkin tyytyväinen sairauteensa.

Hänen ei tarvinnut mennä kouluun, eli kuin sulttaani.

Uhrautuvasti pidettiin hänestä huolta. Koko ajan he söivät juhlaruokia.

Hänen henkisestä virkistyksestään pitivät huolta lainakirjaston romaanit, joita hänen äitinsä hankki hänelle.

Hän luki päivittäin pari kolme nidosta. Ja kun hän ei halunnut lukea, täytyi hänen äitinsä ja Alfredin pelata skatia hänen kanssaan.

Jos hänellä sitten joskus oli todella tuskia, lievitti morfiini ne pian, ja hän vaipui sitten unentapaiseen horrokseen, joka oli hyvin suloista.

Kotilääkäri oli jättänyt rouva von Birkenille pienen määrän morfiinia ja ruiskun, ettei Heinrichin, jonka kohtaukset olivat hyvin äkillisiä, tarvitsisi kärsiä tarpeettoman kauan.

Se oli joka kerta suuri tapaus, kun rouva von Birken vihdoin rohkeni upottaa terävän neulan Heinrichin lihaan.

»Heinz-poika, minä en voi. Minä en henno pistää tätä pitkää neulaa ihoosi — sehän koskee sinuun liian kipeästi!»

»Mutta pistä jo viimeinkin», ähkyi silloin tuskien raatelema sairas levotonna, »nopeasti! En kestä enää kauempaa!»

Värisevä huokaus puristui silloin rouva von Birkenin rinnasta; hän sulki silmänsä samalla kun epävarmoin käsin upotti kiiltävän terän poikansa ruumiiseen.

Eräänä alkusyksyn päivänä Heinrich taas sai hyvin ankaran kohtauksen.

»Varmasti se johtuu säänvaihdoksesta!» lohdutti rouva von Birken.

»Mitä vielä — turhia», ärähti sairas.

»Ehkä sentään, lemmikkini. Meillä on ollut koko ajan niin kauniit ilmat, ja nyt äkkiä tämä kylmyys.»

Hän katsoi ikkunasta katuvieren puihin, joita tuuli ravisti.

Rouva von Birkeniä vilutti, osaksi tuon näyn vaikutuksesta, osaksi siitä syystä, että hän aina piti ohuita vaatteita esiintyäkseen paremmin kaikessa solakkuudessaan.

Mutta Monikakin, joka juuri oli tullut kursseiltansa, väitti:

»Äiti, sinä et ymmärrä enempää terveydenhoidosta kuin vanha lampuri! Eihän tämä johdu ilmasta! Heinz on varmasti taas turmellut vatsansa!»

»Ole vaiti, sinä olet sydämetön! Heinz-poika syö kuin lintu.»

»Eikö morfiiniani vihdoinkin ala kuulua?» huudahti sairas kärsimätönnä.

»Kyllä, rakkaani, kyllä, niin vaikeaa kuin se minusta onkin», valitti äiti.

Hän otti pienen lippaan siniseltä sametilta ruiskun.

Monika poistui huoneesta. Hän kuuli seinän takaa, kuinka äiti syytti kohtaloa, joka pakotti häntä tekemään kipeää rakkaalle sydänkävylle.

Rouva von Birken oli aivan kalpea, kun hän muutaman hetken kuluttua palasi.

»Oi, se on kauheaa, rakas, suloinen lapsi raukkani. Varmasti isän onnetonta perintöä. Voi, minun Heinzpoikani, herttaiseni! No, jumalan kiitos, hän saa taas olla vuorokauden rauhassa.»

Mutta hän erehtyi.

Kun hän kotvan kuluttua meni uudelleen Heinrichin huoneeseen, olivat tämän tuskat tuskin lientyneet.

»Nopeasti, äiti, vielä morfiinia.»

»Ei mitenkään, rakkaani. Tiedäthän, että se on vaarallista myrkkyä. Yksi ainoa ruiskutus, on lääkäri sanonut.»

Heinrich kääntyi ähkyen kyljelleen ja vaikeni.

Mutta puolen tunnin kuluttua hän tiukkasi kiivaasti uutta ruiskutusta.

»Varmasti sinä ensimäisellä kerralla valutit kaikki maahan, äiti. Koskee niin hirveästi. Morfiini ei ollenkaan vaikuttanut tänään.»

»Rakkaani, ei se käy.»

Rouva von Birkenin sanat tyrehtyivät kielelle. Hänen poikansa huulilta pääsi epäselvä tuskanparahdus. Hänen nuori ruumiinsa vääntelehti kivun kynsissä. Uusi kohtaus näytti tulevan.

»Äiti . . .» sai hän sanotuksi. Pyytävä ele . . . Hänen hapuileva kätensä viittasi yöpöydän marmorilevylle, jolla oli pieni pullo värittömän kirkasta nestettä täynnä.

Silloin väistyivät äidin arvelut. Kuumeisella kiireellä hän tarttui uudelleen pieneen lippaaseen.

Vielä hetkinen — sitten ilmestyi toivottu tulos. Kaikkien jäsenten tuskallinen jännitys laukesi, kivun uurtamat piirteet silisivät.

Kiitollisena Heinrich nyökkäsi äidilleen. Hän oli liian väsynyt puhumaan.

Varpaillaan hiipi rouva von Birken huoneesta.

»Jumalan kiitos, Monika, vihdoinkin morfiini tepsi. Annoin hänelle vielä yhden ruiskeen, rakkaalle lemmikilleni. Nyt hän saa ainakin lepoa.» Sitten hän meni keittiöön keskustelemaan Marthan kanssa, joka nuoren herran sairastuttua kertoi alati mitä kummallisimpia sairaustapauksia.

Monika, joka pohti jotakin matemaattista tehtävää, häiriintyi työssään kuullessaan omituisen korisevan äänen, joka kuului viereisestä huoneesta.

Hän meni Heinrichin luo. »Älä kuorsaa niin kamalasti, ei voi tehdä työtä sitä kuullessaan.»

Veli ei vastannut.

Ja taas tuo koriseva ääni, joka tunkeutui esiin hänen puoliavoimesta suustaan.

Monika pudisti häntä käsivarresta: »Heinrich!»

Äkkiä hänet valtasi käsittämätön kauhu. Jääkylmänä riipi säikähdys hänen selkäänsä. Nuo liikkumattoman jäykät kasvot, joissa ei ainoakaan lihas värähtänyt hänen huutaessaan »Heinrich», nuo puoliavoimet silmäluomet, joitten alta näkyivät nurinkääntyneet valkuaiset, — tuo ei ollut unta, vaan tiedottomuutta!

Hän syöksyi keittiöön, änkytti tuskallisena: »Äiti, tule pian!» ja veti äitiä mukanaan.

Rouva Birken hyökkäsi poikansa luo.

»Heinrich!»

Mutta kiivaasta ravistelusta huolimatta hän ei näyttänyt yhtään elonmerkkiä. Valkeat silmämunat tuijottivat kammottavina luomien alta.

Äiti parkaisi sydäntäsärkevän kimeästi:

»Heinrich!»

»Mutta eläähän hän vielä», rauhoitti Martha, joka uteliaana oli juossut keittiöstä, »hän on vielä aivan lämmin».

»Martha, hyi, Jumalan tähden, älkää puhuko noin!» huusi paroonitar.

Ja Monika sanoi:

»Olkaa hiljaa ja pysykää täällä — minä menen hakemaan lääkäriä.»

Hän kiiruhti portaita alas.

Hänen suonensa sykkivät kuin vasarat, hänet oli vallannut mieletön hätä veljen puolesta. Hän riensi kuin olisi Heinrichin elämä riippunut sekunneista. Huohottaen hän saapui kotilääkärin luo; ovea avaava palvelustyttö sanoi, ettei hän ollut kotona, vaan tulisi vasta iltamyöhällä.

Sanaakaan puhumatta Monika kääntyi pois, riensi portaita alas ja katua pitkin. Kuumeisesti hän haki jonkun lääkärin osoitekilpeä.

Turhaan hän soitti vielä kahden ovelle. Kolmas, nuorehko, surkeannäköinen mies oli heti valmis noudattamaan hänen harrasta pyyntöään.

Rouva von Birken otti lääkärin vastaan kuin pelastajan.

»Nopeasti, tohtori, herättäkää poikani, pian, Jumalan tähden», rukoili hän.

»No, antakaahan minun ensin katsoa», torjui tohtori riisuen päällystakkiaan.

Sitten hän astui Heinrichin vuoteen ääreen ja kohotti tiedottoman silmäluomia.

Silmäterät olivat kutistuneet pienen pieniksi pisteiksi eivätkä ollenkaan tunteneet valon vaikutusta.

Lääkärin hämmästynyt katse sai Monikan selittämään:

»Veljeni on saanut liiaksi morfiinia, herra tohtori.»

»Ah, siis myrkytys.»

»Mitä, myrkytyskö? Herra tohtori, kuinka voitte sanoa sellaista», valitti paroonitar perin kauhistuneena, »kuinka Heinrich olisi voinut saada myrkytyksen?»

Lääkäri kääntyi enemmittä puheitta Monikaan, joka mahdollisimman lyhyesti kertoi Heinrichin sairaudesta sekä lääkärin määräämästä morfiinista.

»Ja senkö hän jätti haltuunne?» ihmetteli pieni lääkäri.

Hän käski tuoda pullon ja katseli sitä päätään pudistaen.

»Mutta, herra tohtori, kiiruhtakaa, lapseni kuolee!» huusi äiti.

»Minun täytyy ensin tarkastaa» sanoi nuori mies äreästi, ollen vielä kiintyneenä pulloa tutkimaan.

Sitten hän veti esiin muistikirjansa ja kirjoitti hitaasti, mikä saattoi rouva von Birkenin mielipuolisuuden rajoille, useita lääkkeitä, jotka Marthan piti heti noutaa apteekista.

Tyttö riensi pois, ja Karl, joka juuri oli tullut koulusta, meni hänen mukanaan; hänestä oli kammottavaa olla kotona.

Minuutit venyivät iankaikkisuudeksi.

Tukahduttava hiljaisuus vallitsi huoneessa, ajoittain sen keskeytti vain hirvittävä korina, joka kuului Heinrichin suusta.

Rouva Birken oli painanut tiedottoman pään rintaansa vastaan ja peitti kuumin suudelmin hänen sinertäviä huuliaan ja tunnottomia käsiään.

»Minun onneni, rakas lapseni, puhuhan sananen, yksi ainoa, ainoa sana. Lemmikkini . . . Heinrich . . .»

Hänen tavallisesti niin iloisen herttaisissa silmissään leimusi traagillinen tuli.

Sitten hän vaipui epätoivoiseen hiljaisuuteen.

Monikan hermot eivät enää kestäneet. Jokainen säie oli jännitetty katketakseen; ajatukset kuohuivat hänen päässään sekavina, hajallisina.

Hän astui hoippuen ulos, aukaisi käytävän oven kurkistaakseen rappukäytävään.

Eikö Marthaa vieläkään näkynyt?

Oli kuin aika olisi pysähtynyt kulussaan, kuin lyijypainot olisi ripustettu minuutteihin.

Monika kadotti täydelleen aikatajunnan.

Kun palvelustyttö tuli, pelokas Karl kintereillään, ei hän tiennyt, oliko kulunut minuutteja vai tunteja.

Hän otti lääkkeet Marthan kädestä ja kiiruhti niitä viemään sairaan huoneeseen.

»Herra tohtori, älkää tehkö hänelle kipeää», valitti äiti, kun lääkäri antoi Heinrichille koffeini-ruiskeen.

Puhuteltu kohautti kärsimättömästi olkapäitään ja istuutui jälleen tuolilleen.

»Mutta eihän hän vieläkään virkoa!» huudahti äiti.

»Odottakaahan hetkinen.»

»Mutta tehkää nyt jotakin, herra tohtori, tehkää jotakin», huudahti rouva von Birken.

»Nyt voimme panna sinappilaastarit», kääntyi lääkäri sanomaan Monikalle. Tämä tarttui erääseen apteekista tuotuun pakettiin. Lääkäri pani Heinrichille neljä laastaria.

»Oi, Jumala, nehän polttavat häntä. Heinz ei yleensä siedä sinappilaastaria!» valitti rouva von Birken.

»Heinrich . . .!» huudahti hän uudelleen. Hänen äänensä, tavallisesti mitätön ja pieni, oli saanut syvän pohjasävyn, se oli kuin eläimellinen tuskanhuuto, emon valitusääni kuolevan poikasensa ääressä.

»Herra tohtori, hän tahtoo puhua. Hän tahtoo puhua! Minä näen sen . . . hänen kasvonsa nytkähtelevät . . . Hän tahtoo puhua, tahtoo valittaa . . . eikä voi . . . oh . . . kuinka hän kärsii . . . hän kuulee ja tuntee kaikki . . . hän tahtoo puhua eikä voi . . .»

Hän parkaisi hurjasti.

Monika, joka oli kalvennut huulia myöten, astui tohtorin luo.

»Ettekö voisi antaa äidille jotakin rauhoittavaa. . .»

»Turhia, kaikki muu on sivuseikka. Ensiksi on nuori mies saatava virkoamaan.»

Hän astui uudelleen sairaan luo ottaen tältä pois sinappilaastarit. »Merkillistä, ei merkkiäkään punehtumisesta.»

Äiti huudahti.

»Paroonitar, hän on vielä aivan lämmin», lohdutti Martha, joka oli taas tullut kutsumatta huoneeseen. »Antakaapas tänne kamferttiviinaa.»

Ja taas lääkäri rupesi hieromaan tajuttoman rintaa. Mutta ei vieläkään mitään elonmerkkiä.

Nyt lääkäri näytti arvelevalta.

»Vielä kerran täytyy käyttää koffeinia», sanoi hän päätään pudistaen.

Ja taas hän tunki terävän neulan kelmeään ruumiiseen.

Ahdistavia odotuksen hetkiä.

Kaikki olivat käyneet niin hermostuneiksi, että hätkähtivät oven auetessa.

Alfred astui huoneeseen. Hän kohdisti lääkärille pari kysymystä, joihin tämä tuskin vastasi. Sitten hän talutti Monikan käsivarresta viereiseen huoneeseen.

»Karl on kertonut minulle kaikki», sanoi hän sisarelleen, »pane nyt mieleesi: jos Heinrichille tapahtuu jotakin, niin et tiedä mitään siitä, että äiti on hänelle antanut toisen kerran morfiinia. Palvelustyttöä pitää myös varoittaa.»

Monika tuijotti veljeen aivan älytönnä. »Mitä?»

»No, aivan yksinkertaisesti, koska äiti silloin joutuisi syytteeseen huolimattomuuden kautta aiheutetusta kuolemasta . . .»

Monika huudahti: »Alfred, kuinka sinä saatat!»

»No, sehän on aivan selvää. Jos Heinrich kuolee. . .»

Monika tyrkkäsi veljeänsä kiivaasti rintaan ja juoksi sivuhuoneeseen. Hän puristautui molemmin käsin rautasängyn jalkopäähän, tarkastellen sekavin katsein tiedotonta veljeään ja vuoteen vieressä polvistuvaa naista, äitiä, jonka omallatunnolla kenties oli oman poikansa kuolema... rakkauden takia... rakkauden takia...

Ja äkkiä syttyi Monikan suoniin tulinen hehku: hänet valtasi hurja uhma tuota hämärää, kauhistavaa voimaa vastaan, joka häilyi valjun nuorukaisen pään päällä, raivoisa rynnistys kohtaloa vastaan, joka sokeana, umpimähkäisenä ja armotonna näytti tahtovan niin kauhealla tavalla rangaista liian suurta äidinrakkautta.

Hänen kätensä puristuivat sängyn kapeisiin tankoihin, suurentunein silmin hän tuijotti kuolemaan . . . Hänen korvissaan soi merkillisesti. Kyllä hän kuuli, että äiti puhui lääkärille, mutta ei enää käsittänyt, mitä hän sanoi.

Pieni lääkäri torjui paroonittaren pyynnön.

»Ei, mahdotonta on enään antaa koffeini-ruiskutusta.»

Sitten hän jatkoi hidastellen:

»Kenties lähetätte taas kysymään, onko kotilääkärinne jo palannut?»

Uudelleen lähti Martha liikkeelle.

Ja uudelleen kävi rouva von Birken läpi kaikki toivomisen, epätoivon, pettymyksen ja uuden toivon asteet . . .

»Hän liikuttaa huuliaan, hän tahtoo puhua — minä näen sen . . . Heinrich, sano sananen, yksi ainoa . . .»

Hän oli niin turtuneena vaipunut kiduttavan tuskansa syvyyksiin, ettei mitään tajunnut siitä, mitä nyt tapahtui.

Lääkäri ilmoitti jurolla äänellään: »Hän avaa silmänsä.»

Äiti ei sitä tajunnut, ei käsittänyt, kun Heinrich yritti puhua, kun hän sitten puhui selvällä, hiukan unisella äänellä:

»Mitä . . . tämä . . . on . . .»

Kunnes viimein kidutetut äidinaivot käsittivät autuaan todellisuuden. Tärisyttävän ilonhuudon päästäen äiti heittäytyi pelastetun rinnoille:

»Minun onneni . . . minun ainokaiseni . . .»

6.

Tämä tapaus pysyi kauan Monikan mielessä niin ahdistavan raskaana, ettei kukaan toisista sellaista kokenut.

Jo hänen isänsä kuolema oli syvästi järkyttänyt häntä.

Mutta siinä ei ollut mitään yllättävää, olihan se vain ollut päätöksenä pitkässä sarjassa, joka punoutui tuskallisista päivistä ja unettomista öistä.

Isän voimakas ruumis ei ollut murtunut ukkosen iskemän puun tavalla, ei! Hitaasti oli sairaus tehnyt työtään; kaikki nuo monet päivät ja yöt olivat olleet kuin muurahaisia, jotka uutterasti ja nopeasti kuljettivat pala palalta terveyttä ja elämää pois.

Monikan isä oli ollut vanha mies, kun hänen silmänsä sammuivat; vanha, vaikka vain neljänkymmenenviiden vuoden ikäinen.

Hänen hiuksensa olivat valkeat kuin lumi.

Hänen silmänsä olivat kuin haalistuneet — aivan tylsät. Kuoleman oli nähty tulevan viikkokausia — kuukausimääriä. —

Mutta nyt oli ollut toisin.

Nyt oli kuolema iskenyt esille — niinkuin haukka sinitaivaalta iskee saaliinsa kimppuun. Viime hetkessä se oli saatu irroitetuksi uhristaan, mutta liian läheltä oli jo kuultu sen vahvojen siipien kohina. —

Monika näki nyt hereillä ja unissaan veljensä liikkumattomat kasvot, silmänvalkuaisten jäykän kiillon puoleksi sulkeutuneitten luomien lomitse.

Useinhan hän oli kuullut nuorena kuolleista ihmisistä. Mutta se ei ollut häneen vaikuttanut yhtään. Se, mitä hän muilta kuuli, jäi hänelle aina yhdentekeväksi. Silloin hän vasta käsitti asian, kun sen itse koki.

Ja nyt hän oli nähnyt, kauhistuen tuntenut, kuinka loppu oli tulossa! —

Lämmin säälintunne veljeä kohtaan haihtui, kun hän näki Heinrichin suoriutuvan asiasta yhden päivän päänsäryllä.

Mutta vaikutus säilyi. Jäi silmitön tuska: ei kuolla ennenkuin olen elänyt, maistanut kaiken sen suloisuutta, mitä elämällä on kätkössään.

Ja mieleen hiipi epäilys, jäytävä epäilys: teenkö oikein hautautuessani kuolleeseen tietoviisauteen — kun elämäni kulutan määritelmien ja teorioiden oppimiseen?

Aivoni työskentelevät — hengenvoimani varttuvat harjoituksesta ja kehittämisestä, mutta abstraktinen tiede ei ole elämää.

Useasti tuntui hänestä, kuin hän olisi vihannut aivojaan, jotka näyttivät tukahduttavan kaiken muun sielunelämän.

Hän yritti nyt olla enää ajattelematta kaikkia niitä asioita, jotka viime kuukausina olivat niin täyttäneet hänen mielensä.

Lapsellisella uhmalla hän koetti kuolettaa itsessään kaikki pelkästään henkiset pyrinnöt.

Sensijaan hän antoi mielikuvitukselleen täyden vallan. Ja olipa kuin mielikuvitus, joka opiskelukautena oli uinunut, nyt heräisi kaksin verroin väkevämpänä; hymyten tarttui mielikuvitus Monikan käteen ja johdatti hänet moninaisille harhapoluille, joilla rehoitti monta kaunista myrkky-yrttiä tulenleimuisine kukkineen, tuoksuen juovuttavina ja huumaavina.

Ja Monika kietoutui mielikuvitukseensa samoin kuin uuras silkkimato kehrää pikku päänsä hopeanhohtoisen tiheään kudokseen.

Opettajien moitteet — äidin kehoitukset olivat tehottomia.

Monika otti vähän osaa arkipäiväiseen elämään, oli hajamielinen ja laiska.

Ei kukaan ollut niiden ajatusten perillä, jotka liikkuivat tuon matalan, valkean otsan peitossa. Yhtä yksipuolisesti, miltei kaamean kiihkeästi, kuin hän oli käynyt lukujen kimppuun, hän nyt antautui rannattomien kuvitelmiensa valtaan. Mikään vieras vaikutus ei kyennyt häntä pelastamaan tästä kiihkosta — hän itse ainoastaan.

Ja tämä hetki tuli.

Muuan ajatus — hän ei tiennyt mistä se tuli — järkyttävä itsetuntemus sanoi: ei tämäkään ole elämää! Ei yksin tiede ryöstänyt minulta todellisuutta, unelmillanikaan ei ole mitään tekemistä todellisuuden kanssa. Näillä unelmilla, jotka vain pyörivät siinä, miten voisi olla, eikä kuinka todellisesti on!

Mutta minä tahtoisin elämän sinänsä!

Mutta mitä minä näen elämästä, mitä siitä tiedän? Meitä hyvän perheen tyttäriä pidetään kuin kanarialintuja häkissä. — Oi . . . elämä . . .

Usein hän toivoi, että hänellä olisi joku, joka olisi

voinut neuvoa, auttaa häntä ristiriitaisten tunteitten temmeltäessä.

Mutta ketään ei ollut. Hän oli yhäti yksin. Yksin ruumiin ja hengen varhaisena kypsymisaikana.

Ja hänen uhmansa vahvistui tässä yksinäisyydessä, hänen uhmansa: kestää yksin, jäädä yksinäiseksi. — Hän huononi suuresti oppiaineissa. Ja yhä paheni asia, kun alkoi talvi ja hän silloin tällöin sai olla mukana tanssiaisissa.

Paroonitar kyllä voivotteli surkeasti, kuinka hirveää oli jo niin nuorena esiintyä täyskasvuisen tyttären äitinä — sitäpaitsi oli vaikeaa saada rahaa liikenemään tällaisiin huveihin — mutta pohjaltaan hän kävi niissä mielellään.

Asian kulku oli aina sama: kun sentapainen kutsu saapui, selitti rouva von Birken juhlallisesti, ettei sitä millään muotoa sopinut ottaa vastaan.

Monikaa alkoi silloin suututtaa.

»Menethän sinne kuitenkin.»

»Ei ajattelemistakaan! Meidän varoillamme se on mahdotonta. Sitäpaitsi pitäisi minulla olla uusi puku.»

»Oh, kyllähän vanha vielä kelpaa, äiti kulta, mennään, mennään sinne.»

»Ei millään muotoa!» sanoi rouva von Birken ankarasti. Hän aivan nautti tilanteesta. Hän tunsi näinä hetkinä olevansa merkitsevämpi kuin muutoin tietäessään Monikan olevan hänestä riippuvaisen, kun tämän täytyi pyydellä häntä hellin, imartelevin sanoin.

»Ei, sinä et ole ollenkaan ansainnut sitä iloa.»

»Äiti!» — Valkeat hampaat painuivat syvälle täyteläiseen alahuuleen. Tulisena leimahti uhma tummissa silmissä. Ei, hän ei sanoisi sanaakaan enää, ei pyytäisi enää — ei vähääkään!

Ja silloin väikkyi hänen ajatuksissaan tanssisalin

loistava ihmisaallokko, hänen korvissaan helkkyi tanssisoitto, vastustamattoman suloisena, sietämättömän kiehtovana . . .

Ja verkkaan kuului vastahakoisilta huulilta: »Mennään . . . mennään . . .»

»En ajattelekaan sitä — minä olen äiti, minä saan määrätä — me emme mene!»

Silloin saattoi tapahtua, että Monika hillittömän raivopuuskan käsissä lattialla heittelehtien raastoi hiuksiaan; kauaa ei rouva von Birken saattanut nähdä tytärtänsä tässä tilassa, vaan tyynnytteli häntä hellimmillä mairesanoilla:

»Mone, kuulehan, ei se ollut niin vakavasti tarkoitettu — tietysti me menemme! Ja minä lahjoitan sinulle sinisen emaljimedaljongin, jossa on pienet jalokivet. Rauhoituhan, rakkaani. Menemmehän me tanssiaisiin. Tietysti . . .»

Ja Monika, vielä kyynelkosteisin silmin hymyili raukeasti ja onnellisesti kuin taudista toipuva.

Niin ajoi Monikan kesytön tahto perille rehoittavat halunsa, häntä ei ollut ymmärtävän puutarhurin käsi vaalimassa, vaan ainoastaan äidin kädet, jotka milloin repivät, milloin hyväilivät ollen taitamattomammat kuin monet lapsenkädet.

— — —

Niin mentiin tanssiaisiin . . .

Ja kotiin tultua Monika makasi unetonna vuoteessa suonet sykkien, sekavin ajatuksin ja ärtynein hermoin.

Tanssiaisissa hän oli saanut kokea odottamaansa iloa. Mutta huume oli ollut hetkellinen; jäljestä päin muistellessa se häipyi. Mitä se lopultakin oli: hiven soittoa, valoa ja hyviä tanssittajia . . .

Tässä tyydyttämättömässä olotilassa, jolla ei näyttänyt olevan päämäärää eikä tarkoitusta, hän luuli

äkkiä keksivänsä johtotähden: taiteen! Hän runoili hehkuvan innostuneena. Hänelle tulvi sanoja, säkeitä vaivattomasti, mikä häntä itseäänkin ihmetytti. Usein hänestä tuntui, kuin hän ei olisikaan kaikkea sitä ajatellut, vaan että hänen yllään liiteli joku näkymätön, joka kuiski hänelle korvaan, mitä hänen piti kirjoittaa. Kaikki näytti silloin muuttuneelta: matot, joilla hän kulki, olivat tavallista pehmoisemmat, katuvieren puut olivat kasvaneet jättiläismäisiksi — ruusu hänen edessään lasissa oli miljoonakukkainen ruusukenttä.

Hän oli silloin autuas sormenpäitä myöten. Niin kauan, kunnes innosta väristen oli lukenut säkeensä äidille ja Heinz-pojalle.

Rouva von Birken piti runoja osittain hyvin kauniina, mutta hirveän sopimattomina — nuori tyttö ei yleensä saanut kirjoittaa rakkausrunoja.

Ja Heinz-poika väänteli käsiään ja koetti taivuttaa Monikaa runoilemaan keväästä ja kesästä, syksystä tai talvesta — muut aiheet olivat mahdottomia runoudelle.

Mutta Monika teki eräänä päivänä ripeän päätöksen: hän ei enää tahtonut maailmalta salata runotaitonsa ensi tuotteita.

Ja — laiminlyöden taidehistoriatunnin — hän lähti eräänä päivänä sydän pelosta sykkien »Valotornin» toimitukseen. Se oli vasta alkanut aikakauslehti, jonka palstoilla erivivahteiset nuoret lyyrikot temmelsivät.

»Valotorni» ei ollut mikään upean prameileva laitos, kuten Monika oli mielessään kuvitellut. Eräässä Berliinin takatalossa oli kolme maakerran huonetta »Valotornin» hallussa. Konttoristi, joka kaikkein pyhimmän esihuoneessa istui kierretuolissa ja tuijotti apeasti eteensä, häiriytyi mieluisasti Monikan tulosta. Niin nuorta naishenkilöä ei hän vielä ollut nähnyt näissä huoneissa.

»Saako puhutella herra toimittajaa?»

»Tohtori Waldmann tulee vasta tunnin kuluttua.»

»Oi, niin kauaa en voi odottaa; tahdotteko antaa tämän hänelle, olkaa hyvä . . .»

Monika laski nopeasti kirjekuoren pöydälle.

»Onko nimenne ja osoitteenne siinä myöskin?» kysyi konttoristi.

»Ei, minä tulen uudelleen.»

Monika juoksi sieltä pois kuin takaa-ajettuna.

Hän ei moneen päivään saanut rohkeutta mennä kysymään henkensä lasten kohtaloa. Mutta viimein hän rohkaisi mielensä.

Tuntui epämieluisalta seistä siinä tohtori Waldmannin nenälasien suojaamien silmien tarkasteltavana.

»Ketä minun on kunnia puhutella?» kysyi hän.

»Oh, eihän nimi kuulu asiaan», sanoi Monika kuumasti punastuen. »Haluaisin vain tietää, voidaanko käyttää runosikermääni »Sudenkorennot»?»

»Hyvin lahjakkaita, arvoisa neiti», sanoi toimittaja suopeasti, »ensi numerossa aloitamme julkaisun».

»Oo . . .» Monika melkein kirkaisi ilosta.

»Ja mihin käsken lähettää palkkion?»

»Palkkiotakinko?» Hänen ihastuksensa saavutti korkeimman huippunsa.

»Olkaa hyvä älkääkä lähettäkö minulle mitään», sanoi hän soperrellen. »Minä käyn sopivassa tilaisuudessa itse noutamassa.»

»Hyvä on. Neljän ja kuuden välillä tapaa minut useimmiten täällä.»

Kädenpuristus, ja hän kiiruhti pois.

Tuskin hän oli päässyt kotiin, kun jo ilmaisi huolellisesti säilyttämänsä salaisuuden.

Hänen äitinsä oli mitä vastakkaisimpien tunteitten uhrina. Toisaalta hän piti sitä suunnattoman sopimat-

tomana, että Monika oli yksin mennyt toimitukseen, toisaalta ei tuo tosiasia voinut olla häneen suurenmoisesti tehoamatta, että hänen tyttäreltään »jotakin painettaisiin». Olihan rouva von Birken turhaan sitä tavoitellut neljinetoista käsikirjoituksineen.

Monikan veljet sanoivat uutista petkutukseksi: »Monika tahtoo vain sillä salata, että on tullut tuntia myöhemmin kursseilta.»

Mutta ensimäisessä »Valotornin» numerossa oli todellakin »Sudenkorennot», ja Monika riensi heti toimitukseen, mistä sai viisitoista markkaa palkkiota. Hän käytti ne kiireimmiten ostamalla pelkkiä kiellettyjä tavaroita: savukelaatikon, naturalistisen kirjailijan uuden romaanin ja pullon chypre-hajuvettä.

Hän ei taaskaan ollut sanonut nimeään toimituksessa eikä tehnyt sitä edelleenkään. Nyt hän usein laiminlöi yhden tai pari kimnaasikurssin tunneista ja oli sen aikaa salaa »Valotornin» toimituksessa; siellä oli aina yksi ja toinen kuvittaja, kirjailija tai toimittaja, joiden kanssa hän jutteli sangen vilkkaasti.

Hänelle tähän asti tuntematon vapaa keskustelusävy ihastutti häntä. Hän kuunteli jännitettynä, kun herrat härnäsivät toisiaan tai kertoivat seikkailuistaan; heitä ei häirinnyt tämän hauskan, »salanimisen» tytön läsnäolo.

Imartelu, jota he Monikaan kohdistivat, oli toisenlajista kuin se, mitä hän oli luutnanteilta tähän asti kuullut. Kohteliaisuuksia ne olivat sittenkin! Se tyydytti häntä.

Rouva von Birken ei ollenkaan aavistanut tyttärensä syrjähyppyjä. Hän oli usein toivoton, kun »Valotornissa» taas ilmestyi joku uusi runo Monikalta.

»Minusta säkeistöt olisivat ihastuttavia, elleivät ne olisi oman tyttäreni tekemiä», sanoi hän. »Oi Jumala,

että minun pitääkin kokeman niin sopimatonta menettelyä sinun puoleltasi!»

Mutta kaiken kaikkiaan oli hänen kunnioituksensa Monikaa kohtaan kasvanut siitä lähtien, kun hänestä oli puhjennut »kirjailijatar».

Mutta se ei estänyt, että eräs kihlaus oli rouva von Birkenistä paljon merkitsevämpi tapaus. Päiväkausiin hän ei puhunut muusta kuin vasta saapuneesta kultareunaisesta kortista:

»Meillä on kunnia kohteliaimmin ilmoittaa ainoan tyttäremme Marian ja kruununprinssin rakuunarykmentin reserviluutnantin, tilanomistaja Wilhelm von Hammerhofin Hammerhofista kihlaus.

von Holtz-Sarkow ja rouva,
syntyisin vapaaherratar von Birken.»

»Mutta kylläpäs Marialla oli onni!» huudahti rouva von Birken kerran toisensa jälkeen.

»Ethän sinä vielä ollenkaan tiedä, koituuko siitä onnea.»

»Mutta Mone — se on selvää! Sellainen herttainen tyttö kuin Maria! Ja sulhanen on tietysti hieno, nuhteeton mies.»

»Tunnetko hänet?»

»En, mutta arvaan, että se on loistava naimiskauppa. Sinä et sitä kykene arvostelemaan, Mone, sillä sinä et varmasti mene koskaan naimisiin. Tytölle, joka lueskelee ja sitäpaitsi kirjoittelee, ei se ole ollenkaan soveliasta.»

Monikan kasvot kielivät toista, hän ei näyttänyt olevan aivan samaa mieltä.

Muutaman viikon kuluttua tuli rouva von Holtz kihlaparin kanssa Berliiniin ostoksille.

Sulhanen oli hyvännäköinen mies, kohtelias ja ystävällinen, terveen keskinkertainen älyltään ja sivistykseltään.

»Niin sopiva pari!» Tuleva anoppi säteili, oli paljon ihastuneempi kuin morsian itse. Hän kertoi kälylleen: »Ajattelehan, Maria ei oikeastaan halunnut vielä naimisiin, palasi takaisin hulluun lukuaikeeseensa selittäen minulle, että toistaiseksi häntä ei mikään saisi pakolla avioliittoon, ja siksi hän tahtoi odottaa ja säilyttää vapautensa. — No, nyt olen jo karkoittanut hänestä tuon uusimuotisen mielettömyyden. Olisihan ollutkin järjetöntä antaa Hammerhofille rukkaset. Tiluksemme ovat rajattain, Maria on kaksikymmenvuotias, juuri sopivimmassa naimaiässä! Elleivät tytöt nuorena joudu naimisiin, saavat he kaikki niin merkillisiä päähänpistoja nykyisin vallitsevista kiihkomielisistä ajanvirtauksista.»

»Niin, mutta jollei hän rakasta sulhastaan palavasti?» sanoi paroonitar Birken arvelevasti.

»Hyvä Jumala, Mali, sinä olet taas romanttinen. Mitä se nyt tietää: 'rakastaa palavasti'? En minäkään kihloissa ollessamme rakastanut miestäni palavasti, ja meidän avioliittomme on sopusointuisin, mitä voi kuvitellakaan. Minun mielestäni ei meidän piireistämme olevan tytön sovikaan rakastaa kuumasti! Etkö ala jo päästä romantiikastasi, Mali?»

»Toivon, että en!» sanoi paroonitar ylpeästi. »Olen iloinen, että olen säilyttänyt nuorekkaan innostukseni ja aito luonne pysyy aina nuorena!» —

Mitä innostukseen tulee, antoi rouva von Birken siitä lähipäivinä täysmittaisen näytteen; hän piti kaikkea »innostavana»: teatterikappaleita, ostoksia, tilauksia, kaikkea . . .

Ostokset olivat muutoin alituisena riitakapulana Marian ja hänen äitinsä välillä. Rouva von Holtz koetti —

määräilevänä kuten aina — saada yksilöllisen makunsa kaikessa voitolle, ja Maria huomautti joskus terävästi: »Minullehan tavarat sittenkin kuuluvat eikä sinulle, äiti. Silloinhan minun makuni on tärkeämpi.»

Rouva von Holtz valitteli silloin hirveää nykyaikaa, jolloin tyttäret eivät enää tunteneet oikeaa kunnioitusta, vaan rohkenivat pitää oman päänsä. Oliko hän koskaan uskaltanut vastustaa äitiään, kun tämä oli ostanut hänelle myötäjäisiä? Kunnioittavan kiitollisena hän oli ottanut kaikki vastaan — vaikka keltaisestakin salongista oli tullut niin ylen epäkäytännöllinen!

Monikallakin oli syytä moittia Marian käytöstä morsiamena.

»Minä käyttäytyisin toisin, jos olisin kihloissa», sanoi hän äidilleen. »Mariasta ei yhtään näe, että hän on onnellinen. Luulen, ettei hän ollenkaan sovi naimisiin!»

»Mitä, eikö Maria sopisi naimisiin?» vastusti rouva von Birken, »niin ihastuttava tyttö! Hän ompelee niin kauniita käsitöitä ja keittää moitteettomasti, hedelmiäkin hän osaa panna säilöön aivan omin päin.»

Syvimmin oli koko kihlaus kuitenkin vaikuttanut Berthaan, joka oli tutustunut kihlapariin Birkenillä, Hän ei voinut keksiä kylliksi sanoja kehuakseen Monikalle Marian onnea.

»Ajattelehan, olla kihloissa niin hauskan miehen kanssa, saada pelkkiä kauniita esineitä ja suudella . . . ja sitten vihkiminen valkeassa laahushameessa, harsopäisenä alttarin ääressä — oi ihanuutta! Ja sitten nuorena rouvana! Ei liene mitään niin ihanaa kuin joutua nuorena naimisiin. Ja saada kauniita lapsia . . . Ja ajatellapa sitten, ettei minulle koskaan tule sitä onnea — ei, älä kielläkään! Kukapa menisi naimisiin opiskelevan naisen kanssa? Sanon sinulle, että jos saisin kä-

siini henkilön, joka on keksinyt naisten opinnot, niin häntä ei kannattaisi onnitella!»

Monika nauroi. »Oh, lukevat naisethan voivat yhtä hyvin kuin muutkin mennä naimisiin!»

Mutta Berthaa ei saanut vakuutetuksi.

Kymmenpäiväisen vierailun jälkeen matkusti rouva von Holtz kihlaparin kera kotiin.

Muutaman kuukauden kuluttua piti oleman häät ja tuleva anoppi oli oikein omalla alallaan saadessaan nyt ryhtyä kaikkiin tarvittaviin valmistuksiin. Miina Petermann ei enää liikahtanutkaan Sarkowista; mustapukuisena, valtavalla rinnalla taaja nuppineulaverkko, hän oli väsymättä muotilehtiin hautautuneena, sovitteli ja hylkäsi, sovitteli uudelleen ja ihastui — ja ihastutti rouva von Holtzinkin hehkuvilla kuvauksillaan mestariteoksista, joita hän aikoi valmistaa.

Äidin ja tyttären välillä ilmeni samanlaisia kahnauksia kuin huonekaluja valitessa; kumpikin koetti saada oman makunsa voitolle. Äiti voitti pitkin linjaa, mutta siitä seurasi, että Maria ilotonna mukautui koettelemaan pukuja.

Hänessä ei huomannut hiventäkään säteilevästä onnesta. Neustadtilaisille ja hahndorfilaisille ystävättärilleen hän kyllä sanoi erityisesti korostaen: »Sulhaseni . . .» mutta kun tämä saapui, ei häntä otettu erikoisen ystävällisesti vastaan, eikä hän siitä paljon välittänytkään, kun ei itsekään tuntenut liiallisen intohimoista kiintymystä morsiameensa.

Maria oli juuri sellainen »sovelias naimiskauppa», joka mainiosti sopikin hänelle sukuperän, iän ja varallisuuden puolesta; tytön ulkonainen olemus tyydytti ne vaatimukset, joita hänellä oli tulevaan puolisoonsa nähden. Hänen ilmeinen pidättyväisyytensä ei häntä häirinnyt. Maria oli aina ollut hillitty tunteenilmauksissaan, niin

että rouva von Holtz aivan säikähtyi, kun tapasi hänet eräänä päivänä kiihkeästi itkemässä.

Hän oli tullut tyttärensä huoneeseen näyttääkseen juuri saapunutta valkeitten silkkikankaitten mallilähetystä.

Silloin hän tapasi Marian istumassa nojaten yläruumiillaan pöydän kanteen ja kasvot käsiin painettuina. Suonenvedontapainen itku tärisytti kapeita hartioita.

»Maria!»

Kyyneleiset kasvot kohottautuivat:

»Äiti, minun täytyy saada sanotuksi sinulle, etten tahdo mennä naimisiin Wilhelmin kanssa, en tahdo.»

»Mitä? — Mikä nyt? — Minkätähden? . .»

»Minä en rakasta häntä.»

»Rakas lapsi, se tulee kyllä sitten naimisissa. Järkiavioliitoista tulee aina onnellisimmat.»

»Äiti, minä en tahdo mennä naimisiin, en vielä! On kyllä ikävää olla täällä yksinään teidän kanssanne, mutta mielelläni jään tänne tuhat kertaa mieluummin kuin lähden vieraan miehen kanssa. Hänhän on minulle niin vieras! Sydämeni ei tunne mitään häntä kohtaan. Ja nyt minun pitäisi yötä päivää olla vieraan kanssa ja lahjoittaa hänelle koko elämäni . . .»

Rouva von Holtz oli kalvennut kiihtymyksestä.

»En tunne sinua enää, Maria. Sinä olet hermostunut. Mistä tämä nyt yhtäkkiä tulee? Ei kukaan ole pakottanut sinua menemään kihloihin!»

»Ei, ei pakottanut. Ainoastaan kehoittaneet te olette. Ja minäkin olin alussa samaa mieltä. Mutta nyt, kun hääpäivä lähenee lähenemistään, olen päässyt siihen vakaumukseen, etten voi mennä naimisiin!»

»Maria, malta nyt mielesi! Ethän voi enää peruuttaa päätöstäsi. Olet antanut Wilhelmille sanasi — et voi häntä loukata rikkomalla lupauksesi ilman syytä, ilman

perustetta! — Ja millainen on senjälkeen kohtalosi? Tyttöä, joka on purkanut kihlauksensa, katsotaan aina kierosti. Mitähän ihmiset sanoisivatkaan nyt, kun kaikki myötäjäisetkin ovat valmiina!»

»En tahdo», nyyhkytti Maria, »en tahdo».

Ja äiti jatkoi suostutteluansa, väliin uhaten, väliin pyytäen; hän käytti kaiken kykynsa voittaakseen tyttärensä hermostuneen oikun, jona hän sitä piti; hän pyysi ja rukoili, uhkasi ja käski.

Sitten hän vaikeni uupuneena ja tuijotti tuskaisesti Mariaan, joka yhä vain painoi päätään käsiinsä.

Ja vihdoin tytär kohotti päätään.

Ja kapeita hartioitaan nytkäyttäen, kuten hänen tapansa oli aina tahtonsa alistuessa äidin tahtoon, hän sanoi väsyneesti:

»No niin, — minä pidän sanani. Mutta älä unohda tätä hetkeä . . . älä unohda sitä koskaan, äiti . . .»

7.

»Monika . . .!» — Monika ei kuullut. Hänellä oli »luettelopäivänsä». Hän väitti, että luettelojen tutkiminen oli suurimpia nautintoja mihin voi syventyä.

Usein tuollainen hintaluettelo oli hänestä puhuvampi kuin romaani. Hän suorastaan hekumoi luetteloissa läpikäydessään tunnelmien koko asteikon pyyteettömästä ihailusta aina kuumasti halaavaan omistamiskiihkoon saakka.

Herkkutavarakaupan hintaluettelo saattoi hänet ihastuksen tilaan. Suositellut tavarat olivat kuin puun haaroja ja oksia, joilla hänen mielikuvituksensa kiikkui sinne tänne kiiluvin silmin ja ketteränä kuin orava.

Hän luki: »Hummereita, eläviä helgolantilaisia ja norjalaisia . . .» Silloin hän näki edessään noita kum-

mallisia kuoriaisia hullunkurisine, varsipäisine silmineen, kova kilpi valkean lihan päällä, jonka mehuisaa raikkautta hän aivan tunsi kielessään.

Ja hän tunsi Pohjanmeren kirpeää, suolaista ilmaa, tuon harmaan kylmän meren, joka kohisi jyrkkien kallioitten ja karien ympärillä. Se oli tuo sama ikuinen meri, joka ennen oli kantanut lohikäärmekeulaisia laivoja — sama, joka nyt kuljetti panssariristeilijöitä ja torpeedoja, ja joka tänään pahalla tuulella ollessaan aivan samoin murskasi ja rikkoi monimutkaisimmatkin tekniikan ihmetuotteet kuin ennen vanhaan kömpelöt puulankut.

Ja hän luki edelleen: »*India Green Turtle meat, sundried*». Silloin hänen sydämensä alkoi aivan kuuluvasti sykkiä.

Hän tunsi kuuman Intian auringon paahtavana päänsä päällä, niin kuumana, ettei se enää tehnyt hyvää, vaan pahaa; siellä se oli tuhoisana leimuava tulipallo keskellä suunnattoman sinistä taivasta, valaen sädekimppuja upean ja likaisen maan yli — hoikkajäsenisten, tummien hindujen ylle, joilla oli niin hiukenevat, lempeät silmät — ylpeitten vaaleaveristen englantilaisten ylle, jotka täällä olivat herroina. Ja orjuutettu, rääkätty kansa oli kuitenkin niin usein heitä voimakkaampi antaen heille salaa, häijysti hymyillen kuumeen, ruton ja taudin siemeniä. —

Ja edelleen »*Truffes de Périgord*». Monikan pikku nenä haisteli kuin olisi tuntenut tuon mustan maahedelmän verratonta tuoksua.

»Multasienet» merkitsivät hänelle kokonaista ruokajärjestelmää. Ärsyttäviä mausteita houkuttelevine tuoksuineen. —

Ja »Périgord», hymyileviä Ranskan ketoja. Harmaita aatelislinnoja loivilla kukkulanrinteillä, ja niitä ympäröi

lainehtien kokonainen kukkivien puitten meri. — Ja linnan sisällä lemmenhovi — kauniita ritareja ja kauniita kultaan ja silkkiin puettuja naisia, kertyneinä juhlalliseen neuvotteluun käsittelemään rakkauden tärkeitä kysymyksiä.

Kaikista ylinnä talon kaunis rouva, jonka arvosteluun kaikki alistuvat, aatelisnaiset ja trubaduurit! Ja trubaduureista ehoin johtui hänen mieleensä, Bertrand de Born, »joka yhdellä laululla ihastutti — Périgordin ja Ventadornin . . .»

Tuo ylpeä trubaduuri, joka oli kehunut, veripunaisilla, täyteläisillä huulillaan voittajanhymy, »ettei hän koskaan tarvinnut enempää kuin puolta — henkevyyttään!»

Oi, tuota miestä, sankaria, joka uhkui ruumiin ja hengen voimaa kuin toukokuun kukkiva puu, laulun valtias, kielen taituri, joka suloisilla ja kirvelevillä sanoillaan kiehtoi ja valloitti miesten aivot ja impien sydämet . . .

Tämä ajatus tapasi Monikassa niin voimakkaan kaikupohjan, että hän luki muutamia sivuja, jotka muutoin olisivat hänet täydelleen ihastuttaneet, jokseenkin hajamielisesti.

Vaatetus- ja liinavaateliikkeitten luettelot olivat tuskin sen tehottomampia tuottamaan hänelle runsasta nautintoa.

Kun oli puhe paidankoristeista, jotka oli valmistettu Brysselin ja Brüggen pitseistä, näki hän pieniä, flanderilaisia kaupunkeja, siistejä taloja välkkyvine ikkunalaseineen, katupeili ikkunassa — kellotapulista kaikui soitto.

Kuolleen Brüggen begiiniläisluostarissa nypläsivät kelmeät nunnankädet hentoja kuvioita ohuista langoista. — Ja oli pitsejä, joita valmistettiin kellareissa,

ilman täytyi olla kostea, etteivät tuhatkertaiset taidokkaat säieverkot katkeisi, jotka — ohuina kuin hämähäkin seitit — soluivat kalvetustautisten köyhien tyttöjen sormien läpi, kun he tunnin toisensa perään nypläsivät työstään katsahtamatta. Tytöt olivat varmaankin näyttäneet niin voimattomilta kuin kellarikukat; verettömin sormin he olivat valmistaneet pitsejä koristamaan liinavatteita ja pukuja niillä kaunottarilla, jotka kirjavina ja loisteliaina kuin paratiisilinnut tai riikinkukot kulkivat elämänsä läpi.

Ja sitten hajuvesitehtaitten hintaluettelot. Ne olivat sittenkin kenties kaikista ihanimmat. Oi tuota tuoksua, tuota huumaavaa tuoksua, joka lemahteli sen sivuilta!

»*White rose*» — kirpeä ja imelä. Tuskin puhjenneita ruusunteriä kuutamohohteessa jonkin englantilaisen linnan puistossa. — Vaalea herttuatar, joka juhlahumusta hiipii yökasteen kostuttamaan puistoon. — Ja hetken kuluttua katoaa tuolta valoisasta vierasten täyttämästä salista solakka ylimys. Valkeat ruusut tuoksuvat niin suloisesti. —

Ja sitten »chypre». Kiihoittava ja hehkuva, ja sen tuoksu soveltuu naiselle, joka on oikullinen, suloinen ja julma kuin itse Kypron saaren jumalatar.

»Ambra!» Itämaa saa eloa, ihmisvilinää toreilla ja myymälöissä, hekumalliset ja verenhimoiset Tuhannen yhden yön sadut elpyvät eloon. Uhkeita prinsessoja, kauniit kasvot hunnutetut, solakoita erämaanpoikia, jotka kuolivat rakkaudesta.

»Kultavihma» ja »sireeni», »ylang-ylang» ja »coeur de Jeannette», »cuire de Russie» ja »tuberose» — kaikilla oli oma tarinansa.

Monikan ajatukset näyttivät olevan muualla, kun häntä puhuteltiin, ja hänen äitinsä sanoi taas:

»Ota nyt jo jotakin järkevämpää käsiisi! Kuinka voikaan syventyä tuollaisiin ikäviin luetteloihin?»

Ja Alfred selitti:

»Olen nähnyt monenlaista löyhäpäisyyttä, mutta mitään tuollaista kuin luetteloihin ihastumista en ole vielä koskaan nähnyt!»

Veljet olivat muutoinkin Monikan suurimpana ristinä; eipä hän ollut heiltä turvassa huvitilaisuuksissakaan. Oliko heidän tarpeellista tulla hyväntekeväisyysjuhlaan »Posilippoon».

Ensin oli äitikin ollut samaa mieltä Monikan kanssa: »Kimnasistien ei yleensä sopinut tulla sellaisiin juhliin. Mutta Alfred oli sisarensa sanat kuultuaan purskahtanut hurjaan nauruun.

»Se tietysti olisi sinulle hyvin mukavaa, lapsukaiseni, kun saisit siellä mielin määrin keikailla ilman meidän silmälläpitoa.»

Ja Heinz-poika oli selittänyt, että kun kerran isän kuoltua kaikki edesvastuu oli hänen niskoillaan, ei hän voinut sallia Monikan yksin mennä näihin myyjäisiin. Sitäpaitsi hän toivoi, että »italialaisen tunnelman lumo vaikuttaisi häneen itseensäkin runollisen herättävästi.»

Niinpä sitten koko perhe, Karlia lukuunottamatta, kävi »Posilippossa». Siten oli »Naisyhdistys keuhkotautisten hyväksi» ristinyt tämänvuotisen juhlansa. Kaikissa mahdollisissa ja mahdottomissa paikoissa liehuivat Italian valko-sini-vihreät liput Savoijin suvun vaakunalla koristettuina.

Seinillä karkeasti muovailtuja koristeita ja maalauksia, joita nyt sähkövalo kirkasti kaunistaen ja selventäen.

Kirjava, sekava ihmisaallokko, jossa näkyi hyvin ja huonosti puetuita ihmisiä, loistavia juhlapukuja, italialaisia ja muita kansallispukuja.

Ei näytetty pitävän niin tarkkaa rajaa kansallisuuksien välillä.

Myymäkojuissa oli kaikenikäisiä ja -tyyppisiä naisia edustettuina. Yksityiset kojut olivat kauniisti koristetut. Kaupaksi olevat tavarat, kuten aina sellaisissa tilaisuuksissa, mauttomia esineitä.

Jokainen *dame patronesse* oli saanut kojuunsa paitsi apulaisia joukon »lentäviä myyjättäriä», nuoria tyttöjä, jotka kuin mehiläiset kiertelivät toimeliaina ja rohkeina salissa tarjoten herroille kaupaksi kukkia, arpoja ja savukkeita ja palasivat tuontuostakin myymäkojuihin, ei tosin kukkaspölyä — kuten mehiläisillä — vaan mammonaa saaliinaan.

Monika kuului rouva von Wetterhelmin »lentäviin».

Rouva von Wetterhelm oli kaikissa hyväntekeväisyystilaisuuksissa yhtä tunnettu kuin kirjava koira. Hän tuli, oli ja allekirjoitti »kunniakomitean juhlatoimikunnan» puolesta: »Everstinrouva von Wetterhelm». Mutta »syntyisin Krause» jäi merkitsemättä.

Tuo »Everstinrouva» oli oikeastaan omaa keksintöä. Hän oli eronnut von Wetterhelmistä tämän ollessa vielä luutnantti. Sitten mies oli pian senjälkeen mennyt uudelleen naimisiin; hänellä oli tästä toisesta aviostaan viisi lasta, eikä hän vähintäkään piitannut ensimäisen puolisonsa kohtalosta, sillä hänellä oli tästä ollut vain kaksi ilonaihetta — kuten entisellä huvilanostajalla — päivä, jolloin hänet sai, ja toinen, jolloin pääsi hänestä eroon!

Ei rouvakaan ollut koskaan pyrkinyt hänen tielleen, mutta hänen arvonsa kohosi yhtä rintaa! Heti, kun hän sai kuulla, että hänen puolisonsa oli ylennetty, hän painatti itselleen uusia nimikortteja. Niin oli »yliluutnantin» rouvasta tullut vuosien varrella »kapteeninrouva»; nyt hän oli jo päässyt »everstinrouvaksi.»

Kun hänellä oli riittävä eläke, eikä hänen tarvinnut huolehtia toimeentulostaan, käytti hän aikansa vierailuihin ja hyväntekeväisyysjuhliin. Niissä hän oli, kuten sanottu, eroonpääsemätön, ja yhtä mahdotonta oli riistää häneltä kukkaskojua. »Kukat ovat runollisinta mitä on!» sanoi hän, »ja juuri minä — sanomattoman raskaine elämänkokemuksineni — joutuisin epätoivoon, jollei minulla olisi runoutta mihin paeta! — — Ymmärtänette kai? Eikö totta, te ymmärrätte täydelleen? ! — —»

Niinpä hän piti hallussaan runoutta ja kukkaskojua ja teki tavallisesti aika hyviä kauppoja, sillä hän osasi pestata apulaisiksi viehättäviä, kauniita tyttöjä ja rouvia.

Kun hän muutama viikko sitten eräässä tuttavaperheessä oli nähnyt Monikan, oli hän heti pestannut tämän »Posilippoa» varten.

Ja Monika oli haltioissaan. Saattoiko olla sen ihanampaa kun irtautua hetkeksi arkipäiväisyyden kahleista? Aivan pilvetön ei hänen onnensa sentään ollut veljien läsnäolon takia.

Alfred oli tosin heti jättänyt veljellisen valvojatoimen sikseen, kun eräs vaalea neapelitar oli hänelle hymyillyt.

Mutta Heinz-poika otti velvollisuutensa vakavammalta kannalta.

Väsymättömän kiinteästi hän pysytteli kevytjalkaisen sisarensa kintereillä ja haki äidin todistajaksi, kun Monika taaskin piti liian pitkiä puheita erään kukkia ostavan luutnantin kanssa.

Tietysti tämä valvonta vasta oikein kiihoitti Monikan uhmaa; hän harmistui ihan suuttumukseen saakka! Ei siis täälläkään annettu hänen olla rauhassa! Oliko hän sitten todellakin niin paljon pahempi kaikkia muita nuoria tyttöjä, jotka täällä häiritsemättä iloitsivat elämästään?!

Mitä hän oli oikeastaan tehnyt? Pari hakkailua, nuo pari kertaa, jotka hän oli ollut rakastuneena, olivat supistuneet vain hyvien runojen sepittämiseen — —

Kuuma suuttumuksen laine kuohahti hänessä. Nyt hän vasta aikoikin! Saadaanpas nähdä, emmekö saa näpäytetyksi Heinz-poikaa, siveysapostolia, nenälle?!

Salamannopeasti hän oli pujahtanut palttinasta tehtyyn telttaan, jossa neiti von Toring esiintyi povaajana. Eräästä raosta hän näki Heinrichin neuvottomat kasvot; hän ei ollut huomannut, mihin Monika niin äkkiä oli hävinnyt. Hänen ällistynyt ilmeensä oli niin hullunkurinen, että Monika vaivoin sai pidätetyksi äänekkään naurunpurskahduksen.

Silloin hän näki äitinsä astuvan Heinrichin luo, ja tämä näytti selittävän hänelle jonkinlaista sotasuunnitelmaa; heti senjälkeen hän poikkesi vasemmalle rouva von Birkenin lähtiessä tutkimaan oikeanpuolista osaa.

Tätä hetkeä Monika käytti hyväkseen hyökätäkseen teltasta portaita ylös, jotka veivät ensi parvelle, missä olivat kaikki aitiot; sinne voisi hyvin piiloutua.

Nuolena hän kiiti ylös, kääntyi nurkassa ja törmäsi kiivaasti erästä herraa vastaan, niin että vain tämän nopeasti tarttuessa häneen hän estyi kaatumasta.

»No, minne niin kiire?» kysyi herra hymyillen.

Monika oli liian hengästynyt voidakseen vastata; ääneti hän katseli kysyjää.

Tämä oli puolivälissä kolmeakymmentä oleva hieno mies, pohjoissaksalaisen aatelismiehen täydellinen tyyppi. Hän oli pitkä; leveät hartiat kannattivat ylvästä kaulaa, kapeaa päätä. Hänellä oli ylhäisön korkeavartinen nenä, viileät harmaat silmät, harjamaisesti lyhyiksi leikatut viikset kovapiirteisen suun yllä. Uteliaana hän tarkasteli hehkuvaa, kaunista tyttöä. »Ketä te pakenette? Mitä Argusta?»

»Argus se juuri onkin», nauroi Monika.

»Täältä te saatte oivallisen piilopaikan.» Herra avasi oven erääseen tyhjään aitioon.

Monika istahti erääseen tuoliin.

»Hengähdän ensin hiukan!» sanoi hän.

Hänen sydämensä takoi haljetakseen nopeasta juoksusta sekä omituisesta tilanteesta: olla näin yksin tuon kauniin tuntemattoman kanssa, kolmelta puolelta suojaavien aitioseinien peitossa, ja etupuolella avoin näköala alhaalle tanssisalin meluisaan pyörteeseen.

Hänen ensi kainoutensa hälveni pian hänen toverinsa erinomaisen varmasti ohjatessa keskustelua. Pian Monika unohti vilkkaassa puhelussa myyjätärvelvollisuutensa.

Heleästi nauraen hän kuunteli toverinsa teräviä arvosteluja alhaalla tanssisalissa liikkuvista ihmisistä.

Tämä tunsi heistä monta; mainitsi nimeltä herroja, jotka ahkerasti tungeksivat kauppaneuvoksetar von Dresdenerin samppanjakojun ympärillä, ja sanoi hänelle myös rahasummat, jotka nämä herrat olivat lainanneet aatelissuopealta kauppaneuvokselta.

Kreivitär Himmlingen-Wolfsfeldin vaaleanpunainen puku oli varmasti nuorekkaampi kuin hänen nuorimman lapsenlapsensa, joka myyskenteli sivuhuoneessa.

Kun nuoret tytöt tusinan suuruisena joukkona ryntäsivät prinssi Balduinin kimppuun, jonka tunsi jo kaukaa jättimäisestä koostaan ja Hohenzollernin suvun nauhasta, muistuttivat ne haikala-parvea, »niin, haikaloja Saint-Thomén luona».

»Oletteko itse niitä nähnyt?» kysyi Monika innostuen.

»Olen, Saint-Thoméssa päiväntasaajan luona. Vesi on siellä niin ihmeellisen läpinäkyvää kuin lasi. Viidentoista metrin syvällä näkee vielä pohjan, näkee kaikki

eläimet, varsinkin paljon haikaloja. Ja kun joku meistä huvialuksemme kannella ampumakilpailuissa, joita pidimme ajankuluksi, ampuen veden alle haikaloihin, osui tuollaiseen hirviöön, hyökkäsivät muut hait sanomattoman ahneesti sen kimppuun. Aivan kuin nuo nuoret naiset ahdistavat Balduin-prinssiä.»

Monika ei tällä kertaa nauranut.

»Onko vesi siellä niin kirkasta?» kysyi hän.

Hänen äänensä oli saanut uneksivan sävyn.

»Oi Jumala, niinkö syvälle siellä näkee — —? Kuin lasin läpi? Kuin kristallin lävitse? — Ja kaikki syvyyden salaisuudet paljastuvat äkkiä? Näkee vihreät levät ja korallipuut, vaaleanpunaiset ja valkeat, tuhansine oksineen. Ja maneetit, nuo ihmelliset olennot, jotka ovat puolittain kukkia, puolittain eläimiä, ajelehtivat sinne tänne loistaen opaalin ja ametistin värisinä — — —» Hänen silmänsä tuijottivat kaihomielisinä eteensä.

»Tehän runoilette», sanoi toinen hämmästyneenä, perin uteliaasti tarkaten nuorissa kasvoissa kuvastuvaa sielukkaisuutta, joka teki niiden ilmeen niin vaihtelevaksi.

»Oletteko ollut metsästysretkellä kuumissa maissa?»

Monikan mielikuvitus loihti seuratoverista rikkaan nabobin, maapallonmatkaajan, joka matkusti Saint-Thoméhen vain haikalojen takia.

Tämä hymyili hieman pilkallisesti. »En, hyvä neiti, minä olin siellä virka-asioissa, varakonsulina.»

»Oi, kuinka mielenkiintoista! Ja kuinka ihanan vaarallista siellä mahtaa olla. Olitteko usein sairaana — malariassa?»

Herra nauroi. »Ei, minun on tuotettava teille pettymys. Siitä ei kannata puhua. Lämpömittarini ei noussut yli kolmenkymmenenkahdeksan asteen! Meidän perheessämme ovat kaikki niin vastustuskykyisiä!»

Vaistomaisesti hän suoristi kaunista, voimakasta ruumistaan vielä pystympään.

Monika katsahti häneen ihaillen, mutta sanoi siitä huolimatta: »Oikeastaan kuvittelen sitä hauskaksi, kun on korkea kuume ja kauniita kuumehoureita!»

»Teidän käsityksenne on yhtä omaperäinen kuin epäpätevä. Kuume on tietysti rumaa kuten kaikki sairaus, rumaa kuten kaikki, mikä saattaa ihmisen sielullisesta tai ruumiillisesta tasapainosta.»

»Voi, tasapaino on niin ikävää!» sanoi Monika. Hänen silmänsä ja hampaansa loistivat; hän tunsi itsessään suurta voimaa kuten aina, kun nousi sääntöjä vastustamaan. Ja kuten tavallisesti, pureutui hän tähän sattumalta päähän juolahtaneeseen ajatukseen kiinni, käänteli ja väänteli sitä näytellen sitä eri valaistuksissa kuten jalokiveä, jonka särmille päästetään valoa.

Hän sanoi: »Tasapaino? Se on kauheaa! Sehän jo ennakolta sulkee ulkopuolellensa kaikki, minkä puolesta kannattaa elää: kaikki huumaus ja kaikki ihmeet jäävät silloin pois.»

Ivallinen piirre toisen suun ympärillä syveni.

»Uskotteko ihmeisiin?»

»Uskon.»

Hän oli hurmaavan kaunis tällä hetkellä; hänen kasvojaan kirkasti nuoruuden lämmin usko, jolle ei mikään ole mahdotonta, ei mikään saavuttamatonta; joka luo ihmeitä keskelle arkipäivän harmautta.

»Mahdollista, että olette kadehdittava», sanoi herra. »Minä en ole koskaan uskonut ihmeisiin, olen tervejärkinen mies, eikä liiallinen mielikuvituksen rikkaus rasita ketään perheestämme.»

Sitten keskustelu jatkui. Monikan sähköinen tapa sai miehen irtautumaan pohjoissaksalaisesta jäykkyydestään enemmän kuin tavallisesti. Hän tunsi olevansa

tavallista elostuneempi näiden tummien silmien lumouksessa, tuon nauravan punaisen suun, joka rupatteli vuoroin varhaiskypsän nerokkaita, vuoroin lapsellisen typeriä asioita.

Hän olisi halusta tahtonut tietää, mihin yhteiskuntaluokkaan Monika kuului; hänen olemuksensa ja sivistyksensä viittasivat mitä parhaaseen syntyperään, mutta äkkiä pujahti puheeseen joku arkipäiväisyys tai hyvin naturalistinen mielipide, joka ei oikein ottanut sopiakseen tähän olettamukseen.

Kaikissa tapauksissa oli hänen käytöksensä nyt vapaampi Monikaa kohtaan, kuin jos hän olisi tutustunut tyttöön yksityisessä seurapiirissä.

Hän pohti juuri mielessään, pyytäisikö tytöltä uutta kohtaamista, kun aition ovi temmattiin kiivaasti auki.

Monika käpertyi kokoon puoliääneen huudahtaen säikähdyksestä; hän otaksui Heinz-pojan muodossa ilmestyvän kostonenkelin, joka tosin ei ajaisi häntä paratiisista leimuavin miekoin, vaan uhaten »loukatulla perhekunnialla». Mutta se olikin vain lemmenkaihoinen ratsuväenluutnantti, joka pyrki pakenemaan aition yksinäisyyteen käsivarressaan täyteläinen, tummakutrinen valeitalialaistyttö. Pettyneenä hän lupsautti oven taas kiinni.

Taas oltiin yksin, mutta Monikan omatunto alkoi nyt sentään jo liikehtiä, ja hän tarttui ruusukoriin, joka koko ajan oli ollut hänen jaloissaan, ja moitti itseään huutavasta sydämettömyydestä onnettomia keuhkotautisairaita kohtaan. Siinä hän nyt oli istunut runsaan puolen tunnin sen sijaan, että olisi myynyt kukkia.

»Olkaa hyvä ja jääkää vielä tänne», pyysi toinen, »onko sitten todella hauskempaa juoksennella tuolla ja tarjoilla ruusuja kaiken maailman ihmisille?»

»Oh, tietysti on hauskempi olla täällä», sanoi Monika vilpittömän avomielisesti, »mutta minun ruusuni — —»

»Minä ostan ne kaikki, silloin saavat keuhkotautisetkin almunsa, eikä teidän tarvitse rasittaa itseänne, vaan jäätte tänne vielä hetkiseksi ja kerrotte minulle ihmeistä, joihin uskotte!»

Monika epäröi. Hän ei tiennyt, oliko esitetty kauppa säännönmukainen. Mutta hän suostui siihen, että vieras herra otti ruusut korista ja pani niiden sijalle pankkiosoituksen.

Ja hän jäi pahalla omallatunnolla, rangaistusta peläten, — mutta hän jäi. Ja tunsi olevansa onnellisempi kuin konsaan elämässään! Hänelle oli aivan ruumiillisesti hyväätekevää katsoa näihin kylmiin harmaisiin silmiin ja kuulla tuota terävää, käskemään tottunutta ääntä.

Vielä neljännestunti . . . ja vielä yksi . . . Mutta viimein hän kuitenkin sai päätetyksi lähteä tuonne velvollisuuden vaatimalle paikalle, *dame patronessen*sa myymäkojulle.

»Nyt, — toden totta, minun on lähdettävä.»

Monika seisoi siinä niin ilmeisesti pahoillaan, kun piti lopettaa tämä yhdessäolo, että seuralaisen sydän lämpeni.

»Mikä vahinko, mikä suuri vahinko. Ettekö edes tahdo minulle myydä vielä jotakin köyhien hyväksi?»

»Mutta minähän olen myynyt teille jo kaikki kukkani», sanoi Monika hämmästyneenä.

»Ei, ei, vielä on ruusu, jonka tahtoisin poimia, kaikista kaunein kukka . . .»

Hän katsoi niin pyytävästi Monikan suuta, — ja kuuma, kainouden ja ihastuksen punastus levisi Monikan kasvoille peittäen ne hehkuunsa pikku korvia myöten.

Suloisen hämillään hän siinä seisoi miehen edessä. Ei äännähdystäkään kuulunut hänen huuliltaan. Ja näille huulille painautui lämpimästi toisen suu. — — —

Sekuntia myöhemmin Monika syöksyi sieltä portaita alas; kuin takaa-ajettuna hän saapui rouva von Wetterhelmin kojulle, josta ei enää poistunut juhlan kuluessa. Hän sanoi olevansa liian väsynyt kulkemaan enää saleissa.

Kaikista mieluimmin hän olisi juossut pois piiloutuakseen johonkin yksikseen ja antautuakseen taas tuon salaperäisen onnenväristyksen valtaan, jota oli tuntenut vieraan suudellessa.

»Oi, pois tästä melusta ja ihmisvilinästä. Olla yksin . . . sulkea silmät . . . ja ajatuksissaan nähdä vielä kerran nuo viileät, harmaat silmät.

Mutta tietysti piti hänen jäädä paikoilleen. Rouva von Wetterhelm ei olisi mitenkään sallinut uusimman löytönsä niin varhain lähteä. Sitäpaitsi ei näkynyt äitiä eikä kumpaakaan veljeä. Kuka tietää, mistä he häntä hakivat!

Niin sitten Monika seisoi kukkaskojussa, kirjavan, rehevän kukkasloisteen keskellä. Kuin unessa hän katseli vierasten vilinään. Mutta tästä välinpitämättömyydestä huolimatta hänessä oli suuri vetovoima; yhä uusia vieraita tuli hänen pöytänsä luo. Ja rouva von Wetterhelm palkitsi jokaista suopealla hymyllään. — —

Sitten alkoi juhlatunnelma hitaasti laueta. Myyskentelevät naiset väsähtivät, suuret parvet vieraita tungeksi jo uloskäytävillä.

Soittokunnat, jotka joku aika sitten olivat niin vakuuttavan hiukenevasti soittaneet »*Bella Napoli*», tuntuivat jo soitossaan laimenevan. Juhlatunnelmaan alkoi laskeutua väsähdys, painostava tietoisuus huippukohdan sivuuttamisesta.

Monikan herkät hermot tajusivat tämän tunnelman; kuin tuhkakerrostuksena se laskeutui hänen äsken vielä niin hehkuvalle mielelleen. Hermostunein käsin velloi

hän puolikuihtuneita kukkia, jotka olivat hänen edessään, ja hengitti sammuvaa tuoksua, joka levisi niiden vilpoisista kuvuista.

Äkkiä hän hätkähti. Uloskäytävää kohti rientävien ihmisten joukossa hän oli tuntenut aitio-ystävänsä korkean vartalon.

Vaistomaisesti hän peräytyi myymäkojun takaosaan, ristiriitaisimpien tunteiden uhrina. Hän ei tahtonut joutua näkyviin, ja siitä huolimatta hänessä oli sydäntäkouristava hätä: »jos hän nyt menee näkemättä minua, en näe häntä enää koskaan».

Silloin sattui rouva von Wetterhelmin kimeä ääni hänen korvaansa.

»George-serkku, — George-serkku!» huusi hän niin äänekkään häikäilemättömästi, että puoli tusinaa päätä kääntyi häneen päin.

Ja silloin — oliko se totta? Vieras astui kojun luo ja kumartui rouva von Wetterhelmin kättä suutelemaan. Rouva tervehti häntä oikealla sanaryöpyllä.

»Mikä ilo nähdä taas teitä, George-serkku. Kuulin jo, että työskentelette täällä Wilhelmstrassen varrella. Mutta minun luokseni ette tietenkään ole vielä osunut.»

»Mutta, herttaisin serkku», torjui toinen, »olen ollut vasta niin vähän aikaa täällä — —»

Samassa hän keksi Monikan, joka oli aivan piiloutunut nurkkaan.

»Saanko pyytää esittämään itseni?»

»Suurimmalla mielihyvällä. Neiti von Birken, saanko esittää teille konsuli von Wetterhelmin — —»

Monika vastasi konsulin syvään kumarrukseen hyvin hämillisellä päännyökkäyksellä. Hänen tavallinen nasevuutensa oli tipotiessään.

Dame patronesse ihmetteli itsekseen aika lailla tuota yksitavuisuutta, jolla muutoin niin säkenöivä tyttö vas-

taili konsulin keskusteluun. Ei ihmekään, että tämä niin pian läksi.

»Hän on niin mielenkiintoinen mies», sanoi rouva jälestäpäin Monikalle, »minä kuuntelen häntä hyvin mielelläni, vaikka hän valitettavasti on hiukan ivallinen. Että olenko hänelle läheistä sukua? — Oh en, hän on neljännessä tai viidennessä asteessa entisen mieheni sukulainen. — — Hän on hyvin huomattava henkilö; luulen, että hänellä on loistava virkaura edessään. Minunpas pitää miettiä, enkö löytäisi hänelle sopivaa rouvaa.»

Rouva von Wetterhelm vaipui mietteisiin tarkastellen mielessään tuttavapiiriään. Hänen elämänsä suurin intohimo oli naimiskauppojen rakenteleminen.

»Kenties kreivitär Lerk-Eichenbruch», sanoi hän kotvan kuluttua mietiskellen. »Jumala paratkoon, hän on tietysti hyvin vaativainen valinnassaan. Hän on lähettilään ainoa tytär ja melkein häikäisevän kaunis, — mutta George-serkku saa myös vaatia jotakin! Hänellä kun on sellaiset mahdollisuudet — ja myös isävainajaltansa huomattava perintö. — Ikivanha nimi ja niin huomattavan kaunis mies. Eikö totta?»

Monika ei vastannut. Hänen pienet, valkeat kätensä nyppivät hermostuneesti kuihtuneita punaisia ruusuja.

8.

Tästä hyväntekeväisyysillasta oli Monikalle seurauksena ensinnäkin, että hän sepitti runon, jossa puhuttiin hyvin paljon kylmistä silmistä ja kuumista huulista.

Hän itse vei runon »Valotornin» toimitukseen, ja tohtori Waldmannin arvostelu oli yllättävä:

»Olette tähän asti kirjoittanut musteella, arvoisa neiti, mutta tämä runo on kirjoitettu sydänverellä!» —

jollainen arvostelu mairitteli Monikaa, mutta samalla sai hänet äänekkäästi nauramaan.

Muutoin harvenivat hänen käyntinsä »Valotornissa»; ehdottomasti hän tuli yhä uudelleen verranneeksi sikäläisten taiteilijanuorukaisten vapaata ja hillitöntä käyttäytymistä herra von Wetterhelmin ryhdikkäämpään olemukseen. Tämä oli nyttemmin hänen ajatustensa johtotähtenä, mutta lausetta: »tähtiä, niitä ei himoita» hän ei koskaan ollut suosinut. Päinvastoin! — hän juuri himoitsi tähtiä, — eivätkö nuo etäiset taivaankukat olleet tuhannesti houkuttelevampia kuin tienvarren kukat? — Jospa hän vain olisi tiennyt, kuinka olisi taas saanut nähdä tähtensä!

Seuraavissa kaksissa tanssiaisissa, joissa Monika oli myyjäisten jälkeen, hän kohteli huonosti tanssittajiaan. Vieläpä luutnanteillekin, jotka hän muutoin ehdottomasti asetti siviilien edelle, hän oli epäsuosiollinen, — kaikki vain hänen tähtensä suuremmaksi loistoksi!

Kuinka äärettömästi hän ilostuikaan, kun näki pari päivää senjälkeen tämän saavuttamattoman tähden itse korkeassa persoonassaan tulevan vastaan kursseilta palatessaan.

Hän oli serkkunsa Berthan seurassa. Tämä kysyi häneltä äärimmilleen uteliaana herra von Wetterhelmin tervehtien mentyä ohitse: »Mikä ryhdikäs mies se oli?»

»Sinulla on aina arvostelusi», sanoi Monika äreästi. Hän oli harmissaan, kun oli ollut Berthan kanssa. Kenties hänen tähtensä olisi häntä puhutellut, jos hän olisi ollut yksin.

Ja tämä toive sai hänet seuraavina päivinä kotimatkalla tarkoin eristäytymään. Oppitunnin loputtua hän vitkasteli, tarvitsi uskomattomasti aikaa salkkunsa järjestämiseen ja koetti päästä viimeisenä lähtemään koulutalosta.

Niin kului neljä, viisi päivää. Hermostunut odotus jännitti koko ajan hänen olemustaan, teki hänet niin tyytymättömäksi ja surumieliseksi kuin ei koskaan ennen. Mutta koittipa viimeinkin päivä, jolloin onni taas hänelle hymyili samoin kuin hänen tähtensäkin.

Herra von Wetterhelm lähestyi hitaasti, tervehti häntä levollisesti. Hänen tapaistaan ei ollut näyttää tunteitaan, ja hänen pidättyväisyytensä vaikutti jäähdyttävästi Monikaan, jonka koko olemus oli leimahtanut paloon, kun hän oli kaivatun nähnyt.

»No, vieläkö on pitkältä tohtoritutkintoon?» kiusoitteli tämä hymyillen.

»Mistä te ollenkaan tiedätte minun aikovan opiskella?»

»Serkultani, rouva Wetterhelmiltä.»

»Oletteko häntä viimeinkin ilahduttanut vierailullanne, kuten hän pyysi?»

»Pitihän minun.»

»Ette näytä pitävän vanhoista naisista?»

»Ettehän voi sitä vaatiakaan! Vanhojen naisten pitää olla hyvin älykkäitä tai hyvin rakastettavia, jotta heidän ikänsä annettaisiin anteeksi.»

»Voi, voi, te olette pureva!»

»Sen parempi! Me saksalaiset olemme yleensä aivan liian säyseitä. Meillä on nyt kerta kaikkiaan taipumusta haaveiluun, filosofoimiseen.»

»Eikö sitten filosofoiminen ole jotakin äärettömän ihanaa?»

»Niin, kunhan pysytään kohtuudessa . . . Mutta se vie helposti harhaan. Kohtuus kaikessa!»

»Siinä on nyt taaskin teorianne viisaasta kohtuudesta. 'Kultaiseksi keskitieksihän' sitä sanotaan, eikö niin? Mutta sehän on luonnonvastainen! Eihän luonto sitä koskaan noudata! Pysyykö luonto koskaan kohtuudessa? — Sillähän on salamoita, myrskyä ja pauhua, murs-

kaantuvia taivaankappaleita ja ylenpalttinen kukkasrikkaus . . .»

»Emme saa kuulla vain luonnon ääntä. Meidän pitää pysytellä sen nuoremmassa ja säädyllisemmässä sisaressa: kulttuurissa! . . . Mihin muuten joutuisivat laitoksemme, kansamme, valtiomme?»

»Meidän kansamme . . . valtiomme! Onko se nyt mitään tärkeätä! . . . Mitä merkitystä sillä on kehityksessä? Eihän ihmishenki voi pysytellä poliittisissa rajoissa ja pitää tärkeänä mitä valtiosta tulee! Se kukoistaa nyt . . . tai joutuu häviöön . . . kuten muutkin valtiot.»

»Tulisielu, te olette vielä hyvin nuori», hymyili konsuli.

Mutta Monika ei suvainnut hymyävää ivaa. Hän teki mielieleensä: heitti niskojaan: »Se arvostelu ei kumoa käsitystäni; ette rohjenne väittää, etteivät mielipiteeni ole oikeutettuja.»

»Annan jokaisen pitää käsityksensä», sanoi toinen hyvin viileästi. »Mitä minuun tulee, olen varmasti vakuutettu kansallisen itsetunnon välttämättömyydestä ihmiselle. Tunnen olevani saksalainen, kuten esi-isänikin ovat tunteneet. Palvelen kaikin voimin isänmaatani, sillä se on velvollisuuteni — ja mieluinen velvollisuuteni!»

»Velvollisuus!» sanoi Monika pannen lapselliseen ääneensä kaiken pohjattoman halveksumisen, mitä tunsi tätä käsitettä kohtaan.

»Niin, velvollisuus, mikä on kirpeintä ja makeinta!» sanoi konsuli. Hänen kapeat kasvonsa aivan kivettyivät, ja kovat piirteet näyttivät kuin vaskesta valetuilta.

»Minun mielestäni on seurattava taipumuksiaan, ei velvollisuuksiaan. Avara tie, joka silloin avautuu eteemme, on . . .

»Kalteva pinta.»

Monika haki kaikin voimin samanarvoista vastausta näille kahdelle sanalle, jotka olivat kuin tikarinpistot. Mutta ennenkuin hän ehti niitä keksiä, oli hänen seuralaisensa totisuus lauhtunut, ja rakastettava hymy leikki hänen kapeilla huulillaan.

»Mutta sanokaapas, arvoisa neiti, eikö ole tosiaan järjetöntä, että juhlimme abstraktisilla tuumiskeluilla tätä tapaamista, josta olen niin iloissani.»

»Niin minäkin . . .», vastasi Monika, äkkiä taas aivan pehmeänä ja herttaisena. Ja kuin henkäys kuului hänen huuliltaan petollisen aralla äänellä: »Niin suuresti minä iloitsen . . .»

Sitten he kulkivat hiljakseen eteenpäin. Monika teki suuren mutkan kotiin mennessään.

Hänellehän oli niin samantekevää, oliko äiti huolissaan hänen viipymisestään!

Nuhteet, joita hän tänään sai suuresta myöhästymisestään, eivät häneen suuresti vaikuttaneet. Epämieluista se kyllä oli, mutta lopun lopuksi: se oli mitätöntä sen onnentunteen rinnalla, joka hänessä tulvaili! Hän oli taas nähnyt hänet!

Olikohan hän hänen tähtensä tullut kimnaasin edustalle? . . . Vai kulkiko hän omaa tietään? . . . Oliko se sattuma? . . . Pettymyksen tunne tahtoi hänet rusentaa tätä ajatellessa, mutta hän tukahdutti sen.

»Ei, ei, hän tuli minun tähteni! Ja ellei hän tullut minun vuokseni, tahdon sitä uskotella — se on niin suloista! . . .»

Oppitunneilla hän tästedes osoitti mitä suurinta hajamielisyyttä. Hänen rakkautensa nieli kaikki muut tunteet, kaikki ajatukset. Kuinka naurettavan vähäpätöisiltä tuntuivat hänestä aikaisemmat mieltymykset täman valtavan tunteen rinnalla, joka nyt hänet täytti.

Muuten hän ei ollut selvillä siitä, mitä hän oikeas-

taan rakasti Wetterhelmissä. Totta oli, että hän oli kaunis, hieno mies, mutta hänen käsitystapansa ei oikein viehättänyt. Ja hänen ainainen tasapainonsa miltei häiritsi.

Kaukana siitä, että olisi hänelle tuhlannut imartelujaan, kuten toiset aina tekivät, pysyi Wetterhelm tasaisen viileänä. Niin seuraavallakin kerralla, kun Monika hänet tapasi — seitsemän pitkää päivää hän oli sitä turhaan toivonut — ja kulki hänen rinnallaan.

»Eipä ole pitkään aikaan tavattu», sanoi Monika teennäisen huolettomasti.

»Minulla on ollut paljon virkatehtäviä.»

»Aiotteko olla vielä kauan Berliinissä?»

»En, minulla on toivo saada kunnollinen toimi siirtomaissa oikein pian.»

»Niinkö . . .?

»Oikein pian» oli hän sanonut . . . siis: häntä ei mikään pidättänyt Berliinissä . . . ei mikään!

Kihoavat kyyneleet sumensivat Monikan katseen. Hän ei puhunut sanaakaan.

Siis, hän »toivoi» oikein pian pääsevänsä pois — silloin oli yleensä kaikki yhdentekevää!

Kaikki . . . vaikka koko maailma luhistuisi kokoon.

Ja sekin oli hänestä yhdentekevää, että äkkiä, tuskin viidentoista askeleen päässä, Heinz-poika tuli heitä vastaan!

Tämä hätkähti yllätettynä nähdessään parin, sitten hän kääntyi tervehtimättä takaisin ja riensi oikopäätä kotiin samaa tietä kuin oli tullutkin . . .

Tietysti hän nyt kielittelisi.

Mutta sama se — kaikki, kaikkihan oli yhdentekevää, kun Georg von Wetterhelm meni pois eikä hän enää näkisi häntä!

Jokainen veripisara tuntui hänessä jähmettyvän.

»Kuinka kätenne ovat kylmät», sanoi konsuli hyvästellessä. Hänen äänessään soinnahti salainen hellyys. Mutta sitä ei Monika enää huomannut jäätävässä toivottomuudessaan, joka hänet oli yllättänyt.

Vastaanotto kotona oli pahempi kuin Monika oli odottanutkaan. Paroonitar vääntéli käsiään. Oliko hän ansainnut sen Monikalta? Että Monika antoikin itseään jonkin herran saatella, aivan vieraan herran, josta Heinz-poikakaan ei tiennyt, kuka se oli!

»Se oli matematiikan opettajani, professori Hermann», sanoi Monika kylmästi.

Mutta Heinz-poika suoristihe kuin kostonenkeli koko honteloon pituuteensa. »Se ei ollut mikään matematiikan opettaja — se oli gentlemanni!» puhui hän ukkosäänellä. »Ja sanonko sinulle, mitä koko juttu oli? Se oli sovittu kohtaus!»

Hän istahti raskaasti tuolille.

»Monika», sanoi hän, ja hänen äänensä särähti, »etkö ollenkaan ajatellut minua?»

»En vähääkään», sanoi Monika kohteliaasti.

»Etkö ole ajatellut, että isän kuoleman jälkeen koko edesvastuu on minun niskoillani? Että saatatkin tehdä näin minulle, Monika . . .»

»Oi, rakkaani», huusi rouva von Birken vetäen poikansa luokseen, »älä kiihoita itseäsi, rakkaani! Se saattaa sinua vahingoittaa! . . . Mutta oikeassa olet, en voi muuta sanoa! . . . Monika, tuo on kuulumatonta sinulta! Tuollainen käytös menee yli kaikkien rajojen . . . Sinä olet hunningolle joutunut olento, Monika! . . . Annat herran saatella itseäsi kotimatkalla Bertha-serkun asemesta! . . . Hän ei tekisi niin äitiään kohtaan! Miksi minä juuri olen niin onneton äitien joukossa? Olen uhrautunut teidän puolestanne kautta elämäni, ja tämä

on nyt kiitos! . . . Monika, kuinka voit käyttäytyä siten? Missä olet nähnyt siihen esimerkin? Olenko minä koskaan niin tehnyt?»

Monika kohautti hartioitaan.

»Mitä, sinä kohautat hartioitasi? Tahdotko sillä väittää, että minä koskaan olen niin menetellyt . . . Monika, et milloinkaan olisi saattanut tuota tehdä minulle, jos sinulla olisi ollut kipinäkin minun luonteestani . . .»

Hän keskeytti, sillä hänen tyttärensä oli noussut ja lähti sanaa puhumatta huoneesta; pian senjälkeen kuultiin hänen sulkeutuvan makuuhuoneeseen.

Käsittämätön tuska pudisti hänen nuorta ruumistaan; hän ei ollut itsekään tiennyt, millä hillittömällä intohimolla hän rakasti tuota kaunista viileää miestä. Yhä uudelleen yritti hänen järkensä nousta vastarintaan sanoen hänelle: Tuskin tunnet häntä . . . Mitä hänestä sinulle on? . . . Mitä sinua liikuttaa hänen poismatkustamisensa? . . . Mutta kun hän ajatteli hänen poislähtöään, kouristui hänen sydämensä kokoon yhä uudelleen raatelevasta tuskasta; yhä uudelleen nytkähteli hänen ruumiinsa väkisin tukahutetuista nyyhkytyksistä.

Eikä mitään voinut tehdä onnen saavuttamiseksi! — Ei mitään saanut tehdä onnen pidättämiseksi — ei mitään!

Ikivanhat säädökset ja myös oma naisellinen tunne tuomitsivat hänet mykkänä odottamaan.

Odottaa! . . . Ei mitään muuta! . . . Odottaa toivoen ja peljäten tuleeko onni luokse sädeloistossaan — vai sivuuttaisiko se vain kaukaa hänen elämänsä näköpiirin kuin tähdenlento.

Hän kärsi niin suuresti näistä kalvavista epäilyistä, että hänen tavallinen ylimielisyytensä näytti häipyneen.

Herra von Wetterhelm, joka muutaman päivän kuluttua taas odotti häntä kimnaasin lähistöllä, huomasi hänet muuttuneeksi, kalpeammaksi kuin muutoin, tuskallinen piirre kauniin suun ympärillä, ja koko olemus henki hermostuneisuutta, jota siinä ei ennen ollut.

Monika vastasi vältellen hänen kysymyksiinsä. Wetterhelmin käytös oli tavallista lämpimämpää. Nuo surumieliset pikku kasvot herättivät hänessä suojelijan tunteita.

»Tulenko tänne taas huomenna samaan aikaan?» kysyi hän.

Monika epäröi vastatessaan. Viimein se tuli:

»Veljeni on äskettäin nähnyt minut seurassanne, ja olen saanut toria.»

Veri läikähti hänen seuralaisensa kasvoihin. »Se onkin oikein. Minä en ole menetellyt niinkuin olisi pitänyt. Minun pitikin juuri kysyä teiltä lupaa saada käydä äitinne luona vierailulla. Milloin on hänen vastaanottonsa?»

»Oi, äidillä ei ole määrättyä päivää», sanoi Monika nolona. Hänestä se ajatus, että hänen ystävänsä tulisi häntä kotiin tervehtimään, ei ollut lainkaan ilahduttava . . . Siellä olivat äiti ja pojat niin pitämässä häntä silmällä. Eikä koskaan voinut puhua mistään järkevästä aiheesta . . . Ja joka katse pantiin merkille . . . Ja sitten vielä: kotona ei enää ollut ollenkaan hienoa. Oli menty suuresti alaspäin Sarkowin ajoista asti. Ei ollut edes palvelijaa, vain tuollainen typerä »yksinpalvelijatar» . . . Varmasti tuottaisivat kotiolot suuren pettymyksen konsulille! . . .

Niinpä hän pysyi vaiti.

Ja kuitenkin hän värähti onnesta, kun konsuli sanoi: »Tulen ylihuomenna kello yksi.»

Kotona hänen onnistui saada tapahtuva vierailu aivan yhdentekevän, seuraelämän vaatiman muodolli-

suuden valoon. Hän sanoi, että rouva von Wetterhelm oli myyjäisissä esittänyt hänelle tämän serkun, jonka hän oli äskettäin sattumoisin tavannut kadulla, ja hän oli sanonut tulevansa tänä sunnuntaina vierailulle.

Paroonitar ei ollut vieraaseen erityisesti ihastunut. Hän piti häntä liian muodollisena. Vajaan neljännestunnin hän oli istunut salongissa, ja tämän neljännestunnin ajan oli rouva von Birkenillä ollut epämieluisa tunne siitä, että hän katsoi mustan pöydän kolhittua kulmaa, ja jos hän siirsi silmänsä muualle, katseli hän silminnähtävän tiukasti sinisen Sevres-maljakon puuttuvaa kädensijaa.

Monika oli istunut hiljaa kuin nukke tuolillaan silmiään tuskin kohottaen. Hän oli veljellisen vartioimisen kahleissa. Alfred, joka tavallisesti oli sunnuntaisin kadonnut jäljettömiin, oli jäänyt kotiin, ja Heinz-poika, yllään mahdottoman pitkä, musta takki, jonka hän oli itselleen hankkinut, näyttääkseen arvokkaammalta ja vanhemmalta, vartioi häntä kuin lohikäärme. Lyhyesti: Monika oli aivan onneton Wetterhelmin lähdettyä.

Hän kurkisteli laskettujen ikkunaverhojen takaa nähdäkseen hänet vielä kerran. Oliko se luulottelua — vai eikö hän todellakaan kulkenut niin ryhdikkäänä kuin tavallisesti — pää oli kuin ajatuksiin vaipuneena hiukan kumarassa?

Georg von Wetterhelm oli todellakin kovan mietiskelyn vallassa, ajatusten ja tunteitten ristiaallokossa.

Hänen elämänsä oli tähän asti kulunut niin sileitä ratoja; hän oli elänyt sen suunnitelman mukaan, jonka itse oli elämälleen määritellyt. Hän oli suorittanut tutkintonsa hyvin, oli reservi-ratsumestari kaartinulaaneissa; hänen terveytensä oli mainio, hänen varallisuutensa arvonmukainen. Hänellä oli hyvät tulevaisuudentoiveet, toivoi myöhemmin pääsevänsä diplomaatti-

kuntaan. Hänellä oli aikomus vahvistaa suhteitaan sopivalla avioliitolla.

Ja nyt oli hänen elämänsuunnitelmansa joutumassa epäjärjestykseen tuollaisen suloisen tuulihatun takia, tuon kauniin, älykkään, hillittömän pikku olennon vuoksi, joka äskettäin myyjäisissä oli saanut hänen viileän olemuksensa täyteen liekkiin. Tyttö oli tehnyt häneen sellaisen vaikutuksen, ettei hänen muistiinsa koskaan ennen ollut sellaista tapahtunut. Ja kuitenkaan hän ei vähintäkään vastannut sitä kuvaa, joka hänen mielessään oli tulevasta elämäntoveristansa. Hänestä Monika oli liian nuori, liian hillitön, arveluttavan taipuvainen kulkemaan omia teitään.

Hän oli tuon kaiken jo heti ensi kohtaamisen jälkeen selvittänyt itselleen, mutta Monikan vaikutus häneen oli ollut liian valtava.

Toistaiseksi ei vielä ollut sanaakaan lausuttu, mikä olisi sitonut — ei sanaakaan, joka yleensä olisi ilmaissut hänen tunteitaan. Mutta itselleen oli Wetterhelm jo aikaa tunnustanut, että hän rakasti Monikaa.

Todellakin . . . eikö ollut parempi olla myöntymättä tähän rakkauteen? Lähteä pois ja kulkea tietä, jonka oli itselleen viitoittanut . . .

Olihan todella liian typerää, että sievä tyttö ilman muuta saisi muuttaa hänen tulevaisuudensuunnitelmansa! Eihän hän enää ollut mikään mieletön nuorukainen, vaan määrästään tietoinen, vakava mies.

Eikä juuri tekemänsä vierailu ollut omansa edistämään hänen naima-aikeitaan. Nimeä vastaanhan ei ollut mitään muistutettavaa. Birkenit olivat yhtä vanhaa aatelia kuin Wetterhelmit. Mutta näiden Birkenien kotiolot, joihin hän juuri oli tutustunut, eivät vähimmässäkään määrässä vastanneet saksalaisen ylimysperheen keskitasoa!

Monikan äiti näytti suosivan kovin vapaita mielipiteitä, mikä ilmeni siitäkin tavasta, jolla keskenkasvuiset pojat ottivat osaa keskusteluun. Eikä häntä miellyttänyt Monikan opiskelukaan.

Ei, sellainen avioliitto olisi ollut tyhmä teko. Ja avoimin silmin ei tehty tyhmyyksiä silloin, kun oltiin Georg Wetterhelm.

Siis oli tultava järkiinsä! Ei pitänyt enää ajatella noita säihkyviä silmiä, jotka niin loistivat häneen katsoessaan! Ei enää muistella lapsellista ääntä, joka saattoi puhua niin lämpimän innostuneesti! Koko tuon sivukohtauksen piti olla lopussa ja unohdettu.

Ja konsuli suoristihe entiseen ryhtiinsä: se juttu oli loppunut ja ohitse.

Ja siksi oli aivan tarpeetonta, että Monika yhä vain pyrki olemaan ehdottomasti viimeinen kursseilta tulijoista ja kulkemaan aivan yksin. Hän ei enää nähnyt kaivatun komeata vartaloa.

Hän oli onnettomampi kuin koskaan. Äskeisen epätoivon lisäksi tämä uusi sysäys epätoivon kuiluun oli liikaa. Hänen hermonsa kärsivät siitä pahasti.

Hän, joka oli niin tottunut panemaan tahtonsa täytäntöön, sai nyt toimetonna ja voimatonna katsella ajan kulumista.

Hän suunnitteli mitä merkillisimpiä tapoja, millä lähetä rakastettua. Mutta ne jäivät ajatuksiksi! Hänen tavallinen häikäilemättömyytensä tahtonsa perille ajamisessa jätti hänet kerrassaan pulaan.

Ensimäistä kertaa Monika arasteli. Riehakas poikamaisuus, joka hänessä usein oli ilmennyt, väistyi uneksivan raskasmielisyyden tieltä.

Ensi kertaa hallitsi häntä suuri kaipuu, joka värähdytteli hänen hermojaan kuin harpunkielen sormieleminen. Yhä uudelleen hän eli hengessään ne hetket,

joina Georg Wetterhelm oli häntä katsellut ja puhellut hänen kanssaan. Hän koki uudelleen auvoisan ilon, jota tunsi nähdessään hänen kylmiin, harmaisiin silmiinsä syttyvän lämpimämmän hohteen. Ikävöi häntä, ikävöi joka minuutti, joka sekunti.

Eikä tuntenut enää muuta kuin tämän ikävänsä.

Kun hänen äitinsä oli kutsunut Wetterhelmiä teelle viikkoa jälkeen tämän vierailun, oli vastauksena ollut kohtelias kieltäytyminen. Ja kimnaasin luo hän ei myöskään enää tullut. Kaikki oli lopussa! Kaksi viikkoa oli jo kulunut.

Kenties hän ei enää ollutkaan Berliinissä.

Hivuttava ahdistus valtasi Monikan tätä ajatellessa. Sitten juolahti hänen mieleensä: kenties tiesi sen rouva von Wetterhelm, hänen *dame patronessen*sa viime myyjäisissä. Sinnepä hänen piti mennä. Sen hän voikin tehdä aivan epäluulotta, sillä hänen olisi jo aikaa sitten pitänyt taas käydä siellä.

Rouva von Wetterhelm oli kotona ja otti Monikan vastaan japanilaisilla koruilla lastatussa salongissaan. Hän oli ylen ystävällinen. Tosiaankin kiltisti tehty tulla katsomaan sellaista ikävää vanhaa rouvaa kuin hän oli! . . . Ei: ei vastaansanomista . . . Hän tiesi olevansa ikävä, eihän hänessä ollut henkevyyden kipinääkään, mikä selvästi oli hänen isoisänsä perintöä äidinpuolelta, hänen sanottiin olleen oikein huomattavan lahjattoman. — Mutta jos hän itse valitettavasti olikin tyhmä, osasi hän sentään pitää arvossa toisten älyä, ja siksi Monika olikin erityisen sydämellisesti tervetullut! Sillä Monika oli huomattavan älykäs! Jo sekin todisti, että hän kävi tyttökimnaasia! Sitäpaitsi oli Georg-serkku pitänyt Monikaa suorastaan »henkevänä».

»Näettekö usein serkkuanne?» kysyi Monika väkisinkin tekeytyen kylmäkiskoiseksi.

»Valitettavasti en. Sellainen ikävä, vanha rouva kuin minä en voi sitä vaatiakaan! Mutta juuri tänään odotan Georgia luokseni. Hän tulee kai pian. Kuulin nimittäin, että hän kohta puoleen matkustaa, ja siksi kirjoitin hänelle, että hän tulisi luokseni erään tärkeän asian takia! Teille, rakas pikku ystäväni, voin sen sanoa, olettehan te niin vaitelias. Aion puhua Georgille eräästä nuoresta naisesta, josta hän todella saisi erinomaisen sopivan rouvan! Tarkoitan . . .

»Oi pyydän, älkää sanoko nimeä», keskeytti Monika nopeasti, »ne ovat niin yksityisiä asioita, hyvä rouva. En todella tahtoisi . . .»

»Mutta sanon sen teille niin mielelläni.»

»Sitäpaitsi minun on lähdettävä. Minun pitää tavata äitini erään ompelijattaren luona.»

Hän oli noussut seisomaan; hänen kätensä vapisivat. Vain pois! Ei tavata sitä miestä, joka häntä niin ylenkatsoi! Joka kyllä jouti tulemaan tänne, mutta oli unohtanut tien hänen luokseen! Vain pois!

Sanottuaan kiireesti hyvästit hän riensi portaita alas ulko-ovelle. Silloin se aukeni ulkoapäin. Georg Wetterhelm astui sisään.

Monika ei voinut olla huudahtamatta. Mutta pian hän malttoi mielensä. Toinen ei saanut luulla, että hän oli tiennyt hänen tänään tulevan sinne. Että hän oli täällä hänen tähtensä!

He vaihtoivat pari muodollista lausetta, sitten Monika ojensi hänelle kätensä hyvästiksi. Mutta konsuli sanoi: »Minä saatan teitä kappaleen matkaa.»

Hän kutsui portinvartijan ja käski tämän viedä anteeksipyynnön rouva von Wetterhelmille; tälläkään hetkellä, jolloin Monikan tapaaminen häntä niin järkytti, ei hän jättänyt kohteliaisuuden vaatimusta täyttämättä.

He kulkivat rinnan pitkin erästä polkua Tiergarte-

nissa, missä puut ja pensaat alkoivat hennosti vihertää. Alkukevään kostea, kirpeä tuoksu oli ilmassa ja kohosi kosteasta maasta.

Monikan sydän oli niin raskas; hän ei puhunut mitään, kulkihan vain, katse suoraan eteen suunnattuna, saattajansa rinnalla, joka tänään oli myös huomattavan vähäpuheinen.

Vihdoin hän sanoi: »Matkustan pian pois.»

Monika ei vastannut siihen; hän painoi kynsillään kämmeniinsä, niin että ne painuivat syvälle lihaan, koettaen tällä ruumiillisella tuskalla tukahduttaa sielullisen, joka hänessä raivosi.

»Minä aioin vielä tulla luoksenne hyvästille», sanoi Wetterhelm.

Mutta pian muuttui hänen äänensä viileä sävy: »Ei, ei se ole totta. En aikonut enää tulla. En tahtonut enää nähdä teitä . . .»

Silloin Monika kohotti päätään. Kyyneleet, jotka jo kauan olivat päilyneet hänen silmissään, virtasivat nyt pitkiä tummia ripsiä alas, vierien suurina helminä pyöreille poskille.

Ja tämän nähdessään luhistui Georg von Wetterhelmin »elämänsuunnitelma».

Ei enää ajatella . . . vaan suudella noita onnettomia, pieniä, suloisia kasvoja . . . ottaa syliinsä tuo kaunis, lämminsydäminen olento . . . ja tuntea hänen hehkuvaa nuoruuttaan . . . ja hänen hehkuvaa rakkauttaan . . .

»Rakkaani!»

Hän veti Monikan syliinsä pitäen häntä lujasti kuin rautapuristimessa sydäntään vastaan ja yhä uudelleen suudellen vapisevia punaisia huulia, jotka niin sydämeenkäyvästi sopersivat: »Älä mene pois . . . oi, älä toki mene pois . . .»

»En sinutta, rakkaani!»

»Onko se totta?» Se kaikui riemuhuutona.

Molemmin käsin Monika halasi häntä, silmät ummessa tuntien kasvoillaan hänen hengitystään, joka tuoksui raikkaalta ja kirpeältä kuin keväinen maa ympärillä.

9.

»Niin, tietysti, kaikki mitä nyt olette selittänyt varallisuudestanne ja tulevaisuudestanne, on loistavaa, herra von Wetterhelm», sanoi paroonitar Birken. »En voisi toivoakaan tyttärelleni parempaa avioliittoa — mutta asia ei sentään ole niin yksinkertainen. En voi valehdella, tiedättekö, totuus ennen kaikkea! Ja siksi sanon teille: en voi muuta kuin kieltää teitä menemästä naimisiin Monikan kanssa!»

Konsuli, joka yleensä ei hämmästynyt vähästä, ei voinut estää kasvojansa näyttämästä hieman ällistyneiltä.

»Saanko pyytää teitä selittämään nämä sanat, hyvä rouva?»

»Mielelläni . . . Tiedättekö, Monika ei todellakaan ole ollenkaan sopiva naimisiin. Hän käy tyttökimnaasia ja aikoo opiskella. Ja naiset, jotka antautuvat tieteelle, eivät sovellu avioliittoon.»

»Jos se on ainoa syy . . .»

Wetterhelmin huulia ympäröivä ivallinen piirre kävi syvemmäksi.

»Oi ei, kaikkea muuta kuin ainoa. On tusina syitä . . . totuus ennen kaikkea! . . . Ensinnäkin: Monika ei osaa laittaa ruokaa, hänellä ei todellakaan oli siitä aavistustakaan!»

»Teille näyttämäini asiakirjain olisi pitänyt todistaa,

että minä kykenen pitämään vaimollani apuna keittäjätärtä, vieläpä erittäin hyvääkin.»

»Niin, tietysti, mutta ei parhainkaan keittäjätär saa aikaan sitä, mihin ruuanlaittoon perehtynyt rouva kykenee.»

»Minä olen, mitä ruokaan tulee, hyvin vaatimaton.»

»Sitäpaitsi: Monika ei osaa pitää järjestystä. Kaikki hän heittää sikin sokin ja hukkaa! Ei nappiakaan hän ompele itselleen omin päin.»

Wetterhelm katsoi syvämietteisesti nappiin, joka puoliksi irtautuneena heilahteli puhujattaren puserossa, ja sanoi: » Hankin hänelle kamarineidon, joka on aivan yhtä hyvä kuin keittäjätärkin.»

Rouva von Birken huokasi: »Oi, Monikalla on niin vaarallisia taipumuksia. Hän on niin omapäinen. Hänellä on kaikesta omat mielipiteensä, hän ei kunnioita mitään! Ei minuakaan äitinä! Eikä edes Goetheä. Ja aina pitää hänen ajaa tahtonsa perille! Monika on enkeli, jos tehdään hänen tahtonsa mukaan, mutta niin pitää tehdä!»

»Siinä hän kyllä hiukan muuttunee», sanoi Wetterhelm yhtä tyynesti kuin tähänkin asti.

»Hän ei muutu, hän on nyt seitsentoistavuotias ja on aina ollut sellainen.»

»Seitsentoistavuotiaasta muututaan usein.»

Kun rouva von Birken ei osannut vastata tähän lauseeseen mitään, sanoi hän: »Sallitteko minun kutsua poikani . . .»

Heinz-poika tuli esille.

Hänellä oli uusi, suunnattoman pitkä takki yllään, ja hän näytti hyvin huolestuneelta.

Wetterhelm nosti kulmakarvojaan. Aiottiinko todella keskustella hänen kosinnastaan tuon lukiolaisen kanssa?

Mutta jo lennähti ovi auki. Monika tuli sisään, lensi Wetterhelmin luo ja suuteli häntä kiihkeästi suulle.

»Mitä teillä on täällä niin pitkiä neuvotteluja?» huudahti hän äidille, joka näytti jähmettyneeltä. »Enhän voi niin kauan pysyä poissa, kun Georg on täällä!»

Ja hän suuteli uudelleen.

»Eihän minulla nyt enää ole mitään sanomista», sanoi rouva von Birken avuttomasti.

Heinz-poika huokasi. Kenties se johtui helpotuksesta, että nyt edesvastuu Monikasta joutui voimakkaammille hartioille kuin hänen. —

Kihlausajan piti kestää vain kaksi kuukautta. Rouva von Birken piti sitä kyllä aivan sopimattoman lyhyenä, mutta ei ollut mitään syytä pidennykseen. Päinvastoin! Konsuli odotti pian tapahtuvaa nimitystä valtameren takaiseen virkaansa ja aikoi luonnollisesti sitä ennen mennä naimisiin.

Monikan onnea sumensi usein kohtelu, joka tuli kotona hänen osakseen. Hänen äitinsä, jonka kanssa hän nyt oli koko ajan yhdessä — kihlauduttuaan hän ei enää käynyt kursseilla — ei vähintäkään ollut häntä kohtaan toisenlainen. Ei voinut huomata rahtuakaan toisenlaisesta mielialasta, ei mitään hellästä liikutuksesta, jota toiset äidit tuntevat heidän ainoan tyttärensä niin pian lähtiessä kotoa koko elämäksi. Rouva von Birken napisi vielä enemmänkin kuin tavallisesti Monikasta, vieläpä sellaisistakin seikoista, joista ei oikein saattanut käsittää, mitä niissä oli moittimista.

Ei Alfred eikä Heinrichkään olleet sisarelleen rakastettavampia kuin muulloin, huolimatta pian alkavasta erosta. Ainoastaan Karl, joka muulloinkin oli ollut herttainen ja kiltti, osoitti erinomaista kunnioitusta. Monika oli syvästi vaikuttanut häneen kihlautumisellaan, ja nyt hän näpisteli kaksinkertaisella innolla pikkurahoja äidin

ja Heinz-pojan kukkarosta ostaakseen jonkun pikku esineen hänen »ilahduttamisekseen».

Monikan rakkaus sulhaseensa oli tänä lyhyenä aikana yhä kasvanut, mutta se ei estänyt häntä olemasta tarkoin tietoinen siitä, ettei tämä häntä täysin ymmärtänyt. Kun hän ilmaisi ajatuksia, jotka olivat hänessä kypsyneet kuuman kamppailun kautta, sivuutti Wetterhelm ne usein sanomalla hymyillen: »Sinä olet hyvin nuori, rakkaani!»

Ja sellaisissa asioissa, jotka saivat Monikan haltioihin, ei toinen usein »parhaalla tahdollakaan huomannut mitään»! Esimerkiksi Monikan entisen imettäjän onnittelukirjeessä. Mikä tuossa naurettavassa, kömpelössä kirjeessä sai Monikan itkien ja nauraen innostumaan?

Liisa kirjoitti:

»Rakkahin Mone,

nyt minä tulen ja toivotan sinulle Jumalan rikkainta siunausta kaikiksi ajoiksi, vaikka minä en voinutkaan uskoa sinusta sitä, mitä vanha Trübnersch on sanonut, että sinä aiot lukea niinkuin tohtori.

Koska se olisi liian synnillistä ja rumaa naisihmiselle, niinkuin sananlaskukin sanoo:

»Tytöiltä, jotka viheltävät, ja kanoilta, jotka kiekuvat, vääntää piru niskat nurin.»

Mutta tietysti minä en sitä uskonut, kultaisin Mone, ja vanha Trübnersch on valehtelija, sen sanon suoraan, vaikka hän kuinkakin kulkisi joka päivä Muckerschin pienessä kappelissa.

No minä toivon, että hän on komea, kuten neiti Mariankin mies, armollinen herra von Hammerhof, hänhän onkin aivan liian kaunis tuolle pitkälle seipäälle. —

Minunkin Fritzistäni tulee kerran sellainen, hän jo

juoksentelee tyttöjen perässä eikä ole vielä viidenkään vuoden vanha.

Mummu, joka oli Grünin täti, on nyt kuollut ja meillä oli komeat hautajaiset, pannukakkuja, viinaa ja kaikkea.

Minun Grünistäni ei ole enää paljon taikaa, liian vanha, Mone, liian vanha. Hänellä on kolotusta joka nikamassa, mutta muutoinhan hän on hyvin hyvä mies.

Häihisi lähetän sinulle myrtin, oman kasvatin, jonka toissa talvena näit luonani.

Ja sano terveisiä sulhasellesi ja sano, että hän saa kauniin, kun nai sinut.

Jumalan rikkainta siunausta toivottaa sinulle

uskollinen Liisasi.»

Kuten sanottu, Wetterhelmin mielestä tuo oli tosin hyvin kiltisti tehty, mutta Monikan liikutus oli sentään liioiteltua!

Usein ilmeni myös pieniä kahnauksia, kun Monika oli laiminlyönyt joitakin seuraelämän muodollisuuksia vierailuilla tai huvimatkoilla.

Hänen välitön luonteensa viehätti kyllä suuresti Wetterhelmiä, sillä varmasti johtui hänen vetovoimansa osaksi juuri siitä, mutta heti, kun tämä jotenkin ilmeni julkisuudessa, häiritsi se häntä mitä kiusallisimmin.

Jo sekin hänen tapansa: hypätä aina vaunuista ennen hevosten pysähtymistä.

Ja sitten hänen ruumiinasentonsa. Hänessä oli aina jotakin omituisen uhmailevaa: pää hiukan kurotettuna, kyynärpäät koholla, vasen käsi nyrkissä. Se oli täydellinen puolustusasento, joka ei ollut sopusoinnussa hänen seitsemäntoista ikävuotensa pehmeän viehkeyden kanssa. Hänen puhetavassaan häiritsi usein liian voimakas sana tai hartioita kohauttaen lausuttu »*je m'en fiche*», jolla hän torjui jonkin moitteen.

Kaikissa tapauksissa Georg oli huolestunut ajatellessaan vierailua, joka hänen piti tehdä äitinsä luo Monikan tutustuttamiseksi.

Eräänä kauniina huhtikuun aamuna ajoivat paroonitar Birken ja kihlapari Gerbitziin, sille maatilalle, jossa rouva von Wetterhelm asui ainoan naimattoman tyttärensä Brigitten kanssa.

Ennen junalle lähtöä oli Monikalla ollut ikävä pikku riita sulhasensa kanssa, joka moitti hänen tukkalaitettaan.

»Olethan kuitenkin aina pitänyt minua kauniina tällaisenakin.»

»Tietysti, mutta äiti on hiukan *vieux jeu*, rakkaani; häntä ei varmasti miellyttäisi otsalle pöyhötetty tukka. Ole hyvä ja jätä otsa tänään paljaaksi ja anna hiusten olla mahdollisimman sileinä.»

Monikan kasvojen ilme oli pahankurisen uhmaileva, mutta hän meni kumminkin ulos noutamaan harjaa.

»Minä järjestän hiukseni sinun esivaltasi tarkastuksen alaisena, rakas Georg», sanoi hän hieman ivallisesti.

Pari harjanvetäisyä. »Onko hyvä näin?»

»Mutta lapsi, eihän se ole sen parempi, paljon sileämmäksi, pyydän.»

»Siis näinkö?»

»Ei vieläkään tarpeeksi.»

Vastaamatta mitään heitti Monika harjan lattialle. Georg nousi seisomaan. Hän oli käynyt hyvin kalpeaksi, ja ennenkuin rouva von Birken kerkisi aloittaa nuhdesaarnaa, sanoi hän: »Tuo ei ollut sinun arvoistasi, Monika!»

Nyt äitikin puuttui puheeseen, mutta kaikki hänen puheensa eivät tehonneet yhtään parin Georgin sanan rinnalla.

Monika taisteli hetkisen itseään vastaan, sitten hän meni sulhasensa luo ja sanoi:

»Sinä olet aivan oikeassa, Georg, minä pyydän sinulta anteeksi.»

Hänen tukkalaitteensa oli todellakin säädyllisimmän yksinkertainen Gerbitziin tullessa.

Kaksi tuntia oli matkustettu junassa, sitten tunti vanhanaikaisissa ajopeleissä pitkin hietikkoa, kunnes saavuttiin harmaalle herraskartanolle.

Rouva von Wetterhelm ja hänen tyttärensä tervehtivät vieraita.

Georgin äiti oli vaikuttavan kookas henkilö, puolivälissä kuuttakymmentä. Hänen kasvoissaan oli kärsivä ilme. Sairaushan oli juuri ollut aiheena siihen, että hänen poikansa vasta nyt toi morsiamensa hänen luokseen.

Georg oli itsekseen ollut peloissaan, kuinka hänen tuleva anoppinsa miellyttäisi hänen omaisiaan; hänen olemuksensa, äidillisen arvokkuuden puute ulkomuodossa ja käyttäytymisessä kohtaisi luultavasti paheksumista hänen läpeensä moitteettomien omaistensa puolelta.

Hänen ihmetyksekseen osasi rouva von Birken oivallisesti mukautua naisiin. Jo hetken kuluttua oltiin innokkaasti syventyneinä tärkeään keskusteluun siitä, mikä oli paras aika viinimarjain säilöönpanoon.

Tämä ja joukko muita samanlaisia puheaiheita muodostivat sillan molempien äitien välille. Kun sitten vielä palvelijakysymys tuli esille, lämpeni Brigittekin, jonka laiha vanhanpiian vartalo koruttomassa mustassa puvussa näytti puusta veistetyltä.

Monika osoitti näitten keskustelujen aikana suorastaan epäkohteliasta tarkkaamattomuutta. Se ei ollut hänen mieleensä . . . ei mikään ollut täällä hänelle

mieleen . . . Sisustus, joka kaikessa varakkaisuudessaan oli mauttoman puritaaninen, tuo iso, ankara rouva, jota hänen nyt piti ruveta sanomaan »äidiksi», ruma sisar . . . kaikki teki alakuloiseksi.

Hän oli hyvin harmistunut, varsinkin kun Georg ei ollut suostunut hänen pyyntöönsä näyttää hänelle puistoa.

»Menemme myöhemmin kaikki yhdessä», sanoi hän.

Kiertokäynnillä, joka tehtiin aamiaisen jälkeen, oli Monikan käytös Wetterhelmin naisten mielestä kerrassaan »lapsekkaan naurettava». Hän joutui hurmaukseen nähdessään lyhytkiharaiset pikku karitsat, hän polvistui maahan painaakseen niitä itseään vastaan. Sikotallissa hän oli ilosta suunniltaan, kun näki porsaat vaaleanpunaisine ruumiineen ja kiemurasaparoineen. Hän puheli eläimille, varsinkin pihakoiralle, joka osoitti hänelle heti suurta suosiota:

»Oi, mikä hyvä koira . . . Sinähän olet kovin ruma, mies parka, ja keltainen kuin munanruskuainen etkä hienoa sukua lainkaan . . . Ei, ei sinussa ole edes rotua . . . Mutta hyvä sinä sentään olet, paksuliini! Oh, mikä kunnon koira! Ja onhan sekin jotakin, kun on hyvä, vaikka ei se niin suurta ole kuin kauniina oleminen!»

Silloin puuttui rouva von Birken asiaan, koettaen saada äänensä mahdollisimman ankaraksi:

»Monika, jo riittää lorua! Tiedämmehän sinun laskevan leikkiä, mutta ei leikilläkään saa sanoa, että kauneus on hyvyyttä parempi! Hyvyys on maailman perusaate . . .»

Brigitte puristi paroonittaren kättä huomiotaherättävästi.

»Mutta äiti», huudahti Monika nopeasti kuin pyssyn suusta, »mutta äiti! Olethan toki lukenut luonnon- ja

maailmanhistoriaa ja kehitysoppia? Maailmanperusajatushan on julmuus, ikuinen taistelu . . .»

»Jättäkäämme tuo», keskeytti Georg tyytymätön ilme kasvoillaan. Häneltä ei ollut jäänyt huomaamatta, että hänen äitinsä kasvot ilmaisivat mitä jyrkintä paheksumista Monikan sanoista, ja että hänen sisarensa piirteet suorastaan jäätyivät päättäväisen torjuviksi.

Sitten mentiin varsatalliin, jossa Monika koetti nousta varsojen selkään.

»On niin ihanaa olla maalla», sanoi hän sulhaselleen, kun he viimein saivat olla hiukan kahdenkesken. »Sarkowin ajat, lapsuusvuoteni ovat unohtumattomat. Mieluimmin muuttaisin kanssasi jollekin maatilalle, Georg.»

»Minua se ei miellytä», vastasi konsuli. »Tietysti on maanviljelijänä olo hyvä toimi, millä voi hyödyttää isänmaataan, mutta minä voin omassa virassani vaikuttaa enemmän, paremmin Saksan hyväksi.»

Monika tarttui tulisella innolla tähän uuteen virikkeeseen.

»Niin, siinä olet oikeassa! Minusta tulee vielä kerran moitteeton lähettilään rouva!»

»No, no, ei niin innokkaasti.»

»Ja me saamme historiallisen palatsin asunnoksemme, tiedätkö, tuollaisen jälkirenessanssilaiseen tyyliin, ja minulla on joka ilta vastaanottoja, missä on pelkkiä ruhtinaita ja neroja vieraina, *crème de la crème*, tiedätkö? . . . Ja minulla on ylläni taivaansininen hopealla kirjailtu puku ja hirmuisen paljon kunniamerkkejä jalokivissä. Lähettilään vaimona saan tietysti kunniamerkkejä, eikö totta? Ja minulla on helmikaulanauha, joka on miljoonan arvoinen. Sen minä olen perinyt anopiltani. Mielestäni kuulostaa hyvin hienolta: 'Anoppini helminauha'.»

»Voi lapsi, lopetahan jo juttusi. Ja koeta käyttäytyä harkitusti äidin ja Brigitten seurassa. Säädyllisesti, pikku ystäväni, säädyllisesti!»

Päivällisen aikana tuotti vielä tämä kehoitus hedelmää siinä määrin, että hän istui pöydässä kuin kiltti koulutyttö.

Mutta ruuan jälkeen, kun naiset olivat vetäytyneet lepäämään, ja Monika kulki sulhasensa kanssa puistossa, karkoitti kultainen huhtikuun aurinko pian hänen vaivoin säilytetyn kohtuullisuutensa.

Saattoiko sitten pysyä rauhallisena, kun lehtiumput niin rajusti tunkivat esiin verhoistaan, kun hyasintit niin heleinä upeilivat lavoissaan kuin jalokivet: rubiininpunaisina, timantinvalkoisina ja sinisinä kuin safiiri. Oi — ja kaikki nuo kukkaskellot leyhyttelivät suloisia tuoksuaaltoja raikkaaseen ilmaan. Oksilla linnut pitivät iloaan houkutellen toisiaan, kirkuivat käsillä olevan kevään ja lemmen onnesta . . .

Saattoiko sitten pysyä rauhallisena, kun omisti niin suloisen, rakastetun, kauniin, hyvän sulhasen?

Sitä Monika kysyi Georg von Wetterhelmiltä.

Ja tämä nauroi hellästi, yhä uudelleen Monikan villin sulon lumoissa.

Iltahetki yhdisti taas kaikki ruokahuoneen pyöreän pöydän ääreen.

Rouva von Wetterhelm oli alkuperäisestä ystävällisyydestään Monikaa kohtaan siirtynyt määrätyn pidättyväisyyden kannalle. Hänen mielestään oli tuollaisen hillittömän nuoren olennon naiminen oikeastaan satumainen päähänpisto Georgin puolelta. Se poikkesi niin suuresti hänen tavallisesta käyttäytymisestään; hänhän oli aina ollut moitteettoman järkevä ihminen.

»Georg ei koskaan ole tuottanut minulle surua», kertoi

hän tänä iltapuolena. »Niin, hän on aina ollut hyvä, järkevä poika, ruumiillisesti ja henkisesti hyvätapainen. Hän ei koskaan ole ollut sairas, on aina ollut luokkansa parhaimpia oppilaita. Kaikki hänen elämässään on kulkenut kuin nuorasta vetäen. Ylioppilastutkinto, myöhemmät tutkinnot, nimitys reserviluutnantiksi, yleneminen kaartinulaaneissa. Ja hänen virkauransa olisi loistava, sanoivat kaikki, ja hän toivoi, että Monika »täysin ja kokonaan osaisi antaa arvoa» tulevalle puolisolleen!

»Totta kai!» paukautti Monika niin varmasti, että kaikki kolme naista heittivät häneen paheksuvia katseita.

»Toivottavasti saan miniästäni yhtä paljon onnea kuin lapsistani», jatkoi rouva von Wetterhelm erityisen tarkoituksellisesti, »niin, Brigittekin on tuottanut minulle pelkkää iloa».

Monika loi ihmettelevän katseen mustapukuiseen, laihaan naiseen, jonka hän mielessään oli ristinyt »puiseksi neitsyeksi».

»Niin, Brigitte on aina ollut puuhaileva ja taloudellinen», kehui talon valtijatar edelleen. »Rakas miehenihän kuoli niin varhain — Georg joutui luonnollisesti nuorena pois kotoa — silloin jäi Brigitte ainoakseni. — Kuinka hän onkaan minua hoitanut monien sairauksieni aikana! Brigitte on synnynnäinen sairaanhoitajatar! Eikä hän ole koskaan hennonnut jättää minua yksin, ei edes silloin, kun herra von Lodringen, kaksikymmentä vuotta takaperin, pyysi häntä vaimokseen.»

»Mutta äiti!» Heikko punerrus oli kohonnut Brigitten kuihtuneille poskille, hermostunein elein hän sipaisi sileää harmahtavanvaaleaa päälakeansa.

»Rakas tyttäreni, miksi en puhuisi uhrautuvasta lap-

senrakkaudesta, jalosta velvollisuudentunnostasi? Pikku Monikallamme on siitä vain hyvää opittavanaan! Niin, kun Lodringen pyysi Brigitteä vaimoksi, kieltäysi tämä, vaikka piti hänestä hyvin paljon ja vaikka hän oli kerrassaan sopiva puolisoksi. Antoi hänelle rukkaset, kun ei tahtonut minua jättää.»

Brigitte vaikeni. Huokaus kohotti hänen rintaansa.

»Ah . . .», huudahti Monika epäilevän hämmästyneenä.

Rouva von Wetterhelm jatkoi: »Lodringen oli Westfalissa, enkä tietysti voinut ajatellakaan muuttamista sinne majoituspaikkaan. Miten olisi silloin käynyt tämän maatilan? Ja niin jäi Brigitte luokseni, uhrautuvaiseksi lapsekseni, vanhuuteni tueksi . . .»

Rouva von Birkenillä oli liikutuksen kyyneleet silmissään.

»Kuinka ihailtavaa, suorastaan sankarimaista, luopua omasta elämänonnestaan, ollakseen äidin lohtuna! Se on tosinaisellista kieltäytymistä! Siinä näet, Monika, minkälaisia nuoria tyttöjä on Jumalan luomassa maailmassa!»

»Mutta sehän on suunnatonta mielettömyyttä», huudahti Monika kiivaasti, silmät säihkyen; kiihtymyksessään hän ei huomannut ollenkaan sitä aivan lamauttavaa kauhistusta, joka pöytäseuran oli vallannut hänen huudahduksensa takia.

»Niin, selvää mielettömyyttä», kiihkoili hän edelleen, »uhrata elävä, lämmin rakkauden- ja elämänonnensa tyttären velvollisuudelle! Eihän toki eletä äitiä varten!»

Hän keskeytti säikähtyneenä sulhasensa käyttäytymisen takia, joka oli astunut äitinsä luo ja nyt kumarsi kalvenneet kasvonsa vanhan rouvan puoleen laskien anovasti kätensä tämän käsivarrelle:

»Älä kuuntele, äiti, ei hän sitä tarkoita. Hän on vielä niin kovin nuori.»

Paha mieliala, jonka tämä välikohtaus oli aiheuttanut, ei haihtunut. Wetterhelmin naiset lausuivat tuskin sanaakaan enää.

Hyvä oli, ettei rouva von Birkenin puhetulva tässäkään tilaisuudessa tyrehtynyt. Ensi kertaa hänen tulevaa vävyänsä ilahdutti hänen taitonsa puhua loppumattomasti mitättömistä asioista. Silloin ei ollut edes kestävästi vaitioloa.

Iltajunalla matkustettiin pois. Kotimatkalla ei Wetterhelm sanallakaan koskettanut tapausta, joka oli jättänyt häneen syvän jäljen. Hitaasti ajattelevaan tapaansa hän tahtoi ensin päästä itsestään selvyyteen, ennenkuin puhui Monikan kanssa.

Tämä tunsi kyllä, ettei ollut kovin suotuisasti vaikuttanut Georgin omaisiin, mutta hän ei sitä pitänyt kovin merkitsevänä.

Hänen ajatuksensakin johtuivat siitä pois sen kautta, että hän tapasi kotoansa uuden runosikermänsä korjausarkit.

Tämä sikermä, jonka piti olla yllätys hänen sulhaselleen, oli määrätty ensimäiseen »Valotornin» numeroon. »Georgille» oli päällekirjoituksena näillä kuudella runolla, jotka voittivat toisensa helisevissä sanoissa ja intohimoisissa tunnelmissa.

Monikaa järkytti hänen oma teoksensa, kun hän luki korjausarkkeja. Hänestä tuntuivat nämä runot kuudelta täysin puhjenneelta ruusulta, värihehkuisilta, huumaavatuoksuisilta . . . ja okaat, joita ruusuissa tavallisesti on, hän oli niistä taittanut hellin sormin. Ne olivat nyt okaattomia ruusuja, pelkkää rakkautta ja intohimoa ja kuumaa, kuumaa onnea!

Äkkiä hänet valtasi kiihkeä malttamattomuus, piti

nyt jo lähettää nämä runot Georgille. Ei ensi keskiviikkona vasta, kuten hän oli aikonut »Valotornin» uuden numeron ilmestyessä.

Hän kirjoitti pari riviä, pani ne ynnä painoarkit kuoreen ja kirjoitti leveällä, pöyhkeällä käsialallaan sulhasensa osoitteen.

Sitten hän juoksi itse viemään kirjeen laatikkoon; hän ei koskaan antanut muiden huoleksi Georgille meneviä kirjeitä.

Hän ei nukkunut sinä yönä paljoa; yhä uudelleen piti hänen ajatella, kuinka Georg iloitsi lukiessaan näitä hehkuvia rakkaudentunnustuksia ja näiden rivien kautta sai tietää, ettei hän yksin lukenut näitä runoja, vaan että tuhannet muut ihmiset, mukana tuntevat, mukana värähtelevät ihmiset ne lukisivat — — —

»Georgille.»

No, pianhan hän saisi tietää, kuinka suuresti hän oli iloinnut. Huomennahan hän tulisi illalliselle — — ei huomenna. Tänään! Olihan juuri lyönyt kaksi hiljaisessa yössä.

Vasta sitten, kun oli valoisaa, Monika nukahti.

Päivä kului kuten nykyään kaikki päivät: sulhasta odotellessa.

Juuri, kun hän oli pukeutunut iltaa varten, tuli Georgin palvelija tuoden häneltä kirjeen, jonka hänen oli annettava neidille itselleen.

Monika sulkeutui kirjeineen makuuhuoneeseen, hän tiesi, ettei hän muuten saanut olla rauhassa toisilta lukiessaan.

Ja hän luki:

»Rakas Monika.

Sanomattoman vaikea minun on kirjoittaa sinulle näitä rivejä. Olen käynyt itseni kanssa vaikeaa taistelua

sitten eilisillan. Kypsän mietiskelyn tuloksena pidän nyt sittenkin parempana sanoa sinulle: me emme sovi toisillemme. Kaukana siitä, etten panisi arvoa niihin ihaniin hengen ja ruumiin ominaisuuksiin, joita luonto on sinulle runsaasti lahjoittanut. Mutta sinulla on periaatteita, mielipiteitä, käsityksiä, jotka eivät sovi *minun* vaimolleni!

Ensin pidin kaikkea tuota lapsellisuutena, mutta kun eilen selitit vasten kasvoja vanhalle äidilleni, että suuri rakkaudentyö, jonka sisareni oli hänelle tehnyt, oli »pelkkää mielettömyyttä», oli se isku, jota en voi voittaa.

Sitten tuli kirjeesi — — — Runot ovat kyllä hyvin kauniita ja taidokkaita, mutta sopimattomia nuorelle tytölle. Aikeesi julkaista ne todistaa minulle aivan käsittämätöntä hienotunteisuuden puutetta.

Kuinka voi antaa niin syviä tunteita suuren yleisön käsiin, jättää niitä jokaisen pahaa suovan pilkalliselle arvostelulle alttiiksi. Kuinka saattaa raastaa tyttösydämesi hämärissä syvänteissä asuvat tunteet julkisuuden räikeään valoon?! — — —

Mutta siitä kyllin!

Syvän tuskan vallassa riistäydyn sinusta irti tietoisena siitä, että meidän luonteemme ovat liian erilaiset voidakseen koskaan sulautua sopusointuiseksi avioliitoksi.

Sanon sinulle kirjeellisesti hyvästit, koska tiedän, etten voi vastustaa läsnäolosi tenhoa. Sinä olet ensimäinen, joka saa tunteeni voittamaan järjen. Tiedän ja tunnen, että tämä heikkouteni sinua kohtaan tietää vaaraa koko tulevan elämäni kautta, vaaraa etupäässä sen takia, että saatat minut koko käsitystapasi kautta tekoihin ja laiminlyönteihin, jotka ovat vastaisia sisäiselle olemukselleni.

Jää hyvästi, rakas, pieni ystäväni.

Georg.»

Monikan käsi, joka oli pidellyt kirjettä, hervahti raskaasti alas. Hänen sekava katseensa osui kuvastimeen, jonka edessä hän oli seisonut. Ja tämä katse tuli vähitellen tajuiseksi, tunsi kuvan, ja suunnattoman hämmästynyt ajatus välähti hänen aivoissaan: »Hyvä Jumala, kuinka voikaan olla noin kalpea?!»

Muutaman sekunnin harhaili hänen mielensä vielä sinne tänne kuin lintunen, jonka luoti on tavannut, hädissään lepattelee värähtelevin siivenlyönnin ja sitten tuskasta tietoiseksi tultuaan kirkaisee ja syöksyy maahan.

Ja sitten yö . . .

Tummanpurppurainen pimeys, josta aistimet vain hitaasti ja tuskallisesti vähitellen kamppailevat tietoisuuteen.

Tämä . . . tämähän ei ollut toki mahdollista! Eihän tämä ollut uskottavaa . . . ei ajatella loppuun, että rakkaus, tuo säteilevä aurinko, jonka piti valaista ja lämmittää koko hänen elämäänsä, olikin vain virvatuli, joka lyhyen hetken välkkyi ja sitten sammui . . .

Ei, ei se ole mahdollista! Ja sittenkin? Mitä oli tuossa kirjeessä? Kirjeessä, joka oli liukunut hänen sormistaan ja jonka hän nyt otti maasta ja luki uudelleen?

Ja vielä kerran . . .

Ja taas . . .

Hän haavoitti itseään joka sanalla, tuntien sellaisen marttyyrin hurjaa tuskanhimoa, joka yhä uudelleen lävistää ruumiinsa tikarinpistoilla.

Ja sitten — mielijohteen tavoin — välähti hänen sekaisten tunnelmiensa kuohusta äkkiä ajatus, niinkuin majakan kirkas valo myrskyisän, aaltojen kuohuttaman yön pimeydestä:

Nyt on toimittava! Ei ole toimetonna katseltava onnensa murtumista!

Hänen silmäteränsä laajenivat, hehkuivat kuin mustat kipunat hänen kalmankalpeissa kasvoissaan.

Hänen kätensä puristuivat nyrkkiin, kouristuivat kuin onnea kiinni pitääkseen — onnea!

Nyt on toimittava! Hänen luokseen!

Kuinka olikaan kirjoitettuna kirjeessä, jonka jokainen sana oli syöpynyt hänen aivoihinsa tulikirjaimin?

»Että en voi vastustaa läsnäolosi tenhoa.»

Läsnäoloni . . . tenhoa . . .

Salamannopeasti hän oli pannut hatun päähänsä. Sitten alas portaita.

Hän pysäytti ensimäisen auto-ajurin sanoen kuljettajalle osoitteen.

Auto liukui asfalttia pitkin jokseenkin hitaasti, sillä harmaa sade kostutti Berliiniä verhoten jättiläiskaupungin ohueen pisaraharsoon.

Monikan silmien ohitse kulkivat kiviset talorivit, kaasulyhtyjen keltaisenpunainen ja sähkölamppujen sinihohtoinen valo tuikahteli lyhyiden väliaikojen perästä sivuitse.

Ihmisiä kulki ohitse . . . autojen torvet törähtelivät, kavionkapsetta, — raitiotievaunujen kimeitä soittoja.

Monika näki ja kuuli kaikki, mutta se ei ulottunut hänen tajuntaansa.

Hän ei tuntenut tuskaakaan.

Hän ei nähnyt, kuullut eikä tuntenut muuta kuin päämääränsä: saavuttaa onni . . . onni . . .

Auto pysähtyi, hän laskeutui siitä pois, maksoi kuljettajalle ja nousi portaita Georg von Wetterhelmin asuntoon.

Palvelija ei, huolimatta hyvästä koulutuksestaan, kyennyt peittämään hämmästystään. Hän änkytti, että armollinen herra oli mennyt ulos.

»Milloin hän palaa?»

»En tiedä, armollinen neiti.»

»Samantekevää. Odotan häntä täällä.»

Hän astui pitkin käytävää ja avasi oven Georgin työhuoneeseen. Hän tunsi tien siltä kerralta, jolloin Georg oli kutsunut hänet, äidin ja veljet teelle.

Kuinka toisenlaisin tuntein kuin tänään hän oli silloin seisonut huoneessa, jonka vakava, hieno sisustus niin erinomaisen hyvin sopi Georgin olemukseen.

Hän istuutui vihreään nahkatuoliin ja lähetti lyhyesti pois palvelijan, joka tuli valoa sytyttämään.

Hän tuijotti polttavin silmin ympäröivään pimeyteen, jota vain heikosti hälvensi katulyhtyjen valo, kajastaen ulkoa ikkunaverhojen lävitse.

Hän ei harkinnut mitä sanoisi Georgille tämän tullessa, hän ajatteli vain: saada onni takaisin . . . onni . . .

Hiljaa, hiljaa löi sade ruutuihin. Joka sekunti hän kuuli suuren pöytäkellon tikutuksen, joka neljännestunti kuuli sen kumean lyönnin.

Hän ei tiennyt, miten pitkältä oli aikaa kulunut. Hänestä tuntui kuin hän jo olisi loputtoman kauan ollut tässä pehmeässä pimeydessä. Silloin hän kuuli käytävän ovea avattavan.

Askelet lähestyivät huonetta — sitten sähkönappulan napsahdus — räikeä kirkkaus, joka repäisi pimeyden halki — — — ja Georgin huudahdus:

»Sinä täällä?»

Hänen kasvonsa eivät koskaan olleet hänestä näyttäneet niin raudankovilta kuin nyt.

»Sinun ei olisi pitänyt tänne tulla, Monika. Miksi teet sen meille molemmille niin vaikeaksi?»

»Georg . . .», sai Monika vaivoin sanotuksi.

»Lapsi, minulle se on jo muutenkin ollut niin vaikeaa. Mutta niin on parempi meille molemmille. En

koskaan voi sinun tapaasi mukautua etkä sinäkään samoin minun luontooni.»

Monika astui häntä lähemmäksi.

»Mutta minähän tahdon mitä sinäkin! Minä tahdon tulla sellaiseksi kuin sinä haluat . . . usko minua! Kaikkeen voin mukautua . . . onnemme hyväksi.»

Hänen äänensä, joka oli melkein sortua, kävi lujemmaksi; kuten tuli, joka aluksi verkkaan risahdellen silloin tällöin sinkauttaa kipunan, kunnes se vähitellen alkaa hehkua ja liekkinä loimuta — niin voimistui hänen puheensakin. Kasvoi hänen ja heidän molempienkin yläpuolelle, kehittyi rakkauden korkeaksi veisuksi — rakkauden, joka on väkevä kuin elämä, väkevä kuin kuolema —!

Hän ei itsekään tiennyt, mistä hänelle tuli sanoja. Hän ei tiennyt, mistä sai uljuutta ja voimaa sanoa hänelle kaikki, poistaa viimeinenkin verho sielunelämänsä yltä, näyttää hänelle rakkauden kaikki kukkulat ja syvänteet, rakkauden, jota tunsi häntä kohtaan . . .

Ne eivät olleet paljaita sanoja, jotka pyrkivät häntä kohden ja koputtivat hänen viileälle sydämelleen. Oli kuin Monikan koko olemus olisi sulanut virraksi, joka pyrki hänen luokseen hehkuvana ja voittoisana . . .

Georgin käsivarret levisivät kuin itsestään ja sulkeutuivat tytön ympärille, joka heittäytyi hänen rintaansa vastaan jotakin käsittämätöntä äännähtäen.

»Georg, — — Georg — — — rakastatko minua?»

»Liian paljon, pikku ystäväni, liian paljon — —»

Hän painoi huulensa Monikan kaulalle ja sanoi miltei voihkaisten: »Enhän kuitenkaan enää voi erota sinusta.»

Silloin Monika kohotti päätään, ja hänen kasvonsa hehkuivat rakkaudesta ja hehkuivat hyvyyttä, suloista, naisellista hyvyyttä.

»Eikä sinun tarvitse sitä katua, rakkaani! Minähän tahdon tulla paremmaksi, tahdonhan muovautua toiveittesi mukaiseksi, — kaikessa . . . onnemme tähden . . .!»

10.

Voimakas tuulenviri pani Välimeren sinisen pinnan karehtimaan, mutta suuri höyrylaiva kulki rauhallisena ja varmana syvälti vellomaansa uomaa.

Kannella oli vähän matkustajia. Lukuunottamatta paria englantilaista, jotka kuljeskelivat kannella takinkaulukset pystyssä, lakki otsalle vedettynä ja piippunysä hampaissa, ainoastaan Georg von Wetterhelm rouvineen.

Monika oli laskenut alas lakkinsa leukanauhan ja antoi tuulen puhaltaa suoraan kasvoihin. Hän näytti niin säteilevän onnelliselta, että konsulinkin kovia piirteitä valaisi hellyyden hohde.

»Sinä olet sentään suloinen toveri, Mone! — Kuinka monet naiset valittelisivatkaan meidän tähänastista huonoa ilmaamme.»

»Mutta Georg, ilmahan on ollut mainio.»

Toinen hymyili. »No, lemmikkini, koko kahdentoista päivän ajan, minkä olemme olleet naimisissa, ei ole vielä ollut satamatonta päivää. — Vahinko! Olin ajatellut tätä merimatkaa niin hauskaksi.»

»Mutta se onkin ihastuttava! Tiedätkö, sanotaan olevan niin paljon ihmisiä, jotka mielikuvituksessaan nauttivat miten paljon tahansa ja pettyvät todellisuudesta! Se on typerää . . . Olen kyllä aina pitänyt ihanana olla naimisissa kanssasi, mutta en ole tiennyt sitä, että se on niin yli ymmärryksen suloista!»

Georg veti hänet luokseen ja suuteli nuoria kasvoja, joissa tuntui meren viileä henkäys.

»Ja ajatellappa, että tämä onni ei lakkaa, Georg, — että nyt saan aina olla luonasi, aina . . . ja saan sinun kerallasi nähdä ihanan maailman — — —»

Syvälti värähdyttävä henkäys paisutti hänen rintaansa, kuin hän ei jaksaisi käsittää onnensa ylenpalttisuutta.

Konsuli oli »järkevästi suunnitellut» häämatkansa. Hänet oli määrätty Bombayhin, hänellä oli vielä kuuden viikon loma; Genuaan aiottiin pysähtyä joksikin aikaa, sieltä Roomaan ja Neapeliin ja sieltä laivalla eteenpäin.

Hampurin-Genuan välistä laivamatkaa oli häirinnyt huono ilma. Mutta kun höyrylaiva lähestyi Genuan pitkulaista satamaa, repesi taivaan pilviverho, ja säteilevä aurinko valeli Genuaa, joka mahtavana puolikaarena yleni mereen jyrkästi laskeutuvilla vuorilla. Tuo ylväs, ikivanha satamakaupunki ihmisvilkkaine katuineen ja toreineen ja korkeine marmoripalatseineen kylpi auringossa ja kesässä. Kevään kukat peittivät harmaitten muurien monisatavuotista marmoria nuorella elämällään.

Kun Monika käyskenteli puolisoineen tässä kaupungissa, kun hän nousi doogi-palatsin portaita tai Palazzo Rossossa seisoi van Dyckin ratsastajakuvan tai Veronesen »Judit ja Holofernes» kuvan edessä taikka veneessä matkasi Molo Duca di Gallieraan, mistä käsin näki koko uhmailevan kaupungin ja uhmailevan vuoriston kaikessa sen villissä kauneudessa, silloin hän tunsi: tämä on huippukohta!

Hän olisi silloin tahtonut huutaa ajalle kuin liian tuliselle juoksijalle: »Pysähdy!» Eihän saattanut enää olla sen ihanampaa!

Ja kuitenkin tuli vielä kauniimpaa. Kun he löysivät pienen huvilan korkealla San Lorenzossa.

Eräällä kävelymatkalla he olivat sen keksineet, olivat tarkastaneet sitä vuokrailmoituksen houkuttelemina,

ja Monika oli selittänyt, että hän mielellään luopuisi Roomasta, Neapelista ja siunatun Italian kaikista muista kaupungeista, jos Georg lomasta vielä jäljellä olevaksi kuukaudeksi vuokraisi tämän pienen talon suurine parvekkeineen ja kauniine merenpuolisine puutarhoineen.

Georg oli epäröinyt. Oikeastaan kuului hänen »suunnitelmaansa» näyttää nuorelle rouvalle Italian taideaarteet, mutta Monika oli pyytänyt niin hellyttävästi ja talo oli niin sievä, että hän myöntyi. Tosin ei ollut hänen yhtä helppo tulla toimeen kuukaudeksi otettujen italialaisten puutteellisten palvelijain kanssa — ja muutakin moittimista oli — mutta kaiken kaikkiaan tunsi hänkin: elämäni ihanin aika!

Hänen viileä sydämensä puhkesi kukkaansa siinä kuumassa rakkaudessa, jolla hänen nuori vaimonsa helli häntä. Hänen selväjärkiset aistinsa saivat herätteitä tämän pursuvasta olemuksesta ja rajusta ihastuksesta.

Jokainen päivä oli ihmeitten sarja.

Jokainen aamu saapui kuin nuori voittaja.

»Helios!» sanoi Monika, »nuori auringonjumala, joka ajaa kultaisissa vaunuissa ohjakset kourissa. Uljaat hevoset pureksivat vaahdossa suin kultaisia päitsiään ja nousevat korkealle takajaloilleen . . . Mutta siitä hän ei huoli . . . Hän on auringonjumala, hän on voittaja! Ja siellä hän nyt kulkee ilmoissa tuhlaten aurinkoa, haaskaten aurinkoa. Oi, me poloiset Saksanmaalla saamme puolen talvea tulla toimeen sillä, mitä hän täällä yhtenä toukokuun aamuna antaa! — — Nyt vasta ymmärrän auringon palvonnan, ymmärrän kaikkia kansoja, persialaisia, lyydialaisia, fryygialaisia, kreikkalaisia ja roomalaisia, jotka rukoillen heittäytyvät tuon yläisen valonantajan eteen.»

Hän ojensi aivan itsestään käsivartensa aurinkoa kohti.

Sitten kuljettiin toisinaan vuorenrinteitä pitkin, jotka johtivat alas Genuaan. Kalliosyrjänteillä kasvavista yrteistä levisi kirpeän imelä tuoksu. Voimakkaana aurinko tunkeutui niihin, kaikkiin näihin hentoihin ametistinvärisiin, hopeanharmaisiin ja valkoisiin pistävälehtisiin kasveihin; se tunkeutui niihin ja imi tuoksun niitten teristä. Ja kovan kalliopohjan vieressä, kaiken tämän mintun, kinsterin ja kanervan rehevyyden rinnalla viekoitteli ruusujen pehmeä, aisteja huumaava komeus.

Ja lukemattomin joukoin peittivät oliivipuut kaikkia vuoria ja rotkoja; niiden miljardit kapeat lehdet pistäytyivät hopeanharmaana verhona näköalan eteen, ja tämän lehtiverkon lomitse näki meren, sinisen jalokiven. Uneksuvasti liukuvien laivojen purjeissa kipenöitsi aurinko kuin polttopeilissä.

Vai oliko vieläkin kauniimpaa auringon jo mailleen mentyä?

Taivaalla näkyi vielä purppuranpunaisia viiruja. Ne vivahtivat sinipunervaan, joka vaihtui orvokinsineen, ja syvemmällä yhä kalveten antoivat taivaalle sen yhtymäkohdassa mereen saman läpikuultavan vaaleansinisen tunnun kuin vedellä oli sulattaen ne yhdeksi hellässä syleilyssä.

Suunnattomat kalaverkot olivat levitettyinä rannalle huolellisesti toisistaan erilleen, niin että näki niiden silmukat, joiden tumma punaisenruskea väri antoi synkemmän sävyn tähän loistavien ja kirkkaitten värien yhtymään.

»Voi tuota ruskeanpunaista, — — se on oikea murhaaseitten väri», sanoi Monika. »Se näyttää vuodatetulta vereltä, se on sopiva väri noille verkoille, joihin joka päivä kietoutuu satoja ja tuhansia eläviä kaloja tuskallisesti niissä kuollen.»

Loimuavan näköpiirin taustaan piirtyi yölepakko mutkitellen lentelemässä kosivan uroksen seuraamana.

Alhaalla kadulla, joka kulki aivan meren viertä loppumattoman valkean nauhan tavoin, liukui pari kumipyöräistä autoa. Pariksi sekunniksi rikkui illan hiljaisuus niiden torvien kimeistä äänistä — sitten ne olivat poissa.

Vanhasta kellotornista kajahteli iltasoitto.

Ja hehkuva taivas vaaleni, kävi värittömäksi kuin kuihtuva kukka.

Hiljaa painui yö maan ylle.

Kuu, joka auringonlaskun aikana oli väritönnä ollut taivaalla, rupesi äkkiä loistamaan. Tässä valaistuksessa oli puutarha toinen kuin päivällä. Palmujen rungot tummine suomuineen näyttivät ilkeitten matelijain kyhmyisiltä kilviltä. Tulpaanipuun kiiltävillä lehdillä kuunvalo kirkkaimmin kajasti. Jokainen näistä tummista lehdistä oli kuin metallikuvastin. Ja valkeat leukoijakasvit, jotka olivat niin korkeat ja leveät kuin pensaat, olivat täyteen kasatut lukemattomia kukkia kuin miljoonia hopeatähtiä. Heliotrooppipensaat jäivät tummiksi; niiden kukat, jotka päivällä olivat vienon sinipunertavia, eivät heijastaneet ollenkaan valoa. Ne näyttivät mustilta, melkein värittömiltä, mutta tuoksuivat sitäkin väkevämmin levittäen ilmaan kokonaisia lemuaaltoja.

Ja kuunvalo kaiken yllä, ylellisiä kuutamonaaltoja merellä, puutarhassa — talon kaikissa suojissa. Makuuhuone valkeine huonekaluineen hohti kuin hopea.

Ja Monikasta tuntui kuin olisi ympäröivä, vaikeneva maailma soinnuttanut hymniä, hänen onnensa riemuhymniä. Nämä taivaalliset sävelaallot tulvivat häntä kohden, värisyttivät häntä tuskallisen kiihkeästi. Lujemmin hän puristui Georgin käsivarteen. Nyyhkytys värisytti hänen rintaansa.

»Mikä sinun on?» kysyi Georg ihmeissään.

»Olen liian onnellinen!»

»Eihän siinä toki ole itkun syytä.»

»Onhan! Sillä sanonpa sinulle: nyt ei kumminkaan voi enää tulla tämän ihanampaa! Ylemmäksi emme voi kohota. Alkaako nyt laskeutuminen? — — Tulen ajatelleeksi paria säettä:

»Mua älä lausu lempiväsi.
Ma tiedän: kaunein, mit' on suotu:
kevät ja lempi, elämäsi,
on katoamaan, kuoloon luotu — —»

Hän näki tällä hetkellä kuilun, joka nieli kaikki, näki katoavaisuuden ammottavan hornanrotkon, — ja suojaa anovin, epätoivoisin elein hän puristi käsivarsillaan lujemmin Georgin kaulaa.

»Mone, sinä olet liiaksi kiihtynyt. Varmaankin olet tänään ollut liiaksi kauan auringossa. Ethän muutoin ole niin tuntehikas.»

Silloin hervahtivat hänen käsivartensa alas: Georg ei siis ollenkaan häntä ymmärtänyt? »Tuntehikkaaksi» nimitettiin hänen uhmaavaa kapinaansa katoavaisuutta vastaan. »Tuntehikkaaksi» tätä veripunaisen elämänlämmön värisevää kauhua julmaa aikaa kohtaan, joka lakkaamatta, estymättä jatkaa kulkuaan vieden yhä lähemmäksi harmaata vanhuutta ja jäätävää kuolemaa...

Hän oli luullut, että suuri rakkaus, joka oli heissä molemmissa, oli virittänyt heidän hermonsa yhteissointuun, samoin kuin pianoa koskettaessa sävelaalto kulkeutuu ilman kautta ja saa lasin kristallin värähtelemään samoin liikkein, niin että se soi mukana puhtaan sopusointuisena.

Mutta niin ei ollutkaan?! Hänen sisimpänsä järky-

tyksiä vastaan toisella oli vain arkipäiväinen käsittämättömyytensä?

Se oli hänen rakkaudenonnensa ensi pettymys.

Monika oli liian nuori viipyäkseen kauemmin tässä ajatuksessa. Seuraava päivä toi jo uusia iloja. »Kaunis, kaunis kuin todellisuus», sanoi Monika.

Ja yhä uudelleen hytkähdytti häntä ajatus: »Pidättää aikaa!»

Kiihkeästi surkutellen hän muisteli jokaista kulunutta päivää kuin kaunista kukkaa, joka lakastuu, liian pian kuihtuu.

Ja kuinka pian olikaan tullut päivä, jona suuren aasialaishöyryn kannella seisten nähtiin Genuan häipyvän sinipunervaan etäisyyteen.

Monika oli hituisen murheissaan siitä, että oli jätetty pieni huvila suurine puutarhoineen — ja hyvin onnellinen siitä, että nyt käytiin kohti uusia ihmeitä.

»Nythän tulee yhä vain kauniimpaa?! Eikö totta, Georg?»

»Tietysti, rakkaani; mutta eräs seikka: täällä laivalla tietävät kaikki ihmiset, keitä me olemme, ja monet tietävät, että minä olen konsuli. Sinun täytyy tästä lähtien tarkistaa käyttäytymistäsi. Omasta puolestani olen aina pitänyt viehättävänä herkästi innostuvaa olemustasi, mutta virkamiehen vaimona ollessasi et enää voi todellakaan juoksennella juuri kasvatuslaitoksesta päässeen tyttölepakon tavoin. Meidän piirimme naisille on parhain kohtuus siinä, ettei heistä puhuta mitään, ei hyvää eikä pahaa. Säädyllisesti, pikku ystäväni, säädyllisesti!»

Ja Monikasta tuli säädyllinen. Nopeammin kuin hän itse, nopeammin kuin Georg oli sitä pitänyt mahdolli-

sena. Väliin hän kyllä avioliittonsa ensi vuotena kuohahti kuin nuori hevonen, joka päitsiinsä suuttuu.

Mutta Georgin raudankova, tyyni esiintyminen taltutti hänet pian.

Se, mikä ei koskaan ollut onnistunut hänen äidilleen eikä hänen kasvattajattarilleen, onnistui Georg Wetterhelmille, eikä hänen koskaan tarvinnut lausua kovaa sanaa.

Yleensä lienee hänen esimerkillään ollut paremmin kuin hänen sanoillaan syvä vaikutus Monikaan. Georgin olemus ja luonne olivat niin tasoittuneet, niin lujittuneet.

Yleensä hän moitteettomasta kohteliaisuudestaan huolimatta usein vaikutti suorastaan lamauttavasti ihmisiin, joilla oli taipumusta liioitteluihin ja hillittömyyteen. Hänen seurassaan »tarkisti» paremmin käytöstään kuin muitten kanssa.

Kaikki kävi toisin kuin tuttavat olivat olettaneet kuultuaan Georgin avioliitosta.

»Pienokainen tekee hänestä kyllä selvää», oli yleisesti arveltu. »Tuollainen kipenöivä mieli ja suunnattoman yksilöllinen käsitys ihmisistä ja asioista — se osaa kyllä viedä hänet tasapainosta.»

Se ei toteutunut. Näiden molempien luonteitten toisiinsa hankautumisessa pääsi mies voitolle. Yhä uudelleen herätti hänen tapansa Monikassa ihailua. Väliin hän kyllä piti hänen mielipiteitään ahdasjärkisinä, piti häntä ennakkoluulojen sokaisemana, mutta alati, yhä uudestaan tehosi häneen hänen olemuksensa sulkeutuneisuus, koko hänen persoonallisuutensa kokoomus. Kaikki sointui hänessä yhteen: hänen syntyperänsä ja mielipiteensä, hänen ulkonainen puolensa ja sisäinen olemuksensa.

Tämä sopusointu vaikutti kai sitäkin voimakkaam-

min Monikaan, kun kaikissa hänen läheisissä sukulaississaan oli jotakin rikkinäistä. Hänen isässään, jolla ei ollut tahdonlujuutta, hänen lapsellisen kevyessä äidissään, joka oli käsitellyt lapsiaan niiden pieninä ollessa rakkaina nukkina ja yhtäkkiä säikähtyen nähnyt heidän olevan suuria, hurjasti versoneita.

Niin, Monika ihaili miestään ja oli liian naisellinen ollakseen hänen tahtoonsa alistumatta.

Ensin hän uhrasi pikku asioita: hatun, jota Georg piti liian »silmäänpistävänä», liian rohkean tukkalaitteen, jonkin poikamaisen lausetavan.

Sitten jatkui edelleen: milloin jonkin mielipiteensä hän uhrasi, milloin jonkin vakaumuksen!

Vähitellen vaikutti Georgin olemus yhä enemmän häneen: hänen mielikuvituksensa valtavat siivet, jotka niin usein olivat kantaneet hänet kullanloistaviin korkeuksiin ja purppurankaameisiin syvyyksiin, alkoivat liikkua väsyneemmin aivan kuin sen selväjärkisyyden lamauttamina, jolla oli hänen kanssaan yhteinen pöytä ja vuode.

»Säädyllisesti, pikku ystäväni», ja Monika riisui yltään yksilöllisyytensä kirjavahohteisen verhon pukeutuakseen hyvin kasvatetun vallasnaisen seurapukuun.

Hän oppi hymyilemään nauramisen asemesta, hän oppi tukahduttamaan ihastuksen tai inhon huudahduksen, hän oppi pitämään mielipiteitä, »jotka eivät ketään voineet loukata».

Useasti se pyrki tuntumaan hänestä petolliselta häntä itseään kohtaan, mutta eiköpä hän olisi tehnyt sitä mielellään . . . onnensa tähden? — — —

Kun Monika, oltuaan puolitoista vuotta naimisissa, ensi kertaa taas tuli Saksaan, saattoi hänen anoppinsa täydellä syyllä tunnustaa, että Monika oli paljon muuttunut edukseen.

Hänen oma äitinsä oli aivan ymmällä tyttäressään tapahtuneesta muutoksesta.

»Kuinka olettekaan voinut saada tuon aikaan», sanoi paroonitar yhä uudestaan vävylleen.

Molemmat veljet arvostelivat omalla tavallaan Monikan esiintymistä. Alfredin mielestä, josta sillä välin oli tullut vänrikki — »valitettavasti jalkaväessä» — oli hänen sisarensa nyt »kukkulalla». Hyvin hienona — ilman tuota keikailevaisuutta, joka häntä niin oli ennen harmittanut Monikan tyttönä ollessa — hänen ryhtinsä ja esiintymisensä oli nyt hienon naisen. Heinzpojan mielestä Monika oli epäilemättä »henkisesti latteutunut». Nähtävästi hän ei enää kyennyt runoilemaan. Tuskin hän enää omisti kirjallisen sivistyksen ensi alkeitakaan, olipa hän selittänyt hänen uuden mielikirjailijansa kirjoittavan »hempeämielistä lorua».

Karl arvosteli Monikan olevan nyt kuten ennenkin suurenmoisen. Missä olikaan toista sellaista sisarta, joka melkein aina täytti hänen toiveensa. Ja Karlilla oli koko joukko toiveita.

Se johtui birkeniläisestä perinnöstä: hänen taipumuksestaan tuhlailuun. Raskauttavana asianhaarana hän oli vielä perinyt äitinsä lahjoittamiskiihkon. Muutoin hän oli rakastettava ja ystävällinen, laiska ja valheellinen. Tässä iässä, jolloin pojissa yleensä alkaa ilmaantua miehekkäitä piirteitä, säilyi hänessä vielä jotakin herttaisen lapsellista. Hänen punaposkisten kasvojensa yllä kimaltelivat kullanvaaleat hiukset. Hänen silmänsä olivat niin tummat, hänen hampaansa niin valkeat — koko hänen olemuksestaan henki rauhallinen huolettomuus.

Vakavampia harrastuksia ei Karlilla yleensä ollut, vain alkeellisimmat ilot häntä huvittivat: syödä hyvää, juoda hyvää, nukkua kauan ja laiskotella!

Monika tunsi juuri tähän veljeen erityistä kiintymystä. Alfred ja Heinrich olivat sentään myöskin hänelle hyvin rakkaat huolimatta siitä, että he tuskin koskaan olivat hänelle olleet ystävällisiä.

Georg von Wetterhelm moitti joskus sitä, että hänen vaimonsa tuhlasi veljilleen usein aikaa, rahaa ja vaivaa. Hänestä nämä nuoret langot, jotka elivät niin aivan toisin kuin hän samassa iässä, olivat suorastaan vastenmieliset.

Rouva von Birkeninkään oikukkaaseen tapaan hän ei koskaan voinut oikein sopeutua. Hän ei tosin koskaan sanonut sanaakaan naimisen kautta saaduista sukulaisistaan, mutta Monika huomasi puuttuvan sopusoinnun miehensä ja omaistensa välillä, ja Georgin käytöksessä ilmenevä epäsuotuisa arvostelu heistä ei voinut olla häneen vaikuttamatta samoin kuin ei mikään muukaan siitä, mikä oli Georgin vakaumus.

Puolittain itsetiedottomasti hän muodostui miehensä kuvan mukaan. Puolittain itsetiedottomasti muuttuivat hänen käsityksensä toisiksi entisestään. Ja vähitellen hänessä kehittyi häpeä sen hillittömyyden takia, joka hänessä ennen oli ilmennyt.

Ne pari kertaa, joina hän oli kuohahtanut avioliittonsa ensi aikana, pysyivät unohtumattomina hänen muistissaan, kivistelivät kuin vanhat haavat, olivat kuin tappiot, joita hän häpesi.

Hänen turhamainen, ylpeä luonteensa aivan kutistui kokoon, kun hän muisti, miltä Georgin kasvot olivat sellaisissa tilaisuuksissa näyttäneet: hämmästyneiltä ja kiusaantuneilta, halveksimisen häive suupielissä.

Sekin koko ympäristö, missä Monika eli, oli omiansa tukahduttamaan liiaksi yksilölliset purkaukset.

Seuraelämän pyörre valtasi hänet jo ensi vuosina. Kaikkialla hänen oli edustettava, käytävä paljon lu-

paavan virkamiehen säädyllisen rakastettavasta rouvasta.

Silloin ei jäänyt paljoa sijaa erikoisuuksille.

Muuten se, mitä Monika niin palavasti oli ikävöinyt: hänen oleskelunsa vieraissa, vaihtelevissa maissa, oli vähemmän vaikuttanut hänen elämäänsä kuin olisi voinut otaksua. Eihän se ollut oikeastaan muuta kuin näyttämön vaihdos, kulissien muutos — ei enempää!

Kun ratsastettiin Mac Gregorin väen ja de Varencyn perheen kanssa egyptiläisen erämaan halki Gizehin sfinksin luo — kun yhdessä kreivi Berrierin ja rouva von Hellingenin ja Rathorstin avioparin kanssa tehtiin Brüsselistä käsin vaunuretki Tervuerenin siirtomaamuseoon — kun tanssittiin Pariisissa herttuatar des Garviersin historiallisessa palatsissa — niin olihan tuo kaikki vain koristeiden vaihdosta ikuisesti samoille seuraelämän muodoille.

Georg von Wetterhelm oli ylpeä vaimostaan. Yleensä tämä saavutti suurta suosiota. Lukuunottamatta joitakin naisia, jotka kadehtivat hänen menestystään, oltiin yleensä ihastuneita Monikaan.

Vieläpä ruhtinas Herrlingenkin, Georgin esimies, — sillä Georg oli nyt otettu diplomaattikuntaan — ilmaisi vilkasta mielenkiintoa rouva von Wetterhelmiä kohtaan.

Tuo vanha herra, joka muutoin oli naisvihaajan huudossa, jutteli usein vilkkaasti hänen kanssaan ja oli sanonut hänestä jossakin komiteassa, »että hän oli hänen elämässään ensimäinen nainen, jonka kanssa saattoi järkevästi keskustella».

Tämä »järkevä keskustelu» oli siinä, että hän ei Monikalle puhunutkaan kuin naisille yleensä, vaan kosketteli kysymyksiä, joista puhui miesten kanssa.

Hän antoi myös ivallisuudelleen arvostellessaan maailmaa ja ihmisiä Monikan parissa täyden vallan.

Monikassa ei kyllä ollut pahansuopaisuutta eikä taipumusta juoruiluun, mutta hän kunnioitti tapaa, millä tämä juoruilu esitettiin, piti arvossa jokaista kärkeä, jokaista sattuvaa sanaa — koko ruhtinaan tapaa saada esille asian ydin.

Ja huomattavalla sanavalmiudellaan, joka hänen keskusteluaan oli nuoruudesta lähtien tehostanut, hän aina tapasi sytyttävän vastauksen. Heidän välisensä keskustelu oli kuin loisteliasta miekkailua, taitavia hyökkäyksiä, jotka yhtä taitavasti torjuttiin.

Ulkonaisesti saattoi Monikaa nyt todellakin sanoa kaunottareksi. Rauhaton, usein vaihtuva ilme, joka hänellä oli ollut tyttönä, oli väistynyt hymyilevän tyyneyden tieltä; entisen uhmaavan ryhdin sijaan oli tullut säädyllinen sulous. Ja villi hehku oli silmistä sammunut, näissä tummissa tähdissä ei enää ollut merkkiäkään kuumasta kaipuusta eikä palavasta halusta.

Elämä oli nykyään niin hupaisaa. Georg hankki hänelle kaiken tuon loiston ja ylellisyyden, joka häntä niin suuresti ilahdutti.

Hän, joka omissa tarpeissaan oli aina ollut niin säästäväinen, ei koskaan epäröinyt täyttämästä vaimonsa toivomuksia.

Niin, hän rakasti häntä ja samoin Monika häntä niin suuresti — ja virkaura lupasi menestystä.

Suurenmoista oli elämä!

Mitäpä haittaa siis siitä, että joskus hiljaisina öinä kangasti mieleen kaikki sekava nuoruudentuska kadotetun paratiisin tavoin?

Kaikki nuo helisevät säkeet, jotka Georg oli »liian sopimattomina» kerta kaikkiaan lopettanut, pyörivät silloin mielessä.

Ja sanoja syntyi kuin itsestään:

»On peitossa unhon lunten
jo armaat haavehet
mun lapsuusaikani unten.

Ne häipyi... En ymmärrä nyt, miks öin
en rauhaa saanut, miks itkin
ja kaipasin, ikävöin!

Ma lapsuusaikana tunsin,
ett' olin luotu kantamaan
ma tuskat taivaan, tuskat maan, —

ett' eloni olla täytyis
kuin lyhyt päivä hehkuin polttavin
ja kevätmyrskyin, rajuin ukkosin.

Ja elon arvoitus se aina soi
vastausta vaatein lapsen-aivoissani,
ja kaiho kuuma sydänvertain joi. —

Niin sairas olin. Nyt mä terve oon!
Ei kiusaa myrkylliset, oudot unet —
nyt heräjän mä *elon* suuteloon.

Ei tunteet turhat riehu rinnassain.
En haaveile, en salaa kyynelöitse,
ja 'kaiho' naurun arvoista on vain.

Niin paljon kaunist' elo mulle antaa,
mua voimakkailla käsillänsä kantaa...»

Niin, suurenmoista oli elämä!

Eikä sillä ollut mitään merkitystä, että hän sittenkin vielä joskus näki haaveellisia unia. Eiväthän ne olleet sellaisia kuin ennen avoimin silmin nähdyt. Nyt hän uneksi joskus vain nukkuessaan.

Eräänä kevätyönä hänestä tuntui kuin hän kuulisi satoja ja taas satoja linnunääniä, hurjia linnunääniä, jotka kirkuivat ja valittivat . . . se kuulosti niin sy-

däntäsärkevältä . . . Satoja ja taas satoja lintuja oli hänen ympärillään, niiden kullanhohtoinen, kirjavaloisteinen höyhenpuku oli niin myrskyn ja ilman runtelema. Ne valittivat: »Me olemme sinun laulusi, olemme sinun ajatuksiasi, kaikki unelmasi olemme— ja sinä olet ajanut meidät luotasi, karkoittanut maailmalle, ettemme tiedä, minne pesämme rakentaisimme. Ja me olemme sentään laulaneet sinulle niin kauniisti lapsuusvuosinasi ja aikana, jolloin naiseksi kypsyit. Ja sinä olet ajanut meidät luotasi ja karkoittanut kauas ja nyt on meidän niin kurjasti kuoltava . . .»

Ne huusivat ja valittivat . . . se kuulosti niin sydäntäsärkevältä . . .

Silloin hän itki ääneen unessa.

Mutta sehän tapahtui vain unessa.

Mutta elämähän oli suurenmoista, niin tietysti se sitä oli — »suurenmoista».

11.

Ensimäinen pitempi oloaika, jonka Wetterhelmit viettivät Saksassa, johtui siitä seikasta, että Georg oli joksikin aikaa määrätty Berliiniin ulkoministeriön palvelukseen.

Viisi vuotta he olivat olleet naimisissa, ja mitä tuli käsitysten säännönmukaisuuteen, oli Monika sellainen oppilas, joka oli opettajaansa etevämpi.

Hieman hienonylvääksi oli kaunis rouva von Wetterhelm tullut, hän saattoi vain lievästi väristen muistaa kerran julkaisseensa hurjia runoja jo kauan sitten edesmenneessä »Valotornissa».

Hämärästi hän myöskin muisteli kerran ennen pitäneensä kaikkia ihmisiä yhdenarvoisina — nyt hän piti vain hupenevan harvoja toimialoja »säädyllisinä».

Niin, sattuipa sellaistakin, että hänen miehensä joskus hiukan moittikin hänen liioittelevaa nurkkakuntaisuuttaan. Hän sanoi silloin olevansa uudenaikaisesti ajatteleva ihminen ja olevansa taipuvainen vapaamielisyyteenkin.

Hän ei itse tiennyt, että ne olivat pelkkiä lausetapoja, ei tiennyt, että hän pohjimmalta olemukseltaan ei ollut uhrannut hiventäkään aatelismielestään uudelle ajalle. Mutta Monika sen tiesi ja tunsi.

Hän oli omaksunut Georgin mielipiteet ja kehitti ne nyt huippuunsa.

Enemmän kuin hänen puolisonsa hän nyt pilkkasi välittömiä tunteenpurkauksia. Hänen sydämensä, joka kerran oli sykkinyt niin lämpimästi, hänen koko kuumaverinen yksilöllisyytensä jähmettyi hitaasti kuin villi puro jääpeitteen alla. Aikaisemmin hän oli niin helposti ja nopeasti antanut anteeksi, hänellä oli aina ollut hyvä ajatus, hyvä sana toisten virheille.

Mutta nyt hän oli leppymätön, oli omaksunut puolisonsa ankaran arvostelutavan. Hänen koko viileä tapansa oli siirtynyt Monikalle.

Kuinka nopeasti ja häpeissään hän oli luopunut ilonpurkauksista, joita hänellä ennen oli ollut kaikissa mahdollisissa tilaisuuksissa. Georgin jäätävä: »sangen hauska», hänen rauhallisimmalla äänellään lausuttu »peräti mitätön» tappoivat pian hänen ihastuksensa. Nyt hän itse lausui vielä vakuutetummin kuin Georg tuon »peräti mitätön».

Äitinsä kanssa hänellä oli ulkonaisesti moitteettomat välit. Mutta missä olivat ajat, jolloin heidän välillään oli vallinnut sydämellinen suhde!

Veljistäkin hän oli vieraantunut. Alfredia hän ei yleensä nähnyt. Kun tämä tuli pommerilaisesta pesästä lomalle — usein ilmankin lomaa — Berliiniin, oli hänellä

muuta tehtävää kuin hännystellä perhettä. Sitäpaitsi hän moitti terävästi Monikan ylpeyttä, kun hän selvästi oli huomannut, ettei sisarelle ollut mieleen veli, joka palveli jalkaväessä.

Hän kävi Monikan luona korkeintaan silloin, kun tahtoi tätä suututtaa.

Esimerkiksi kerran, kun tämä ei ollut häntä kutsunut aamiaisille ja hän kuvitteli — syyllä tai syyttä — ettei Monika halunnut hänen läsnäoloansa, koska vieraina oli upseereita vain kaikkein suljetuimmista kaartin ratsuväen rykmenteistä.

Silloin tuli Alfred kutsumatta ja käyttäytyi metsistyneen tomppelimaisesti, vaikka hän ei muulloin vähintäkään sellaisena esiintynyt.

Hänelle tuli siitä aivan erikoista nautintoa, kun hän näki, että Monikan oli vaikea säilyttää tasapainonsa, kun hän kuvaili prinssi Schwarzenfels-Binsingenille kaartin henkivartiota tai kuinka »ihastuttavan uudenaikaisesti» ja »ihmeen runollisesti» Treuenbrietzenin teatteriseurue, joka muutama viikko sitten oli vieraillut hänen pienessä majoituskaupungissaan, oli näytellyt.

Myöskin esitti hän, joka todella olikin varma ratsastaja, tämän aamiaisaterian aikana niin mielettömiä urheilu-aatteita, että hän täydellisesti saavutti tarkoituksensa: kaikki läsnäolevat luutnantit ihmettelivät, että hienolla, ensiluokkaisella rouva von Wetterhelmillä oli niin »kelvoton» veli.

Yhtä pitkälle kuin Alfred ei Heinrich mennyt. Hän ei koskaan ryhtynyt suorastaan toimenpiteisiin, mutta hänkin oli loukkautunut Monikan ylpeydenhengestä. Runoilijat, joita tämä ennen oli pitänyt jumalan armoittamina ja kohtalon valittuina, olivat hänestä nyt oikeastaan toisluokkaisia ihmisiä; he olivat niin usein epäilyttäviä syntyperänsä puolesta, heillä oli tuskin koskaan

yhteiskuntaa säilyttäviä mielipiteitä, ja kaikki kauniit asiat, joista he runoilivat, eivät pitäneet paikkaansa loogillisen arvostelun niitä punnitessa. Sitä hän ei todellakaan enää jaksanut kestää, että Heinz-poika olisi hänelle lukenut tuntikausia runoja kuten ennen.

Ystävättäriä hänellä ei ollut. Hänen ollessaan nuori tyttö, olivat hänen ystävyyssuhteensa aina muodostuneet sellaisiksi, että toinen piti häntä yläpuolella itseään olevana näytellen pikemmin alamaisen kuin yhdenvertaisen seuralaisen osaa. Mutta nyt ei hänellä yleensä ollut enää aikaa ystävyyssuhteisiin.

Serkkunsa Berthan kanssa, jota hän heti oli pyrkinyt tapaamaan, hän ei päässyt enää samalle toverilliselle kannalle kuin ennen. Monikan esiintymisessähän ilmeni nyt jotakin suojelijantapaista, mikä oli Berthalle aivan vastenmielistä. Sillä Bertha oli nyt »uudenaikainen nainen».

Hänessä ei enää ollut rahtuakaan lämminsydämisestä, luonnollisestä tytöstä, mikä hän oli ollut viisi vuotta sitten käydessään Monikan kanssa kimnaasikursseilla. Hän hymyili nyt halveksivasti, kun hänelle muistutettiin, kuinka suuresti hän kadehti jokaista tyttöä, joka meni kihloihin tai vielä naimisiin.

Oi, nyt hän oli kaukana siitä, että olisi halunnut »alistua miehen ikeeseen». Hän opiskeli nyt viidettä lukukautta kielitiedettä. Puvussaan ja tukkalaitteessaan hän oli puritaanisen yksinkertainen. Väliin häntä kiusoiteltiin sillä, kuinka hän viisi vuotta sitten oli ihaillut vaaleanpunaisia pukuja, silkkisiä alushameita ja käherrettyjä otsahiuksia.

Sellaisia huomautuksia hän ei ollenkaan kuitannut pelkällä hymyilyllä, vaan selitti juurta jaksain, että hän silloin vielä oli ollut aivan arvostelukyvytön tyttö, mutta että nyt hänen kehityskulkunsa, hänen toverinsa

— kaikki — olivat johtaneet siihen käsitykseen, että täydellinen, uusi koko naissukupuolen olemassaolon arviointi oli tulossa.

Naisen piti olla vapaa, itsenäinen, riippumaton ihminen, vapaa avioliiton orjuudesta! Selvästihän näki, mikä seuraus oli avioliitoilla! Esim. kuinka onnettomaksi oli Monikan serkun rouva von Hammerhofin avioliitto muodostunut! Hänen poikansahan kuuluu olevan aika soma, mutta puolisoiden välit olivat kurjat. Sen oli Bertha kuullut monelta taholta.

Ja Bertha oli nyt kiitollinen äidilleen, joka oli osoittanut hänelle aikanansa ainoan naiselle onnellisen tien: vapautumisen! . . . Rouva von Holtz sitävastoin, joka niin sanoen oli pakottanut Marian menemään naimisiin ensimäisen tarjokkaan kanssa vain siksi, että hän oli naimaiässä, — sai nyt tarpeeksi tilaisuutta katua ymmärtämättömyyttään.

Marian avioliitto olikin toden todella onneton. Sen Monika huomasi, kun hän kerran tapasi äitinsä luona Hammerhofin parin.

Hammerhofit olivat läpikulkumatkalla Emsiin, missä heidän poikansa, nelivuotiaan Kurtin, piti saada kylpylähoitoa. Pienokaisella oli niin arat hengityselimet. »Minun perintöäni», sanoi Maria salavihaisin kasvonilmein. Hän oli säilynyt hyvin laihana, kuten oli nuorena tyttönä ollut; hänen esiintymisensäkin, jyrkkä suoruutensa ja kirpeä sanontapansa, oli samanlainen.

Kaikki kyllä tiesivät, jotka lähemmin tunsivat hänet, että tämän säröisyyden takana piili moitteettoman kunnollinen luonne, velvollisuudentuntoinen, vakava, olemus, mutta hänen siroutta vailla oleva esiintymisensä, jossa ei ollut hiventäkään naisellista pehmeyttä, teki ymmärrettäväksi sen, ettei hänen miehensä viihtynyt kotosalla.

Huhuttiinpa sitäkin, ettei ollut kehumista aviollisessa uskollisuudessakaan, vieläpä sanottiin hänen liian mielellään ja usein turvautuvan viinin iloihin.

Kaikissa tapauksissa ei Maria itse puhunut koskaan sanaakaan siitä, ei myöskään valitellut kohtaloansa.

Vieraitten mielestä oli herra von Hammerhof eittämättä miellyttävämpi heistä molemmista. Hänellä oli hauska käytöstapa, rakastettava olemus. Muitten seurassa hän oli aina kohtelias ja ystävällinen vaimolleen, jota vastoin tämä kohteli häntä erityisen tylysti. Saattoipa hän sanoa tälle vieraittenkin kuullen hyvin karvaita sanoja; silloin kuvastui hänen ennen aikojaan kovettuneilla kasvoillaan viiltävä ylenkatse.

Silloin vain hän oli toisenlainen, kun näki lapsensa, piteli poikaa käsivarsillaan ja katseli häntä sanomattoman hellästi. Tässä kuivahkossa naisessa, jossa ei ulkonaisesti ollut mitään äidillistä, paloi äidinrakkaus kauniisti ja voimakkaasti hehkuen.

Se, että Maria terveydeltään heikkonakin usein valvoi öitä pienokaisen sairastaessa, ei ollut merkillistä, senhän oli paroonitar Birkenkin tehnyt lukemattomia kertoja. Mutta se, ettei hän antanut lapsen täyttää jokaista oikkua, vaan rankaisikin Kurtia, niin tuskallista kuin se hänestä olikin, ja että hän kieltäytyi täyttämästä lapsen monia haluja hänen kehityksensä hyväksi — se se juuri erotti Marian äidinrakkauden rouva von Birkenin äidinrakkaudesta.

Ei ollut toista paremmin hoidettua ja kasvatettua lasta kuin Kurt, mutta hänen terveydessään oli paljon toivomisen varaa. Tässä lapsessa, jonka vanhemmat eivät koskaan olleet rakastaneet toisiaan, oli jotakin surullista, hänen hymynsäkin oli jossakin määrin surkastunutta. Hän ei rakastanut ketään muuta kuin äitiään, kyyristyi usein kuin suojaa anoen tämän syliin, ja Marian

jäykät kasvot kirkastuivat ihmeesti hänen kumartuessaan vaalean pikku pään ylitse.

»Äitinä olo — on sittenkin naisen ainoa onni!» sanoi hän, kun Birkenillä asiaankuuluvasti ihailtiin hänen lastaan.

Mutta Monika väitti vastaan. »Ainoa onniko? Sitä et saa todistetuksi. Onni, — tietysti. Mutta ainoa? . . . Rakkaus lapseen ei toki läheskään voi vetää vertoja onnelle, jota puolison rakkaus tuottaa.»

Maria nauroi pilkallisesti ja vastasi parilla terävällä huomautuksella. Huomautuksilla, joita Monika ei kumonnut, sillä hän ei enää pitkiin aikoihin ollut pitänyt väittelyistä. Vähimmin sellaisista, joita käytiin Marian käyttämässä terävässä sävyssä. Monika oli nykyään sillä kannalla, että vakaumuksettomat ihmiset, kunhan heillä vain oli moitteettomat tavat, olivat hänestä mieluisemmat kuin arvokkaammat luonteet, jos ne ilmenivät kovin jyrkässä muodossa.

Tämän vakaumuksensa hän puki sanoihin, joihin rouva Birken vastasi aivan kuohuksissaan, että tuo oli liikaylevyyden huippu, mitä hän ei koskaan olisi uskonut tyttärestään. Ensi sijalla tuli olla mielenlaatu ja vielä kerran mielenlaatu, sitten pitkä välimatka ja senjälkeen älykkäisyys ja vasta pitkän matkan päässä käytöstavat ja muodot.

Kovimmin arvosteli Heinz-poika sisarensa elämänkäsitystä.

»Sinä olet ennen ihaillut arvokasta, mutta nyt palvot mitättömyyksiä! Ennen pidit hiomattomista jalokivistä ja nyt hiotuista piikivistä! . . . Sanotaanhan, että elämä hioo kristallit niin usein haavoittaviksi piikiviksi.»

»Tietysti ovat minulle paremmin mieleen somat sileät piikivet kuin tuollainen terävä kristalli, joka haavoittaa.»

Silloin nousi Heinrichin suuttumus huippuunsa.

»Siis sinä myönnät, sinä myönnät sen?! Sinusta on itsestäsikin tullut juuri tuollainen siloinen mitättömyys.»

Monika hymyili. Hänhän oli jo aikaa sitten luopunut tyttövuosiensa kovaäänisestä loppumattomasta naurusta.

Hän hymyili. Herttaisen rakastettava ja hiukan tavanmukainen oli tämä hymy, ja se sai Heinrichin yhä kovemmin haarniskoimaan itsensä.

»Siloinen mitättömyys!» toisti hän vihasta väristen, »sinusta on tullut muotinukke, jolla on hyvä käytös sydämen asemesta ja ennakkoluulot aivojen sijasta.»

»Ja liian paljon pitkämielisyyttä, joka saa minut sinua kuuntelemaan», sanoi Monika suoristaen ryhtiään. Sitten hän napitti pitkät hansikkaansa ja sanoi hyvästellessä äidilleen:

»Saat suoda anteeksi, äiti, ellen enää usein käy täällä; Heinrichin puhetapaan ei minulla ole enää sopivia vastauksia.»

Ja hän meni ojennettuaan veljelleen kätensä hyvin kohteliaasti ja suudeltuaan äitiään poskelle.

Heinrich sanoi myöhemmin aivan järkytettynä: »Äiti, jos ennen olisin sanonut hänelle tuollaista, olisi hän heittänyt jotakin päähäni, olisi puolustautunut, kumonnut väitteeni, — ja usko minua, se olisi ollut paremmin mieleeni, jos hän olisi vastannut minulle voimasanalla, kuin täten! . . . Hänellähän oli kyllä ennen vaarallisia taipumuksia — — hän oli pantterikissa . . . Mutta hänessä oli toki arvokasta ainesta ja erikoinen hän oli. Entä nyt? . . . Hän on pelkkä naamio, äiti, seuranukke, — piikivi — ja oli sentään ennen kristalli!»

»Niin, hänellä ei ole kipinääkään minun luonteestani», sanoi paroonitar surullisena, »mutta älä huoli siitä, rakas lemmikkini, älä sen anna pahoittaa mieltäsi! Sinä näytät muutoinkin väsyneeltä, Heinz-poikani!»

Heinrich siveli ohimoitaan. »Se menee ohitse.»

»Mutta sinä näytät todellakin huonolta», jatkoi rouva von Birken niin vakuuttavalla lämmöllä, että Heinrichin kasvot saivat aivan vaistomaisesti kärsivän ilmeen. »Sanohan, mikä sinua vaivaa, rakkaani! Kenties teet liian paljon työtä? Hyvä Jumala, lakitiede on varmaan vaikeinta kaikista, mutta se on sinun arvoistasi. Kunhan et vain liiaksi rasitu! Säästä itseäsi, Heinz-poika, säästä itseäsi!» —

Ja tämän itsensä säästämisen Heinz-poika ottikin vakavalta kannalta. Valitsemansa oppiala ei suuresti häntä miellyttänyt. Parhaiten hän viihtyi nuorten ja nuorimpien kirjallisuuden harrastajien piirissä, joka kokoontui joka iltapuoli eräässä kahvilassa. Siellä istuttiin monet tunnit yhdessä, juotiin mustaa kahvia ja moitittiin hallitsevia kirjailijasuuruuksia. Tämä ajanviete sai siitä eloisuutta, että siinä oli naissukukin edustettuna. Eräs nuori runoilijatar, joka jokaiselle uudelle tutulle ensimäisten viiden minuutin kuluessa vakuutti, että hän oli hyvin luonnonvastainen — kaksi näyttelijätärtä »Sateenkaaren» varieteesta — ja eräs paljasjalkainen tanssijatar koettivat kietoa taivaallisia ruusuja nuorten runoilijain maalliseen elämään.

Heinz-pojalla oli arvokas paikka tässä piirissä. Täällä oppimillaan viisauksilla oli häneen suurempi vaikutus kuin luentosalissa kuulemillaan. Nämäpä olivatkin hänen mieleensä nämä loputtomat väittelyt, kahvin ja savukkeen keralla, naturalismista, mystisismistä, symbolismista, uus'impressionismista, — — niitä keskeytti vain lyyrillisten runojen esitys, joka kulloisenkin tekijän ystäviltä sai osakseen myrskyävät suosionosoitukset.

Heinrichin runot saavuttivat ennen kaikkea naisten suosiota.

»Niin tunnelmallisesti kuin pikku parooni Heinz ei

kukaan muu runoile», sanoi paljasjalka-tanssijatar kyyneleet silmissä, kun tämä oli lukenut runonsa: »Sinipunervalle rakastettuni makuuhuoneen amppelille.»

Nämä kirjalliset ilot olivat loputtomat, keskustelut yli äyräitten tulvivia. Seurue oli usein vielä silloin koolla, kun aamunsarastus hiipi ikkunoista sisään ja nuorin viinuri, jonka suuri pää nuokkui uneliaana olkapäitten välissä, tuijotti kostonhimoisin silmin väsymätöntä seuruetta.

Heinrichistä ei ollut mieluista, kun hänen äitinsä vielä oli hereillä hänen kotiin tullessaan.

Kaikkiin hänen esittelyihinsä vastasi äiti, ettei hän saisi nukutuksi, kun hänen lemmikkinsä ei turvattuna maannut vuoteessaan. Ja olihan hyvin rumasti lemmikin puolelta, että tämä antoi äitinsä niin kauan odottaa, mutta nukkumaan hän ei mennyt, oi ei! Hän uhrautui hänen takiansa.

Heinrich malttoi olla sanomatta, että hän mielellään olisi ilman tätä uhria. Hän suhtautui äitiinsä hyvin hienotuntoisesti esiintymisessään. Mutta sisimmässään kävi hänelle tuo liian hellä holhous yhä sietämättömämmäksi.

Jonkun aikaa hän oli kahden vaiheella, sitten hän kumminkin sai asian ratkaistuksi ja sanoi äidilleen eräänä päivänä, että hän tästä lähtien halusi asua yksinään.

»Et saa panna pahaksesi, äiti, mutta sinun läheisyydessäsi ei minusta tule miestä kuten tarvitsisi elämää varten. Tämä ikuinen hoivaaminen, taputteleminen ja suuteleminen — enhän toki enää ole mikään kapalolapsi. Ja tulen tietysti täällä usein käymään.»

»Heinrich, eihän se toki oli mahdollista! Aiotko jättää minut?! Sitä et toki saattane tehdä minulle. Minulle . . . äidillesi, joka olen koko elämäsi ajan uhrautunut puolestasi.»

Hänen äänessään värähteli hänen koko tunteensa syvyys tätä poikaa kohtaan, hänen elämänsä suurin ja valtavin tunne.

Hän ei puhunut äänekkäästi kuten tapansa oli kiihtyneenä ollessaan. Tuo kuulosti niin kaiuttomalta . . . sortuvalla äänellä lausuttuna: »Heinrich, olenhan tehnyt kaikki, mitä silmistäsi olen lukenut, — kaikki . . . kaikki.»

Heinrich epäröi.

»Niin, osaan antaa sille arvoa, äiti. Varmasti . . . Älä pidä minua kiittämättömänä! Olenhan jo aikaihminen, täytyyhän minun viimeinkin oppia seisomaan omin jaloin.»

Äiti ei tiennyt enää mitä sanoa, — hän, jonka puhe tavallisesti ryöppysi hilpeästi kuin pieni puro yli kivien ja kantojen. Isku oli ollut liian äkillinen, tuli liian kirkkaalta taivaalta. Hän toivoi vieläkin, ettei Heinrich toteuttaisi aiettaan. Sitä hän ei toki saattanut tehdä hänelle.

Mutta huonosti hän tunsi oman lihansa ja verensä. Birkenin lapset eivät luopuneet tuumastaan.

Hänen elämänsä raskaimpia iskuja oli päivä, jolloin Heinz-poika lähti hänen luotaan.

Tämä oli vuokrannut itselleen kalustetun huoneen ylioppilaskorttelissa ja näytti hyvin ylpeältä ja onnelliselta vihdoin saavutetussa vapaudessaan.

Hänen äitinsä oli toivonut, että hän jo muutaman päivän kuluttua palaisi takaisin, että hän ei voisi elää ilman hänen huolenpitoaan ja vaivaansa. Mutta hän pettyi.

Söipä Heinrich sitkeän ravintolaleikkeleensä, joka hänellä oli edessään äidin ihanien lihapatojen asemesta, oikein vapautuksen tuntein. Totta oli, että äiti oli aina pitänyt hänestä liikuttavaa huolta, mutta liiallisuutta hän ei sietänyt!

Pohjaltaan hyväntahtoisen luonteensa mukaan hän kävi ensin joka päivä äitinsä luona. Mutta sitten kävivät hänen siteensä kahvilaystävättäriin ja -ystäviin yhä lujemmiksi, ja sikäli harvenivat yhä käynnit äidin luona. Rouva von Birken ei vain voinut mukautua eroon lempipojastaan. Hänestä tuntui, että elämältä oli ryöstetty sen parhain sisällys.

Mitä olikaan nyt herääminen aamuisin, kun hän tiesi, että nyt ei ollut kuten ennen, jolloin tarvitsi vain avata ovi nähdäkseen poikansa rakkaat kasvot aamu-unen helmoissa!

Minkä arvoinen olikaan päivä, kun ei tarvinnut huolehtia siitä, mitä Heinrich söisi, millä häntä ilahduttaisi...

Hänestä tuntui äidinkohtalonsa ansaitsemattoman kovaonniselta. Mitä hänellä oli nyt enää lapsistaan? Se ei hänestä ollut niin tärkeää, että Alfred yhä harvemmin kävi hänen luonaan. Heidän välillään ei koskaan ollut läheistä sidettä.

Hän kärsi siitä, että Monika oli niin muuttunut. Millainen hyväilevä lämminsydäminen lapsi Mone olikaan ollut ennen!

Mitä Heinz-poikaan tuli, ei hän syyttänyt häntä hänen karkaamisestaan, — olihan hän niin jalo ihminen, että siihen kai oli joitakin vaikutteita syynä, hämäriä voimia, joista rouva Birken ei itsekään päässyt koskaan selville. Mutta oli nyt miten oli — onnettomuus oli tapahtunut: lemmikki oli ryöstetty hänen äidilliseltä sydämeltään. Lapsi raukka asusti nyt huoneessa, jonka vuoteessa oli vain peitteitä »eikä edes höyhenpäällyspatjaa», ja aamuisin hän sai teen, viinin, kinkun, käristetyn munan ja marmelaadin asemesta — vain sikurikahvia ja margariinilla siveltyä vehnäleipää. — —

Karl jäi nyt enää äidin luo. Eikä hänestä ollut lohtua riittämiin.

Olihan hän kyllä hauska, hyväntahtoinen poika, mutta hänellä ei ollut minkäänlaisia harrastuksia, jotka olisivat liittäneet häntä äitiin, ei rahtuakaan hänen toisten lastensa henkisestä lahjakkuudesta.

Hän oli nyt kohta kahdeksantoista vanha ja yhä vielä keskiluokilla.

Ulkonäöltä hän oli huomattavan kaunis poika. Yhä vieläkin keruubin näköinen. Hänen pehmeäpiirteistä ylähuultaan ei vielä parranhaiven varjostanut, hänen hipiänsä oli valkea ja ruusuinen kuin pikkulapsella. Hiuksissa oli vielä kultainen hohde ja tummissa silmissä viaton ilme.

Yhä vieläkin hän oli huoleton ja kevytmielinen sillä erotuksella vain, että nämä huikentelut oli paljon entisestään suurentuneet. Nyt hän ei enää ryövännyt pikkurahoja, vaan teki sitoumuksia, jotka hänen äitinsä sitten lunasti tuskalla ja vaivalla, itkulla ja valituksella. Usein, kun hän ei enää tahtonut antaa hänelle mitään, meni hän Monikan luo, jolla aina oli hänelle pari kultarahaa annettavana.

Vähitellen hän totuttautui kuuntelemasta oppitunneilla. Se oli niin väsyttävää ja käsittämätöntä. Hänen piti tietysti päästä kimnaasiluokille, se oli selvää, — että voisi suorittaa ainakin vapaaehtoistutkinnon.

Mutta siitä hän kyllä jotenkin selviytyisi, kai sen saisi järjestetyksi. Kaikkihan järjestyi aikanaan . . .

Hänen ruumiinsa vain oli koulupenkin ääressä. Hänen henkensä liiteli auvoisissa etäisyyksissä.

Nautinnot, joita hän kuvitteli mielessään, eivät ollenkaan olleet kiihoittavimpia. Jotenkin tällaisia: maata hiljaa sinisen järven pehmeällä rantahiekalla paljaat jäsenet ilman ja auringon hyväileminä . . . Hiljaisuutta ja vaikenemista ympärillä . . . ei mitään tehdä, ei ajatella, — — tuijottaa kimalteleviin aaltoihin, jotka jär-

ven selällä lainehtivat ja polttaa savukkeita . . . Tai: syödä hyvää ruokaa, paljon ja hyvää, mehuisaa paistia ja viileitä hedelmähyytelöjä . . . Tai: sievä tyttö, joka oli hyvin herttainen ja rakas häntä kohtaan.

Todellisuudessa pitivät monet tytöt hänestä. Hänen kauneutensa, hänen rakastettava olemuksensa voitti monen sydämen. Itse hän ei juuri ollut intohimoinen, mutta ilomielin otti vastaan tarjotun rakkauden.

Rouva von Birken oli aivan suunniltaan ruusunpunaisten kirjeitten takia — »useimmat täynnä kirjoitusvirheitä vielä lisäksi» — joita pojalle lensi taloon. Hän otti kirjeet, avasi ne, näytti niitä syylliselle ja purki vihaansa hänen turmeluksensa takia, mihin tämä vain rehellisen ymmärtämättömänä vastasi:

»Mutta eihän siinä ole mitään, äiti, — — hän on todellakin hyvin sievä tyttö.»

»Jumalani, mitä sinusta tuleekaan?» voihkaisi äiti.

Poika nytkäytti neuvotonna olkiaan.

»Mutta ethän sinä kuitenkaan voi koroilla elää, eihän meillä ole siihen varaakaan. Miehellä pitää olla jotakin tekemistä, jokin toimi, — täyttää velvollisuuksia! Sano nyt itse mitä haluat! Mihin sinulla on taipumusta, — — jotakin!»

»Ei mihinkään», sanoi Karl huolettomasti.

Sitten hän äkkiä sai mielijohteen. »Tahtoisin mielelläni erota koulusta, äiti.»

Rouva von Birken väänteli käsiään. »Karl, kuinka uskallat sanoa minulle noin?! Kuinka uskallat?! — — Nyt tahdot erota, keskiluokilta! Karl, etkö tiedä, millaiseen sukuun kuulut? Isoisäsi oli yliopiston professori ja sisaresi pääsi yläluokille, vaikka oli tyttö. Ja jos ei avioliittoa olisi tullut, olisi hän nyt tohtori. Niin juuri! — Ja Alfredkin on toki suorittanut ylioppilastutkinnon ennen upseeriksi tuloaan. — — Entä Heinz-poika! — — Hä-

nen ylioppilaskirjoituksensa olen sidottanut . . . vihreisiin nahkakansiin . . . muistoksi lapsille ja lastenlapsille . . . sellainen on se kirjoitus! — — Karl, jos sinä tahdot jäädä niin tietämättömäksi, niin minä en jaksa sitä kestää! En millään!»

»No, katsotaanhan, katsotaanhan», sanoi Karl sovittaen. Mutta se ei kuulostanut kovin toivehikkaalta.

Ainakin sai hyväuskoinen rouva von Birken uutta rohkeutta tästä hillitystä lauselmasta.

Olihan Karl niin hyvä poika ja kenties hän todellakin nyt viimein parantaisi tapansa.

Sentähden olikin ankara isku hänen vastaherätetyille toiveilleen, kun jo viikon kuluttua tästä keskustelusta Karl tuli hänen luokseen pyytäen häneltä välttämättä paria tuhatta markkaa.

Äiti oli aivan onneton. Mitä hän sitten oikeastaan ajatteli? Mihinkä koululainen yleensä saattoi tarvitakaan niin paljon rahaa? —

Pojan antamat selitykset olivat niin huikeita, ettei äitikään kaikesta herkkäuskoisuudestaan huolimatta uskonut niistä sanaakaan.

Mutta kuten tavallista, ei Karlista päässyt sen pitemmälle.

Jos hänen valheensa todisti perättömäksi, keksi hän samassa uuden. Vähimmättäkään hämmästyksen hivenettä, silmänräpäystäkään tuumimatta uusia verukkeita. Hän, jolla muuten oli niin vähän elävää mielikuvitusta ja niin vähän henkistä vireyttä, ei koskaan ollut hetkeäkään pulassa keksiessään monimutkaisimpia juttuja.

Vakavammin kuin tavallisesti koski häneen nyt äidin kieltäytyminen antamasta hänelle penniäkään.

Hänen verevät kasvonsa olivat kalvenneet; hän puri alahuultaan niin kovasti hampaillaan, että siitä pusertui veripisara.

»Minun täytyy saada rahaa, äiti.»

»Saadaanpas nähdä, täytyykö sinun.»

Karl käännähti nopeasti ja lähti huoneesta. Hän meni Monikan luo.

Kun oli jokseenkin varhaista, ei sisar ollut vielä pukeutunut valmiiksi. Hän istui kampausviitta päällään kuvastimen edessä ja hänen kamarineitonsa harjasi hänen kauniita kastanjanvärisiä hiuksiaan, jotka valtavina aaltoillen valuivat alas.

Hän oli päästänyt Karlin ilman muuta pukuhuoneeseensa, pitäen tätä vielä lapsena. Kaikki ihmiset pitivät Karlia lapsena.

Karl istuutui valkeaan, Ludvig viidennentoista tyyliseen nojatuoliin ja katseli hajamielisenä, kuinka kamarineito viimeisteli tukkalaitetta. Sitten lähetettiin tyttö pois hänen pyynnöstään, ja nyt hän pyysi hitaalla, hiukan kömpelöllä puhetavallaan sisareltaan kahtatuhatta markkaa, joita antamasta äiti oli niin suuttuneena kieltäytynyt.

Monika ei myöskään ollut taipuvainen.

»Rakas poika, minä en ole sanonut tai kysynyt sanaakaan, kun olit vailla kahta- tai neljääkymmentä markkaa. Mutta kaksituhatta? — — Mihin tarvitset kaksituhatta markkaa?»

»Kunniavelkaan.»

»Koululaisilla ei ole kunniavelkoja.»

»Onpa.»

Hänen pehmeät kasvonsa saivat masentuneen ilmeen.

»Kerro minulle asia, Karl.»

»Oi Mone, ei se sillä parane! Anna minulle rahat. Näetkös, sinä olet ainoa ihminen, jolta voin sitä pyytää, äiti rupesi parkumaan, kun häneltä pyysin. Alfred ja Heinrich tarvitsevat itsekin enemmän kuin heillä on. — Mone, anna minulle ne.» Hän pusersi hänen käsiään.

»Minä, — — eihän minullakaan ole», sanoi Monika jo hiukan horjuen, »tiedäthän, Karl, ettei minulla ole rahaa. Georg ostaa minulle kaikki mitä tarvitsen, mutta ei anna rahoja haltuuni. En mitenkään voi antaa sinulle noita kahtatuhatta.»

»No, puhu siitä sitten miehellesi», huudahti Karl tavallista päättävämmin.

»Hyvä», vastasi Monika hetken tuumittuaan, »puhun hänelle siitä tänään aamiaisen jälkeen».

»Ja tulen kuulemaan vastausta tänä iltana.»

»Älä tule. Olemme pyydetyt päivällisille. Mutta kirjoitan sinulle ja lähetän kirjeen jo tänään iltapäivällä palvelijan muassa sinulle.»

»Helpotuksesta hengähtäen Karl kumarsi ja suuteli kiitollisena sisarensa kättä.

Talosta lähtiessään hän näytti saaneen jälleen takaisin kaiken joustavuutensa.

Mutta Monika piti lupauksensa. Heti aamiaisen jälkeen, joka syötiin kahden, hän pyysi miestänsä antamaan Karlille kaksituhatta markkaa.

»Kielletään kohteliaimmin», sanoi tämä.

»Oi Georg . . .»

»Rakas ystävä, pöyristyttävää mielettömyyttä olisi antaa sellainen summa alle kahdeksantoistavuotiaan pojan käsiin. Mihinkä hän oikeastaan sen tarvitsee?»

»Hän sanoo sen olevan kunniavelan.»

»Kunniavelan? Sillä sanalla monet ihmiset merkitsevät hyvin kunniattomia velkoja.»

»Voi, Karl on niin herttainen, kiltti poika.»

»On kyllä, hän on hyvin kiltti, mutta sillä syyllä ei saa tukea hänen taipumustaan kevytmielisyyteen, pohjattomaan irstaisuuteen. Mitä seuraa siitä, jos annamme hänelle rahaa?! Hän tuhlailee sen kevytmielisellä tavalla!»

»Mutta jos hän sittenkin tarvitsee sen velkoihin . . .»

»Silloin hän kenties maksaa ne ja tekee heti uusia, vielä suurempia. Hänhän on silloin varma siitä, että nekin maksetaan.»

»Oi Georg, älä ole saita.»

»Rakkaani, tuota sanaa et varmaan tarpeeksi punninnut. Oletko koskaan huomannut minut saidaksi?»

»Et minua kohtaan, mutta muitten hyväksi et oikeastaan koskaan ole tehnyt mitään.»

»Jokainen on itseään lähinnä, perhe tietysti mukaanotettuna. Ei koskaan heru mitään hyvää rajattomasta säälistä kaikkea ja kaikkia kohtaan.»

»Mutta onhan Karl lankosi.»

»Lainmukaista velvollisuutta langon auttamiseen ei ole eikä näissä oloissa siveellistäkään. Jos veljesi sairauden takia olisi avustuksen tarpeessa tai tarvitsisi rahasummaa tulevaisuutensa perustamiseen, niin uhraisin sinun mieliksesi mahdollisesti enemmänkin! Mutta ei tuollaiselle kevytmieliselle nulikalle, joka ei aavistakaan, ei käsitäkään, mitä on velvollisuus.»

»Niin, tuota niin sanottua velvollisuutta ei meille liene koskaan tarpeeksi teroitettu», sanoi Monika miettiväisenä.

»Teiltä on puuttunut väkevää kättä. Isäsi kuoli liian varhain.»

»Eikä hän aikaisemminkaan välittänyt kasvatuksestamme, ja liian pian kasvoimme kaikki neljä äidin pään yli.»

»Niin, kun kerran otat sen puheeksi, Monika, — tiedäthän, etten koskaan kysymättä puhu omaisistasi, mutta kun siitä nyt kerran tuli puhe: sinun veljesi tuottavat minulle yleensä huolta. Kuulin äskettäin serkultani Aleksanterilta, joka on Alfredin pataljoonan komentaja, — että hän ei salli hänen enää kahtakaa vuontta pitää univormua.»

»Voi — —»

»Niin, se että hänellä on velkoja, ei olisi niinkään paha asia, mutta on kysymys eräästä sotilaan pahoinpitelyjutusta, jossa on puhuttu sinelmistäkin. Alfredia pidetään raaimpana, riidanhaluisimpana rykmentin upseerina.»

»Ja lapsenakaan hän ei ollut hyvä.»

»Eikä Heinrichkään näytä liikuskelevan parhaimmassa seurassa. Virastossa kertoi joku äskettäin minulle, että eräs parooni Birken oli »Sateenkaari» nimisessä kapakassa esittänyt »runoilunharrastajana» runoja, ja hän kysyi, oliko nuorukainen sinun sukulaisiasi. — Ja Karl, josta oikeastaan toivoin tulevan normaaliihmisen ja aikanaan kelvollisen upseerin, näyttää myös nyt tekevän kaunista alkua.»

»Niin, me olemme kaunista perhettä! Ja sinä olet nyt vielä jättänyt kuulussa kohteliaisuudessasi minut ja vaaralliset taipumukseni kokonaan mainitsematta», nauroi Monika.

»Oh, sinusta on hyvin nopeasti kehittynyt moitteeton nainen, sen sinä itsekin tiedät aivan hyvin.»

»Wetterhelmiläistä koulutusta.»

»Niin, rakkaani, ja mitä Karl'in pyyntöön tulee, niin huomannet, että olisi väärin tukea hänen typeriä kepposiaan.»

»Niin, sinä olet varmasti oikeassa, hän vain pyysi niin hartaasti — —»

»Ei mitään väärää hyväluontoisuutta! Kirjoita hänelle levollisesti, ettei sinulla ole rahaa ja että minä en sitä sinulle anna sellaisiin tarpeisiin, jotka ovat niin epäilyttävää lajia, ettei Karl itse voi niitä kertoa! Ja kolkuta hiukan hänen omaatuntoaan hänen elämänsä takia — sellaisena kuin nyt se ei käy laatuun!»

Ja Monika kirjoitti pari riviä äskeisen keskustelun

henkeen — ja hyvin täytetyn velvollisuuden tuntein hän lähti päivällisille. — —

Jälkiruokaa tarjottaessa pyysi eräs palvelija rouva von Wetterhelmiä puhelimeen.

Monika seurasi häntä ihmeissään, hiukan levotonnakin. Kuka tiesikään, että hän oli täällä?

Karl siellä oli. »Olen täällä teillä, Mone. Palvelija sanoi, missä olette. Minun täytyy puhella kanssasi.»

»Mutta Karl, Jumalan tähden, mikä nyt on?»

»Minä tarvitsen ne rahat, ja äiti on minulta juuri kieltänyt viimeisen kerran.»

»Mutta mihin sinä tarvitset?»

»Sehän on oikeastaan yhdentekevää. Mutta minun täytyy saada ne heti, viimeistään huomenna aamulla pitää minulla ne olla. Puhu siitä miehellesi.»

Harmistunein liikkein Monika pani kuulotorven kädestään, mutta päätti kuitenkin kutsua Georgia.

Kun tämä kuuli, mistä oli kysymys, tarttui hän tavallista kiivaammin kuulotorveen.

»Karl . . . sinäkö — —?»

»Niin.»

»Jos sinulla on jotakin sanottavaa minulle tai vaimolleni, niin odota hyväntahtoisesti, kunnes tapaat meidät kotona äläkä häiritse meitä ollessamme vierailulla muualla. Loppu!»

Hän soitti päättäväisesti kiinni. Sitten hän kääntyi Monikan puoleen.

»Hyvä ystävä, ensi hetkessä sinun olisi pitänyt sanoa veljellesi samaa, mitä juuri sanoin. Oli tarpeetonta kutsuttaa minua lisäksi. Se herättää tarpeetonta huomiota, kun meitä molempia näin myöhäiseen aikaan kutsutaan vieraassa talossa puhelimeen. Siis eikö niin: vastedes enemmän tahdikkuusvaistoa, rakkaani.»

»Suo anteeksi, minun ei olisi pitänyt kutsuttaa sinua.»

Yhdessä he palasivat taas ruokahuoneeseen ja hyvin hupaisen illan kuluessa Monika unohti välikohtauksen. — Mutta seuraavana aamuna hän päätti heti käydä katsomassa Karlia. Oli sunnuntai, veli ei siis ollut koulussa.

Monika sanoi miehelleen tulevansa takaisin murkinalle ja ajoi äitinsä luo.

Palvelustyttö sanoi armollisen rouvan jo pari tuntia sitten menneen parooni Heinrichin luo viemään suurta punssitorttua, joka oli hänelle sunnuntaiksi leivottu. Monika peitti vaivoin hymyilynsä; hänen äitinsä oli enemmän Heinz-pojan ylioppilaskammiossa kuin omassa asunnossaan.

Mutta hänelle sopikin oikein hyvin, että sai Karlia nyt puhutella yksinään. Silloin saisi hänet läksyttää perin pohjin.

»Onko Karl jo syönyt aamiaista?»

»Ei, Karl-herra nukkuu vielä, sunnuntaisin hän aina nukkuu pitkään», sanoi tyttö ja hymyili säteilevästi. Kuten useimmat muutkin naisihmiset oli hänkin suopea Karlille.

Monika katsoi kelloa. Puoli kaksitoista. Puoli yhdeksi hänen oli oltava kotona. Hän ei todellakaan voinut sen vuoksi odottaa siksi kunnes unikeko heräisi; hänet piti heti herättää.

Hän meni käytävää pitkin perimmäiseen huoneeseen päin, joka oli Karlin asuntona. Hän koputti.

Ja sitten kovemmin . . . ja vielä kerran . . .

Ei vastausta. Nukkujan unta eivät rahahuolet kumminkaan näyttäneet häiritsevän. Luultavasti hän oli eilen liioitellut kuten jo monet kerrat ennen. Nähtävästi ei veljelle ollenkaan ollut tarpeen se sadanmarkan raha, jonka hän oli pistänyt vasemman hansikkaansa aukeamaan antaakseen sen heti tervehtiessä Karlille. Se oli

ajateltu hänelle kipurahaksi eilisen kieltävän vastauksen takia. Hänen miehensä oli saanut hänet täydelleen vakuutetuksi. Olisi ollut hänen velvollisuutensa vastaista vielä edistää Karlin pohjatonta kevytmielisyyttä.

»Karl — —!»

Ei vieläkään vastausta.

Silloin hän painoi ovenkahvaa ja astui sisään.

»No, laiskuri», sanoi hän ikkunasta tulvivan auringonvalon sokaisemana.

Hän astui lähemmäksi vuodetta, astui lähemmäksi . . . ja näki . . .

Eikä tajunnut.

Tuohan oli . . . tuohan oli verta, tuo tumma lammikko maassa, peitteessä, tuossa paljaalla rinnalla hänen edessään . . .

Molemmin käsin hän tarttui veljensä olkapäihin . . . ja lennähti samassa taapäin kauhistuen sitä jäistä kylmyyttä, joka huokui häntä vastaan.

Eihän tämä . . . ollut mahdollista! Kaiketi hän vain nukkui! Hänen silmänsä olivat rauhallisesti ummessa, pitkät ripset varjostivat tummina poskia. Hiukan avoimella suulla, josta valkeat hampaat kuulsivat, oli surullinen ilme. Niin, hiukan surulliselta hän näytti, vakavammalta kuin tavallisesti.

Nuo ihmeen kauniit, surulliset kasvot lumivalkean nuorukaisrinnan yläpuolella ja kaikkialla olevat veritahrat, jotka olivat kuin tummat kukat . . . olivathan ne unta, kuume-unta!

Eihän tämä voinut olla todellisuutta!

Unta myös revolveri, johon hänen jalkansa juuri osui. Unta kouluvihosta reväistyt pari lehteä yöpöydällä ja niissä sanoja, joille veri oli räiskynyt, sanoja, joita hän koetti lukea, mutta ei ymmärtänyt, sillä hänen silmänsä edessä tanssi hurja värikarkelo

— — —

Hän luki nuo lehdet vasta paljoa myöhemmin. Kolmea päivää myöhemmin, kun kaikki tuo kauhea oli sivuutettu: hetki, jolloin noudettu lääkäri sanojen asemesta vain kohautti hartioitaan, — äidin epätoivon puuskat —, hautajaiset. —

Ja nyt Monika istui yksin pukuhuoneessaan ja koetti lukea noita rivejä. Siinä oli kirjoitettuna hänen veljensä avuttomalla käsialalla, josta häntä oli niin usein härnäilty:

»Pyydän teitä kaikkia suomaan minulle anteeksi. Mutta parempi on, että minä menen. Minulla on niin paljon vaikeita pulmia, enkä tiedä, kuinka niistä suoriutuisin. Teidän ei pidä luulla, että olen tehnyt jotakin huonoa. En ajatellut mitään silloin, kun äskettäin eräs ystävätär pyysi minua ostamaan hänelle jalokivisormuksen. Minunhan piti vain antaa nimikirjoitus eikä rahaa ollenkaan. Hän tahtoi itse sen maksaa.

Mutta nyt aikoo jalokivikauppias ilmiantaa minut yleiselle syyttäjälle, koska se oli ollut petosta ja Lonny oli heti taas myynyt sormuksen. Mutta eihän käy päinsä, että joudun vankilaan.

Minä pyysin teiltä niin hartaasti rahaa, mutta äitihän ei tahtonut antaa ja hän olikin kai oikeassa, sillä äitinä piti hänen olla hiukan ankara, ja sitäpaitsi oli rahasumma hänelle liian suuri. Minä luulin, että Monika antaisi sen minulle. Hän oli ainoa toiveeni, hän on aina ollut minulle rakas sisar. Oi Jumala, kuinka mielelläni aina toin jotakin hänen ilokseen. Ei kukaan muu osannut niin iloita kuin Monika ennen.

Monika on aina ollut niin hyvä, hänen miehensä vain on tehnyt hänestä niin kylmän ja kovan — —»

Hän ei saattanut lukea pitemmältä. Kuumat kyyneleet sumensivat hänen katseensa ja kumpusivat hänen

silmistään. Ne olivat kuumimmat kyyneleet, mitä hän konsaan oli itkenyt. Hänestä tuntui kuin ne olisivat polttaneet hänen ihoaan vieriessään poskia alas.

Nyyhkytys pudisti häntä kuin myrsky. Ei hän kuullut ollenkaan, että viereisen huoneen ovi aukeni.

Georg tuli vaimonsa luo. Hän sanoi liikutettuna:

»Rakkaani, älä antaudu noin tuskasi valtaan.»

»Miksi en?» kuohahti Monika. »Miksi en antautuisi tähän tuskaani? Veljeni kuoli ja . . . meidän oli syy.»

»Meidänkö syy? — Nuo ovat houreita, Monika. Hän meni kuolemaan, kun hänellä ei ollut siveellistä tarmoa. Hän oli lapsi, joka viskasi luotaan kalleimman omaisuutensa — elämän — hukaten sen kuin toiset lapset lasipallon.»

»Hän kuoli sentähden, että olit kovasydäminen ja minä sinun kerallasi.»

Georg silitti lohduttaen hänen hiuksiaan. Hänen kasvonsa tulivat rahtusen kalpeammiksi, kun Monika hätkähtäen väisti hänen kosketustaan.

»Rakkaani, hermosi ovat nyt liiaksi rasittuneet. Se on syynä siihen, että puhut pätemättömiä. Emme olleet kovasydämisiä. Ei ainoakaan järkevä ihminen voinut ilman muuta suostua pojan pyyntöön — olenhan sen sinulle selvittänyt.»

»Niin olet!»

Monika oli noussut seisomaan, vihanlieska säkenöi hänen silmistään.

»Niin olet tehnyt. Ja minä olin kylliksi tyhmä ja luonteeton omaksuakseni taas yhden kovasydämisistä mielipiteistäsi! — — Jumalani, voi sitä poikaa, rakasta poika poloista!»

Hän nyyhkytti ääneen.

Ja uudestaan lähestyi Georg häntä: »Rakas ystäväni, rauhoituhan toki.»

Ja uudestaan Monika väisti hänen kosketustaan ja hänen kyyneleensä tyrehtyivät hehkuvaan vihaan, joka taas leimahti hänessä eloon.

»En tahdo rauhoittua. Tahdon itkeä tuskasta silloin, kun sitä haluan! En tahdo antaa kaiken itsessäni tukehtua siihen panssariin, jota sinä pidät päälläsi, tapojen, velvollisuuden ja säännönmukaisuuden rautapaitaan. — — Siinä, lue, mitä veljeni on kirjoittanut kuolinhetkellään ja hänen sydänverensä on sille räiskynyt: 'Mone on aina ollut niin hyvä, hänen miehensä vain on tehnyt hänestä niin kylmän ja kovan — —'»

»Ja nämä onnettoman, huonosti kasvatetun ja harhaan johdetun nuoren ihmisen sanat — —»

»Ovat minulle osoittaneet, kuinka on laitani!» keskeytti Monika. »Niin, joka sana siinä on totta! Olen avioliittoni hyväksi uhrannut koko persoonallisuuteni. Parhaimman itsessäni olen väkivaltaisesti tukahduttanut, jokaisen innostuksen ja lämminsydämisyyden kipunan sammuttanut ennakkoluulojen jäävaipan alle! — — Pois tahdon, — pois luotasi, kun kuoletat minussa kaikki, mikä minussa on alkuperäistä. Tahdon taas olla oma itseni!»

Georg von Wetterhelm oli kalmankalpea.

»Monika, tuskasi tekee sinusta epäoikeudenmukaisen! Tahdon tänään antaa anteeksi, — tänään — kaikki.»

»En tarvitse anteeksiantoasi. Tahdon pois, — pois, millä hinnalla hyvänsä!»

Omituisen tukahtunut äännähdys puristui Georgin suusta. Hetkisen vain — sitten hänen äänensä oli luja kuten aina: »En voi sinua väkisin pidättää.»

»En minä sallikaan itseäni pidättää!»

Hurjat liekit paloivat Monikan silmissä.

Tuo ei enää ollut lempeä, säädyllinen puoliso, joka viiden vuoden ajan oli ollut Georg von Wetterhelmin sy-

dämenilona, — joka viiden vuoden ajan oli taltuttanut itseään heidän onnensa tähden. Tuo oli taas entinen hillitön olento, joka antautui joka tunnelman valtaan, ahmi jokaisen aistimuksen kaikkinensa, viimeistä väljähtynyttä pisaraa myöten.

Ja tämänkin maljan hän tyhjensi pohjaan asti: hän ei keksinyt tarpeeksi moitteita sille, joka tähän saakka oli hänelle ollut rakkain maailmassa.

»Olen tullut huomaamaan, kuinka jääkylmän itsekäs sinä olet! Miksi et antanut Karlille rahoja?»

»Ei raha ollut pääsyynä — —»

»Sen tiedän! Ja se onkin juuri kauheinta: periaatteittesi takia et sitä tehnyt! Jäykkien, kovasydämisten periaatteittesi takia! Niitä yksin sinä rakastat. Et ole minuakaan koskaan rakastanut. Sinä menit kanssani naimisiin, kun m i n ä sinua rakastin! Tahdoit lämmittää viluista sydäntäsi minun hehkullani!»

»Monika!»

Georg von Wetterhelm puristi kovat huulensa yhteen. Hän ei enää virkkanut ainoatakaan sanaa . . . onnelleen, joka lähti hänen luotaan.

12.

Vanha sokkeloinen talo erään kadun varrella Zürichissä. Kuluneita portaita, vinoja ovia, joihin on nauloilla kiinnitetty tusinoittain nimikortteja. »*Stud. jur.* vapaaherra von Neuern, *stud. med.* Hans Fischer, *stud. med.* Pietro Liguro, *stud. med.* Olga Nikolajewna Murawskaja, *stud. phil.* Bertha Reckling.»

Neljännessä kerroksessa asui Bertha, joka oli jo toista lukukautta opiskelemassa Zürichissä, yhdessä lääketieteen ylioppilaan Murawskajan kanssa.

Asuntoon kuului kolme kamaria ja keittiö. Viime-

mainittua käytettiin harvoin, sillä tytöt söivät ateriansa ravintolassa ja valmistivat kotona vain ensi murkinansa. Bertha kyllä oli alussa ehdottanut, että keitettäisiin kotona, mutta pian hän oli siitä luopunut. Se oli aivan liian epämukavaa. Yksin sytyttäminen vei jo niin paljon aikaa ja vaivaa, ja oli niin hankalaa laahata ruokavaroja neljänteen kerrokseen.

Sitäpaitsi suhtautui Olga Nikolajewna kerrassaan vihamielisesti Berthan ruokapuuhiin.

Hän väitti, että liikasyöminen vaikutti vahingollisesti aivojen toimintaan. Saksalaiset vain söivät niin paljon, eikä Bertha koskaan pääsisi pitkälle, jollei hänkin tottuisi yhä useammin tyytymään vain teehen ja savukkeihin.

Myöskin »järjestyksen» selitti Olga Nikolajewna kuuluvan Berthan vahingollisiin tottumuksiin. Tuo ikuinen järjesteleminen oli hirveää! Kaikissa tapauksissa hän pyysi, ettei koskettaisi hänen tavaroihinsa. Ne olivat siinä kuin niiden tulikin olla.

Ja Bertha kallisti halukkaasti korvansa näille todisteluille. Hänhän omaksui niin helposti ympäristönsä käsitteet. Samoin kuin hän aikaisemmin oli vannoutunut saksalaisten toveriensa mielipiteille, jotka lapsellisesta, nuoresta tytöstä olivat tehneet naisasianajajan, samoin hän nytkin antoi sulloa itseensa nykyään hänen seurapiirinään olevan kansainvälisen joukon käsityksiä.

Hyvin erilaisia olivat ihmiset, jotka usein kokoontuivat hänen pieneen huoneeseensa. Punaisella karttuunisohvalla ja parilla huojuvalla ruokotuolilla ei ollut liikoja tiloja. Mutta varalla oli joukko nurinkäännettyjä laatikoita, joita käytettiin istumapaikkoina.

Kestitys rajoittui teehen. Tupakkatarpeita toi jokainen mukanaan.

Usein oli huone täynnä kokonaisia savupilvikerrok-

sia. Väiteltiin uusimmista parannuskeinoista, filosofisista systeemeistä, ikivanhoista, ikuisesti ratkaisemattomista ihmisyyskysymyksistä.

Oli muodostunut aivan määrätty piiri kantavieraita, jotka aina olivat joukossa: Dimitri Iwanowitsch Lagin, Olgan maalainen, jolla oli marttyyrinpää ja likaiset kynnet, Hans Fischer, hyvin nuori lääketieteen ylioppilas, joka oli ollut Berthan isän oppilas ja nyt kunnioitti Berthaa yhtä pelokkaasti kuin ennen opettajaansa; Marie Kramer, ystävällinen, lihava vaaleaverikkö, joka opiskeli kahdeksatta lukukautta ja vieläkin oli uskomattomasti ihmeissään siitä, että oli »kyennyt saamaan omaisiltaan luvan seurata sisäistä kutsumustaan».

Ja Melitta Göritz kuului joukkoon, hoikka, hyvin tumma tyttö, jolla oli hyvin umpimielinen esiintymistapa ja josta ei kukaan yleensä tiennyt mitään lähempää.

Sitten vielä norjalainen aviopari: Steenit. Molemmat olivat ihmeellisesti yhdennäköiset ulkonaisesti. He olivat kumpikin hyvin pitkät, hyvin solakat, heillä oli vaaleat hiukset ja siniset, hiukan ulkonevat silmät, jotka muistuttivat kalansilmiä.

Molemmat lueskelivat filosofiaa. He kohtelivat muita ihmisiä hyvin kohteliaasti ja kauniisti, mutta toisiaan erikoisen tylysti. He sanoivat toisilleen karkeuksia vasten kasvoja, haukkuivat toisiaan norjaksi ja olivat erottamattomat kuten papukaijapari, rakkaudestako vai vihasta, se oli selittämätöntä.

Edith von Gräbertkin oli usein mukana, pohjoissaksalainen upseerintytär, joka lähenteli kolmeakymmentä, ollut tyttökoulussa opettajattarena, mutta keksinyt sitten lääketieteelliset taipumuksensa.

Nämä kaikki istuivat, kuten niin usein ennen, eräänä toukokuun iltana pienessä arkihuoneessa, kun käytävänkello kilahti kiivaasti ja lyhyesti.

»Varmaankin Pietro», huudahti Edith von Gräbert vilkkaasti; hänessä oli erikoinen mieltymys nuoreen italialaiseen.

Bertha, emäntä, meni avaamaan.

Vieraat kuulivat hänen hämmästyneen huudahduksensa ja kohta senjälkeen hän taas astui huoneeseen muassaan nuori nainen, jonka ilmestys herätti huomiota.

»Mistä tämä loisto matalaan majaamme?» mutisi Edit heitettyään punnitsevan silmäyksen tulokkaan upeaan pukuun.

Sigrid Steen tyrkkäsi miestään kyynärpäällä vatsaan, kun tämä hänen mielestään tuijotti ihaillen vieraaseen. Dimitri Iwanowitsch pani lasit nenälleen eikä enää ottanut niitä pois, vaikkakin hän muutoin säästääkseen hyvin rasittuneita silmiään käytti niitä vain lukiessaan ja kirjoittaessaan.

Hans Fischer tuijotti niin ihastuneena kauniiseen naiseen kuin lapsi houkuttelevan makeaan ruokaan — lyhyesti, seurassa vallitsi yleinen mielenliikunto.

»Serkkuni, rouva von Wetterhelm», esitti Bertha. Hämmästyksessään hän unohti lausua toisten nimet.

Ja nämä kaikki istuivat mykkinä kuin pölkkypäät; kaikilta heiltä, jotka osasivat hyvin ja paljon puhua, kun oli esillä mielenkiintoinen, tieteellinen asia, puuttui sanoja heti, kun olisi pitänyt käydä keveään seurusteluun.

Monikan täydellinen tottuneisuus pelasti heidät kyllä kiusallisesta vaikenemisesta. Mutta tänä iltana ei enää tavattu oikeaa tunnelmaa. Vieraat arkailivat hienoa vierasta ja hajaantuivat tavallista paljon aikaisemmin.

Monika toivoi nyt saavansa puhua yksin serkkunsa kanssa, mutta Olga Nikolajewna istui liikahtamatta punaisella karttuunisohvalla. Kun Bertha arasti yritti saada häntä huoneesta, vastasi hän aivan ihmeissään:

»Mutta meillähän ei ole muuta sohvaa kuin tämä!» Eikö Bertha sitten vieläkään tiennyt, että hänen tuolinsa olivat epämukavia?!

Sentähden serkukset sijoittuivat Berthan makuuhuoneeseen, joka pienine mittasuhteineen, kapeine rautaisine sänkyineen tuntui hyvin köyhältä.

Monika istuutui ikkunan ääreen korituolille ja Bertha vuoteelle; hänessä tuntuivat vielä suuren yllätyksen mainingit.

Monika täällä! Ja oli noussut hänen neljän huojuvan rappukerroksensa päähän! Kaikki tämä tuntui hänestä aivan uskomattomalta.

Eikä hän odottanutkaan niin merkillistä kuin pian sai kuulla.

Siis Monika oli lähtenyt pois miehensä luota! Ainaiseksi pois?!

Tämän kuullessaan ei Bertha tuntenut, ihme kyllä, sitä iloista tyydytystä, jota hänessä oikeastaan olisi pitänyt olla äärimmäisten mielipiteittensä mukaan. Ei, hän ei tuntenut: »Jumalan kiitos, taas yksi, joka pudistaa päältään halpa-arvoisen avio-ikeen!» — vaan tällä hetkellä pääsi voitolle Berthan entinen luonne: »Kuinka tyhmästi Monikalta lähteä miehensä luota!»

Hyvä, että hän muisti uudet periaatteensa ennen näiden sanojen lausumista. Ja niinpä hän sitten sanoikin, että hän oli kaukana Monikan menettelyn paheksumisesta. Ajattelevalle ihmisolennolle oli korkeinta noudattaa omaansa, säilyttää oma persoonallisuutensa, ja ajat, jolloin naista ei luettu kuuluvaksi ajatteleviin olentoihin, olivat jo onneksi kaukana.

Hyvin järkevästi oli Mone tehnyt tulemalla heti tänne hänen luokseen, joka hyvin mielellään tahtoi tukea häntä neuvoillaan.

»Kaikissa tapauksissa on kiltisti tehty, että otat mi-

nut luoksesi», sanoi Monika. Hän ei ollut niin varma kuin ennen.

Mutta ensi kertaahan hän olikin yksin matkustanut pitkän matkan Berliinistä Zürichiin, ja vaununpyörät olivat laulaneet niin surullisesti: Pois hänen luotaan! Joka silmänräpäys kauemmaksi hänestä, joka on ollut minun onneni . . .

Hän oli silloin torunut itseään hempeämieliseksi. Kun hän kerran oli tullut huomaamaan, ettei hänen enää sopinut jäädä miehensä luo, niin oli asia ratkaistu! Kaiken tuli olla lopussa!

Uusi elämä!

Ja vaatimaton elämä.

Hän aikoi yrittää tulla toimeen sillä niukalla summalla, jonka hänen äitinsä kykeni hänelle antamaan.

Siitä oli vielä sukeutunut erimielisyyttä Georgin kanssa, kun tämä oli antanut hänelle runsaan rahasumman mukaan shekkinä.

»En tahdo rahaa sinulta!» oli Monika sanonut.

»Sinun täytyy ottaa tämä, Monika. Niin kauan kun olet vaimoni, et voi mustalaisen tavoin kierrellä maailmaa. Kuinka yleensä aiot rahallisesti järjestää tulevan elämäsi?»

»Tahdon ehdottomasti itsenäisesti ansaita toimeentuloni, joko sitten kirjallisella työllä tai opiskellen. En vielä tiedä . . . Kaikki on vielä niin hämärää . . .»

»Etkö tahdo jäädä luokseni — sen sijaan että niin epävarmasti lähdet maailmalle —?»

»En!» vastasi Monika tylysti.

Häntä suututti, että Georg oli kysynyt häneltä tätä siten kuin jos koskaan aineellinen hyöty olisi ollut omansa häntä sitomaan.

Niin, jos Georg olisi langennut maahan hänen eteensä, jos hän olisi kiihkeässä tuskassa huutanut hänelle: »Jää,

minä en voi elää sinutta!» ei hän olisi jaksanut ainaiseksi lähteä hänen luotaan.

Mutta sillä tavalla ei Georg von Wetterhelm puhunut. Senjälkeen kun Monika oli huudahtanut hänelle »en», oli hän vain kylmän asiallisesti keskustellut hänen kanssaan valmistavista toimenpiteistä avioeroa varten, joka olisi tuloksena Monikan tahallisesta lähdöstä. Hän saisi haasteen palata miehensä luo ja jollei sitä noudattaisi, seuraisi vuoden kuluttua lainmukainen ero.

Ja hän oli lähtenyt ainaiseksi.

Kun hän oli päässyt pitkän junamatkan aiheuttamasta ensi väsymyksestä, oli hänet vallannut tarmon tunne. Kylpy, lasillinen viiniä, hieno puku, ja niin hän oli ajanut Berthan luo.

Tämä oli ollut niin avulias kuin suinkin saattoi toivoa. Monesta seikasta oli jo sovittu.

Monikan piti hankkia asunto samassa talossa kuin Bertha sekä laihan kukkaron takia että seuran saamiseksi.

Sitten piti hänen aluksi kuunnella muutamia yliopistoluentoja päästäkseen urastaan selville.

Hänen tiedoissaan oli paljon aukkoja täytettävänä. Mutta se ei häntä säikähdyttänyt, hänhän oli aina niin mielellään lukenut.

Oliko sitten jotakin muuta, mikä häntä pelotti. Mikä oli tuo omituinen tunne, joka ahdisti hänen sydäntään?

Olihan hänellä nyt vapautta, hän saattoi kehittää persoonallisuuttaan miten paljon ikänä halusi.

Nythän oli hänen nuoruusvuosiensa hartain unelma täyttynyt: vapaa! — —

Ja uusi elämä sarasti!

Ei enää muistella harmaita silmiä, joita hän niin suuresti oli rakastanut, — harmaita silmiä, jotka olivat katselleet niin halveksivasti ihmetellen, kun hän oli käyttäytynyt »säädyttömästi» tai »hurjasti».

Eikä enää ajatella hänen käsiään, noita kauniita kovia käsiä, jotka olivat häntä niin varmasti ja käskevästi kuljettaneet supisuoraa, harmaata taivalta pitkin, kaikilla sivuteillä ja poluilla upeitten kauniitten kukkien runsaina rehoittaessa.

Ei enää muistella häntä!

Vahinko, että niin usein, niin sanomattoman usein jokin muistutti hänelle Georgia.

Nyt hän vasta näki, kuinka huolellisesti Georg oli raivannut hänen tieltään elämän pikku surut, kuinka tarkoin hän oli pitänyt hänestä loitolla kaiken epämieluisan. — — —

Nyt hän vasta näki, millaista oli, kun itse piti huolehtia jokapäiväisistä asioista. —

Vapautuksen tuntein hän tervehti päivää, jolloin muutti Berthan luo. Hän oli saanut Berthan asunnon vierestä huoneet, joissa ennen oli asunut eräs lääketieteen kandidaatti.

Näissäkin huoneissa oli sama köyhä leima kuin koko talossa, eikä Monika voinut estää pientä kauhun väristystä, kun hän lähemmin tarkasteli asuntoa.

Jopa hän epäröikin hetkisen, eikö luopuisi tästä hökkelistä hakeakseen itselleen hienomman asunnon. Olihan hänellä tuo shekki . . .

Mutta heti hän torjui sen ajatuksen luotaan. Ei, ei, hän tahtoi tulla toimeen äidin avustuksella niin pieni kuin se olikin.

Eikä Georgin tarvinnut pelätä, että hänen nimeänsä sillä häväistäisiin, vaikka hän täällä asui niin köyhästi. Hän käytti tyttönimeään. Sitten piti saada tukahdetuksi vastenmielisyys hänen uutta ympäristöänsä kohtaan! —

Hän ei helposti mukautunut tähän uuteen elämään, ei parhaalla tahdollakaan!

Hän ei tuntenut olevansa kotona tässä rumassa asunnossa.

Lukemattomia kertoja päivässä hän astui huoneensa edessä olevalle parvekkeelle.

Parin vanhuuttaan harmaan katon lomitse näki vihreän Limmatin, parvittain lumivalkeita lokkeja liiteli virran yllä, hän näki niiden siipien levottaman lepatuksen, joka väliin kohotti ne korkealle taivaalle, väliin vei syvälle vesiin.

Jä hänessä oli epämääräinen ikävä, joka puristi hänen sydäntään.

Huoaten hän palasi takaisin huoneeseensa, jossa silloin ehkä parast'aikaa Olga Nikolajewna loikoi sohvalla savukkeita tuprutellen.

Monika oli koettanut torjua venakon liian tiheitä vierailuja, mutta tämä oli vastannut hänelle jäykällä saksankielellään:

»Mutta teidän sohvanne on pehmeämpi.»

Hän piti tätä tosiasiaa täysin riittävänä ottaakseen haltuunsa mainitun huonekalun.

Kun Monika oli tästä valittanut Berthalle, oli tämä sanonut paheksuen:

»Älä nyt toki ole noin epätoverillinen. Meillä on täällä kaikki tavara yhteistä.»

Piankin sai Monika kokea, ettei se ollut mikään paljas sanontatapa. Hänenkin tavaroitaan pidettiin yhteisenä omaisuutena. Olga Nikolajewna tyhjensi Monikan hajuvesipullot hiuksiinsa ja puseroonsa. Bertha käytti, pyytämättä koskaan lupaa, Monikan ompelutarpeita ja kirjoja.

Kaikki »kantavieraat» tulivat pyytämättä Monikankin huoneisiin.

Ensi arkuus, joka heillä oli ollut vierasta kohtaan, oli pian väistynyt toverillisen tuttavallisuuden tieltä.

Useimmin kävi Edith von Gräbert hänen luonaan. Tässä herätti suurta, kateudensekaista mielenkiintoa kaikki, mitä Monikassa oli: hänen tapansa liikkua, pukeutua, hymyillä . . .

Tuntui kuin Edith olisi koettanut oppia hänestä, muovautua hänen mallinsa mukaan.

Se oli selvästi hukkaan mennyttä vaivaa, sillä molemmat olivat ulkonaisesti niin erilaiset, että se, mikä sopi Monikalle, epäonnistui Edithissä.

Olivathan jo Monikan pehmeät kasvotkin täytenä vastakohtana Edithin jäykille piirteille, jotka muutoin olivat täydellisen säännöllisesti muodostuneet.

Ei hän yleensä ollut suloja vailla. Hänen suuri vartalonsa oli hyvin muodostunut.

Mutta jotakin sanomattoman kovaa oli kaikissa hänen muodoissaan, ruumiissa samoin kuin kasvoissakin.

Hänen kirkkaat silmänsä katsoivat viisaina ja ivallisina vaaleitten kulmien alta, hänen hipiänsä oli silmäänpistävän hieno, ja tässä hienossa valkeassa ihossa alkoi jo näkyä kuihtumisen enteitä. Silmäluomet olivat jo hiukan ryppyiset kuin valkeat ruusunlehdet, jotka alkavat lakastua.

Edith oli suorasukainen, miltei kyynillinen. Hän kertoi Monikalle, vaikkei tämä vähintäkään ollut kysellyt, läheisimpiä elämänsä yksityisseikkoja; hän puhui vanhempiensa onnettomasta avioliitosta. Hän ei salannut mitään, ei arastellut mainita niitä surullisia tapauksia, joita hän tai joku perheeseen kuuluvista oli kokenut.

Monika teki väliin vastaväitteitä, sanoi hänelle suoraan:

»Nuohan ovat yksityisiä asioita, niistä ei puhuta.»

Mutta pilkallisesti nauraen Edith paljasti suuret valkeat hampaansa:

»Minä olen jo tottunut pois sellaisista hienosteluista.

Joskus ennen ajattelin samoin kuin te — oi, varmasti vielä paljon ankarammin kuin te. Ei siitä ole kovin kauaakaan. Silloin olin opettajattarena neiti Cersfeldin koulussa ja opetin sadalla markalla kuukaudessa vallattomille tytöille ranskaa ja maantietoa, uskontoa ja muitakin kauniita asioita. Kahdeksasta yhteen joka päivä kesti leikki. Viisi minuuttia yli yhden tulin kotiin saapuen juuri parhaiksi todistamaan meluisaa isän ja äidin välistä kohtausta. Iltapäivällä oli korjattava vihkoja ja iltaisin puoli kymmenen sänkyyn. Sellaista elämää . . . Puolikahdeksatta vuotta kului siinä. Sitten . . .»

Hän keskeytti.

»Oh, tuohan on kaikki järjetöntä», jatkoi hän muuttuneella äänellä. »Mitäpä menneisyydestä puhua! Olen hyvin tyytyväinen elämääni, sittenkun perhe-elämä minusta on pötyä! Täällähän on sangen hauska elää, vanhassa kunnon Zürichissä.»

»Niin . . .», sanoi Monika, ja hänen katseensa harhaili ikävöiden ikkunasta vihreälle virralle, jonka yllä valkeat lokit leijailivat.

Luennot, joilla Monika kävi, kiinnittivät osittain hyvinkin hänen mieltään, mutta hän ei tottunut yhdessäoloon niin monen muun kanssa.

Luentosaleissa oli ihmisiä kaikista mahdollisista maista, nuoria ja vanhoja, naisia ja miehiä.

Kaikki nuo aivot olivat työssä, ajattelivat, olivat kuin surisevin rattain pyöriviä koneita.

Ja he kaikki, vahvat ja heikot, nopeasti työtä tekevät ja hidasaivoiset, kaikki hakivat täältä ravintoa, polttoainetta, kipunoita maailmaa valaisevan tietämisen suuresta liekistä.

Monika tajusi siinä piilevän suuruuden, mutta se ei auttanut häntä tuntemasta, että hermoja rasitti kaik-

kien näitten outojen ihmisten kanssa yhteensullottuna oleminen.

Hän ei voinut irtautua tunteesta, että oli kaikkien muitten täällä olevien yläpuolella.

Hänen järkensä ei hyväksynyt tätä tunnetta.

Eihän se seikka, että hän hoiti ruumistaan ylellisemmin kuin kukaan näistä aiheuttanut mitään ylemmyyttä.

Eikä silläkään, että hän oli seuraelämään perehtyneempi, hiotumpi, — ollut täällä mitään todellista arvoa.

Hän kai oli yhä vielä ennakkoluulojen vanki; liiaksi oli Georg muuttanut hänen aikaisempaa olemustaan. Mutta se kai haihtuisi ajan mittaan.

Ajan mittaan . . .

Hän, joka ennen niin usein oli huutanut ajalle: »Pysähdy!» olisi nyt tahtonut iskeä sitä kannuksilla kuten huonoa hevoskaakkia.

Vain kiireesti eteenpäin! Lisätä vain aikaa hänen ja hänen onnensa välille!

Päivät tulivat ja menivät . . . Viikkoja . . . ja kuukausia . . . Ja yhä vieläkin hän oli hermostunut, hätkähti, kun ovikello soi, ja meni yhä vain parvekkeelle ja tuijotti virtaan ja valkeisiin lokkeihin.

Hän ei kenellekään puhunut siitä, mitä mielessä liikkui. Edith von Gräbertin moniin kysymyksiin hän vastasi viileästi pidättyvästi.

Edith olikin muuten ainoa utelias.

Bertha ei koskaan kysellyt häneltä mitään. Ei hienotunteisuudesta, vaan siksi, että hänellä oli liiaksikin omissaan tekemistä. Hän kietoutui opiskeluunsa kuin vaatekappaleeseen, joka oli hänelle joka suunnalta liian suuri, ja jonka hän tärkeäksi tekeytyen koetti saada täyteen.

Tuskin hänellä oli enää mitään yhdyssidettä entiseen

olemukseensa. Sen hän selvästi todisti, kun hänen äidiltään tuli kirje eräänä päivänä.

Hän toi kirjeen Monikalle käskien tämän lukea.

Rouva Reckling kirjoitti, että hän nyt esitti tyttärelleen suuren pyynnön, joka saisi aikaan täydellisen mullistuksen Berthan elämässä.

Tutkimus, jonka Berthan isä oli antanut erään berliiniläisen silmälääkärin panna toimeen, oli valitettavasti varmistanut kotilääkärin lausunnon: tulossa oli verkkokalvon irtautuminen, joka piankin johtaisi täydelliseen sokeuteen.

Tietystikään ei isä enää voinut pitää edesvastuullista kimnaasinrehtorinvirkaa.

Aiottiin muuttaa Harzburgiin, rehtorin kotikaupunkiin.

Ja Berthan oli tultava! Äidin luuvalo oli niin pahentunut, että hänen kätensä usein olivat halvaantuneet, kykenemättömät mihinkään työhön. Äiti oli tietysti hyvin onneton, kun Berthan toivorikas opiskelu keskeytyi, mutta kuka pitäisi sokeasta isästä huolta, kuka korvaisi työn, mitä äidin halvaantuneet kädet eivät enää voineet suorittaa? Berthan oli tultava! Ainoan tyttären tuli olla vanhempien tukena.

»Äitinihän näyttää olevan päästään pyörällä!» sanoi Bertha. »Ottakoot seuranaisen. Saahan sitä hyvistä perheistä tyttäriä, jotka vapaata ylöspitoa ja taskurahaa vastaan korvaavat kerrassaan suurenmoisesti talon tyttären! Kunpa äiti olisi tahtonut saada kodikkaan tyttären ... minulla oli siihen kaikki edellytykset! Silloin hänen ei olisi tarvinnut väkisin ohjata minua tälle tielle. Sillä nyt olen ja sillä pysyn! Ei kukaanvoi vaatia, että kaikki pitkät oppivuodet, kaikki vaivani ja ahkeruuteni olisi ollut turhaa. Onpa sekin vaatimus, että minun pitäisi vähää ennen tutkintoa jättää kaikki sikseen!»

Tässä hengessä hän kirjoitti äidilleen. Ja heti tuli vastaus: valitus Berthan rakkaudenpuutteesta, joka sai hänet jättämään sairaat vanhempansa palkatun vieraan hoivaan!

Bertha ei toki ole voinut niin tyystin menettää kaikkea naisellista tunnettaan!

»Jospa hän olisi aikaisemmin punninnut asiaa, äiti hyvä. Mitä sekin on olevinaan: naisellinen tunne?! Ei mitään muuta kuin: uhrautua toisten hyväksi! Missä silloin on samanarvoisuus?! Kuka vaatii nuorelta mieheltä, joka opiskelee, että hänen on tultava kotiin, jätettävä lukunsa ja hoidettava vanhempiaan? Jos kykenen samaan kuin miehinen ylioppilas, silloin minua on samoin kohdeltava, silloin voin vaatia samaa arvonantoa persoonallisuudelleni! Ja sitä vaadinkin! — Säälin tietysti kaikesta sielustani ja mielestäni vanhempieni sairautta, mutta itseäni en uhraa — — en koskaan! Kyllä he löytävät sopivan seuranaisen. En rupea mitenkään enää keskusteluihin siitä, ja jos he epäävät avustuksensa, niin sama se! Minulla on isoäitini perintö. Tuo kelpo vanha rouva oli luullut, että ostaisin sillä morsiuskapioni. Hän oli vielä niin vanhanaikainen!»

Monikasta tuntui kiusalliselta Berthan näkökanta. Kuinka tuo kuulosti sydämettömältä . . . kovalta . . . Ja sittenkin . . . oliko hän itsekään sen uhrautuvaisempi? Olihan hän itse, persoonallisuuttansa varjellakseen, jättänyt miehensä, joka oli ollut paljon hellempi hänelle kuin Berthan vanhemmat tyttärelleen? . . .

Niin, tietysti, Bertha oli aivan oikeassa menetellessään siten! Mutta Monika ei päässyt vapaaksi epämieluisasta tunteesta. Ja hänelle muistui mieleen Georg Wetterhelmin sisar, hänen kälynsä Brigitte, jonka uhrautuvaisuutta hän oli nauranut jo ensi vierailullaan Gerbitzissä, ollessaan morsiamena. — —

Muistoja tulvi häneen kuin aaltoja, jotka lähenivät, peittivät hänet, hukuttivat vastarinnan, niin että hän vaipui polvilleen, ja kuumien nyyhkytysten lomassa hänen huuliltaan puristui nimi:

»Georg.»

Vain hetkisen. Sitten hän taas oli päässyt tasapainoon.

Sehän oli vain ollut hermostuneisuutta, varmasti!

Vain ruman, köyhän ympäristön syytä. Tai liian abstraktisen tieteen vika . . .

Oi, pois täältä, pois Zürichistä. Ei mitään tullut opinnoista. Koko ympäristö täällä, kaikki ihmiset karkeine tapoineen — sitä ei voinut sietää, kun oli viiden vuoden ajan ollut Georg von Wetterhelmin vaimona.

Hän tahtoi pois. Jonnekin suureen kirjavaan maailmaan, nauttimaan kaikesta kauneudesta, joka oli siellä avoinna kuin kauniisti kuvitettu satukirja.

Ja hän tahtoi kuvata kaiken sen kauneuden, omistautua kokonaan taiteelle, joka oli ollut hänen lapsuutensa hohtava tähti. Hän tahtoi ajatella ja runoilla, tahtoi olla onnellinen! Niin, hän oli vakuutettu, että hän silloin tulisi onnelliseksi!

Vielä samana päivänä hän ilmaisi Berthallekin aikeensa.

Tämä oli hämmästynyt, mutta ei pitänyt asiaa kovin tärkeänä. Sitävastoin vaikutti Edith von Gräbertiin suuresti tuo uutinen, että Monika aikoi pois.

Minne sitten? Ensinkö Luzerniin? — Silloin hän lähtisi mukaan.

Monika oli ihmeissään tästä tarjouksesta; hän ei ollut niin ystävällisissä suhteissa Edithiin, että se olisi ollut oikeutettua.

Mutta eipä ollut paljon vastaansanomista Edithin väitteeseen: hän oli väsynyt, liikarasittunut, piti hiukan

lepuuttaa itseään. Hän olisi hyvin onnellinen saadessaan liittyä Monikaan.

Silloin Monika myöntyi, ei juuri innostuneena, mutta eipä vastenmielisestikään, sillä sittenhän hän ei olisi niin yksin . . .

13.

Luzernin »järvipalatsi» oli suunnaton muukalaishotelli samoin kuin sekin, johon Monika ensin oli majoittunut Zürichissä, mutta se oli varustettu uudenaikaisesti, jollaista ylellisyyttä Zürichissä ei tavannut. Keskikerrassa oli kolme jättimäisen suurta seurustelusalia vierekkäin. Viihtyisiä kirjoitushuoneita vihreine nahkapatjoineen, lukusali, jossa oli maapallon suurimmat sanomalehdet saatavissa, liittyi suunnattoman suureen halliin, jossa oleili hotellin vieraita kaikkina eri aikoina päivisin ja öisin.

Jokaiseen makuuhuoneeseen liittyi kylpyhuone marmoriammeineen ja välkkyvine suihkulaitteineen.

Monika hengähti helpotuksesta.

Vihdoinkin taas kunnollinen ympäristö, viimeinkin samanlainen hotelli kuin ne, joissa hän oli ennen oleskellut Georgin kanssa.

Georg . . . jo taaskin Georg . . .

Ei, hän ei tahtonut enää muistella häntä. Mieluummin juoda unhoa kaikesta siitä kauneudesta, joka levisi nähtäviin hänen neljännessä kerroksessa olevan pienen huoneensa parvekkeelta.

Edith ei häirinnyt.

Hän istui alhaalla lukusalissa ja onki tuttavuuksia.

Ja Monika pysytteli yksinään parvekkeella ja katseli Vierwaldstätter-järvelle. Sillä oli päiväseen aikaan kallisarvoisen smaragdin väri.

Jyrkät, teräväpäiset kalliot ympäröivät sitä, ja kaiken yllä kaareutui ruiskukansininen kesätaivas, jota vastaan järveä viilteleväin höyrylaivojen mustat savupilvet kuvastuivat.

Oikealla oli Luzernin satama. Siellä tungeksivat ihmisjoukot näyttivät täältä katsoen muurahaisparvilta.

Hän istui unelmoiden.

Ateriain jälkeen hän heti palasi huoneeseensa.

Edith oli siitä syystä suuresti pettynyt.

Hän oli kuvitellut näyttäytyvänsä kaikkialla Monikan seurassa ja saikin nyt kuljeksia yksin.

Tekemänsä tuttavuudet eivät häntä tyydyttäneet.

Todella hienot hotellivieraat eivät ollenkaan olleet huvitettuja tästä neiti von Gräbertistä, joka ei ollut huomattavan hieno eikä kaunis.

Eräänä päivänä keskeytti yllättävä vierailu Monikan yksinäisyyden.

Hänen serkkunsa, Maria von Hammerhof tuli häntä tapaamaan.

Marialla ei ollut koskaan ollut kovin ystävällisiä tunteita Monikaa kohtaan, ja hän saapuikin paremmin täti Birkenin toivomuksesta kuin omasta aloitteestaan.

Hän kertoi olevansa poikineen Gersaussa kesää viettämässä, ja hänen oli ollut pakko luvata Berliinissä käydessään Monikan äidille, että hakisi hänet käsiinsä.

Muutoin esiintyi Maria tavallista ystävällisemmin.

»Minuun on vaikuttanut suorastaan valtavasti se, että niin muitta mutkitta lähdit miehesi luota», sanoi hän. »Olit aivan oikeassa! Miehistä ei yksikään kelpaa mihinkään!»

»Se ei pidä paikkaansa, ettei hän kelpaa mihinkään», sanoi Monika. »Päinvastoin! Georg kelpaa hyvinkin paljoon. Mutta tulin huomaamaan, että hän ruhjoi persoonallisuuteni, muodosti minua toiseksi — —»

»Sitä he yrittävät kaikki», sanoi Maria halveksivasti. »Miehet tuntevat nyt kerran olevansa jumalaisia ja pitävät meitä heikkoina välikappaleina. En ole kuullut vain yhden . . . vaan tusinan aviomiehiä sanovan, että heidän vaimonsa on avioliiton aikana 'suunnattomasti edistynyt' sekä sielullisesti että ruumiillisesti. Kuten sanottu, yrittävät he kaikki muovailla, mutta kaikki eivät siinä onnistu! Mieheni ei ole minua muuttanut.»

Laihahko naisolento suoristihe pystyyn, riemuitseva hymy vilahti hänen terävillä piirteillään.

»Olen jäänyt entiselleni, mitään en ole hänelle antanut sielustani, varsinaisesta olemuksestani.»

»Ja oletko ollut onnellinen?»

»En, onnellisena oleminen mahtaa olla erityinen taito. En ole sitä koskaan oppinut! . . . Kenties se johtuu siitä, että olen kulkenut väärää tietä. Suokoon Jumala anteeksi äidille, että hän silloin määräsi minut ottamaan miehen, jota en rakastanut, en vihannut, — sillä silloin en häntä sentään vihannut — mutta joka oli minulle vieras, aivan vieras.»

»Ja eikö sitten nuori liittonne luonut siltaa välillenne?»

»Hän pysyi minulle aina vieraana . . . Ja sitten opin häntä vihaamaan, niinkuin vihataan sitä, johon on vasten tahtoaan kahlehdittu koko elämänsä ajaksi, eliniäksi — —»

Hän oli kalvennut, aivan kuin hän vasta tällä hetkellä juuri olisi täysin oivaltanut tuon ajatuksen ääret-tömän kantavuuden.

»Voithan erota», sanoi Monika, lisäten kaiuttomasti: »Lähde pois kuten minäkin tein.»

»Ei, en voi kuten sinä, sillä olen äiti. Voisinko elää ilman lastani?! Ja poika jäisi miehelleni, se on selvää. Jos lähden Wilhelmin luota, selitetään minut syylliseksi. Luuletko, että voisin elää ilman poikaani? Hän-

hän tarvitsee minua! Ja minä tarvitsen häntä enemmän kuin ilmaa eläkseni. En päivääkään voi olla hänettä . . . Ja aina, aina pelko, hirveä pelko: saanko pitää hänet? Hän on hyvin heikko. Hengityselimet varsinkin. Nyt olin taas Emsissä hänen kanssaan; Gersau on määrätty meille jälkihoitoa varten.»

»Onko hän muassasi täällä?»

»Hän on hoitajansa kanssa puutarhassa. Jätin hänet sinne, kun minulla on paljon kanssasi puheltavaa. Tiedätkö, Mone, minuahan se ei oikeastaan liikuta, mutta jos sinulla on hitunenkaan vaikutusvaltaa äitiisi, niin pitäisi sinun saada aikaan, ettei hän sallisi Heinrichille tuota vallattomuutta.»

»Mitä vallattomuutta?»

»No, siitä asti, kun hän asuu äitisi luona, käyttäytyy hän aivan siten kuin olisi vielä ylioppilaskammiossaan. Hänen ystävättärensä ja ystävänsä kulkevat hänen luonaan edestakaisin kuin kyyhkyslakassa! Hän panee toimeen juominkeja, sinipunerva silkkipaperi kiedottuna sähkölamppujen ympärille — 'tenhoavan vaikutelman vuoksi', kuten hän sanoo! Aina kello neljään aamulla näyttävät nämä pidot kestävän. Kun äskettäin olin tädin luona ja aioin käyttää puhelinta, sanoi hän minulle, ettei se käynyt laatuun, sillä huoneeseen, missä puhelin oli, en voinut mennä, siellä istui juuri eräs näyttelijätär odotellen Heinz-poikaa ja näennäisesti piti hänen äitinä olla siitä tietämätön. Minun pitäisi soittaa kulmassa olevalta leipurilta, hän oli hyvin ystävällinen mies, sallisi sen varmaan mielellään.»

»Todellakin!»

»Niin sanoppas, mielestäni äitisi arvo vaatii, että Heinrich asuu yksinään.»

»Ei, ei se käy päinsä», sanoi Monika. »Äiti ei voi asua yksin . . . Sen tiedän kirjeistä, joita hän kirjoitti mi-

nulle heti Karlin kuoltua. Hän oli epätoivoinen, aivan kuin mielipuoli. Mitä hänestä nyt tulisi? Lapset eivät häntä tarvinneet, ei kukaan näyttänyt häntä tarvitsevan. Ja se olikin totta: emme kukaan häntä tarvinneet. Ei Alfred etäisessä majoituspaikassa, Heinrich ylioppilasasunnossaan, minä maailmalle lentäneenä, Karl haudassa. — — Ja hän kirjoitti, että hänellä piti olla joku, josta huolehtisi. Niin yksin hän ei voinut elää. Hänellä piti olla joku meistä, josta pitää huolta, jonka takia nähdä vaivaa . . . Silloin kirjoitin Heinrichille ja kiitin Jumalaa, kun hän myöntyi ja muutti taas äidin luo. Eihän ole kauniisti, että hän käyttäytyy niin, mutta sekin on parempi kuin että äiti jäisi yksin! Sillä silloin hän tuntee olevansa kuin akana, kuin olki, josta jyvät on otettu pois ja joka nyt on arvoton . . . Heinz-poika saa siis rauhassa jatkaa sinipunertavien juominkien pitoa. Olen iloinen, että äiti saa pitää hänet luonaan.»

»No, kuten tahdot. Pidin kaikissa tapauksissa velvollisuutenani puhua sinulle siitä», sanoi Maria terävästi.

Hiljaisuus.

Sitten Maria sanoi hetken kuluttua:

»Muutoin, jos on lupa kysyä, mitä sinä nyt oikeastaan aiot?»

»Sen saa tulevaisuus neuvoa.»

»Eikö menneisyys?»

»Mitä tarkoitat?»

»No, Mone, älä pane pahaksesi, mutta olethan aina ollut hirveän keikailevainen olento! Muistelenpa vain sitä, kuinka panit Rossbergin pään pyörälle. Ja Rossberg rakasti kuitenkin samalla hehkuvasti Trudea. Muutoin he voivat hyvin, ovat juuri saaneet viidennen lapsen . . . No, keikailevainen olit silloin jo puolikasvuisena letukkana. Tarkoitan vain: eikö päätöstäsi ole

aiheuttanut vielä jokin muu syy kuin kertomasi? Eikö puoleltasi ole joku uusi intohimo pelissä mukana?»

»Hyi! Minä olen puhunut sinulle pelkkää totta. Kuinka epäluuloinen oletkaan!»

»Enkä vieläkään tarpeeksi epäluuloinen! Ne pari kertaa, jolloin elämässäni olen luottanut, tulin myöskin petetyksi ja nenästä vedetyksi. Varsinkin mieheni taholta, aina hänen puoleltaan — oh, ethän tiedäkään, kuinka monet sadat kerrat olen sanonut itselleni: pois hänen luotaan, pois avioliitosta yleensä! Se on taistelua viimeiseen pisaraan! Näkemäni avioliitot, jotka ovat olleet sopusointuiset, olivat aina sellaiset, että toinen oli toisen tahdoton orja. Silloin se kävi laatuun! Oi, silloin kyllä! — Usein kantaa vaimo iestä, usein mieskin! . . . Ja tällaista niin sanottua onnellista avioliittoa en ole voinut itselleni luoda. Orjattareksi en ollut tarpeeksi pelkurimainen, tarpeeksi luonteeton, valtijattareksi en kyennyt.»

»Entä minä?» juolahti Monikan mieleen, »missä asemassa minä olin onnellisessa avioliitossani? Herratarko? — Ei. Georg ei ole koskaan ollut tohvelisankari. Siis orjatarko? Sekö vain?»

Ja Maria puhui edelleen. Hän, muutoin niin viileä, vähäpuheinen, oli tänään harvinaisen puhelias.

Näytti kuin olisivat Monikan muuttuneet elämänsuhteet repineet alas raja-aidan, joka aina oli ollut serkusten välillä.

Tuntui kuin olisi Maria, joka nyt ensi kerran rikkoi jäykän vaikenemisensa, maistanut tuota lohtua, jota useimmille naisille tuottaa sydämensä keveäksi puhuminen.

Yhä jatkui keskustelu.

Kaikki, mitä Wilhelm oli näinä pitkinä vuosina hänelle tehnyt, mitä hän mykkänä ja yksin oli kantanut,

purkausi nyt esiin, niin että Monikaa hirvitti nähdessään tämän sumean virran.

»Minä vihaan häntä! Et tiedä, kuinka suuresti häntä vihaan! Tuskin kuluu päivää, tuskin yötä, etten sanoisi itselleni: pois kaikella muotoa! . . . Ei sekuntiakaan enää hänen luonaan — —»

Hän keskeytti lyhyesti, sillä ovelle koputettiin.

Ja se aukeni.

Hento, vaalea poika, puettuna kudottuun venäläiseen mekkoon, juoksi äidin luo, hoitajan jäädessä hämillään seisomaan ovensuuhun.

»Äiti, en jaksanut enää odottaa, äiti . . .»

Silloin kumartui varhain kuihtunut nainen syvään lapsensa puoleen, ja tuskallisen sydämellisenä kuului hänen huuliltaan kuiskaus:

»Minun onneni ainut . . .»

— — —

Tämän vierailun jälkeen Monika taas hautautui yksinäisyyteensä. Päivät kuluivat yksitoikkoisina ohitse.

Kerran hänen äitinsä kirje rikkoi hänen rauhansa. Paroonitar kirjoitti vallan epätoivoisena. Hänen oli hirveän vaikea kertoa Monikalle niin kauheita asioita, mutta hänellä ei ollut ketään, jolle purkaa sydäntään.

Heinz-poika ei enää tahtonut kuulla puhuttavan koko jutusta.

Hän oli liiaksi suuttunut Alfrediin . . . Asia koski nimittäin Alfredia. Tämä oli, huolimatta siitä, että kerran ennen jo nipin napin oli selviytynyt samanlaisesta jutusta, lyönyt passariansa päähän ratsupiiskan varrella, niin että siitä oli johtunut vaikea haava.

Arvoituksellista oli, mistä Alfred oli saanut tämän kauhean raakuuden. Isä-vainajahan oli ollut hyvin hyväluontoinen ja hän itse — niin, Monikahan parhaiten tiesi, millainen luonne äidillä oli.

Aleksander Wetterhelm aikoi, sukulaisuuden vuoksi, vielä kerran koettaa jotenkin peittää Alfredia koskevan jutun, vaikka asia saattaisi hänetkin pahaan pulaan, jos tulisi ilmi.

Mutta Alfredin piti poistua rykmentistä niin pian kuin suinkin — se oli ehtona!

Hän aikoi nyt siirtomaajoukkoihin, ja vaikka hänestä tuntui kauhealta päästää joku lapsista niin kauas, oli hänen pidettävä sitä parhaana.

Täällä Saksassa tuottaisi Alfred vain häpeää perheelle, — se oli varmaa.

Monika kirjoitti heti kehoittaen äitiä hartaasti saamaan Alfredin mielestä tuon Afrika-suunnitelman.

Jos ei muuten käynyt päinsä, piti hänen ruveta kauppamatkustajaksi tai vakuutusasiamieheksi. Ei millään muotoa vain kuumiin maihin, missä niin moni terve mieskin oli kadottanut sielullisen tasapainon, ja Alfredin erityiset taipumukset siihen suuntaan johtaisivat varmasti onnettomuuteen.

Äidin vastaus oli: Monika arvosteli asiaa varmaankin liian synkästi!

Kun ihmisistä ei ollut mihinkään, lähetettiin heidät aina Afrikaan tai Amerikaan.

Siellä heistä tehtiin kelvollisia ihmisiä!

Niin kävi aina, ja hän toivoi, että Alfredinkin siten kävisi.

Jäätävä kauhuntunne valtasi Monikan.

Hän aavisti onnetonta loppua. Alfred, jolla oli niin suuri taipumus itsevaltaisuuteen ja raakuuteen, maassa, missä yksityisillä oli niin suuri valta käsissään, missä hänen vaistoilleen ei ollut mitään siteitä olemassa. Siellä hän edusti valtaa ja sai määrätä tilaisuuden sattuessa ihmishengistä.

Paha loppu . . .

Eikä hän voinut tehdä mitään; hänen piti toimetonna katsella, kuinka veli kulki häviötänsä kohti.

Hän ei koskaan ollut saanut täyttä selkoa Alfredista. Mitä erilaisimmat luonteenominaisuudet olivat hänessä rinnatusten.

Hän saattoi olla tylsyyttä lähentelevän jokapäiväinen ja toisaalta harvinaisen henkevä. Hän oli hyvin pahansuopa, hyvin riitainen; siitä huolimatta monet hänestä pitivät hänen verrattoman leikillisyytensä vuoksi, jota hänessä myös oli usein.

Hän maalaili taidokkaasti, hänellä oli erikoisen kaunis baritoni-ääni — mutta lahjojaan hän ei käyttänyt itseensä kohdistuvan merkillisen epäluuloisuuden takia.

Hän oli palasista kokoonpantu, kuten kaikki Birkenin lapset, kuten hän itsekin!

Ja Georg sukelsi hänen silmiensä eteen; tämä ei koskaan ottanut syrjäaskelta, vaan kulki säädyllisyyden, tapojen, velvollisuuden supisuoraa tietä!

Hänet valtasi uhmaava vastarinta: ei! Birkenin lapset eivät kulkeneet viitottua polkua. He kulkivat ryteikköjä ja harhateitä pitkin, he ottivat itselleen, mitä halusivat, vaikka henki olisi mennyt. Ja vaikka jouduttiin häviölle!

Hirvittävän selvinä hän näki edessään kuolleen veljensä ihmeen kauniit ja surumieliset nuorukaisen kasvot.

Ja hän näki Alfredin tulevaisuuden Afrikan paahtavan auringon alla, joka hänen hurjia aivojansa yhä enemmän kiihdytti, yhä enemmän . . . Ja hän näki Heinrichin, jonka tarmo yhä veltostui mystiikan ja runouden sateenkaarenvärisessä hämärässä.

Ja hän näki itsensä, kodista ja konnusta irtautuneena nuoruudenvoimaa uhkuvana, kuumia mielikuvitelmia täynnä.

Hänen korvissaan soi kuin ilkeä, surullinen laulu sanomattoman tuskallisin sävelin: »joutuako häviöön?»

14.

»Jos olette hankkinut vapautenne istuaksenne päiväkaudet parvekkeella ja öisin nukkuaksenne hurskaan unta, niin silloin . . . silloin oikeastaan tarvitsette kirotun vähän tätä vapautta!» sanoi Edith eräänä päivänä. Se sattui Monikaan. Edith oli oikeassa. Mitä hän teki kuumasti kaipaamallaan vapaudella? Ja tehden nopean päätöksen hän sanoi:

»Niin, olette oikeassa, Edith. On naurettavaa, että vetäydyn niin yksinäisyyteen.»

Ei hän enää kuten tähän asti palannut heti aterian jälkeen huoneeseensa, vaan jäi halliin Edithin kanssa. Suuressa, loisteliaassa suojassa, jossa oli mahdottoman suuret kuvastimet ja korkeita marmorimaljakkoja ulkomaisine kasveineen, oli varsinkin kello viiden aikaan koossa mitä kirjavin yleisö. Tuossa keikkui keinutuolissaan kultahiuksinen nuori amerikatar pitäen jäävesijuomansa oljenkortta punaisiksi maalattujen huuliensa lomassa. Hänen pitkälle kurotetuissa jaloissaan oli sinipunervat silkkisukat ja leveäkantaiset kiiltonahkakengät, joitten soljissa säihkyi jalokivet. Ja nämä jalokivisoljet tekivät rauhattomaksi erään saksalaisen porvariperheen, joka oli saapunut sinne seuraavan ilmoituksen viekoittelemana: »Joka päivä mustalaissoittoa klo 5—7:ään». Perheenisä koetti monet kerrat päästä tasapainoon korjailemalla silmälasejaan. Kaikki tässä ympäristössä tuntui hänestä tukalalta. Tämä babylonimainen prameus ympärillä, samoin kuin katseetkin, joilla hänen ankara aviopuolisonsa väijyi, kiinnittikö hän huomiota vallattomiin naisiin.

Erään lähipöydän ääressä istui vanha englantilainen aviopari, joka oli niin ruma, ettei saattanut käsittää, mistä tuo ihmeen kaunis tytär, jota he kävelyttivät, oli lähtöisin.

Pari etelä-amerikalaista, oliivinruskeissa kasvoissa pistävät mustat silmät, mister Raspkeeper, petroolikuningas, jonka laihat kasvot lihattoman kaulan päässä olivat korppikotkamaiset, kaunis Niniche, maailmankuulu tanssijatar, joka loisteli alkuperäisillä ja teennäisillä suloilla, herra von Aro, sairaalloinen saksalainen ratsumestari, kreivi Lork, hieno venäläinen, jonka rikkaudet olivat tarumaisessa huudossa — ja kaikki nämä joivat teetä ja cocktail'ia, söivät leivoksia ja herkkuvoileipiä. Suuren suurten ikkunaruutujen lävitse välkkyi järven syvä, jalokivimäinen vihreys.

Ja punatakkiset mustalaiset soittivat huokailevin viuluin rakkaudesta . . .

Quand l'amour se meurt . . .

Silloin sykähti Monikan sydän niin tuskaisesti . . . Hänen rakkautensahan Georgiin oli kuollut.

Hän karkaisi mielensä eikä enää kuunnellut hiukenevaa, surullista valssia, joka kertoi, kuinka rakkaus kuolee . . .

Elämään käsiksi, — elämään! —

Heti kun Monika oli luopunut eristyneisyydestään, oli hänellä joukottain ystävyyksiä ja tuttavuuksia tarjolla. Luonnollisesti pyrkivät etupäässä herrat hänen seuraansa.

Aamuisin soutumatkoilla, iltapäivällä tenniskentällä ja teellä iltaisin, päivällisen jälkeen, jolloin suuri osa hotellivieraista jälleen oli kokoontuneena halliin kuuntelemaan uusia soitannollisia esityksiä — aina hän oli ihailijaparven ympäröimänä.

Yleensä hän suhtausi heihin kerrassaan pidätetysti.

Ei hänessä enää ollut tyttövuosien kiihoittavaa keimailevaisuutta. Pidättyväisyys oli juurtunut hänen toiseksi luonnokseen enemmän kuin hän itse oli aavistanutkaan. Wetterhelmiläistä koulutusta!

Edith sitävastoin oli auliimpi.

Ollen hyvin iloissaan siitä, että nyt Monikan avulla oli päässyt hienoon seurapiiriin, hän osoitti vilkkautta, jota tuskin olisi odottanut hänen ulkonäöstään päättäen.

Moninaisiin puuhiin ryhdyttiin näinä loputtoman pitkinä kesäpäivinä, jotka kylpivät auringon kullassa. Aamuisin ajeltiin enimmäkseen kreivi Lorkin moottoriveneellä. Leikkivän varmasti liukui vene vihreällä vedenpinnalla, ohi karujen kallioseinämien, jotka äkkijyrkkinä laskeutuivat veteen.

Järvi oli uurtanut syviä koloja kallioon ja voitoniloisina leikittelivät sen aaltoset lahdelmissa.

Pysähdyttiin jonnekin järven rannalla oleviin paikkoihin murkinoimaan, Hartensteinin linnaan, Gersauhun tai Vitznauhun. Istuttiin siellä lasikattoisella verannalla tai myöskin puutarhassa.

Kesä valoi kuumaa elämänvirtaa maailmalle, pensaille ja puille, kukille ja hedelmille.

Näihin retkiin osaaottavien lukumäärä oli vaihteleva, mutta aina olivat nämä viisi mukana: Monika ja Edith, kreivi Harry Lork, moottoriveneen omistaja, luutnantti von Berningen ja tilanomistaja von Milorski, puolalainen, joka piti näitä retkiä elämänsä valopilkkuina.

Sitä ei muutoin kukaan ihmetellyt, sillä kauniilla, kolmikymmenvuotiaalla Milorskilla oli puoliso, joka ylitti luvallisen rajan rumuudessa ja epämiellyttäväisyydessä.

Ja niinkuin siinä ei olisi ollut tarpeeksi onnettomuutta, oli taivas suonut hänelle vielä mukana matkustavan anopin, joka antoi hänen kauhistuen aavistaa, mil-

lainen hänen vaimonsa olisi kahdenkymmenen vuoden kuluttua.

Jos joku teki tuttavuutta rouva von Milorskin kanssa, näytti aviomies pitävän velvollisuutenaan vetää uusi tuttava syrjään mahdollisimman pian ja kuiskata täälle: »Nähkääs, olen nainut vaimoni hänen älykkäisyytensä takia.»

Muutoin olikin rouva von Milorski älykäs, ollen tässä miehensä täysi vastakohta.

Helppoa ei ollut von Milorskin elämä, sillä hänen vaimonsa oli mustasukkainen, vaani äitinsä tukemana hänen jokaista askeltaan; vain varhaiset aamuhetket soivat hänelle vapautta, irroittivat hänet kaikista kahleista. Hänen naisensa olivat aito unikekoja, nukkuivat kirkkaaseen keskipäivään, »koska se oli hipiälle hyvä».

Ja nämä viime aikojen aamuhetket olivat omansa saattamaan Milorskin unohtamaan päivän surullisen loppuosan.

Kuinka ihmeen kauniilta ja viehättävältä Monika näytti! Kuinka huvittavasti ja sukkelasti Edith osasi laskea leikkiä!

Ja tuo kelpo, kunnon mies, Berningen, kruununprinssin ulaaneista — ja mainio kreivi Lork. Ja yleensä kaikki niin hauskaa ja rauhallista!

Herra von Milorski oli kuin taivaassa, hänen hiukan ulkonevat silmänsä raikkaissa slaavilaisen tylppänenäisissä kasvoissa loistivat kuin kirkastuneina.

Kreivi Lork oli myöskin aina parhaimmalla tuulellaan. Eipä silti, että hän olisi ollut pursuavan hyväntuulinen, se ei kuulunut hänen luonteeseensa. Hän oli aina hyvin vaitelias.

Oli ihmisiä, jotka pitivät häntä typeränä, toiset taas suurena sieluna. Hänestä ei ollut helppo päästä perille, hän kätki mahdolliset tunteensa ja ajatuksensa hymyi-

lyyn, jossa oli kyynillisyyden vivahdus. Ulkonaisesti hän oli tavattoman ylhäisen näköinen: hyvin pitkä ja hyvin solakka. Kasvoissa oli jotakin merkillisen vastakkaista: silmissä oli uneksuva ilme ja suussa karkeuden piirre.

Hän puhui vähän, ja se, mitä hän sanoi, oli melkein aina ystävällistä ja arkipäiväistä. Väliin hän sentään yllätti purevan terävällä huomautuksella.

Edith koetti aina hänen seurassaan olla oikein erityisen älykäs ja rakastettava ja saattoi olla tyytyväinen, kun Lork sydämellisesti nauroi hänen terävälle leikinlaskulleen.

»Mitä oikeastaan arvelette kreivi Lorkista?» kysyi Edith eräänä iltana Monikalta.

Muutoin tapasi Edith iltaisin, kun tultiin ylös, heti mennä huoneeseensa. Heidän välillään ei ollut mitään erikoisemman sydämellistä tai tuttavallista suhdetta. Mutta tänään Edith jäi Monikan huoneeseen eikä tämäkään lähettänyt häntä pois.

Parempi niin, kuin olla yksin sinervässä kesäyössä.

»Mitäkö pidän Lorkista? Aika hauska», sanoi Monika välinpitämättömästi. Sitten hän lisäsi: »Kerrassaan rakastettava meitä kohtaan.»

»Minun mielestäni hän on ihastuttava», sanoi Edith painuneella äänellä.

»Todellako!»

»Hän on etevin kaikista näkemistäni ihmisistä.»

»Sitä en ole koskaan havainnut.»

»Hän on niin varma! Kenties hänen rikkautensa juuri tekee hänet varmaksi. Hänhän on suunnattoman rikas.»

»Se on luultavasti hotellijuorua, Edith; Lorkit eivät yleensä ole varakasta väkeä.»

»Niin, mutta hänen äiti-vainajansahan oli syntyisin Arankow, jotka omistavat Uralissa kuparikaivoksia ja Tiflisissä tiilitehtaita.»

»Kuinka oletkaan asioista selvillä.»

»Minua huvittaa rikkaus suuresti. Se on suuri voima, ihanin kauneus maailmassa.»

»Turhia.»

»Ei, Monika, ei se ole turhia. Raha on kaiken ydin. Avain, joka avaa kaikki ovet, ainoa varma perusta hiekassa ja suossa. Oi, ollapa rikas! Ja nauttia siitä, kun kaikki sen edessä kumartavat!»

»Eivät kaikki kumarra rikkaudelle.»

»Oh, se riippuu summan suuruudesta.»

»Merkillisiä mielipiteitä.»

»Oi, Monika, te ette voi sitä niin tuntea. Tiedän teistä tarpeeksi tietääkseni, että ette koskaan ole ollut todellisesti köyhä, mutta m i n ä tiedän, mitä on elämän ahdinkotila! Isäni oli eläkkeellä oleva kapteeni, viiden lapsen elättäjä . . . No, älkäämme puhuko siitä. Uskokaa minua, ei ole mitään sen pahempaa kuin jokapäiväiset, kalvavat pikku huolet. Ne ovat myrkyttäneet lapsuuteni — ja nuoruuteni.»

Oli jo aivan pimeä pikku huoneessa. Järvi oli kuin mustan sametin verhoama. Ja pimeässä puhui tytönääni:

»Köyhyys on myrkyttänyt lapsuusvuoteni ja nuoruuteni päivät. Lapsena piti minun olla sisarieni lapsentyttönä, ja myöhemmin, tuskin päästyäni aikuiseksi, täytyi minun opettaa vierasten ihmisten lapsia. Aikana, jolloin muut nuoret tytöt ajattelivat vain onneansa, ajattelin leipäni ansaitsemista. Niin elelin päivästä toiseen, tylsänä — tuskatonna — — ja ilotonna myöskin. Myöskään parannusta toivomatta. Silloin tuli eräs — —»

»Ja hän rakasti teitä?»

»Oi ei, Monika, hän ei minua rakastanut. Minä vain häntä — —» Hän keskeytti lyhyeen.

Pari värähtelevää henkäystä.

Ja sitten, hetken kuluttua jatkoi kova ääni:

»Ei, hän ei rakastanut minua koskaan. Hän oli aivan ylimalkainen minua kohtaan. Hän piti minua matemaattisena arvoituksena, joka hänen oli ratkaistava. Hän tutki minua, ruumiillisia ja sielullisia ominaisuuksiani, ja sitten eräänä päivänä hän sanoi minulle: »Tiedättekö, Edith, oikeastaan on liika suuri vahinko teidän homehtua täällä tyttökoulun opettajattarena. Teissä on ainesta saada jotakin elämässä aikaan. Astukaa elämään.» — —

Ja minä läksin! Tosin vasta sitten, kun olin tullut huomaamaan, ettei hänellä ollut kerrassaan mitään muuta minulle annettavana kuin tämä hyvä neuvo.»

»Zürichiinkö läksitte?»

»Niin — ja sittenkun minua oli hyvän perheen tyttärenä vuosikausia ruokittu puhumalla inhimillisestä arvosta, erityisesti huomioonottaen naisellisen arvon, ankaran siveellisen elämänkatsomuksen arvokkaisuudesta ja niin edespäin . . . ryhdyin lääketieteen opiskeluun. Se meille parhaimmin selvittää, onko ihminen jumalten kaltainen.»

Paha nauru kaikui hänen suustaan.

»Ja oletteko onnellisempi tästä selvityksestä?»

»En ollenkaan. Minun onneni olisi aivan toisilla aloilla.»

»Rakkaudessako?»

»Tuskin. Tahtoisin olla rikas, ostaa itselleni kaikkea kaunista — niin paljon kaunista, musertavan paljon, etten enää ajattelisi kaikkea rumaa, mitä elämässäni olen nähnyt. Vapauttaakseni sieluni arkipäivän harmaudesta, joka alituisesti on sitä painostanut! . . . Ja nauttia, oi, nauttia vallasta . . . millaista se olisikaan sellaiselle, joka koko elämänsä ajan on aina saanut kyyristyä maahan: nauttia vallasta!»

Kuuma väristys herpautti kovaa ääntä.

»Ja ajatellapa, Monika, että voisin sen kaiken saavuttaa. Että nyt tämän Lorkin ei tarvitse muuta kuin pyytää minua vaimoksi ja — —»

»Vai niin.»

»Monika, siihenhän niin moni muukin kykenee: tekemään hyvän naimiskaupan! Tytöt, minua rumemmat, tyhmemmät, sivistymättömämmät, huonommat . . . Hyvä Jumala, onhan toki jonninjoutavia tyttöjä, joita arkkiherttuat ovat naineet! Tyttöjä, jotka tekevät suunnattoman pitkän harppauksen yhteiskuntaluokasta toiseen . . . Saduissa yksin ei puhuta, että kerjäläistytöt söivät myöhemmin kultalautasilta! Ja tässä ei olisi yhteiskunnallistakaan eroa olemassa. Me Gräbertit olemme ikivanhaa aatelia, minun toimialassani ei ole mitään muistuttamista. Tiedän, etten ole tyhmä ja ulkonaisesti — enhän ole aivan viehätystä vailla? Eikö totta? Sanokaa minulle suoraan mielipiteenne, enhän ole viehätystä vailla?»

Palava pyyntö henki näissä sanoissa. Pimeys peitti hävynpunan, joka kohosi Edithin poskille hänen näin rukoillessaan hyväksyvää sanaa.

»Teillä on varmasti paljon hyviä puolia.»

»Monika, ajatellapa, että tarvittaisiin vain yhtä sanaa Lorkilta . . . ja olemukseni surkeasta harmaudesta sukeutuisi satumainen unelma.»

»Jos te rakastatte toista . . .»

»En rakasta häntä enää. Minulla on aimo annos järkeä, tiedättekö, ja runsaasti preussilaista selväpäisyyttä. Yksipuolisesta rakkaudesta ei ajan mittaan ole minulle! Vanha sananlasku sanoo: »Ei yksi kauan naura, kaksi siihen tarvitaan.» Se kuulostaa typerältä, mutta totta se on sittenkin. Ensi lempeni ei todellakaan tuota minulle enää päänvaivaa.»

»Ja rakastatteko nyt kreivi Lorkia?»

»Rakastaa on kenties liian voimakas sana. Hän miellyttää minua sanomattomasti! Ja jos hän menisi kanssani naimisiin, koettaisin olla hänelle hyvä vaimo . . . Oi Monika, auttakaa minua!»

»Kuinka minä voisin?»

»Auttakaa minua! Vaikuttakaa häneen! Miehiinhän voi niin helposti vaikuttaa. Puhukaa hänelle minusta, tehkää minut hänelle mielenkiintoiseksi . . .»

Kaksi kuumeista kättä tarttui Monikan käsiin puristaen niitä suonenvedontapaisesti.

»Auttakaa minua! Koettakaa auttaa minua!»

Hurja kiihko hehkui näissä sanoissa. Siinä oli toivosta vavahteleva ihminen, joka näkee onnensa olevan — kenties — lähellä.

Ja lämpimällä myötätunnolla Monika sanoi: »Teen mielelläni kaikki mitä osaan, teitä auttaakseni.»

Sitten hän kiersi sähkön palamaan ja näki äkillisessä valossa toiset kasvot kuin Edithin tavalliset. Poissa oli rakastettava hymyily. Poissa myös jäykkyys.

Kiihtyneet, intohimoiset kasvot tuijottivat häntä vastaan kuumin silmin, janoavin huulin. Vaaleanharmaitten silmien terät olivat kuumeisesti laajentuneet rahan ja onnen himosta . . . Salamannopeasti laskeutuivat näille silmille vaalearipsiset leveät luomet, joiden iho oli jo hiukan lakastunut. Ja luomet pysyivät vaipuneina ikäänkuin estääkseen näkymästä hehkua, joka oli niin kuumasti liekehtinyt kirkkaissa, kylmissä silmissä . . .

— — —

Jo eräänä lähi-iltana sattui Monikalle tilaisuus ryhtyä hänelle uskottuun tehtävään. Hotelli pani vierailleen toimeen tanssiaiset. Kauniisti painetuilla korteilla sai jokainen mieskohtaisen kutsun.

Kolme suunnattoman suurta salia tarjosi panoraaman tapaisen kirjavan näyn.

Monika oli ensin epäröinyt, ottaisiko osaa tähän tanssijuhlaan. Hän ei ollut iloisella tuulella. Mutta Edithin ei ollut vaikea saada häntä myöntymään, tottahan hän käsitti, että oli naurettavaa ja aiheetonta olla ottamatta osaa mihinkään juhlailoon.

Niin, hän tulisi mukaan — tietysti — huvittelisi mainiosti ja sitäpaitsi tekisi Lorkille »reklaamia» Edithin puolesta, kuten tämä sanoi katkeralla itse-ivalla.

Heidän laskeutuessaan saliin, oli sinne jo kokoontunut koko joukko vieraita. Useita hyvin kauniisti puettuja amerikattaria keinuili sileäksiajeltujen maanmiestensä keralla twostepin tahdissa. Eräs pariisilainen näyttelijätär, jolla oli valikoidun lapsellinen tukkalaite, herätti huomiota erikoisella tanssitavallaan.

Ratsumestari von Aro unohti rintatautinsa ja pyöritti naisia väsymätönnä ja innoissaan.

Herra von Milorski kärsi Tantaluksen tuskia, istuessaan tuolilla rouvansa ja anopin saarroksessa; näistä oli jälkimäinen puettu siniseen samettiin, edellinen punaiseen silkkiin. Pienellä, hyvin lihavalla rouva von Milorskilla, joka oli ainakin kuusi vuotta vanhempi miestänsä, ei ollut kasvoissaan rahtuakaan siitä hyvänluontoisuudesta, joka on lihaville ihmisille niin ominaista. Hänen pienet silmänsä vilkuivat häijysti edessä tanssivien parveen; huomattavan paheksuvasti hän silmäili hienoja olentoja, joihin hänen puolisonsa tuijotti kaivaten ja haaveksivasti.

Herra von Berningen liehitteli kahta hollantilaista naista, äitiä ja tytärtä. Kuten ennen eräs saksalainen runoilija, ei hänkään tiennyt, kumman valitsisi sydämensä valtiaaksi. Toisin kuin Heinen aikana, oli tässä aivan päinvastainen ilmiö: tytär vaikutti ehdottomasti

kokeneemmalta. Hänen liikkumis- ja käytöstapansa osoitti selvästi suurempaa varmuutta.

Kun hän asteli jäntevin askelin safiirinsinisessä kultaneuleisessa puvussaan, sinikettu vasemmalla olalla, salin poikki ja otti haltuunsa pöydän, sai hänestä ehdottomasti sen käsityksen, että hän oli oppaana äidillensä, joka häntä seurasi vaatimatonna, ja jonka kauneus oli hiljaisen herttaista lajia.

Kuten sanottu, Berningen häilyi.

Äidillä oli niin kauniit kastanjanruskeat hiukset.

Mutta tytär oli niin erikoisesti vaaleaverisen väritön. Hän puhui arkikieltä, poltteli savukkeita, joi cocktailia, otti tietoisen keimailevia asentoja. Mutta se miellytti vähemmän Berningeniä kuin äidin ylhäisen rakastettava esiintyminen.

Mutta tytär oli kahdeksantoista vanha, äiti kolmenkymmenenseitsemän. Ja sittenkin äiti oli kauniimpi.

Epätoivoissaan päätti Berningen olla enää vaivaamatta päätään ja hakkailla molempia.

Kreivi Lork seisoi ikävystyneenä erään pylvään luona. Hänen kasvonsa kirkastuivat, kun Monika ja Edith astuivat sisään.

Edith oli tanssiaispuvussaan ehdottomasti paljon hauskemman näköinen kuin tavallisesti, vaikka hänen pukunsa ei ollutkaan kallisarvoinen eikä muodikas. Riikinkukonsininen silkki tehosti hänen läpikuultavan ihonsa kirkkautta ja antoi tavallista lämpimämmän värin hänen vaaleille hiuksilleen. Jännittynyt odotuksen tila, jossa hän oli, loi hänen kasvoilleen harvinaisen eloisan värikkyyden.

Monikan ei ollut kovin vaikea antaa keskustelulleen Lorkin kanssa haluamaansa käännettä.

»Kuinka kauniilta neiti Gräbert näyttääkään tänään»,

sanoi hän seisoessaan Lorkin kanssa parvekkeella, joka kulki puolivälissä pitkin salin seiniä.

Sieltä käsin avautui nähtäviin kaunis kuva tanssisalin pyörteestä. Sähkökruunun häikäisevässä valossa näyttivät värit alhaalla tuhatvivahteiselta kukkakimpulta: lehmuksenkukan vihreää ja kanervanpunaista, helmenharmaata ja ruusunpunaista, sinipunervaa ja vanhan kullan väriä — silkinhohtoa, pitsien kiillotonta pehmeyttä — sametin tummia vivahteita ja mekoristeiden ja papiljottireunusten räikeää kimallusta.

Ja joukossa herrain pukujen mustaa ja valkeaa; nämä häikäilemättömän yksinkertaiset värit muodostivat hyvän taustan naisten pukujen välkkyville vivahteille. Ja samoinkuin kirjavalle kukkakimpulle kastepisarat, jotka auringonvalossa kimaltavat, antavat viimeistelynsä, niin säihkyi täälläkin jalokivien verraton hohde.

Valo taittui valkeankipenöivänä timantteihin, veripunaisina paloivat rubiinit, smaragdit välkkyivät, helmet houkuttelevan himmeinä ja opaalien sateenkaarenvärinen särkynyt hohde.

Monika katseli hajamielisesti alas. Hänen sydäntään painosti hänen tehtävänsä. Häntä oli järkyttänyt hornansyvä katkeruus, jonka hän eilen oli lukenut Edithin sielusta. Jos hän kykenisi auttamaan tyttöparkaa tämän onneen, olisi hän siitä sydämestään iloinen.

Ja hän toisti äskeisen huomautuksensa.

»Niin, neiti Gräbert näyttää tänään yllättävän hauskalta», sanoi Lork.

»Miksi yllättävän? Onhan hän aina viehättävä.»

Lork äännähti epämääräisesti »hm», joka saattoi yhtä paljon merkitä myöntämistä kuin kieltoa.

Mutta Monika ei hellittänyt.

»Olen yleensä iloinen, että olen joutunut matkusta-

maan yhdessä neiti Gräbertin kanssa. Hän on niin huvittava, hänessä yhtyy terävin logiikka leikillisyyteen.»

»Oletteko jo kauan olleet tuttavia?»

»Ei, vasta lyhyen aikaa, aioin ensin lähteä yksin Luzerniin.»

»Te ette ole lainkaan luotu olemaan yksin», sanoi Lork ja kääntyi äkkiä suoraan häneen päin. Siihen asti olivat molemmat vierekkäin nojautuneet rintanojaan.

Kuumasti välkähtävin silmin katsoi Lork häntä kasvoihin, raikkaanvärisiin, ihastuttaviin kasvoihin. Monikan hartiat loistivat häikäisevinä esille ruusunpunaisesta silkistä.

»Miksi niin sanotte?» kysyi Monika hiljaa.

»Koska tarkoitan sitä ja koska joskus sanon mitä tarkoitan.»

»Eikö aina?»

»Oi, ei läheskään.»

Silloin Monika elostui kuten aina, kun jokin tavaton kiinnitti hänen mieltään. Ja siitä sukeutui vilkas mielipiteitten, ajatusten ja huomautusten vaihto, joka usein oli eriskummaisia väitteitä täynnä, mutta aina henkevä.

Monika puhui itsensä lämpimäksi; ensi kertaa pitkästä ajasta huvitti keskustelu häntä.

Hän ei ollut koskaan luullut, että tällä kreivi Lorkilla, jota hän oli pitänyt jokseenkin pintapuolisena seuramiehenä, oli niin omaperäisiä mielipiteitä.

Eikä toisenkaan hämmästys ollut sen vähäisempi. Hän oli luullut rouva von Wetterhelmiä hyvin kauniiksi muotinukeksi, jonka näköpiiri tuskin ulottui pukukysymysten ulkopuolelle.

Olihan Monika koko ajan ollut kovin pidättyväinen, ei ollut paljastanut rahtuakaan säkenöivästä puhetavastaan, joka oli hänelle ominainen.

Niin, hämmästys oli molemminpuolinen. Kun erot-

tiin myöhään yöllä, odotti Lork hyvin maltitonna seuraavaa päivää ja aamulla tehtävää venematkaa.

Kun tanssiaisiltana Edith kysyi hyvin jännitettynä Monikalta ennen maatamenoa: »No, — — mitä hän sanoi?» ei hän heti huomannut, mistä oli kysymys. Mutta heti hän oli taas tolalla. Hän sanoi:

»Edith, tahdon olla aivan suora. Siis: en ole huomannut hänessä minkäänlaista mielenkiintoa teitä kohtaan.»

»Senhän tiedänkin», kaikui kova vastaus, »tahdonhan sitä vasta herättääkin hänessä».

»Kenties en ollut varsin taitava tehtäväni täyttämisessä», sanoi Monika. »Me puhuimme lopulta aivan toisista asioista.»

»Mutta sehän on luonnollista», huudahti siihen Edith. »Liian silmäänpistävästi sitä ei saakaan tehdä! Tehkää minulle vielä se hyvä työ, Monika, ettette heti heitä asiaa sikseen! Eipä se osoittaisi kovinkaan suurta ystävyyttä, jos nyt jo siihen kyllästyisitte! Oli jo ennakolta selvää, ettei teillä heti ensi alussa saattanut olla kovin suurta menestystä minua suositellessanne. Mutta älkää hellittäkö — — olkaa niin hyvä, Monika! auttakaa minua! Eikö totta, te koetatte auttaa minua vastakin?»

Siitä johtui, että Monika lähiaikoina oli paljon yhdessä Lorkin kanssa. Hän luopui tässä kohden ankarasta pidättäytymisestä, jota oli koko ajan noudattanut.

Nyt tapahtui usein, että hän eristäytyi Lorkin kanssa toisista. Sehän tapahtui toisen eduksi. Ja keskustelun kulku oli aina sama: hän alkoi kehua joitakin Edithin hyviä puolia, ja sitten siirtyi keskustelu uusille urille, kosketteli tuhansia asioita ja ilmaisi aina uudelleen Monikalle, kuinka avara oli kreivin näköpiiri. Hän ei ollut pinttynyt ennakkoluuloihin, hän ei ollut mikään periaatteilla ratsastaja kuten Georg von Wetterhelm.

Hitaasti tuli Monika yhä enemmän esille kuorestaan, avasi yhä enemmän tunne-elämäänsä tuntien ehdotonta, voimakasta sielullista sukulaisuutta kreiviin.

Samoin kuin Monikassa, oli hänessäkin vastenmielisyyttä useita muodollisuuden vaatimuksia vastaan.

Samoin kuin Monika tunsi Lork syvää rakkautta kaunotaiteisiin.

Siinä oli vain erotus, että hän piti pääasiallisesti soitosta Monikan tavatessa runoudessa suurimman viehätyksensä. Mutta tämä erohan ei ollut periaatteellinen, rytmithän heitä molempia ihastuttivat.

Muutoin alkoi heidän usein toistuva yhdessäolonsa herättää huomiota. Eräällä huvimatkalla, joka tehtiin Rigi-Kaltbadiin suuremmassa joukossa, loukkasi Lork mukana olevia naisia sillä, että seurusteli yksinomaan Monikan kanssa. Jo höyrylaivamatkalla Luzernista Vitznauhun oli se huomattu. Kun sitten Vitznaussa astuttiin Rigin junaan, sovitti Lork siten, että joutui istumaan rautatievaunun toiseen osastoon Monikan kanssa, kaikkien muitten osanottajain asettuessa ensimäiseen.

Rata kohosi jyrkkää tietä, tarjoten ihmeen ihania näköaloja järvelle, joka kimalsi syvyydessä jalokiven näköisenä.

Kuljettiin ohi valtavien lehtipuu-rivien, kunnes ylempänä alkoivat tummat kuusimetsiköt ja hennot vuoriyrtit rehoittivat maassa.

Tuntui huomattava ilmastonmuutos. Heille kaikille, jotka alhaalla järvellä olivat olleet kultaisen auringonpaahteen alaisina, se tuntui helpotukselta: ilma oli vilpoisen raikasta, kirpeän puhdasta. Kepeät pilvet leijuivat tällä korkeudella riippuen ohuen valkean harson tavoin tummien kuusten yllä.

Kaltbadin asemalla nousi seurue vaunusta astuen ja-

lan, junan taas jatkaessa korkeammalle kiipeämistään, hotelliin, jossa aamiainen oli tilattuna.

Aamiaisen aikana ei vallinnut ehyt mieliala. Oli muodostunut liian monta yksityisryhmää, jotka antautuivat omiin harrastuksiinsa piittaamatta yhteishyvästä.

Luutnantti von Berningen omistautui kokonaan kauniille hollannittarilleen, kaatoi äidille teetä ja tyttärelle whiskyä.

Herra ja rouva von Rassow, häämatkalla oleva pari, täyttivät uskollisesti vastanaineitten velvoitukset: näkivät vain toisensa.

Herra von Milorski, joka oli päässyt varhaisen lähdön takia karkaamaan vartijattariltaan, hakkaili Edithiä, — joka ei siitä ollut kovinkaan hyvillään, vaan katseli tyytymätönnä Milorskin raikkaita kasvoja, — tämä oli jättimäisen, hyvinravitun pikkulapsen näköinen, ja posket hehkuivat kuumuudesta ja ilosta.

Ei, Edith ei hänestä hyötynyt vähääkään! Hän heitti vihaisen silmäyksen Lorkiin ja Monikaan, jotka myös muodostivat oman ryhmänsä ja näyttivät välittävän vain toisistaan.

Aamiaisen jälkeen mentiin hotellin puistoon, joka oli kaunis kuin satutarha verrattoman vihreine nurmikkoineen ja upeine havupuu-ryhmineen, joitten yllä riippui hennon sumun hopeakudos.

Tämä sumu eristi pian Monikan ja Lorkin muusta seurueesta. He olivat aivan kahden tässä vihreässä hopeaverhoisessa yksinäisyydessä.

»Kuinka ihanaa on hengittää täällä», sanoi Monika, »hengittää oikein rinnan pohjasta asti —»

»Se on kuin päihtymystä.»

»Niin, kuin sanomattoman suloinen päihtymys — —»

»Vuoristoilmaa!» sanoi Lork.

Ja tämä sana toi yhdellä iskulla Monikan ajatuksiin hänen miehensä kuvan.

Hän ei itsekään tiennyt miksi. Mutta hän tunsi yhtenäisyyttä kirpeän, voimakkaan vuoristoilman ja Georgin olemuksen välillä.

Ja heti senjälkeen leimahti hänessä suuttumus.

Mitä varten hän nyt ajatteli häntä?!

Hän ei tahtonut enää ajatella miestään — — ei koskaan enää!

Ja hän nauroi ja puhui ja oli vilkas ja rakastettavampi kuin koskaan.

Tänä päivänä hän kertoi ensi kerran Harry Lorkille kirjallisista yrityksistään.

Tämä osoitti palavaa mielenkiintoa, saaden mairittelemalla Monikan lupaamaan, että vielä tänä iltana antaisi hänelle jonkun käsikirjoituksistaan.

»Mutta ne ovat kaikki oikeastaan vain muistiinpanoja», sanoi Monika hämillään, »ei mitään valmista, vain mietteitä. Olen ne kirjoittanut oikeastaan itseäni varten.»

»Mutta sehän on tavattoman paljon mielenkiintoisempaa kuin jos olisi toisin», huudahti Lork vilkkaasti. »Tunnen kaikissa taideteoksissa suurempaa mielenkiintoa ensimäistä luonnosta kuin valmista teosta kohtaan.»

Ja illalla antoi Monika todellakin pari kirjoittamaansa sivua hänelle.

Hän oli taistellut itsensä kanssa, ennenkuin sen teki. Mutta sitten hän sanoi itselleen, etteihän hän yksinomaan kirjoittanut itseänsä varten, vaan että hän tahtoi työskennellä yleisöä varten, että kumminkin tulisi olemaan hänen elämäntehtävänään paljastaa ajatuksensa suurelle yleisölle.

Niin, hän oli ajatellut: »paljastaa ajatuksensa suurelle yleisölle».

Miksi hän ei tuntenut samoin kuin ennen, jolloin hänestä oli ollut korkein onni tehdä tunteensa toisten tiettäväksi, antaa heidän ottaa osaa iloihinsa ja suruihinsa.

Nyt häntä kammotti tämä ajatus.

Olivatko ne taas ennakkoluuloja, jotka Georg oli istuttanut hänen sieluunsa.

No, ne hän kai vielä voittaisi . . .

Ja uhmaten hän tarttui summamutikkaan kirjoituspöydässään olevaan pieneen vihkokasaan, otti yhden joukosta ja antoi sen päivällisen jälkeen Lorkille.

Lehdille oli kirjoitettu:

»Uunini reunalla oleviin maljakkoihin olen pannut valkeita ruusuja. Ne ovat puoleksi puhjenneita. Niitten raskaat terät näyttävät norsunluusta veistetyiltä; alkeellisen taiturin veistämiltä, sillä niiden sisusta on kömpelö. Kalpeat lehdet ovat niin tiiviisti päällekkäin, että ne muodostavat yhtenäisen kuvun . . . Vain pari kolme ulommista terälehdistä alkaa irtautua kiinteästä sisustasta ja niitten alla on kaksi verholehteä levällään, ihmeellisen punertavilta vivahtaen . . . Nämä avoimet terälehdet näyttävät veren tahrimilta.

Ruusujen joukossa, näitten valkeitten, puoleksipuhjenneitten, joilla on veriset verholehdet, upeilee yksi täysin puhjennut. Jokaisella yksityisellä sen lehdistä on kauneuden valmius, hentoina kuin henkäys ja kevyinä piirtyvät sen hienot ääriviivat. Ja auenneessa ruusussa hehkuu kullankeltainen kukkapöly.

Täyttymys! . . .

Miksi on paljon niitä, jotka pitävät enemmän puoliauenneesta ruususta kuin täydellisestä? Piileekö siinä onnettomien Prometeuksen lapsien ikuinen kirous, jotka onnensa näkevät aina vain tulevaisuudessa. Joille auvoisan tulevaisuuden aavistus on rakkaampi kuin onnellisin nykyisyys?

Kuinka taitaisi kuvailla näitä ruusuja? Kuvailla niin, että tuntee niiden tuoksuvan, että näkee niiden ihmeellisen helakat verholehdet... ja sormenpään hermoilla tuntee, kuinka sanomattoman pehmoiset ja vilpoiset ovat nämä kukkalehdet.

Kaikki kielet ovat riittämättömät, liian kehittymättömät.

Kuinka monia tuhansia on meillä aistimuksia, joita emme voi ilmaista syystä, että kielellä ei ole sanoja tuhatväristen vivahdusten tulkitsemiseen.

Me seisomme siinä kuin Robinson saarellaan. Työkalumme ovat liian alkeelliset, aseemme liian tylsät.

Joskus saattaa sattua, että kuulee runossa pari sanaa, jotka värähdyttävät hermoja, niin että väristen aavistaa, kuinka kaunis kieli v o i s i olla, jos sitä hoidettaisiin ja jalostettaisiin kuten puutarhurin piti hoitaa ruusuja, ennenkuin niillä oli niin viileän valkeat terät veripunertavine verholehtineen.

Mutta kaikki kielet ovat hoitamattomia, paikkaustyötä. Ei mikään niistä voi vivahteita tulkita.

Vahinko! Sillä sanathan ovat kaikki kaikessa.

Sanoista riippuu kohtalomme. Kuinka vähän onkaan usein teoilla merkitystä! On tekoja, joita en enää tunnekaan samoiksi tuhansien sorisevien sanojen peitosta. Tekoja, joita sanat vääristävät kuin haavat kauniita nuorukaispiirteitä, kuin syövyttävä tauti suloisia tytönkasvoja.

Toisia taas sanat verhoavat niin ihmeellisesti kuin kevyt sumu maisemaa.

Oi, sanoja . . .

Ja tuntea sitten: sanat, jotka tunnemme, ovat liian heikot, ne, joitten pitäisi olla siipinämme, ovat vain kainalosauvamme!

Kyllä saisin sanotuksi, millaisia ruusuja on uunillani

maljakoissa, mutta kuinka kuvailisin onnea, jota tunnen nähdessäni tuon upeuden, nähdessäni nuo uhkuvat ruusut, jotka yltäkylläisessä kauneudessaan kukkivat kohti kuoloansa?» — —

Seuraavana päivänä, aamuisella venematkalla sanoi Lork Monikalle:

»En osaa sanoa teille, kuinka syvästi rivinne ovat minuun vaikuttaneet. Varsinkin siitä syystä, että teillä on ajatuksia, joita minäkin usein olen tuntenut enkä koskaan ole saanut sanoiksi. Esimerkiksi se, mitä kielestä sanotte. Kuinka usein olenkaan tuntenut: on tuhansittain tunnevivahduksia, joita varten puuttuu sanoja. Varsinkin, kun on esillä rakkaus. Juuri rakkauden heräämistä ei voi sanoin kuvata, tuo välitila, joka ei oikeastaan vielä ole rakkautta, mutta jota rakkaus seuraa niin vääjäämättömästi kuin kevät kevään koittoa. Tuo välitila, jolloin suutelee naista kädelle ja alkaa samalla ajatella hänen huuliaan . . .»

Ja kreivi Lork kumartui nämä sanat lausuessaan syvälle Monikan käden yli.

15.

Tästä päivästä lähtien Monika antoi hänelle usein jotakin, mitä oli kirjoittanut, mielikuvitelmia, mietelmiä, usein runonkin. Ja yhä uudelleen hämmästytti häntä ymmärtämys, jota Lork osoitti hänelle. Ymmärtämys, joka ulottui yksityiskohtiin ja osasi pitää arvossa jokaista hienoa vivahdusta.

Hän tunsi suurta hämmästystä. Ensin kun oppi Lorkia tuntemaan, ei olisi sitä hänestä lainkaan odottanut. Heidän tuttavuutensa koko ensi aikana ei hän ollut Monikasta ollut muuta kuin mies, jolla oli hyvät seurustelutavat ja jokapäiväinen rakastettavaisuus käy-

töksessään. Ja nyt sitten tällainen hienosyinen syventyminen jokaiseen hänen ajatukseensa!

Ja hän pani parhaimpansa lukeakseen jokaisen toivomuksen Monikan silmistä ja täyttääkseen jokaisen hänen oikkunsa, heti kun hän tuskin oli saanut sen sanotuksi. — — Sitten vasta hän ymmärsi Lorkin oikein, kun oli kerran kuullut hänen soittavan pianoa.

Eräänä herpaisevan kuumana iltapuolena se tapahtui. Hallissa oli laskettu alas suuret ikkunaverhot, ja niiden ohut väliseinä kykeni muuttamaan kesäpäivän punaisen poltteen opaalinkelmeäksi hämäräksi.

Kori- ja keinutuoleissa loikoi pari hotellivierasta »höllentyneissä» asennoissa.

Olipa eräs kaunis venakko ilmestynyt aamunutussa, niilinvihreässä, kullallakirjaillussa aamunutussa, jonka värit häämöittivät kuin metalli hallin vienossa hämärässä.

Muuan englantilainen istutti tänne troopillisia tapoja siten, että oli kietonut märän pyyheliinan päähänsä ja pannut erään hissipojan löyhyttelemään viileyttä. — Ei se ollut mikään »punkah», jota hän liikutteli, vaan kirjava paperiviuhka, joita hotelli reklaamikseen antoi siellä illastaville naisille.

Ravintolahuoneessa, joka liittyi halliin ja jossa valvoneen näköinen viinuri sekoitti yhä uusia jääjuomia, istuivat Lork, Monika, Edith, Berningen ja Milorski.

Berningen oli hyvin murheellisena palannut hollantilaisretkeltään, kun pari päivää sitten oli saapunut kaksi upseeria alankomaalaisesta siirtomaa-armeijasta; toinen, majuri, oli kauniin äidin puoliso ja luutnantti kiehtovan tytön sulhanen, jonka olemassaolo oli tähän asti salattu.

Mutta hänen tultuaan ei tytöllä enää ollut silmiä muuhun ja kaunis äiti osoitti miehelleen niin antautuvaa rak-

kautta, että se olisi aivan kelvannut aviollisen onnen malliksi.

Berningen hakkaili nyt epätoivossaan Edithiä; Monika oli hänen käsittääkseen »lujissa käsissä», eikä Lork enää väistynyt hänen sivultaan.

Edith tuumi mielessään, etteivät Berningenin jutut olleet hänelle minkään arvoiset. Hän tiesi, että tämä vaivoin saattoi pienine tuloineen pysytellä kruununprinssin ulaaneissa eikä mitenkään voinut naida muuta kuin rikkaan tytön.

Ja kuitenkaan eivät hänen imartelunsa olleet vaikuttamatta Edithiin.

Vaikka hän olisi kymmenestikin tiennyt niiden olevan vain typeriä korulauseita . . . oli hän liian monta vuotta saanut olla puutteessa, niin että murutkin nyt kelpasivat.

Hän koetti taistella sitä hyväntunnetta vastaan, joka hänessä virtaili kaunisten, kevytmielisten luutnantin huulien kuiskiessa hänelle imarteluja. Hän koetti aivan tietoisesti käyttää tätä hakkailua tehdäkseen Lorkin mustasukkaiseksi, mutta se näytti turhalta vaivalta. —

Herra von Milorski oli ihastuksissaan kuumuudesta ja veti niskoilleen toisten moitteet, kun »toivoi, että tätä jatkuisi vielä kuukausimääriä».

Niin, hän toivoi sitä! . . . Makasihan hänen pelottava aviopuolisonsa pimennetyssä huoneessaan voipuneena ja viereisessä huoneessa yhtä voimatonna, yhtä vahingottomaksi tehtynä uhkaava anoppi.

Niinpä nyt istuttiin hotellin ravintolassa ja juotiin whiskyä Lorkin kehoituksesta.

Monika tosin ei voinut vapautua jonkinlaisesta vastenmielisyyden tunteesta. Whisky maistui hänestä, vieläpä oikein hyvältä — mutta mitähän Georg olisi ar-

vellut siitä, että naishenkilö istui ravintolassa whiskyä juomassa?

Turhia, Georg! Taaskin Georg . . . Uhmaten hän myönsi Lorkin kysyessä, halusiko hän vielä lasillisen. Ja uudestaan virtasi tuo omituisen polttava juoma hänen kurkkunsa läpi.

Keskustelu mateli eteenpäin haavoitetun eläimen tavoin; hitaasti . . . laahaten . . . äkkiä pari suonenvedon tapaista nopeaa liikahdusta eteenpäin . . . ja taas . . . hidas tahti . . .

Silloin virkkoi Lork keskellä hiljaisuutta, jota vain kärpästen surina häiritsi: »Soitan teille hiukan.«

»Soitatteko te siis?» huudahti Edith vilkkaasti.

Lork oli noussut seisomaan. Mentiin erääseen seurusteluhuoneeseen. Siniset silkkiuutimet tekivät sen hämäräksi. Niitten raosta lankesi vino auringonsäde huoneeseen, miljoonat valohiukkaset kimalsivat kultaisina.

Ja tämä väikkyvä kajastus valaisi Harry Lorkin kasvoja, kun hän soitti. Tämä epävakainen valaistusko teki hänen kasvonsa niin toisenlaisiksi? Missä oli nyt tuo uneksuva pehmeys, joka tavallisesti asui hänen silmissään?

Näihin silmiin oli leimahtanut kaksi tulisoihtua palamaan, kaksi kovaa piirtoa kulki sieraimista suupieliin, alaleuka oli työntynyt esiin kuin himon ja tuskan pakotuksesta . . .

Ja hänen kätensä, hänen muutoin niin voimattomat kätensä kapeine kalvosimineen saivat kiihkeän tarmon koskettaessaan kieliin. Säveliä syttyi, polttavia kuin kesätuuli, joka riipii kukkasteristä siemenet . . . Säveliä, jotka myllersivät kuulijoita, niin että miehet kalpenivat ja naiset punastuivat . . .

Intohimo se huusi koskettimista . . . ja kysymys . . . kaipuusta värisevä, tuskallisen kiihkeä kysymys . . .

Se oli kysymys, kaikki sen tunsivat.

Ja hän, jolle kysymys oli kohdistettu, ymmärsi äkkiä. Ymmärsi, että siinä hänen sivussaan oli häntä varten puhjennut intohimon punaruusu, jonka kuumasta kauneudesta hän oli koko elämänsä uneksinut.

Tunteitten pyörre riehui hänessä, hän ei kyennyt selvästi ajattelemaan ainoatakaan ajatusta.

Hänen helteen herpaannuttamissa ja valtavien säveläaltojen ärsyttämissä aivoissaan värjyi vain yksi ajatus: punaisen intohimon ruusu . . .

Pian senjälkeen hajaannuttiin. Naiset vetäytyivät huoneisiinsa pukeutuakseen päivällisille.

Ja Monikan juuri sulkiessa valkean harsopukunsa hakasia aukesi Edithin huoneeseen vievä ovi.

Koputtamatta astui Edith huoneeseen ja sanoi kiihtymyksestä vääristyinein kasvoin:

»Tehän näytätte varsin kauniisti täyttävän ystävyyden velvoittamaa tointanne.»

»Mitä sillä tarkoitatte?»

»Että näytätte jo mielivän toista miestä, ennenkuin olette ensimäisestäkään päässyt irti.»

Polttava vihanlaine läikähti Monikassa. Hän tahtoi hyökätä Edithin kimppuun, lyödä nyrkillään vasten kalpeita ivallisia kasvoja, mutta koneellisesti hän totteli sanoja, jotka kaikuivat hänen korvissaan kuin Georgin äänen lausumina: »Rauhallisuutta, itsehillitsemistä . . .»

Ja niinpä hän sanoikin vain: »Ei sanaakaan enää.»

»Niin, se sopisi kyllä teille: ei sanaakaan enää!» oli sähisevä vastaus, »kun ensin olette pyhästi luvannut valloittaa Lorkin minulle, olette houkutellut hänet itsellenne harkitulla keimailullanne!»

Sadatusten ja moitteitten tulva ryöppysi häntä vastaan.

»Mistä sitten oikeastaan päätätte minun valloitta-

neen Lorkin?» kysyi Monika kylmästi, kun hetkellinen vaitiolo salli hänen pistää sanasen väliin.

»Mistäkö päätän? Sen tiedän tunnossani.»

»Mutta väitättehän muulloin, etteivät tunteet pidä paikkaansa järjen rinnalla.»

Mutta Edith ei ollut sellaisessa mielentilassa, että olisi ryhtynyt loogilliseen keskusteluun. Hänen ruumiinsa nytkähteli tukahdetuista nyyhkytyksistä; hän painoi nyrkillään suutansa purren hampaansa omaan lihaan. Mutta hermokohtaus ei enää ollut hillittävissä. Parin silmänräpäyksen kuluttua Edith makasi lattialla ja änkytti puuskittaisten nyyhkytysten ja huutojen lomassa, kuinka onneton hän oli.

Monika seisoi hänestä parin askeleen päässä. Hänen säälinsä sammutti vastenmielisyys, jota hän tunsi tätä hillittömyyttä kohtaan. Tympeästi ihmetellen hän ajatteli:

»Pari vuotta sitten, nuorena tyttönä, käyttäydyin juuri tuolla tavoin, jos jäi jotakin saamatta.»

Nyt se tuntui hänestä käsittämättömältä.

Kun Edith viimeinkin oli taas huoneessaan, oli jo hyvin myöhä.

Monika päätti olla menemättä alas ja käski tuoda ruuan huoneeseensa.

Huonepuhelin soi.

Kreivi Lork kysyi, eivätkö naiset tule tänään aterialle.

»Ei», vastasi Monika, »eikä huomennakaan. Aion tehdä erään huvimatkan.»

Seuraavana aamuna hän lähti hotellista tavallista aikaisemmin.

Hän vuokrasi moottoriveneen koko päiväksi.

»Jonnekin», vastasi hän kuljettajalle tämän kysyessä minne hän tahtoi.

Ja hän loikoi selällään maaten veneessä, joka leikkasi läpikuultavan vihreää vettä hymyilevän vihertävien rantojen ohitse.

Korkealla taivaalla loistava aurinko valoi valo- ja lämpövirtoja alas.

Monikan ajatukset olivat kuin lepattavat perhot, jotka kuumeisessa lennossa harhailevat kukissa . . .

Vasta iltamyöhällä hän palasi hotelliin ja meni heti huoneeseensa.

Hän oli lopen väsynyt eikä silti saanut nukutuksi, merkillinen hehku asusti hänen päässään . . .

Hänen silmäinsä edessä leikki punaisia kekäleitä.

Varmaankin oli pitkä kesäpäivä kuumentanut hänen verensä, sen hehku syöpynyt häneen, kaikki tuoksut imeytyneet häneen: järven kirpeä henkäys, lehtipuitten raikas lemu ja havumetsien väkevä tuoksu.

Vai tuo kysymyskö se ei sallinut hänen nukkua, kysymys, joka eilen oli sävelaalloilla tunkeutunut häneen?

Aamulla hän vihdoin vaipui levottomaan uneen, josta hänet havahdutti terävän kirkuva ääni.

»Kuka tänään on neiti Gräbertin luona?» kysyi hän palvelustytöltä, joka juuri oli tuonut teetä.

Kunnon sveitsitär ällistyi aika lailla. »Siellähän laulaa mademoiselle Bussy d'Armagnac de Montnoir. Hän on eilisillasta asunut siellä. Neiti von Gräberthän matkusti jo päiväjunalla pois.»

Niin, Edith oli lähtenyt, sanomatta sanaakaan hyvästiksi. Monika hengähti ensi hetkessä kuin helpotuksesta: siis eilisen tapaisia kohtauksia ei enää tarvinnut pelätä.

Mutta kun hän sitten pukeutui aamiaista varten, kohotti pelko sentään hänessä päätään: ensi kertaa aivan yksin.

Hän aprikoi hetken, pyytäisikö rouva von Milorskilta ja tämän äidiltä, että saisi asettua heidän pöytäänsä. mutta pian hän hylkäsi joutavan ajatuksen ruveta näiden epämiellyttävien rouvien pöytätoveriksi vain sen vuoksi, että kenties oli hiukan sopimatonta olla ilman naisseuraa.

Ja niin hän meni sen pöydän luo, jonka ääressä Berningen ja Lork jo odottivat tapansa mukaan.

Keskustelu oli hyvin vilkasta. Monika pakottautui olemaan mahdollisimman hilpeä. Hän jutteli herkeämättä. Hän ei tahtonut antaa tilaa vaitiololle, joka oli kaikkia sanoja vaarallisempi.

Jälkiruuan aikana Lork puhui riemujuhlasta, jota tänään järvellä vietettiin valaliiton juhlapäivänä.

»Sallitteko minun pyytää teitä parvekkeeltani katsomaan ilotulitusta?» kysyi hän Monikalta.

Monika tuijotti säikähtyneenä häntä kasvoihin.

Mutta hän jatkoi aivan viattomasti: »Milorskin naiset ovat myös lupautuneet — —»

»Ja minäkin olen ilokseni saanut kutsun», jatkoi Berningen. »Lork on ainoa joukostamme, jolla on parveke länsipuolella.»

»Menemme heti aterian jälkeen asuntooni», sanoi Lork.

Monika nyökkäsi ääneti.

Milorskin naiset pälyilivät ympärilleen vaivoin salaten kateutensa astuessaan Lorkin huoneisiin, hotellin ruhtinassuojiin. Seura kokoontui terassille, joka liittyi kauniiseen siniseen Ludvig XV:n tyyliseen salonkiin.

Herra von Milorski ihaili tukevasta harmaasta punoksesta tehtyjä kultakoristeisia korihuonekaluja.

»Mukava kuin klubinojatuoli», sanoi hän ojentautuen mukavasti tuolissaan, — »kun muistan millaisia korituolit ennen olivat! — — Maailma edistyy joka päivä. Se on tarumaista . . . Eikö totta? . . .»

Hän ei saanut vastausta näihin huudahduksiinsa. Hänen rouvansa ja anoppinsa olivat palanneet salonkiin, missä katselivat korutavaroita. Berningen oli istuutunut parvekkeen rintanojalle ja keikaili siitä hotellin puutarhassa kävelevälle kahdelle sievälle amerikattarelle.

Monika ja Lork seisoivat syrjässä vasemmalla, järven puolella. Monika katseli etäisyyteen, ja Lork seisoi kumartuen hänen tuolinsa yli niin läheltä, että viekas hymy lehahti Milorskin hyväntahtoisille kasvoille.

Aurinko oli jo mennyt mailleen, mutta vielä painosti tämän loputtoman pitkän heinäkuun päivän hiostava helle Luzernia. Tässä läpikuultavassa hämärässä näyttivät rantakadun vartta reunustavien plataanijonojen tuuheat lehtijoukkiot mustalta nauhalta. Kaduilla tungeksi ihmisjoukkoja, jotka näyttivät tässä valaistuksessa muodottomilta kasoilta. Tumman uhkaavina kohosivat vastapäisen järvenrannan kallioseinämät.

Monika tunsi painostavaa ahdistusta kuin jokin odotus häntä tukahuttaisi.

Berningen alkoi vähitellen pitkästyä. Hänen liehiteltävänsä, joista varmaankin oli alkanut tuntua liian kasteiselta puutarhassa, olivat palanneet hotelliin.

»Kelpo sveitsiläiset päästävät kai rakettinsa vasta puoliyön aikana. Täällähän käy kaikki niin hitaasti», murisi hän. Sitten hän sytytti uuden savukkeen ja tuumi tilannetta. Milorskin lohikäärmeet saattoivat minä hetkenä hyvänsä tulla parvekkeelle; Lork ei päästänyt Monikaa kynsistään ja Milorski oli jo puolinukuksissa Hennessy-pullonsa ääressä, — — lyhyesti, täällä ei ollut mitään huvittavaa.

Niinpä hän päätti poistua kulkien ylpeästi parvekkeen poikki. Kukaan noista kolmesta siellä olevasta ei huomannut häntä. Tavattoman varovasti hän sivuutti salongissa olevat lohikäärmeet.

Sitten hän suuntasi kulkunsa satamaan.

Sveitsiläiset olivat tulleet vuoriltaan kaikkine väkineen. Karkeita olentoja, punaposkisia kasvoja. Kirkkain silmin he tuijottivat ihaillen suurkaupungin häärinää ja kaikkia kansainvälisiä ihmisiä, jotka täällä tunkeusivat heidän joukkoonsa.

Ja koko tätä joukkoa, joka oli niin kirjava kuin panoraaman tuhatväriset kuvat, piti koossa vain yksi yhteinen side: uteliaisuus!

»Ah» kuului kaikkien suista, kun ensimäinen koristettu laiva liukui järvelle. Samallainen »ah» kaikui heidän kaikkien huulilta, karkeitten ja hienojen, likaisten ja puhtaitten, kuihtuneitten ja kukoistavien. — — Tämä ei Berningeniä miellyttänyt ja katuvaisena hän palasi Lorkin valkealle parvekkeelle vievälle tielle.

Hänen saapuessaan sinne hän tapasi hämmästykseksen Milorskin perheen täysilukuisena salongissa vistiä pelaamassa.

»No, entä ilotulitus?»

»Eihän se ole vielä alkanut, — ja anoppini on niin tottunut tähän aikaan pelaamaan pikku pelinsä», sanoi Milorski nolona. »Hyvä mies, olkaa hyvä ja pelatkaa mukana neljäntenä», jatkoi hän.

»Entä Lork?»

»Hän on parvekkeella.»

»Kahden — —», sanoi rouva von Milorski ivallisesti.

Berningen päätti silloin itsekseen »olla häiritsemättä» ja istuutui alistuvasti peliseuraan.

Parvekkeella vallitsi syvä hiljaisuus.

Molemmat katselivat sametinmustaan yöhön, ja Monika tunsi miltei tuskallisen selvästi vieressään olevan miehen sähköisen jännityksen.

Minuutit kulkivat niin hitaasti eteenpäin — tippumalla.

Yötä ja hiljaisuutta.

Kunnes äkkiä veripunainen valo leimahti tässä sametinmustassa yössä . . .

Ja taaskin . . .

Ja äkkiä satoja . . . Palavia tulipyöriä, joita singottiin suunnattomissa kaarissa tummalle taivaalle ja jotka hurjana valolyhteenä syöksyivät järveen. Punaisten lyhtyjen sädeseppeleitä oli kaikkien järvellä risteilevien laivojen mastoissa ja raakapuissa.

Laivat olivat pimeässä. Nähtiin vain valoköynnökset — tuhansien punaisten kiiltokuoriaisten tavalla.

Ja taas tulisia käärmeitä, jotka sähisivät taivaalle, tähtiä, jotka piirsivät leimuavan radan näköpiiriin, tulisia kukkia, joita heitettiin ylitsevuotavasta runsaudensarvesta ilmaan —— hurjaa tulikarkeloa, joka maasta räiskyi taivaalle ja veteen syöksyen kuoli.

Ja taas yötä ja hiljaisuutta. —— Ei, ei hiljaisuutta...

Syttyi sanoja, kuumia ja punaisia kuin äskeiset tulikukat . . .

»Minun täytyy puhua teille rakkaudestani, Monika. Aavistattekohan, kuinka tämä rakkaus on vallannut minut? Minähän teitä jumaloin, suloista kauneuttanne . . . Älyänne . . . Hyväsydämisyyttänne . . . kaikkea! Ajatukseni päivin ja öin . . . minun ihana onneni . . . Kaunis pantterikissani, — sano sananen . . . yksi ainoa rakas sana.«

Monika tunsi hänen polttavan henkäyksensä sivelevän poskeaan, tunsi, kuinka vastustamattomasti, ylivoimaisesti Lorkia halutti sulkea hänet syliinsä . . .

Ja väkisin ponnistautuen irti kuumasta tenhosta hän peräytyi askeleen.

»Hiljaa! Älkää puhuko nyt sanaakaan enää!«

»Mutta huomenna minun täytyy teitä puhutella, Monika.«

Hän ei vastannut, vaan astui nopeasti salonkiin, missä nuo neljä olivat unohtaneet ilotulituksen pelinsä takia.

Hän horjahti hiukan astuessaan huoneeseen ja sulki silmät sähkövalon kirkkaudelta — ja oli kuitenkin äsken avoimin silmin katsonut paljon kuumempaan punaiseen tuleen.

— — —

Seuraavana aamuna hänellä oli Lorkin kanssa tämän pyytämä keskustelu.

Niin kauan kuin he kävelivät valkeaa maantietä pitkin, eivät he puhuneet sanaakaan. Sitten he poikkesivat polulle, joka johti ohi niittyjen ja varjoisain lehtipuitten kukkulaa ylös.

Monika istahti erään näköala-paikan penkille ja piteli valkeaa pitsistä päivänvarjostintaan kasvoillaan vähemmän suojatakseen niitä auringolta kuin toisen katseilta. Ja hän sanoi nopeasti:

»Ette saa puhua minulle niin kuin eilenillalla, kreivi Lork. Ettehän yleensä tiedä minusta mitään . . .»

»Tiedänhän! Neiti von Gräbert puheli kanssani ennen lähtöään.»

Kuuma puna läikähti Monikan kasvoille. Edith oli siis ennen matkaansa vielä järjestänyt tapaamisen Lorkin kanssa. Kuka tietää, millä lailla hän oli panetellut!

»Olin äärettömän onnellinen siitä, mitä neiti von Gräbert sanoi. Kuulin, että olette aikeissa erota. Onko se totta?»

Monika ei vastannut; hammasta purren hän tuijotti eteensä.

Ja palavasti pyytäen puhui miehen ääni uudestaan: »Se on siis totta? . . . Sanokaa minulle, että se on totta . . .»

Varjostin oli vaipunut Monikan kädestä. Hän katsoi nyt suoraan säihkyvään aurinkoon.

Silloin Lork tarttui hänen käsiinsä puristaen hehkuvan kuumilla sormillaan hänen viileitä pikku kätösiään ja rukoili: »Onko se totta?»

»On», vastasi Monika kaiuttomasti.

»Monika, — — ja kun tämä ero on valmis, saanko silloin toivoa, että tulette vaimokseni? Tahdonhan olla orjanne, Monika, tahdon kaikessa täyttää tahtonne, täyttää kaikki toiveenne . . . Kaikki! Tiedätte, kuinka ymmärrän teitä, kuinka käsitän jokaisen mielialan teissä ja rakastan sitä! Te saatte säilyttää uljaan alkuperäisyytenne, en tahdo rahtuakaan teidän omasta itsestänne muuttaa muuksi kuin mitä se on. Meidän elämästämme tulee loiston ja intohimon huumaus!»

Hän painoi kuumat huulensa Monikan kädelle.

»Vastauksenne, Monika . . .»

»Ei nyt», vastasi tämä vaikeasti hengittäen, »antakaa minulle miettimisaikaa.»

»Milloin sitten?»

»En tiedä.»

»Milloin?» rukoili Lork.

»Vain pari päivää . . .»

Sitten he kulkivat hitaasti samaa tietä, jota olivat tulleetkin.

Monika piti katsettaan maahan suunnattuna, hän ei kertaakaan katsahtanut ylös. Mutta Lorkin silmissä oli voitonvarma hohto.

Vähää ennen heidän hotelliin tuloansa sanoi Lork:

»Matkustan täksi päiväksi ja huomiseksi pois. En tahdo teitä häiritä saadaksenne rauhassa miettiä . . . mutta ylihuomisaamuna perin vastaukseni.»

Monika kulki kuin unessa. Hissi vei hänet hänen kerrokseensa, huoneen ovi painui kiinni hänen jälkeensä.

Hänen ensimäinen ajatuksensa oli: pimeyttä, verhot alas.

Sitten, ikäänkuin vieläkin olisi ollut liiaksi valoisaa, hän heittäytyi vuoteelleen ja piilotti päänsä pieluksiin. Pimeyttä . . . pimeyttä ja hiljaisuutta . . .

Mutta hänen silmiinsä ei ulottunut pimeys. Hän näki tämän maailman kaikki ihanuudet silmänkantamattoman kultaisessa, pursuavassa runsaudessa!

Nuo kaikki antaisi hänelle tämä mies, kaiken kauneimman, mitä hän konsaan oli himoinnut, kaiken kauneimman, mitä luonto ja taide olivat tuottaneet: jalokiviä ja loistavia kankaita, kallisarvoisia kirjoja ja marmorikuvapatsaita, hevosia ja autoja, purjealuksia, puutarhoja, palatseja . . .

Sen kaiken hän antaisi kuumassa rakkaudessaan, joka oli niin intohimoinen kuin hän koskaan oli toivonutkaan. Hän aivan kietoisi hänet tähän leimuavaan intohimoon. Hänen rakkautensa polvistuisi hänen jalkoihinsa orjamaisesti odottaen, että saisi jokaisen hänen toiveensa täyttää.

Kaikissa soluissaan Monika tunsi, millainen voima hänellä oli tähän mieheen, joka jumaloi hänessä jokaista liikettä, jokaista sanaa, jonka hän puhui, jokaista ajatusta, jonka hän ajatteli . . . Joka häntä rakasti määrättömästi ja rajattomasti . . .

Se se juuri huumaten tunkeutui hänen vereensä, tämän hänen nuoren kaipuunsa täyttymys: yli kaikkien rajojen . . .

Georg oli pitänyt häntä rajoissa ja itseään myös. Oliko hän häntä koskaan yleensä rakastanutkaan? Oliko se rakkautta, joka kysyi ohjaksia ja rajoja? Georg oli aina ollut itsekäs, aina; hän itse oli ollut kaiken hänen ajatuksensa keskustana, hän ja hänen virkauransa.

Olisiko hän milloinkaan uhrannut hänen tähtensä

yhtäkään vakaumustaan? Mutta Harry Lorkista hän tiesi, että hän ilolla katselisi, kuinka hän antaisi kaikkien tunteittensa, kaikkien ajatustensa villinä versoa ja rehoittaa runsain vesoin ja kukin. Lorkin rinnalla hän saisi olla vapaa ajatuksissaan ja elämässään — rikkauden suojassa ja intohimojen pyörteessä.

Monika näki taas hänen kasvonsa edessään sellaisina kuin äskettäin musiikkihuoneessa, kun auringonkulta oli kimallellut valaisten piirteitä, joita intohimo raastoi...

Silloin hän tiesi, mitä vastaisi kreivi Harry Lorkille heti tämän palattua.

Hän oli niin syventynyt sisäiseen elämäänsä, että vältti puhelua toisten kanssa. Hän oli miltei epäkohtelias, vastasi tuskin, kun joku hotellivieraista yritti aloittaa keskustelua.

Seuraavana aamupäivänä hän ui kauas järvelle. Voimakas ruumiillinen liikunto teki hänelle hyvää johtaen hänet pois kuumeisesta aivojen työskentelystä.

Mutta kun hän sitten jälkeenpäin loikoi uimarannan valkealla hiekalla, olivat hänen tulevaisuutensa unelmat taas palanneet takaisin. Ne eivät olleet maalatut hänen varhaisimman nuoruutensa ruusuisilla väreillä, vaan hänen tietoisen naisellisen mielikuvituksensa purppuralla ja kullalla.

Ja hänet valtasi hurja voitonriemu: ei koskaan enää »säädyllisyyttä» ja »velvollisuuksia» . . . toteuttaa vain kaikki kuumat unelmat, mitkä koskaan olivat asuneet hänen aivoissaan, — — antaa jokaisen mielikuvan tulla todellisuudeksi!

Niin, hän s a a t t o i kaiken tuon tehdä kukkivan nuoruutensa voimalla, joka ei enää alistuisi ohjiin, — — apunaan lukemattomat rikkaudet ja rinnallaan mies, joka oli hänen oikkujensa orja.

»Rajattomasti nauttia» — — oli hän sanonut.

Ja hänen korvissaan kaikui kohiseva riemulaulu: »rajattomasti . . . nauttia . . .»

Ja sittenkin . . . ja sittenkin . . . Tässä hymnissä ei ollut ehjää sointua. Soittimet kyllä soivat niin houkuttelevasti, nauroivat ilosta ja huumasta, mutta jossakin nyyhkytti viulu, nyyhkytti niin haikean tuskaisesti — niin sietämättömän tuskaisesti — —

Mikä se sitten nyyhkytti? Yksi sana vain, yksi ainoa sana: »Georg» . . .

Mutta hän ajoi sen ajatuksen pois luotaan. Olihan Georg itsekäs eikä ollut koskaan häntä rakastanut. Ei nyt enää mitään hempeämielisyyksiä.

Hän oli päättänyt. Hän tiesi, mitä vastaisi aamulla Lorkille.

Kun hän tuli uimamatkalta kotiin, katse maahan luotuna, ettei taas joutuisi keskusteluihin, jotka häntä häiritsivät, huudettiin häntä hänen hallin läpi kulkiessaan.

»Rouva von Wetterhelm», kaikui hänen korvaansa särähtävällä äänellä.

Hänen oli hetkinen mietittävä, missä oli ennen nähnyt nämä arpiset ukonkasvot, joissa oli verikoiran ilme ja kultasankainen monokkeli vasemmassa silmässä.

»Ah, ruhtinas Herrlingen.»

Kuinka kauan siitä tuntui olevankaan, kun hän oli tämän viimeksi nähnyt! Ja siitä oli tuskin kahta vuotta, kun oli lähdetty Lontoosta. Senjälkeen hän oli vielä ollut ruhtinaan kanssa kirjevaihdossa, ja usein tämä oli hänelle kirjoittanut, kuinka hänen hupaiset kirjeensä huvittivat.

Mahtoiko Herrlingen tietää, millaiseksi hänen elämänsä sillä välin oli vaihtunut?

Monika oli hämillään, mutisi jotakin, että hänen piti

mennä huoneeseensa, mutta ruhtinas pyysi niin hartaasti häntä istuutumaan pariksi hetkeksi seuraansa.

Hän pakinoi entiseen tapaansa: katkonaisin lausein, hyvin vilkkaasti, huolimatta seitsemästäkymmenestä ikävuodestaan. Hän kertoi yhteisistä tutuista. Joukkoon pujahti aina pari häijyä huomautusta.

Kun he juuri olivat erkaantumaisillaan, vaati hän Monikaa lupautumaan kanssaan sinä iltana päivällistä syömään. Se hänen toki piti suoda vanhalle ystävälle. Ei suuressa ruokasalissa — hirveätä tuossa ihmispaljoudessa! Hän tilasi keltaisen salongin.

Monika esiintyi illalla loistavalla tuulella. Hän laski leikkiä ja nauroi sekä huumautui lopulta omasta puheliaisuudestaan.

Heidän välillään risteili keskustelu tennispallon tavoin, jota kaksi taitavaa pelaajaa heittelee toisilleen.

Oli aivan kuin ennen.

Ei, ei sentään niinkuin ennen . . .

Silloin oli Georg Wetterhelm ollut mukana, kuunnellut vaimoansa ylpeänä tämän henkevyydestä ja hiukan peloissaan, pysyisikö tämä rajoissa . . .

Ei ollut kuten ennen.

Ruhtinas näytti olevan samaa mieltä.

Hetken epäröityään hän sanoi: »Tahtoisin kysyä teiltä jotakin, rouva Wetterhelm. Pitäkää sitä ystävyyden osoituksena. Silloin asia jo erityisesti kiinnittää mieltäni, kun se saa minut luopumaan arkaluontoisuudesta. Onko tapahtunut välien rikkoutuminen teidän ja Wetterhelmin kesken?»

Monika ei vastannut.

»Olen äskettäin nähnyt miehenne Berliinissä», jatkoi hän, »hän ei kertonut mitään erityistä teistä. Hän sanoi teidän voivan hyvin. Mutta se, että hän nyt aikoo

Teheraaniin kieltäydyttyään siitä kolme vuotta sitten teidän tähtenne — —»

»Minun tähteni?!»

»Oh, ettekö sitä tiedäkään? — Sepä on taas oikein Georg Wetterhelmin tapaista, ettei kerrokaan siitä teille, että uhrautuu.»

»Uhrautuuko?» kysyi Monika hengityksen salpaantuessa.

»Niin, virkauransa vahingoksi. Sen selitin hänelle jo silloin juurta jaksain. Edellytykset olivat silloin aivan toiset kuin nyt. Yksin sekin, että hän jo kolme vuotta sitten olisi päässyt lähetystöneuvokseksi . . . Ja sitäpaitsi lähti sinne silloin herttua Wilhelm Friedrich, joka oli luottanut Wetterhelmin apuun etnologisissa tutkimuksissaan. Wetterhelmillä olisi ollut parhain tilaisuus kunnostautua kaikilla mahdollisilla aloilla. Mutta hän ei tahtonut lähteä! Teidän tähtenne. Hän pelkäsi ilmaston vaikutusta, ajoittain hyvin levottomia alkusukkaita — oli juuri ilmennyt kapinoita. Hän sanoi minulle myöskin, että teistä saattaisi tuntua ikävältä olla niin etäällä kulttuuristamme. Vastasin, etteivät hän nuo olleet päteviä syitä, kun oli virkaura kysymyksessä. Mutta hän piti tärkeämpänä teidän parastanne. Ehdotin hänelle silloin, että hän edes ottaisi vuodeksi virkavapautta ottaakseen osaa herttuan tutkimusretkeen — tiedättehän, mitä meillä merkitsee Wilhelm Friedrichin suositus, — mutta hän vastasi, ettei tahtonut niin kauaa olla teistä erillään. Niin, rakkaus hämmentää usein muutoin hyvin järkevänkin ihmisen pään.» —

Monikan käsi vapisi niin kovasti, että veripunaista burgundilaisviiniä läikähti lasista pöytäliinalle.

Hänen parhaansa oli ollut Georgille tärkeämpi hänen omaa virkauraansa!

Oi, ollappa nyt yksin, aivan yksin ajatuksineen, jotka syöksyivät hänen kimppuunsa kuin ajokoirat!

Mutta rouva von Wetterhelm ei saanut menettää ryhtiään. Ja hän painoi kynnet kämmeniinsä niin, että vihloi.

Ja jutteli edelleen, rakastettavasti ja sukkelasti kuin ei sydän olisi takonutkaan vimmatusti hänen rinnassaan eikä veri noussut niin kuumana päähän, että korvissa kohisi.

Viimein tuli hetki, jolloin Herrlingen suuteli hyvästiä jättäen hänen kättään.

Silloin hän viimein sai antautua huoneessaan tunteensa valtaan, sai nyyhkyttää, sai itkeä, kuten ei vielä koskaan ollut itkenyt . . .

Tämäkö oli mies, jota hän oli sanonut itsekkääksi? Tämä mies, joka vahingoitti tulevaisuuttansa säästääkseen rakastetun vaimonsa epämieluisasta oleskelupaikasta? Ja joka ei edes sanonut siitä mitään luonteensa uljaassa ylevyydessä, vaan uhrautui kiitosta haluamatta!

Aaltoilevaan sumuun luhistuivat haalistuneina kaikki värikylläiset tuulentuvat, joita hän eilen vielä oli rakennellut. Mitä oli tämän maailman kaikki rikkaus ja kaikki intohimo, kaikki nautinnot, jos häneltä puuttui rakkaus?

Ja hänen rakkautensa Georgiin, jota hän niin väkivaltaisesti oli pidättänyt, mursi kaikki sulut, niin että tuntui kuin olisi hänen koko olemuksensa ollut yhtä ainoata kaipuunhuutoa!

Mutta jäätävänä laskeutui hänen tunteittensa kuohun ylle kysymys: Antaako hän minulle anteeksi? Eikö hän ollut häntä huonosti palkinnut? Eikö hän ollut omaa hyväänsä pitänyt Georgin onnea korkeampana?

Syvä toivottomuus pyrki hänet valtaamaan, ankea tunne: Tuleeko kaikki hyväksi jälleen?

Oi jospa hän voisi sanoa Georgille kaikki, tehdä kaikki hänelle selväksi!

Erehdys oli temmannut hänet pois Georgin rinnalta. Vielä kerran sukelsi haudantakaisesta pimeästä esille hänen kuolleen veljensä pää, tummat ripset suljetuita silmiä varjostaen, suu hiukan avoinna, hiukan surumielisenä . . .

Georginko syytä?

Oi ei! Birkeniläisen veren, birkeniläisen kasvatuksen syytä. Saman veren syy se kuljetti Alfredia tropiikin auringon helteessä hänen kohtaloansa kohti, se kietoi Heinrichin elämän sekaviin harhoihin, se häntäkin oli kuljettanut vaarallisia latuja.

Ja korkealla heidän kaikkien yläpuolellaan oli Georg.

Elämänsä ajan hän oli palvellut ihanteellisia hyveitä, antoi parhaat voimansa maalle, joka oli hänet synnyttänyt, oli alistanut ankarassa itsekurissa, velvollisuuksiensa uskollisessa täyttämisessä oman itsensä kokonaisuuden hyväksi.

Eikä ollut käynyt kuten hän oli luullut, silti taipumattomaksi ja kovaksi — ei! Hän kykeni uhrautumaan.

Antaisiko Georg hänelle anteeksi? . . .

Oh, ei nyt enää pitänyt tuumia — kysellä.

Hänen luokseen! Vielä yöjunalla.

Hän ehtisi vielä junaan.

Ja pyörien kulkiessa hurjaa vauhtia pimeyden halki, hän istui painuneena vaunun nurkkaan.

Hän ei pannut maata, eihän hän kuitenkaan saisi nukutuksi.

Antaisiko hän anteeksi? . . .

Antaisiko anteeksi, että hän itsekkäässä tunnekuohussa oli jättänyt kotilietensä ja miehensä, joka häntä rakasti?

Ja hän muisti illan kohta kuusi vuotta sitten, kun

hän oli mennyt Georgin luo, kun hän seitsentoistavuotiaan tytön suulla oli sopertanut kiihkeästi rakkaudessaan ja itsekkäisyydessään: »Tahdon takaisin onneni!»

Yhä eteenpäin tähdettömässä yössä, jonka hiljaisuuden väliin rikkoi veturin kimakka huuto. Yhä eteenpäin vei juna häntä . . . hänen luokseen!

Ja hänen sekasortoisissa järkkyneissä aivoissaan välähteli suurten kysymysten rinnalla pieniä suruja, mitättömiä arveluita:

»Onko hän kotona? Kuka avaa minulle oven? Kuinka saan hänet kuuntelemaan itseäni . . .?»

Tuhansia mahdollisuuksia hän arveli, tuhansia vaikeuksia voitti ajatuksissaan, yhä uusia esteitä hän keksi ja kuinka ne voittaisi.

Ja kaikki tapahtui paljon yksinkertaisemmin kuin hän oli ajatellut. Palvelija avasi, sanoi iloisesti yllätettynä: »Oh, armollinen rouva!» ja otti hänen päältään matkavaipan.

Ja koneellisesti hän otti hatunkin päästään aivan kuin olisi omassa kodissaan.

Hän kulki sinisen salongin läpi ja musiikkihuoneen kautta ja avasi oven Georgin työhuoneeseen.

Tämä istui kirjoituspöydän ääressä työhönsä kiintyneenä.

Kuinka vakavat, hirveän vakavat olivat nuo rakkaat kasvot!

Monika sopersi hänen nimensä.

Ja silloin Georg hypähti pystyyn.

Ei harkintaa, ei kyselyä, ei mitään kaavamaisuuksia . . . vain yksi ainoa, hurja huuto:

»Sinä!»

Ja hänen käsivartensa kietoivat hänet, hänen suunsa painui hänen suulleen, ja hän sammalsi kiihkeänä: »Tu-

lit sentään, pikku ystäväni? Rakas pieni ystäväni, sinä tulit sentään, onneni . . .»

»Niin, Georg, ja jään luoksesi ainaiseksi . . . ainaiseksi . . .»

Hänen äänessään oli kuin pelon väre:

»Tiedäthän, kuinka erilaiset ovat luonteemme. Saattaa taas tulla päivä, Monika, jolloin vilkas pikku pääsi ei käsitä, ellen voi hyväksyä huimuuttasi enkä voi sinulle antaa, en saa sinulle antaa mitä haluat — jolloin en täytä toivettasi . . .»

»Silloin . . .» Monikan kasvoja kirkasti rajattoman antaumuksen hohde. »Silloin en sano kuten lapsuusvuosinani: 'minun mielikseni!'. Silloin en soperra kuten morsiusaikanani: 'Onnemme tähden' — silloin sanon mitä nyt olen oppinut sanomaan: 'Sinun tähtesi'!»

ARVI A. KARISTO Oy:n KIRJAPAINO 1920

Hinta 10 mk.

Suom. lastenkirj. 5.

Tyttären... 5

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 101 5955

KIRJANSITOMO
M. HENRIKSSON
|| HELSINKI ||